

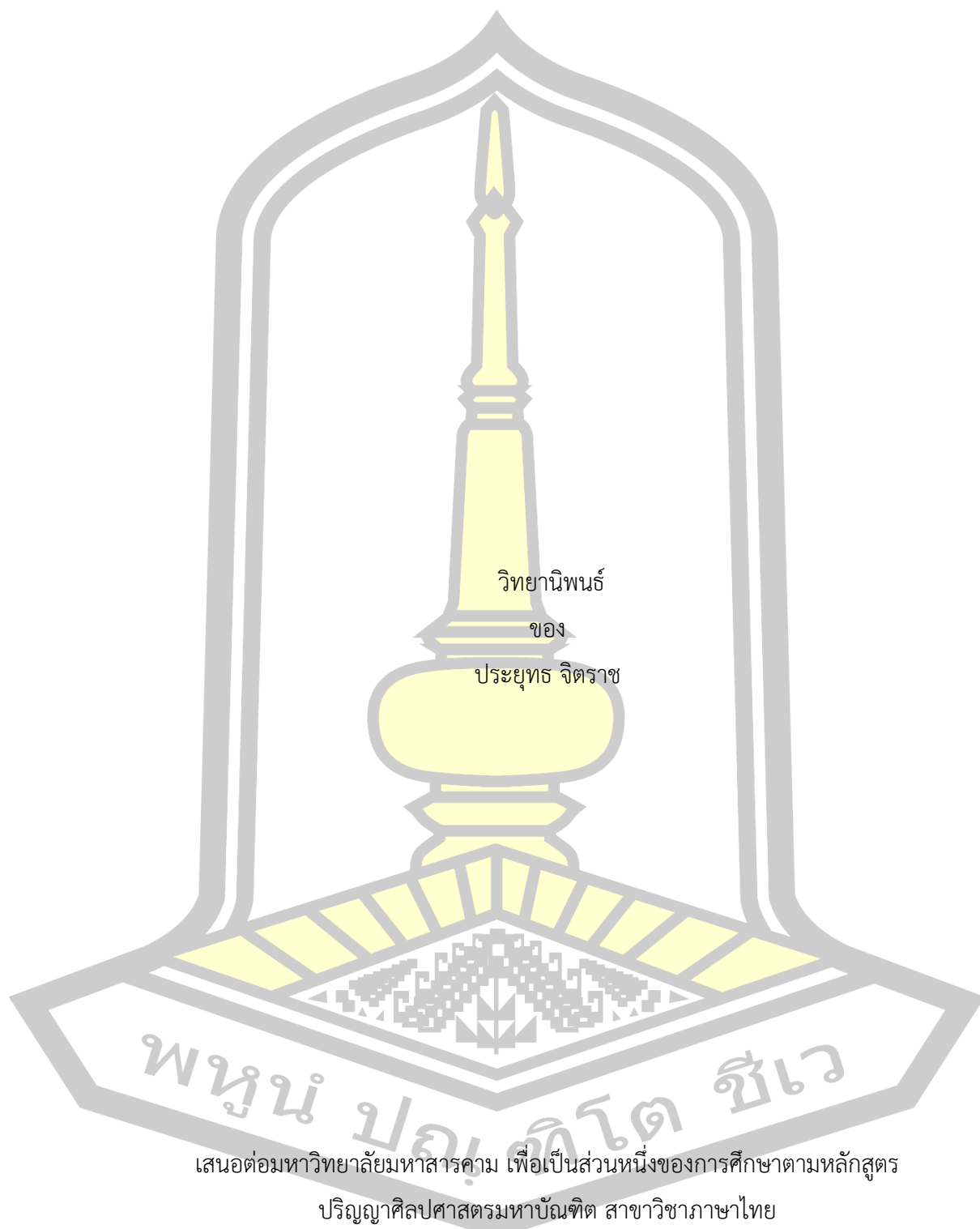
ภาพลักษณ์ของสังคมเมืองและสังคมชนบทในกวีนิพนธ์ของไพโรวรินทร์ ชาวงาม

วิทยานิพนธ์
ของ
ประยูทธ จิตรราช

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
สิงหาคม 2562

สงวนลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ภาพลักษณ์ของสังคมเมืองและสังคมชนบทในกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม

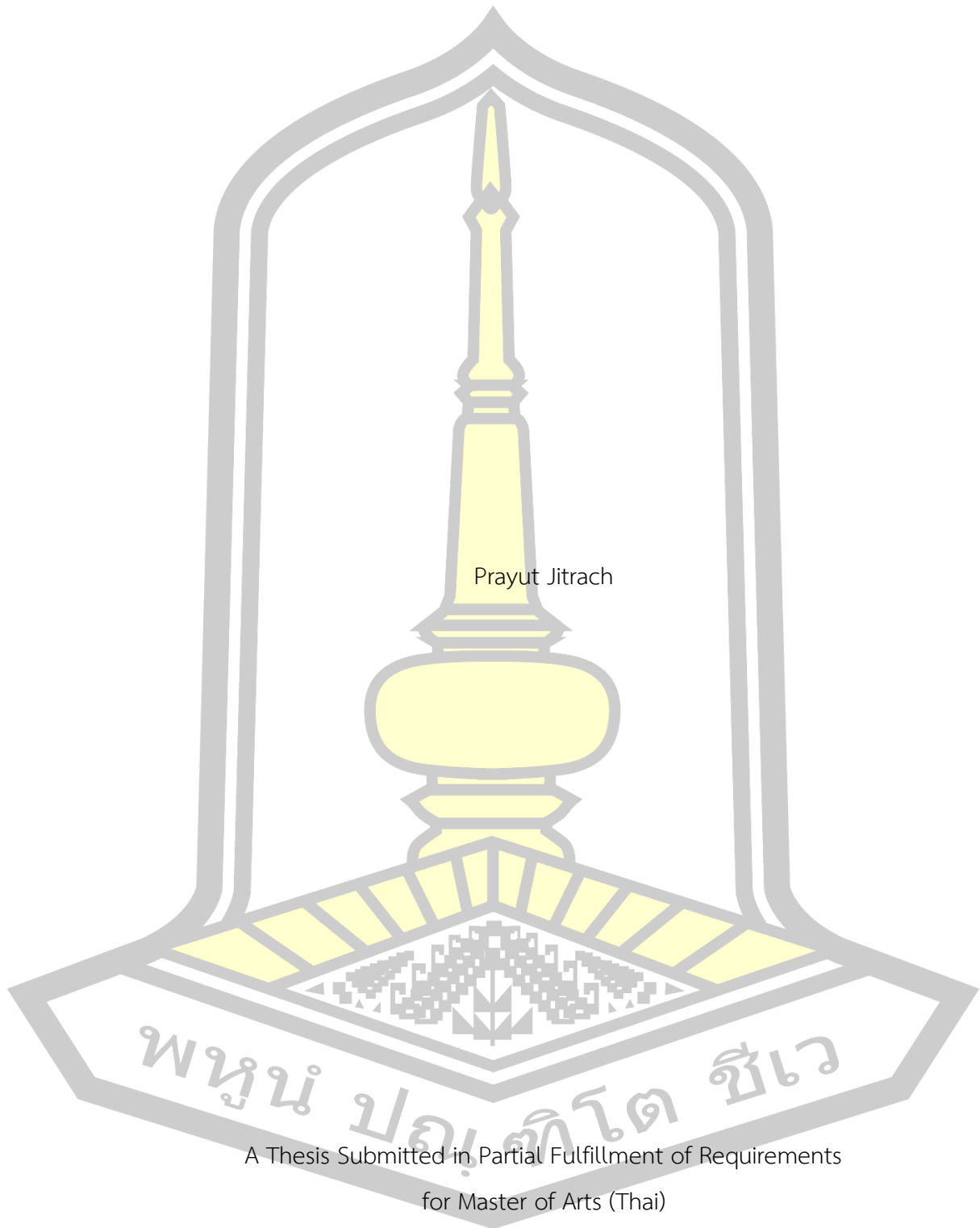
เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

สิงหาคม 2562

สงวนลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Images of Urban and Rural Society in the Poetry of Phaiwarin Khawngam

Prayut Jitrach

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for Master of Arts (Thai)

August 2019

Copyright of Mahasarakham University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนายประยูทธ จิตรราช แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รศ. ดร. นิตยา วรณิกิตร์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(อ. ดร. กীরติ ธนะไชย)

.....กรรมการ

(อ. ดร. โสภี อุ๋นทะยา)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

(ผศ. ดร. มารศรี สอทิพย์)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

.....
(ผศ. ดร. กนกพร รัตนสุธีระกุล)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

.....
(ผศ. ดร. กริสน์ ชัยมูล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	ภาพลักษณ์ของสังคมเมืองและสังคมชนบทในกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม		
ผู้วิจัย	ประยูทธ จิตรราช		
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร. กิรติ ธนะไชย		
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต	สาขาวิชา	ภาษาไทย
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ปีที่พิมพ์	2562

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “ภาพลักษณ์ของสังคมเมืองและสังคมชนบทของไพวรินทร์ ขาวงาม” เป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษาภาพลักษณ์กวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงามโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาภาพลักษณ์ของสังคมเมืองและชนบทในกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม และเพื่อศึกษากลวิธีการนำเสนอและสื่อความหมายสังคมเมืองและชนบทในกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม ผ่านกวีนิพนธ์ 14 เล่ม

ผลการศึกษาพบว่า การนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองและชนบทพบว่า แม้ไพวรินทร์ ขาวงาม จะใช้การนำเสนอภาพลักษณ์ด้วยวิธีที่ไม่แตกต่างจากกวีคนอื่น ๆ นัก แต่ประเด็นสำคัญอยู่ที่การปรับเปลี่ยนเนื้อหาและการใช้ถ้อยคำที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะซึ่งสามารถสื่อทัศนะผ่านกลวิธีเหล่านี้ได้อย่างแยบยล ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมเมืองและชนบท และอีกประการหนึ่งคือ การใช้เพลงพื้นบ้านไม่ว่าจะเป็น เพลงลูกทุ่ง เพลงกล่อมเด็ก ในการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความลำบากยากแค้นของคนในสังคมชนบทซึ่งถือเป็นการปูพื้นฐานผู้อ่านให้เห็นถึงสาเหตุการอพยพเข้าสู่เมืองกรุงของคนเหล่านั้น และยังใช้เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนเหล่านี้ภายหลังเข้ามาอยู่ในเมืองแล้ว

จากการศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองและชนบทในกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม" สรุปผลได้ว่า ไพวรินทร์ ขาวงาม นำลีลาภาษาและการนำเสนอที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวมาเป็นสื่อ โดยเฉพาะการใช้คำที่มีทั้งเสียงและความหมายที่สื่อสารควบคู่ไปกับอารมณ์ความรู้สึก จะเห็นว่ากลวิธีต่าง ๆ ที่ใช้นั้นมีส่วนช่วยเสริมความสำคัญของเนื้อหาและสาระสำคัญของบทกวีนั้น ๆ ให้น่าสนใจและน่าติดตามมากขึ้น ทั้งกลวิธีการเล่าเรื่องที่มีจุดเด่นสำคัญอยู่ที่การเล่าเรื่องแบบละครซึ่งการให้บทบาทของผู้เล่ามีความน่าสนใจแตกต่างกันระหว่างการเล่าเรื่องแบบเรื่องสั้น กับการเล่าเรื่องแบบละคร

ส่วนกลวิธีที่น่าสนใจซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม นั้นคือ การนำประกาศมา

แสดงภาพลักษณ์สังคมต่อสังคม ซึ่งจะสังเกตเห็นว่าประกาศส่วนใหญ่ที่มักพบเห็นได้บ่อยครั้งในเมือง
กลวิธีนี้สามารถฉายสื่อมุมมองของไพโรรินทร์ ขาวงาม ที่มีต่อสังคมได้อย่างเด่นชัด เพราะการใช้
รูปแบบการบรรยายด้วยร้อยแก้วนั้นสามารถสื่อความรู้สึกได้อย่างอิสระเพราะสามารถบรรยายหรือ
พรรณนาสิ่งที่ต้องการเสนอได้อย่างเต็มที่ และประเด็นที่น่าสนใจยิ่งของกลวิธีนี้คือ การตีความหมาย
ของประกาศนั้นให้แตกต่างไปจากจุดมุ่งหมายเดิมเพื่อสะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์อันขมขื่นของสังคมซึ่ง
นับว่าไพโรรินทร์ ขาวงาม ก็สามารถใช้กลวิธีนี้ได้อย่างคมคายและแยบยล

คำสำคัญ : ภาพลักษณ์, สังคมเมือง, สังคมชนบท, กวี, กวีนิพนธ์

TITLE Images of Urban and Rural Society in the Poetry of Phaiwarin
Khawngam

AUTHOR Prayut Jitrach

ADVISORS Keerati Dhanachai , Ph.D.

DEGREE Master of Arts **MAJOR** Thai

UNIVERSITY Mahasarakham **YEAR** 2019
University

ABSTRACT

In the Thesis, The image of the urban and rural society of PhawarinKhawNgam.The objective was to study the image of urban and rural society in the poetry of PhawarinKhawNgam. And the second was to study the strategies for presenting and communicating urban and rural societies in the poetry of PhawarinKhawngam.The method of thesis was studying through his 14 poetry.

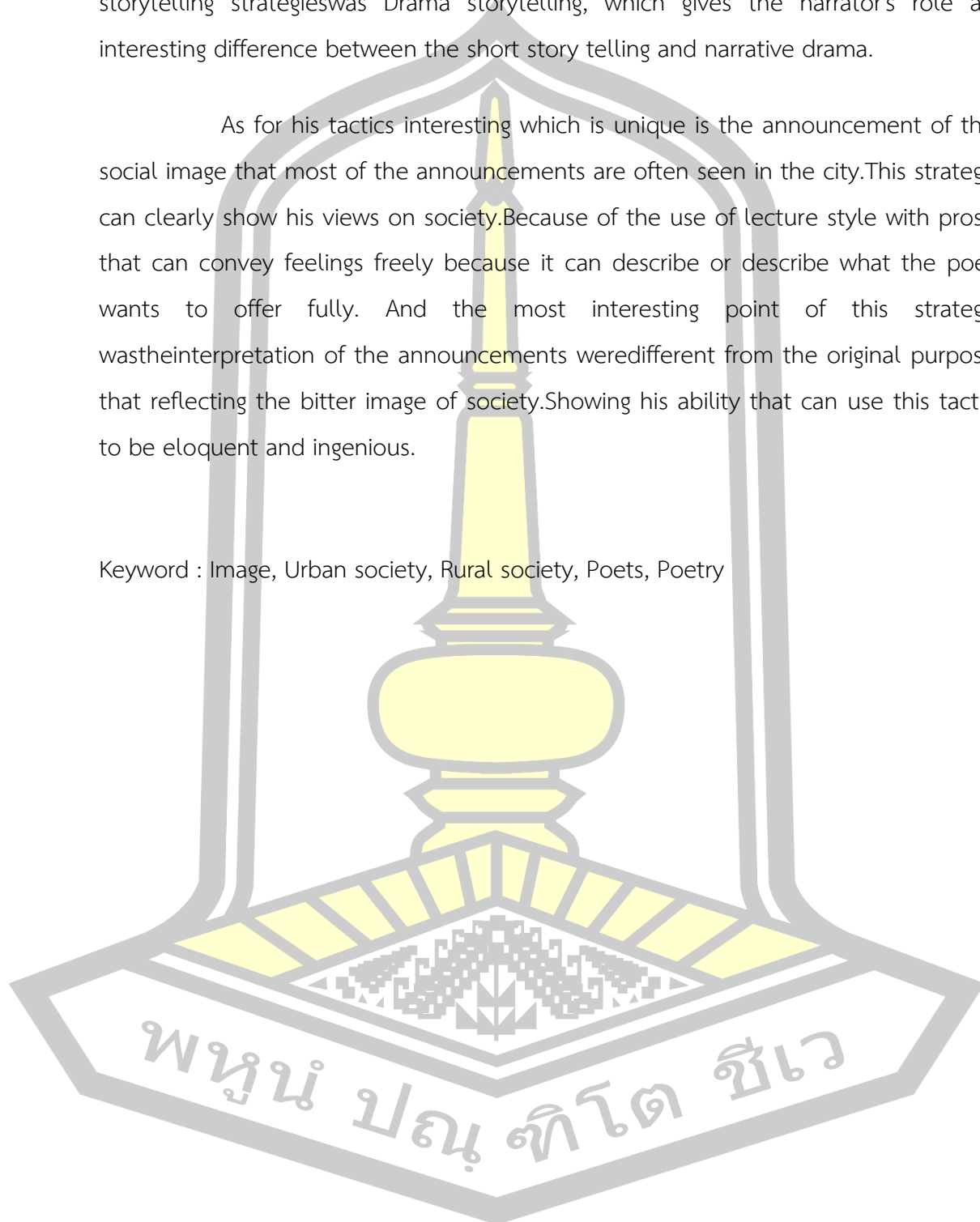
The study indicated thatHe presented the image of urban and rural society. In a way that is not very different from other poets. But he has the ability to modify the content and choosing to use unique words that can be accurately conveyed through these strategies. Whether it is the way of life of people in the city and in the rural society. And another is in presenting content about the hardships of people in rural society by using folk songs such as country music, lullaby or folk songs that enabling readers to understand the causes of migration into the cities of those people. And also offering content with the way of life of these people after coming to live in the city as well.

From the analysis of the presentation of the image of urban and rural society, it can be concluded thatPhaiwarinKhawngamused language style and unique presentation as a medium. Especially the use of words that have both sounds and meanings those communicate with emotions. The result of using both of various strategies such as to help enhance the importance of the content and the essence

of that poem making the poetry more interesting. In addition, the main highlight of storytelling strategies was Drama storytelling, which gives the narrator's role an interesting difference between the short story telling and narrative drama.

As for his tactics interesting which is unique is the announcement of the social image that most of the announcements are often seen in the city. This strategy can clearly show his views on society. Because of the use of lecture style with prose that can convey feelings freely because it can describe or describe what the poet wants to offer fully. And the most interesting point of this strategy was the interpretation of the announcements were different from the original purpose that reflecting the bitter image of society. Showing his ability that can use this tactic to be eloquent and ingenious.

Keyword : Image, Urban society, Rural society, Poets, Poetry

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสำเร็จของอาจารย์ ดร.กীরติ ธนะไชย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ให้ความรู้ คำปรึกษา ชี้แนะแนวทาง และเวลาอันมีค่าในการตรวจแก้วิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้กำลังใจเพื่อให้ผู้วิจัยทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิตยา วรรณกิตร์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร. โสภี อุณหะยา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มารศรี สอทิพย์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาตรวจแก้ไขและให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลาวัณย์ สังขพันธานนท์ ผู้ที่คอยให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา เกี่ยวกับแนวทางในการทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ขอขอบพระคุณคณาจารย์ ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามที่ได้อบรมสั่งสอนและประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัยจนกระทั่งประสบความสำเร็จในวันนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณแม่ตรีจิตแห่งกัลยาณมิตรทั้งจากเพื่อนร่วมรุ่นปริญญาโทที่ร่วมฝ่าฟันด้วยกันมาทั้งคอยช่วยเหลือเกื้อกูลและให้คำปรึกษาและญาติมิตรทั้งหลายที่คอยให้กำลังใจเมื่อยามท้อแท้เสมอมา

ท้ายที่สุดนี้ ความภาคภูมิใจและความสำเร็จในวันนี้เกิดขึ้นได้เพราะความรักและกำลังใจจากคุณพ่อแสงดาว สว่างซุม และคุณแม่พิณ สว่างซุม ผู้ที่เชื่อมั่นและส่งเสริมให้ลูกได้ศึกษาในสิ่งที่ลูกรัก ทั้งยังคอยปลอบประโลมและมอบพลังแรงใจในวันที่ลูกต้องเผชิญหน้ากับอุปสรรคขอขอบพระคุณ คุณบรรจง บุรินประโคน ผู้ที่คอยดูแลผู้วิจัยเสมอมา ขอขอบใจ สุวนันท์ สว่างซุม น้องสาวที่แสนดีสำหรับแรงใจที่มีให้

หากคุณค่าและประโยชน์พึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาคุณแต่บิดามารดา และบูรพคณาจารย์ด้วยความรักและเคารพอย่างสูง

ประยูทธ จิตรราช

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฌ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ภูมิหลัง.....	1
1.2 คำถามหลักของการวิจัย.....	4
1.3 ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
1.4 ความสำคัญของการวิจัย.....	5
1.6 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.7 วิธีดำเนินการวิจัย.....	6
1.8 กรอบแนวคิดหลักของการวิจัย.....	6
1.8.1 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ (The Image).....	6
1.8.2 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ.....	12
1.8.3 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับบรรณกรรมกับสังคม.....	15
1.8.4 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการวิจารณ์ตามแนวประวัติศาสตร์และชีวประวัติ.....	19
1.9 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	22
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	24
2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์.....	24
2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการนำเสนอ.....	25
2.2.1 ความหมายของกรีนินท์.....	26

2.2.2 รูปแบบฉันทลักษณ์.....	27
2.2.3 แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอ.....	27
2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมกับสังคม.....	37
2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจารณ์ตามแนวประวัติศาสตร์และชีวประวัติ.....	44
2.4.1 ชีวประวัติของไพโรรินทร์ ขาวงาม.....	47
2.4.2 กวีนิพนธ์ของไพโรรินทร์ ขาวงาม.....	48
2.4.3 เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับกวีนิพนธ์ของไพโรรินทร์ ขาวงาม.....	49
บทที่ 3 ภาพลักษณ์สังคมเมืองและสังคมชนบทในกวีนิพนธ์ของไพโรรินทร์ ขาวงาม.....	55
3.1 ภาพลักษณ์สังคมเมือง.....	55
3.1.1 เมือง: ภาพแห่งความเจริญทางด้านวัตถุ.....	55
3.1.2 เมือง: ภาพวิถีชีวิตแบบสังคมเมือง.....	58
3.1.3 เมือง: ภาพแห่งความหวังต่อสังคมเมือง.....	72
3.1.4 เมือง: ภาพเศรษฐกิจแบบสังคมเมือง.....	80
3.1.5 เมือง: ภาพของเมืองต่อการบริโภค.....	81
3.1.6 เมือง: ภาพปัญหามลภาวะเป็นพิษ.....	85
3.1.7 เมือง: ภาพปัญหาการประกอบอาชีพของคนในสังคม.....	91
3.1.8 เมือง: ภาพปัญหาที่อยู่อาศัย.....	92
3.2 ภาพลักษณ์สังคมชนบท.....	95
3.2.1 ชนบท: ภาพแห่งความงามทางธรรมชาติ.....	95
3.2.2 ชนบท: ภาพวิถีชีวิตแบบสังคมชนบท.....	96
3.2.3 ชนบท: ภาพแห่งการแสวงหาความสำเร็จในชีวิต.....	99
3.2.4 ชนบท: ภาพความแห้งแล้งทุรกันดาน.....	103
3.2.5 ชนบท: การเปลี่ยนแปลงทางสังคมชนบท.....	105
3.2.6 ชนบท: ภาพความโหยหาบ้านเกิดผ่านบทเพลง.....	110

บทที่ 4 กลวิธีการนำเสนอและสื่อความหมายสังคมเมืองและสังคมชนบทในกวีนิพนธ์ของไพโรรินทร์ ชาวงาม	122
4.1 กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอและสื่อความหมายสังคมเมือง	122
4.1.1 การเล่นคำ	122
4.1.2 การซ้ำคำ	126
4.1.3 การใช้ภาพพจน์	130
4.1.3.1 อุปมา	130
4.1.3.2 อุปลักษณะ	132
4.1.3.3 อติพจน์	134
4.1.3.4 บุคลาธิษฐาน	136
4.1.3.5 สัทพจน์	137
4.1.4 การใช้สัญลักษณ์	141
4.1.5 กลวิธีการนำเสนอ	143
4.1.5.1 การนำเสนอผ่านกลวิธีการเล่าเรื่องแบบเรื่องสั้น	144
4.1.5.3 กลวิธีการนำประกาศมาแสดงภาพของเมือง	148
4.1.6 กลวิธีการบรรยายฉาก	153
4.1.6.1 กลวิธีการบรรยายฉากภาพของเมืองทั่วไป	153
4.1.6.2 กลวิธีการบรรยายฉากเฉพาะแห่งของเมือง	163
4.2 กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอและสื่อความหมายสังคมชนบท	170
4.2.1 การเล่นคำ	170
4.2.2 การซ้ำคำ	172
4.2.3 การใช้ภาพพจน์เสนอและสื่อความหมายสังคมชนบท	173
4.2.3.1 อุปมา	173
4.2.3.2 อุปลักษณะ	174

4.2.3.3	อติพจน์	174
4.2.3.4	บุคลาธิษฐาน	175
4.2.3.5	สัทพจน์	176
4.2.4	การใช้สัญลักษณ์	178
4.2.4.1	สัญลักษณ์แทนชนบท	179
4.2.5	กลวิธีการนำเสนอ	180
4.2.5.1	การเล่าเรื่องการเดินทางของคนชนบทสู่เมืองหลวง	180
4.2.6	กลวิธีการบรรยายฉาก	182
4.2.6.1	กลวิธีการบรรยายฉากสภาพชนบท	182
4.2.6.2	กลวิธีการบรรยายฉากเฉพาะแห่งของชนบท	184
บทที่ 5	สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	188
5.1	สรุปผลการวิจัย	188
5.2	อภิปรายผลการวิจัย	190
5.3	ข้อเสนอแนะ	192
บรรณานุกรม	193
ประวัติผู้เขียน	201

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง

กวีนิพนธ์ไทยเป็นรูปแบบการประพันธ์ที่เกิดขึ้นและมีระยะเวลาสืบทอดมายาวนานนับแต่สมัยโบราณกาล เป็นการสร้างสรรค์วรรณกรรมให้ไพเราะงดงาม เปี่ยมด้วยวรรณศิลป์ที่แสดงถึงมรดกทางภาษาและปัญญาที่สั่งสมและสืบเนื่องมาจากอดีตถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะยุคใดสมัยใด กวีนิพนธ์ไม่เคยขาดหายไปจากวัฒนธรรมไทย หากแต่เป็นการปรับเปลี่ยนบทบาทให้เข้ากับยุคสมัยของสังคม ด้วยความคิดและภูมิปัญญาที่สร้างสรรค์ของกวีร่วมสมัย กวีนิพนธ์เป็นวรรณกรรมที่มีความสำคัญยิ่งในการดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ที่งดงามทางภาษาซึ่งเป็นวัฒนธรรมในสังคมไทยและฝังรากลึกอยู่ในหัวใจของคนไทยมาเป็นเวลานานดังทัศนะของ ดวงมน จิตรจำนง (2536: 1) ที่กล่าวไว้ว่า กวีนิพนธ์เป็นมรดกทางภาษาอันทรงคุณค่าของชาติไทยเพราะเป็นส่วนหนึ่งของภาษาในวิถีชีวิตของคนไทย ดังคำกล่าวที่ว่าภาษาเป็นวัฒนธรรมด้วยเหตุที่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตซึ่งสร้างสรรค์ขึ้น เพื่อประโยชน์ของการอยู่ร่วมกันในสังคมวัฒนธรรมนั้นแล้วแต่เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์เพื่อสื่อความหมายให้พลังทางการสื่อสารที่กระทบใจผู้อ่านอย่างลึกซึ้งและเข้มข้นกว่าวรรณกรรมประเภทอื่น (กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์, 2514) อ้างถึงใน ดวงมน จิตรจำนง, 2543: 3) กล่าวไว้ว่า กวีนิพนธ์เป็นการใช้คำให้สื่อความชัดเจนหรือความรู้สึกนึกคิดของผู้ประพันธ์ให้ได้ผลอย่างประณีต ละเอียด สุขุมและลึกซึ้งที่สุด ลักษณะของกวีนิพนธ์อยู่ที่การแสดงความรู้สึกนึกคิดอย่างซาบซึ้งให้สะท้อนใจ ฉะนั้น กวีนิพนธ์จึงเป็นการประพันธ์ที่ยอดเยี่ยมในวรรณคดี ในความคิดนี้กวีนิพนธ์มีพลังในการปลุกเร้าอารมณ์และความนึกคิดของผู้อ่านได้ดีกว่าวรรณคดีประเภทอื่นซึ่งถึงแม้ว่ากวีนิพนธ์โดยมากแต่งเป็นคำร้อยกรอง แต่คำร้อยกรองเป็นเพียงเครื่องมือสื่อสารของกวีเท่านั้น ไม่ใช่แก่นสารของกวีนิพนธ์ และกวีนิพนธ์ที่เป็นร้อยแก้วก็มีเช่นกัน แท้จริงแล้วลักษณะของกวีนิพนธ์อยู่ที่การแสดงความรู้สึกนึกคิดอย่างซาบซึ้งให้สะท้อนใจและกระทบอารมณ์ของผู้รับเพราะเหตุนี้กวีนิพนธ์จึงไม่ตายไปจากสังคมไทย ตราบใดที่คนไทยรุ่นใหม่ยังต้องการบทประพันธ์ที่ปลุกเร้าอารมณ์และกระตุ้นความรู้สึกนึกคิดเพื่อยกระดับจิตใจของตนให้สูงขึ้น

เมื่อกวีนิพนธ์เป็นผลงานสร้างสรรค์ของมนุษย์จึงมีความเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมของผู้แต่งไม่มากนักน้อย กวีนิพนธ์จึงเป็นวรรณกรรมที่อยู่ภายใต้บริบททางสังคมในขณะเดียวกันก็ยังเป็นสื่อที่นำเสนอและสะท้อนภาพสังคมในยุคสมัยนั้น ๆ ด้วยภาษาที่งดงามและเนื้อหาที่สร้างสรรค์มีคุณค่า เป็นวรรณกรรมอีกรูปแบบหนึ่งที่มีบทบาทในการสืบทอดวัฒนธรรมทางภาษา เอกลักษณ์ความเป็นไทย ภูมิปัญญา ค่านิยมและวิถีชีวิตที่ต่างจากอื่น ๆ อีกมากมายมาจนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้เจริญทางด้านภาษาที่สืบทอดมาจวบจนปัจจุบัน ดังที่ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2544: 228) ได้กล่าวว่า ก่อนที่จะเป็นวรรณคดีได้ต้องใช้ปัญญาของกวีเข้าสะสม รวบรวม คัดเลือกและให้มีแนวความคิดอย่างหนึ่งเด่นออกมา เมื่อวรรณคดีสร้างขึ้นจากประสบการณ์ชีวิตและเป็นสิ่งบ่งบอกวิสัยมองโลกมองชีวิตของผู้แต่ง เจตนา นาควัชระ (2520: 15) ได้แสดงความคิดเห็นว่า ถ้าเราไม่รู้จักวรรณคดีแล้วเราก็ไม่อาจที่จะรู้จักลักษณะที่แท้จริงของสังคมได้ ผู้แต่งที่มีความรับผิดชอบและมีความสำนึกทางสังคมย่อมพยายามที่จะแสดงความหมายของชีวิตในโลกทัศน์ของตน ไม่ว่าจะสอดคล้องกับอุดมการณ์ของสังคมที่ตนดำรงอยู่หรือขัดแย้งกัน โลกทัศน์ของผู้แต่งจะลุ่มลึกหรือตื้นเขินก็ขึ้นอยู่กับกระบวนการคิดของผู้แต่งว่าประกอบด้วยปัญญาอย่างไร อาจกล่าวได้ว่านักประพันธ์ที่ดีจะต้องพยายามเสาะหาลักษณะและความหมายที่แท้จริงของสังคมของตน แล้วนำเสนอในวิธีการที่ชี้ให้เห็นว่าเขามีความสนใจและรับผิดชอบต่อสังคมนั้น ๆ อย่างแท้จริง งานประพันธ์แบบนี้จึงมีใช่แต่เพียงเป็นเรื่องบันเทิงเริงรมย์แต่เป็นสิ่งที่กระตุ้นปัญญาความนึกคิดให้แก่ผู้อ่าน สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2541) ได้กล่าวว่า กวีนิพนธ์มิได้เป็นเพียงศิลปะแห่งภาษาและถ้อยคำเท่านั้นแต่กวีนิพนธ์เป็นสุนทรียอันกว้างขวางลึกซึ้งที่สามารถสัมผัสได้โดยไม่จำเป็นต้องอยู่ในกรอบแห่งฉันทลักษณ์หรือไวยากรณ์ของภาษา ดังนั้น กวีนิพนธ์จึงเป็นเครื่องมือสื่อสารของกวีที่มุ่งหวังให้ผลงานของเขามีผลอย่างไรต่อผู้อ่านหรือทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับผู้อื่นรวมเป็นหนึ่งเดียวกับสรรพชีวิตทั้งหลาย

กวีนิพนธ์อาศัยความนึกคิด อารมณ์ที่อ่อนไหวตามไปกับบทกวีของนักเขียนรวมไปถึงความสามารถ พรสวรรค์และการสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการเรียงถ้อยคำที่สวยงามเสริมสร้างให้ผู้อ่านนึกคล้อยคิดตามไปกับบทกวี เมื่อกวีนิพนธ์เป็นสื่อกลางความเข้าใจของสองฝ่ายที่เกี่ยวข้องคือฝ่ายผู้เขียนและฝ่ายผู้อ่าน กวีนิพนธ์จึงจัดว่าเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่ง กวีนิพนธ์จึงมิได้หมายความว่า เป็นบทประพันธ์ที่ถ่ายทอดเฉพาะประสบการณ์ความนึกคิดของผู้เขียนเท่านั้น หากแต่ผู้เขียนจะเป็นตัวแทนนำประสบการณ์ของผู้อ่านเข้าร่วมในบทกวีนิพนธ์ด้วย และใช้กลวิธีต่าง ๆ โน้มน้าวให้ผู้อ่านมีความเข้าใจไปกับตนเองด้วย ตามคำนิยามว่าคุณสมบัติสำคัญอย่างหนึ่งของกวีนิพนธ์คือจะต้องมีเนื้อหาซึ่งเป็นประสบการณ์ร่วมกันระหว่างผู้แต่งกับผู้อ่านกวีนิพนธ์ประกอบไปด้วยทั้งเนื้อหาและศิลปะ กวีนิพนธ์จึงมีความสำคัญยิ่งที่จะต้องสร้างขึ้นอย่างมีศิลปะเป็นสื่อสร้างสรรค์ที่เกิดจากแนวคิดและมุมมองของกวีถ่ายทอดประสบการณ์เป็นตัวอักษร ด้วยถ้อยคำ สำนวน ไวยากรณ์ที่ไพเราะงดงาม

ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการและสร้างอารมณ์สะท้อนใจซึ่งเป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์

ไพวรินทร์ ขาวงามเป็นกวีร่วมสมัยอีกท่านหนึ่งที่สร้างสรรค์ผลงานกวีนิพนธ์ ที่ได้รับความสนใจและเป็นที่ยอมรับจากนักวิชาการ นักวิจารณ์และผู้สนใจในวรรณคดี ว่ามีความโดดเด่นในด้านเนื้อหา รูปแบบและคุณค่าทางวรรณศิลป์ รวมถึงการหยิบยกภาพความเป็นไปของสังคมเมืองและชนบทขึ้นมาสื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้ในกวีนิพนธ์ของตนเองเช่นกันจากการศึกษาวิเคราะห์กวีนิพนธ์ทั้งหมดของ ไพวรินทร์ ขาวงาม พบว่ามีเนื้อหาที่ค่อนข้างหลากหลายทั้งวิถีสังคมเมือง วิถีชนบทที่เปลี่ยนแปลงไป ปัญหาสังคม การแสวงหาความหมายและคุณค่าของชีวิต แต่อย่างไรก็ดีเนื้อหาส่วนใหญ่ที่มักจะปรากฏในกวีนิพนธ์ทุกเรื่องนั้นก็คือ ภาพลักษณ์สังคมเมืองและชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกวีนิพนธ์ชุด “ม้าก้านกล้วย” ซึ่งเป็นเรื่องที่มีจุดหมายในการนำเสนอชัดเจนและมีเนื้อหาเป็นเอกภาพมากที่สุด สิ่งนี้เป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ผู้วิจัยศึกษาการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองและชนบทดังกล่าว

เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าก็คือวิธีการนำเสนอของกวีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและเป็นที่ยอมรับในวงการประพันธ์ ดังที่มีคนกล่าวถึงไว้ในหนังสือที่ได้รับรางวัลสำคัญดังนี้

กวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม เป็นงานที่มีคุณค่าเชิงวรรณศิลป์แฝงด้วยความเรียบง่ายและการสรรใช้ถ้อยคำอย่างไพเราะ ดังปรากฏในลำนำเนจร คำใดตั้งจะเอ๋ยและฤติกาล อันนับได้ว่าเป็นงานซึ่งสะท้อนสิ่งที่ตั้งถามและกลั่นกรองลักษณะอุดมคติได้อย่างกลมกลืนและประณีต ความสามารถของเขาทำให้บังเกิดอารมณ์ ให้นึกฝันและความซาบซึ้ง ชวนฟัง ชวนอ่านหาใช้คุณสมบัติในงานเขียนของเขาแต่ด้านเดียวเท่านั้น ไพวรินทร์ ขาวงามยังสามารถเขียนงานที่มุ่งแสดงจังหวะลีลา จึงสมควรยกย่องให้ได้รับรางวัลบุ๊คแอนด์เบียร์ ประจำปีพุทธศักราช 2532 ด้วยความเชื่อมั่นเต็มเปี่ยมว่า สืบไปข้างหน้าเขาจะเป็นกวีไทยผู้เร่ร่อนนามด้วยฝีมือทางกลการประพันธ์ และจินตนาการที่หลากหลายลึกซึ้งยิ่งขึ้น

(ดร.นพพร สุวรรณพานิช ในนามคณะกรรมการตัดสินรางวัลบุ๊คแอนด์เบียร์ประจำปี 2532 จากเรื่องลำนำเนจร ปี 2528)

ไพวรินทร์ ขาวงาม มีการทำงานอย่างสม่ำเสมอทำให้คุณภาพของงานไม่เป็นที่สงสัย โดยเฉพาะม้าก้านกล้วยของเขาค่อนข้างมีเอกภาพสูงกว่าเล่มอื่น ๆ คือ มีแนวคิด ทิศทางและการนำเสนอที่เป็นลำดับขั้นตอน สอดคล้องกลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกันสามารถนำฉันทลักษณ์มาใช้ เนื้อหาที่ต้องการได้ ซึ่งคนที่ทำได้ระดับนี้มีไม่มากนัก

(เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ กวีซีไรต์ กรรมการตัดสินจากเสียงสะท้อนเมื่ออ่าน “ม้าก้านกล้วย” กวีนิพนธ์รางวัลซีไรต์ปี 2538 จากเรื่องม้าก้านกล้วย ปี 2539)

ไพวรินทร์ ขาวงามเป็นคนที่ฝีมือ มีศิลปะสูงที่เดียวในการตกแต่งถ้อยคำ เรื่องนี้เป็นงานที่สะท้อนมาจากชีวิตจริงมีแง่มุมที่น่าสนใจตรงที่เป็นเรื่องของคนชนบทพบกับความแปลกใหม่ในเมืองหลวง

(จิระนนท์ พิตรปรีชา กวีซีไรต์ ประจำปี 2532 จากเสียงสะท้อน “ม้าก้านกล้วย” กวีนิพนธ์รางวัลซีไรต์ปี 2538 จากเรื่องม้าก้านกล้วย ปี 2539)

ภาษาที่กวีใช้แต่งกวีนิพนธ์ย่อมสื่อถึงความคิดเห็น และแง่คิดในการมองโลกของกวีคนนั้น ๆ ด้วย ดังนั้นจุดมุ่งหมายของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาภาพลักษณ์ของสังคมเมืองและชนบท รวมถึงกลวิธีการนำเสนอและสื่อความหมายสังคมเมืองและชนบทในกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม โดยมุ่งเน้นศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองและชนบทที่เป็นเอกลักษณ์และลักษณะการใช้คำในการสื่อความหมาย

1.2 คำถามหลักของการวิจัย

- 1.2.1 ภาพลักษณ์ของสังคมเมืองและชนบทในกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ขาวงามเป็นอย่างไร
- 1.2.2 กลวิธีการนำเสนอและสื่อความหมายสังคมเมืองและชนบทในกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ขาวงามเป็นอย่างไร

1.3 ความมุ่งหมายของการวิจัย

- 1.3.1 เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ของสังคมเมืองและชนบทในกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม
- 1.3.2 เพื่อศึกษากลวิธีการนำเสนอและสื่อความหมายสังคมเมืองและชนบทในกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม

1.4 ความสำคัญของการวิจัย

1.4.1 เพื่อเข้าใจภาพลักษณ์ของสังคมเมืองและชนบทในกวีนินพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม

1.4.2 เพื่อเข้าใจกลวิธีการนำเสนอและสื่อความหมายสังคมเมืองและชนบทในกวีนินพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

การอ้างอิงเป็นการระบุเพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อมูลและอธิบายขยายความเพิ่มเติมให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องมากยิ่งขึ้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างบทกวีของไพวรินทร์ ขาวงามและใช้การอ้างอิงประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วนคือ ชื่อผู้แต่ง พ.ศ. ที่แต่งและเลขหน้าที่อ้างอิง

1.6 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษากวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม เรียงตามลำดับเวลาการประพันธ์ดังต่อไปนี้

1. ลำนำวเนจร	พ.ศ.2528
2. คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ	พ.ศ.2529
3. ไม่ใช่บทกวีจากชายป่าอารยธรรม	พ.ศ.2530
4. ฤดีกาล	พ.ศ.2532
5. คือแรงใจและไฟฝัน	พ.ศ.2534
6. ถนนนักฝัน	พ.ศ.2535
7. ม้าก้านกล้วย	พ.ศ.2538
8. เจ้านกगी	พ.ศ.2540
9. ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีรัก	พ.ศ.2545
10. ดวงใจจึงจ้านรรจ์	พ.ศ.2547
11. จิบใจ จอกจ้อย	พ.ศ.2547
12. กลอนกล่อมโลก	พ.ศ.2547
13. เราจะพบกันอีกไหม	พ.ศ.2549
14. โฉมชีวาอุษาคะนิง	พ.ศ.2550

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary research) และเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical description) โดยมีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

1. สืบค้นและศึกษาบทสัมภาษณ์ทั้งหมดของไพโรจน์ทร์ ชาวงาม
2. รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทสัมภาษณ์ของไพโรจน์ทร์ เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลกับงานที่ศึกษา
3. วิเคราะห์ข้อมูลโดยการอ่านอย่างละเอียด ตีความ เชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา เพื่อชี้ให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของสังคมเมืองและสังคมชนบทและกลวิธีการนำเสนอและสื่อความหมายสังคมเมืองและชนบทในบทสัมภาษณ์ของไพโรจน์ทร์ ชาวงาม
4. สรุปผลการศึกษาค้นคว้า อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

1.8 กรอบแนวคิดหลักของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดหลักเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของสังคมเมืองและชนบทและกลวิธีการนำเสนอและสื่อความหมายสังคมเมืองและชนบทในบทสัมภาษณ์ของไพโรจน์ทร์ ชาวงาม ดังนี้

- 1.8.1 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ (The Image)
- 1.8.2 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ
- 1.8.3 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับวรรณกรรมกับสังคม
- 1.8.4 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการวิจารณ์ตามแนวประวัติศาสตร์และชีวประวัติ

1.8.1 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ (The Image)

“ภาพลักษณ์” มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Image” ซึ่งแต่เดิมใช้คำว่าภาพพจน์เป็นคำที่ใช้เพี้ยนไปจากความหมายที่แท้จริงเพราะพจน์มีความหมายว่าทำให้เกิดภาพฉะนั้นจึงหมายถึงคำที่ทำให้เกิดภาพในใจซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Figure of Speech” เมื่อกล่าวถึงภาพพจน์แล้วจึงเป็นเรื่องของเจ้าของภาษาการใช้คำพูดที่เป็นสำนวนโวหารทำให้นักเห็นเป็นภาพ

ภาพลักษณ์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งต่อบุคคลนั้นและผู้ที่พบเห็นภาพลักษณ์ของบุคคลจะมีลักษณะใกล้เคียงกับภาพลักษณ์ของตัวละครผู้วิจัยจึงใช้เนื้อหาข้อมูลที่เป็นภาพลักษณ์ของบุคคลมาประกอบในเรื่องของภาพลักษณ์มีนักวิชาการแสดงทัศนะไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554 : 218) ได้ให้ความหมายว่าภาพลักษณ์ (Image) หมายถึง ลักษณะหรือท่าทีของบุคคลหรือขององค์กรที่ปรากฏแก่สายตาหรือความรู้สึกนึกคิดของสาธารณชน เช่น ภาพลักษณ์ของนักการเมืองภาพลักษณ์ขององค์การสหประชาชาติ เสรี วงษ์มณฑา (2541) กล่าวว่าภาพลักษณ์เป็นความรู้ที่มีมนุษย์สร้างขึ้น (Subjective Knowledge) ซึ่งต่างจากความรู้ที่เรียนมาจากวิทยาศาสตร์หรือประวัติศาสตร์เพราะเป็นความรู้ที่เป็นความรู้สึกส่วนตัวและเป็นประสบการณ์ของเราเองซึ่งความรู้ที่ได้มาจากวิทยาศาสตร์หรือประวัติศาสตร์ (Objective Knowledge) อันมีการจัดตารางบันทึกไว้เป็นหลักฐานนั้นจะไม่เกี่ยวกับประสบการณ์ของเราแต่เป็นบ่อเกิดของความรู้สึกส่วนตัวความเชื่อค่านิยมและทัศนคติกล่าวได้ว่าในที่สุดแล้ว Objective Knowledge ก็จะพัฒนากลายเป็น Subjective Knowledge ในที่สุด

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช (2552 : 188) ให้ความหมายว่าภาพลักษณ์ หมายถึง ภาพของสิ่งต่าง ๆ หรือความคิดรวบยอดที่วาดขึ้นในความคิดภาพที่เกิดขึ้นในจิตใจนี้อาจเป็นผลมาจากการได้รับประสบการณ์ทางตรงหรือประสบการณ์ทางอ้อมที่บุคคลนั้นรับรู้มา

เสรี วงษ์มณฑา (2541: 13) แสดงทัศนะว่าภาพลักษณ์เป็นข้อเท็จจริงกับการประเมินส่วนตัวซึ่งกลายเป็นภาพที่ฝังอยู่ในความรู้สึกนึกคิดของบุคคลจนยากที่จะเปลี่ยนแปลง

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช (2552 : 200-201) จำแนกประเภทของภาพลักษณ์ไว้ดังนี้

1. ภาพลักษณ์ซ้อน (Multiple image) เป็นภาพลักษณ์ที่ตั้งมาจากสมมติฐานว่า บุคคลในสังคมมีความรู้ ความเชื่อ ฐานะ การศึกษา และอื่น ๆ ที่แตกต่างกัน ในตัวบุคคลหนึ่งจึงอาจมีทั้งภาพลักษณ์ในทางบวกและภาพลักษณ์ในทางลบ ขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางความคิดของแต่ละคน เช่น นักการเมือง อาจมีภาพลักษณ์ในสายตาประชาชนที่สนับสนุนว่าเป็นบุคคลที่มีความคล่องตัวในการบริหารงาน กล่าวถึง ในขณะเดียวกันประชาชนบางกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยอาจมองว่าเป็นการนาเงินของประเทศมาใช้อย่างฟุ่มเฟือย เป็นต้น
2. ภาพลักษณ์ปัจจุบัน (Current image) เป็นภาพลักษณ์ตามความเป็นจริงในปัจจุบันซึ่งอาจเป็นภาพลักษณ์เชิงบวกหรือภาพลักษณ์เชิงลบก็ได้
3. ภาพลักษณ์สะท้อน (Mirror image) เป็นการเปรียบเทียบลักษณะการเกิดของภาพลักษณ์กับกระจกเงา ยามที่เราส่องกระจกก็จะเห็นภาพของตัวเองในกระจก ในภาพนั้นเราอาจมองว่าดีแต่ก็อาจไม่ใช่ภาพลักษณ์ในปัจจุบันที่คนอื่นเห็น

โบลด์ิง Boulding, Kenneth E. (1975 : 91) กล่าวว่าองค์ประกอบของภาพลักษณ์ อาจแยกได้เป็น 4 ส่วน แต่ในความเป็นจริงแล้ว องค์ประกอบทั้งสี่ส่วนจะมีความเกี่ยวข้องเป็นปฏิสัมพันธ์ต่อกันไม่สามารถจะแยกเป็นส่วน ๆ ได้อย่างเด็ดขาดดังนี้

1. องค์ประกอบเชิงการรับรู้ (Perception Component) เป็นสิ่งที่บุคคลได้จากการสังเกตโดยตรงสิ่งที่ถูกสังเกตนั้นจะเป็นสิ่งที่นำไปสู่การรับรู้ซึ่งอาจเป็นบุคคลสถานที่เหตุการณ์ความคิดหรือวัตถุสิ่งของต่าง ๆ เราจะได้ภาพของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ โดยการรับรู้
2. องค์ประกอบเชิงการเรียนรู้ (Cognitive Component) ภาพลักษณ์ที่เป็นความรู้เกี่ยวกับลักษณะประเภทคุณสมบัติความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ ที่ได้จากการสังเกตสิ่งที่ถูกรับรู้
3. องค์ประกอบเชิงความรู้สึก (Affective Component) ได้แก่ภาพลักษณ์ที่เกี่ยวกับความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ เป็นสิ่งที่เกี่ยวพันกับความรู้สึกผูกพันยอมรับหรือไม่ยอมรับชอบหรือไม่ชอบ
4. องค์ประกอบเชิงการกระทำ (Conative Component) เป็นภาพลักษณ์ที่เกี่ยวกับความมุ่งหมายหรือเจตนาที่จะเป็นแนวทางปฏิบัติตอบโต้สิ่งเร้านั้นอันเป็นผลของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเชิงความรู้และความรู้สึก

องค์ประกอบเชิงการรับรู้เรียนรู้ความรู้สึกและเชิงการกระทำนี้จะผสมผสานกันเป็นภาพของโลกที่บุคคลได้มีประสบการณ์มาโดยภาพลักษณ์ได้พัฒนาและก่อรูปขึ้นมาจากอดีตของผู้ที่เป็นเจ้าของภาพนั้นการเกิดภาพลักษณ์ตามแนวคิดของ Boulding นั้นจะมุ่งพิจารณาลักษณะของการรับรู้ข่าวสาร (Message) ที่มีส่วนสัมพันธ์หรือมีผลกระทบต่อภาพลักษณ์กล่าวคือเมื่อมีการรับรู้ข่าวสารอาจเป็นการสังเกตจากประสบการณ์โดยตรงหรือโดยอ้อมทั้งที่ผ่านสื่อมวลชนหรือสื่ออื่น ๆ จากข้อมูลหรือจากการสังเกตก็ตามข่าวสารนี้จะผ่านกระบวนการรับรู้มีการให้ความหมายแยกแยะลักษณะประเภทและความแตกต่างของสิ่งนั้นจากรู้สึกที่สร้างขึ้นในตัวเราซึ่งความรู้ที่เกิดขึ้นนี้จะเกี่ยวพันกับพื้นฐานประสบการณ์เดิมเช่นทัศนคติค่านิยมเกิดเป็นความรู้สึกที่มีต่อสิ่งนั้นแล้วพัฒนาเป็นความผูกพันที่จะยอมรับหรือไม่ยอมรับชอบหรือไม่ชอบหรือความรู้สึกนี้อาจจะไม่แสดงออกก็ได้

เมื่อภาพลักษณ์ที่มีอยู่แล้วได้รับการกระทบจากสิ่งทีรับรู้เข้ามาใหม่อาจเกิดผลต่อภาพลักษณ์ที่มีอยู่คือ

1. ภาพลักษณ์เดิมยังคงอยู่เหมือนเดิมไม่ถูกกระทบกระเทือนแต่อย่างใด
2. ข้อมูลใหม่ที่รับเข้ามามีทิศทางเดียวกับภาพลักษณ์เดิมจะเกิดการประเมินคุณค่าและอาจทำให้ภาพลักษณ์เดิมเปลี่ยนแปลงไปบ้างแต่จะสามารถให้คำอธิบายที่ชัดเจนขึ้น
3. ข้อมูลใหม่ทำให้ภาพลักษณ์เดิมเปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิงในบางครั้งอาจถึงขั้นเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของภาพลักษณ์นั้นเมื่อบุคคลมีภาพลักษณ์ต่อสิ่งใดในความรู้สึกนึกคิดของตนแล้วภาพลักษณ์นี้จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลภาพลักษณ์ที่ได้ถูกสร้างขึ้นมาแล้วย่อมมี

แนวโน้มที่จะเห็นวาทกรรมของบุคคลให้เห็นคล้อยตามไปในทิศทางเดียวกันซึ่งภาพลักษณ์เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ยากเพราะการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์อาจต้องไปกระทบกระเทือนโครงสร้างของพฤติกรรมมากมายการพยายามสรรหาข้อมูลให้แก่บุคคลเพื่อเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของเรานั้นข้อมูลอาจจะถูกปฏิเสธได้หากข้อมูลดังกล่าวไปขัดแย้งกับความคิดความเชื่อทัศนคติหรือค่านิยมของบุคคลนั้นข้อมูลใหม่ที่ให้ไปนั้นอาจจะถูกตีความว่าผิดหรือการบิดเบือนก็ได้

พรทิพย์ พิมลสินธุ์ (2550 : 42) ได้แบ่งภาพลักษณ์ ดังนี้

1. ภาพลักษณ์ซ้อน (Multiple Image) เป็นภาพพจน์ที่ตั้งมาจากสมมติฐานจากแหล่งต่าง ๆ มีความรู้ ความเชื่อ ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษาและอื่น ๆ ที่ต่างกันโดยเฉพาะมีความรู้และประสบการณ์ต่อองค์กรต่างกัน ดังนั้นจะหวังว่าสมาชิกในสังคมจะมีภาพลักษณ์ขององค์กรหนึ่งเหมือนกันจึงเป็นไปได้ และในตัวบุคคลหนึ่งก็อาจมีทั้งภาพพจน์ในทางบวก (ต่อเรื่องหนึ่ง) และภาพพจน์ในทางลบ (อีกเรื่องหนึ่ง)

2. ภาพลักษณ์ปัจจุบัน (Current Image) เป็นภาพพจน์ในความเป็นจริง ซึ่งอาจเป็นภาพพจน์เชิงลบหรือเชิงบวกก็ได้ จะเป็นภาพพจน์ที่เกิดมาโดยธรรมชาติหรือโดยเจตนาก็ตาม

3. ภาพลักษณ์กระจกเงา (Mirror Image) เปรียบกับเวลาที่คนเราส่องกระจกก็จะเห็นภาพตัวเอง

4. ภาพลักษณ์ที่พึงปรารถนา (Wish Image) เป็นภาพพจน์ที่ผู้บริหารและหรือพนักงานมีความต้องการที่จะให้องค์กรของตนเป็นเช่นนั้น

5. ภาพลักษณ์สูงสุดที่ทำได้ (Optimum Image) หมายถึง ภาพพจน์ที่เกิดขึ้นจากการตระหนักในความจริง และมีความเข้าใจการรับรู้ (Perception) ของผู้รับข่าวสาร อุปสรรคของการใช้สื่อมวลชนและสื่อที่เราควบคุมได้และสถานภาพชนิดนี้จึงเป็นภาพพจน์ที่ผู้เกี่ยวข้องรู้จัก

จรัสลักษณ์ ผลบริบูรณ์เจริญ (2542 : 20-21) ได้กล่าวถึง การเกิดภาพลักษณ์ซึ่งพิจารณาในแง่ของปัจเจกบุคคลที่เหตุการณ์ได้มาถึงตัวเองแล้วและจะพัฒนาเป็นภาพลักษณ์ในที่สุดเมื่อปัจเจกบุคคลได้รับเหตุการณ์ภายนอกมายังตัวเองนั้น เหตุการณ์ยังไม่สามารถจะสร้างให้เห็นภาพได้ทันทีแต่กลับต้องมีขั้นตอนซึ่งพอจัดแบ่งได้ ดังนี้

1. เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม (Events and Environment) คนเรานั้นเป็นสมาชิกของสังคม ซึ่งในสังคมนี้ก็จะเกิดเหตุการณ์ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษาและอื่น ๆ เกิดขึ้นมากมาย แต่มีเพียงบางส่วนของเหตุการณ์หรือบางเหตุการณ์เท่านั้นที่คนเราจะรับเข้ามายังตัวเราได้ และในบรรดาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหลายนี้จะมีคุณค่าด้านดีหรือด้านเลว จะสำคัญหรือไม่จะมีความหมายอะไรคงจะไม่เกิดขึ้นจากตัวของเราเพียงอย่างเดียวแต่สภาพแวดล้อมที่อยู่กับเหตุการณ์

และอยู่โดยรอบเรากลับมีอิทธิพลในการกำหนดคุณค่าเหล่านั้น ทั้งก่อนและหลังการรับรู้ตลอดจนมีอิทธิพลต่อความสมบูรณ์หรือการหดหายและระยะเวลาของความจำในเหตุการณ์นั้น ๆ ด้วย

2. ช่องทางการสื่อสาร (Communication Channel) ในบรรดาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหลายจะสามารถเข้ามาสู่เราได้โดยช่องทางการสื่อสาร ซึ่งได้แก่ การได้ยิน ได้เห็น ได้สัมผัสและได้กลิ่นซึ่งแต่ละช่องทางเหล่านี้ยังมีประสิทธิภาพทางด้านการรับความสมบูรณ์ของเหตุการณ์แตกต่างกัน ยิ่งไปกว่านี้ตัวเนื้อหาสาระ วิธีการจัดข่าวสารและโครงสร้างของเหตุการณ์ ซึ่งมีผู้จัดส่งมานี้ก็มีความสัมพันธ์กับช่องทางการสื่อสารด้วย กล่าวโดยสรุป ช่องทางการสื่อสารจะเป็นประตูด่านแรกของการรับรู้เหตุการณ์ ซึ่งการเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในขั้นตอนนี้คุณสมบัติของ “ข่าวสาร” และตัว “สื่อ” ย่อมมีความสำคัญที่สุด

3. องค์ประกอบเฉพาะบุคคล (Personal Elements) ซึ่งจะเกี่ยวกับคุณภาพและประสิทธิภาพของการสื่อสารโดยเฉพาะการรับรู้ของผู้รับสารนั้น เบอร์โล ได้กล่าวไว้ว่าองค์ประกอบทั้ง 5 ของแต่ละบุคคล คือ ทักษะของการสื่อสาร ทักษะคติ ความรู้ ระบบสังคมและวัฒนธรรม ต่างก็มีอิทธิพลต่อการสื่อสาร เราจะมองเห็นภาพเป็นรูปร่างเช่นไร จะเป็นภาพที่มีความหมายไม่เหมือนคนอื่นหรือมีความนิยมชมชอบหรือไม่สนใจ หรืออะไรก็ตาม ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทั้ง 5 นี้เป็นสำคัญ ดังนั้นถึงแม้ว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ จากภายนอกผ่านช่องทางการสื่อสารและเข้ามาสู่ตัวเราแล้วก็ตาม เหตุการณ์นั้นอาจจะมีความหมายอะไรหรือไม่ องค์ประกอบเหล่านี้จะเป็นคำตอบที่ดีมากกว่าอย่างอื่น

4. การรับรู้และความประทับใจ (Perception) ภาพลักษณ์จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ทันทีเมื่อเหตุการณ์นั้นได้ผ่านเข้ามาทางช่องทางการสื่อสารและองค์ประกอบเฉพาะบุคคลทั้ง 5 นั้นจะเป็นตัวที่พินิจพิจารณาเหตุการณ์นั้นก่อน โดยการรับรู้ซึ่งจะเป็นตัวแปลงเหตุการณ์นั้น ๆ ให้เป็นไปในความหมายตามความคิดของบุคคลนั้น หรือเรียกว่าเป็นไปตามความลำเอียงเฉพาะบุคคลก็จะมีผิดนัก ส่วนความประทับใจมีความสำคัญในการรับรู้อีกลักษณะหนึ่งโดยจะเกี่ยวพันกับคุณภาพและปริมาณของความทรงจำจดจำได้มากและนาน และเมื่อสร้างเป็นภาพลักษณ์ที่เจือจางได้ช้ากว่าการที่มีความประทับใจน้อยหรือไม่มีความประทับใจเลย

ภาพลักษณ์เป็นภาพที่มนุษย์รับรู้ด้วยการสร้างขึ้นมาจากเหตุการณ์เทียม (Pseudo-Events) ซึ่งเป็นสิ่งที่จำลองเหตุการณ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นตามธรรมชาติเป็นการสร้างให้เข้าใจง่ายสามารถเข้าใจได้หลายความหมายและต้องมีความน่าเชื่อถือด้วยในสายตาของผู้รับสารซึ่ง Boorstin กล่าวถึงภาพลักษณ์ในแง่ต่าง ๆ ดังนี้

1. ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่ถูกจำลองขึ้นมา (An Image is synthetic) หรือสังเคราะห์ขึ้นมา มิได้เกิดเองตามธรรมชาติเพื่อการสนองวัตถุประสงค์บางอย่างภายใต้การวางแผนที่กำหนดไว้เป็นแบบแผนเช่นแผนงานการประชาสัมพันธ์
2. ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่เชื่อถือได้ (An Image is believable) เพราะความเชื่อถือได้คือหัวใจของการสร้างภาพลักษณ์
3. ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่อยู่นิ่งและรับรู้ได้ (An Image is passive) ต้องไม่ขัดแย้งกับความ เป็นจริงแม้ในบางครั้งจะเป็นภาพที่สร้างขึ้นมาแต่ต้องถูกนำเสนอให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงจึงจะ ได้รับความน่าเชื่อถือ
4. ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจน (An Image is vivid and concrete) คือความ พยายามในการสร้างการรับรู้จากนามธรรมให้เป็นรูปธรรมเพื่อผลทางด้านอารมณ์ความสนใจความ น่าเชื่อถือ
5. ภาพลักษณ์ต้องเป็นสิ่งที่ง่ายแก่การเข้าใจ (An Image is simplified) คือต้องชัดเจนง่าย แก่การทำความเข้าใจและรวมทั้งต้องมีความแตกต่างที่โดดเด่นและสื่อความหมายได้ครบถ้วนตาม ความต้องการ
6. ภาพลักษณ์ในบางครั้งก็มีความหมายที่ตีความได้หลายแง่ (An Image is ambiguous) เพราะเป็นสิ่งที่มีความกำกวมระหว่างความคาดหวังในใจหรือความอยากให้เป็นกับความเป็นจริง ดังนั้นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต้องสามารถหาจุดร่วมระหว่างความจริงและความคาดหวังให้ได้สมดุล กัน

เสนาะ เจริญพร (2548: 299) ให้คำนิยามของคำว่าภาพเสนอในวรรณกรรมซึ่งมี ความหมายเดียวกับคำว่าภาพลักษณ์ว่าเป็นภาพจำลองสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งนำเสนอผ่านวรรณกรรมโดย ภาพนั้นถูกสร้างจากการคัดเลือกปรุงแต่งขับเน้นคุณลักษณะบางอย่างจากความเป็นจริงตามคติความ เชื่อและค่านิยมบางประการซึ่งภาพเสนอมิได้เป็นเครื่องบ่งชี้ว่าความจริงเป็นเช่นไรแต่บ่งบอกว่าผู้คน ในสังคมมีความเชื่อความคาดหวังและให้ความหมายต่อสิ่งที่ถูกนำเสนออย่างไร

ผู้วิจัยจะนำแนวคิดภาพลักษณ์นี้มาวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของสังคมเมืองและชนบทในกวี นิพนธ์ของไพโรรินทร์ ขาวงามโดยผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ตามแนวคิดภาพลักษณ์เพื่อให้เห็นว่าสะท้อน ภาพลักษณ์สังคมอย่างไร

1.8.2 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ

แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอในงานวรรณกรรมนั้นมีวิธีการต่าง ๆ ตามที่นักวิชาการได้อธิบาย ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษาการใช้คำการสรรคำการใช้ภาพพจน์การใช้สัญลักษณ์การใช้สัญลักษณ์และผ่านกลวิธีการนำเสนอทางด้านการเล่าเรื่องการแสดงน้ำเสียงนักวิชาการทางด้านวรรณกรรมได้เสนอกลวิธีการนำเสนอในงานวรรณกรรมไว้หลายคนดังนี้

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2543 : 95) กล่าวถึงกลวิธีการนำเสนอว่ามีทั้งการนำเสนอแบบตรงไปตรงมาการนำเสนอแบบให้ผู้อ่านตีความจากสัญลักษณ์หรือความเปรียบเทียบและการนำเสนอด้วยวิธีการใช้ภาพพจน์เหนือจริงเพื่อสร้างความแปลกใหม่ต่อการดึงดูดผู้อ่าน

ส่วนทางด้าน บุญยงค์ เกศเทศ (2536: 100 - 101) ได้จำแนกวิธีการนำเสนอเรื่องไว้ดังนี้

1. เสนอเรื่องโดยการบอกเล่าเป็นการเสนอเรื่องโดยผู้เขียนทำหน้าที่เป็นผู้บรรยาย เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นคล้ายกับการเล่าถึงประสบการณ์ของตนเอง

2. เสนอเรื่องแบบบรรยายคลื่นสำนึกการเสนอเรื่องลักษณะนี้อาศัยการบรรยายความรู้สึกนึกคิดเป็นหลักซึ่งผู้แสดงคลื่นสำนึกอาจเป็นผู้เสนอต่อผู้อ่านเองหรืออยู่ในฐานะบุรุษที่ 3 โดยมีผู้เขียนเป็นสื่อกลางก็ได้

3. เสนอเรื่องโดยสร้างตัวละครการเสนอเรื่องแบบนี้จะมีโครงสร้างคล้ายกับการเขียนนวนิยายหรือเค้าโครงของบทละครผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องราวหรือสื่อสารความคิดความรู้สึกต่อผู้อ่านจะประกอบด้วยตัวละครหลายตัวแต่ละตัวมีบทบาทมากขึ้นอยู่กับผู้เขียนจะต้องการเน้นบทบาทของตัวละครตัวใด

4. เสนอเรื่องโดยการใช้สัญลักษณ์การใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งที่ต้องการกล่าวถึงเช่นต้องการกล่าวถึงสันติภาพกลับพูดถึงนกพิราบแทน

5. เสนอเรื่องโดยการเน้นปรัชญาหรือแนวคิดการนำเสนอเรื่องแนวปรัชญาจะไม่สนใจโครงสร้างหรือเนื้อหาว่าเป็นสิ่งสำคัญหากมุ่งจะสอดแทรกข้อความที่เน้นให้ผู้อ่านได้แนวความคิดหรือหลักปรัชญาโดยผู้เขียนจะต้องหาจังหวะสอดใส่ไว้อย่างเหมาะสม

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2543 : 95) ได้อธิบายหลักการวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอไว้ว่าได้แก่ การพิจารณาว่าผู้แต่งมีวิธีการนำเสนอที่ดีหรือไม่ผู้แต่งใช้วิธีการใดวิธีนั้นชวนให้น่าสนใจน่าติดตามหรือน่าประทับใจอย่างไรเพราะเหตุใดวิธีการนำเสนอที่ผู้แต่งร้อยกรองนิยมใช้กันอยู่ทั่วไปเช่น

1. เสนออย่างตรงไปตรงมาทำให้ผู้อ่านจับใจความได้ง่าย

2. เสนอแบบให้ผู้อ่านตีความจากสัญลักษณ์หรือความเปรียบเทียบ

3. เสนอด้วยวิธีซ้ำคำหรือซ้ำความเพื่อย้ำความคิดหรือเรื่องราวให้ดูโดดเด่นเป็นเอกภาพ และชวนให้น่าอ่านและน่าสนใจยิ่งขึ้น

4. เสนอด้วยวิธีการใช้ภาพพจน์เหนือจริงเพื่อสร้างความแปลกใหม่และดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน

5. เสนอด้วยวิธีการแสดงให้เห็นอาการเคลื่อนไหวของตัวละครการเคลื่อนไหวนี้หมายรวมทั้งการเคลื่อนไหวทางกายและทางอารมณ์คือความรู้สึกที่เปลี่ยนไปเปลี่ยนมาของตัวละคร

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าวสามารถสรุปการนำเสนอได้ว่าการนำเสนอหมายถึงกลวิธีการประพันธ์ต่าง ๆ ที่ผู้ประพันธ์ใช้ในการสร้างสรรค์งานประพันธ์ขึ้นเพื่อความประทับใจต่อผู้อ่านเป็นสิ่งสำคัญ

เทวัญกานต์ มุ่งปั่นกลาง (2545) ศึกษาทฤษฎี : กลวิธีการนำเสนอกับแนวคิดทางพุทธศาสนา พบว่า มีแนวคิดทางพุทธศาสนาที่ปรากฏเด่นชัดอยู่ 6 แนวคิด คือ ความเป็นอนิจจังของชีวิต สังสารวัฏ ความเชื่อว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ปฏิจจสมุปบาท อริยสัจและนิพพาน โดยมีแนวคิดหลักว่าความรักนำไปสู่นิพพานได้และแนวคิดย่อยที่ช่วยสนับสนุนให้แนวคิดหลักมีความสมจริง น่าเชื่อถือเป็นเสมือนแนวคิดทางพุทธศาสนา ด้านกลวิธีการนำเสนอผู้แต่งนำเสนอใน 2 ลักษณะ คือ ใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดตามขนบของวรรณคดีพุทธศาสนาและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดตามขนบของนวนิยาย

กำพล จันทะกุล (2550) ศึกษาลีลาการเขียนและกลวิธีการนำเสนอบทวิจารณ์ภาพยนตร์ในนิตยสารภาพยนตร์ พบว่า การใช้ภาษาและท่วงทำนองการเขียนด้านการใช้ภาษาได้ศึกษาจากการใช้ถ้อยคำและสำนวนโวหารเป็นการใช้ศัพท์เฉพาะทางภาพยนตร์ การใช้โวหารความเปรียบและโวหารการเขียน ส่วนท่วงทำนองการเขียนพบว่าบทวิจารณ์ภาพยนตร์มี 5 แบบ คือ การเขียนแบบดำเนินแบบชื่นชม แบบทั้งดำเนินและชื่นชม แบบเสริมที่ชนะเชิงคาดคะเน และแบบมุ่งนำเสนอข้อมูลและกลวิธีการนำเสนอบทวิจารณ์ภาพยนตร์ พบว่า การตั้งชื่อเป็นการตั้งชื่อตามภาพยนตร์และตามลักษณะเด่นของภาพยนตร์ การนำเรื่องมี 2 ลักษณะ คือ โดยการทำความและการโดยการกล่าวเชิงสรุป การนำเสนอเรื่องมี 5 แบบ คือ แบบเล่าเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ แบบแทรกรายละเอียด แบบแทรกการตีความ แบบกล่าวถึงเรื่องราวของภาคแรกและแบบแสดงทัศนคติส่วนตัว ส่วนกลวิธีปิดเรื่องพบ 4 ลักษณะ คือ ปิดด้วยการแสดงความชื่นชม การตั้งข้อสังเกต การสรุปประเด็นสำคัญและการให้ข้อคิด

พูน ปณ ทัต ชีเว

มิ่งฟ้า พึ่งรัตนะมงคล (2551) ศึกษาวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง แฮรี่ พอตเตอร์ : การวิเคราะห์โครงเรื่องและกลวิธีการนำเสนอโครงเรื่อง พบว่า โครงเรื่องมีความขัดแย้งทั้งภายในและภายนอกรูปแบบของโครงเรื่องประกอบด้วยจุดเริ่มเรื่อง จุดเริ่มต้นของปัญหา จุดวิกฤติปัญหาเริ่มคลี่คลายและจุดจบของปัญหา สำหรับแนวคิดเน้นความกล้าหาญ ความสามัคคี ความมีน้ำใจ ตลอดจนความใฝ่ รู้ให้ผลดีแก่ผู้กระทำและเป็นคุณสมบัติอันดีที่วรรณกรรมชุดนี้ปลูกฝังให้กับผู้อ่านในระดับเยาวชน สำหรับกลวิธีการเล่าเรื่องใช้แบบวัตถุนิยม กลวิธีการดำเนินเรื่องเป็นไปตามปฏิทิน กลวิธีการสร้างความสนใจใคร่รู้ประกอบด้วยกำหนัดข้อตอนและกลวิธีการจบเรื่องมีทั้งการจบลงอย่างมีความสุขและไม่มีความสุข นอกจากนั้นยังใช้ความต่อเนื่องของวรรณกรรมทั้ง 7 เล่ม เป็นส่วนแสดงถึงโครงเรื่องหลักและกลวิธีการนำเสนอโครงเรื่องรวมของวรรณกรรมด้วย

พัชรिता หน่อแดง (2552) วิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในนวนิยายที่ได้รับรางวัลของปิยะพร ศักดิ์เกษม พ.ศ. 2537 ถึง พ.ศ. 2550 พบว่า ผู้เขียนได้เสนอแนวคิดด้านการดำเนินชีวิตและแนวคิดเกี่ยวกับสังคมโดยการแสดงให้เห็นแนวทางการเนินชีวิตที่เหมาะสม ดีแก่ให้เห็นธรรมชาติธาตุแท้ของมนุษย์ แสดงแนวคิดด้านความเสียสละต่อสังคม และแนวคิดที่สะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ช่วยให้อ่านได้ตระหนักถึงความเป็นจริงของชีวิต ปลูกจิตสำนึกในเรื่องความถูกต้อง ติงาม ความรับผิดชอบต่อสังคมและชาติรวมทั้งเสนอความจริงของสังคม ปลูกใจสำนึกผู้อ่านให้ใช้วิจารณญาณพิจารณาไตร่ตรองแก้ไขหรือได้มุมมองใหม่เกี่ยวกับชีวิตและสังคมในด้านการนำเสนอแนวคิด ผู้เขียนใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านชื่อเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละครการเล่าเรื่อง ซึ่งสามารถทำให้อ่านเข้าใจแนวคิดที่นำเสนอได้อย่างชัดเจน จึงกล่าวได้ว่าวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลของปิยะพร ศักดิ์เกษม มีคุณค่าเหมาะสมกับรางวัลที่ได้รับ

วนิสสา สัมภาวะผล (2552) ศึกษาวิธีการนำเสนอข่าวการเมืองในข้อความสั้นทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ พบว่า เนื้อหาข่าวที่นำเสนอผ่านข้อความส่วนมากเป็นข่าวเกี่ยวกับการเมืองทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่วนกลวิธีการนำเสนอแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ โครงสร้างข่าวกับการใช้ภาษา ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สื่อควรตระหนักในเรื่องการใช้ภาษา เพราะหากมีการนำคำไปใช้ต่ออาจทำให้เกิดความสับสนว่าเขียนอย่างไรถูก ขณะเดียวกันผู้รับสารก็ต้องมีวิจารณญาณในการรับสารหรือการตีความข่าวสารและควรรับสารเพิ่มเติมจากสื่ออื่นประกอบ อาทิ หนังสือพิมพ์ วิทยุหรือโทรทัศน์ เพื่อให้แน่ใจว่าสารที่ได้รับมีความถูกต้องครบถ้วนหรือไม่

ในขณะที่ นันทน์ภัส พิมพะนิตย์ (2553) ศึกษาพฤติกรรมการนำเสนอและมุมมองทางสังคม ในนวนิยายรักของพนมเทียน พบว่า พนมเทียนมีพฤติกรรมการนำเสนอองค์ประกอบทางวรรณกรรมที่น่าสนใจทั้งในด้านการกำหนดแก่นเรื่อง กำหนดโครงเรื่อง การสร้างตัวละคร การเล่าเรื่อง ฉากและบรรยากาศที่เหมาะสมแบบยลทำให้เรื่องมีความสนุกสนานเร้าใจ น่าติดตามและการใช้ภาษา มุมมองทางสังคมที่พนมเทียนสื่อมาทางนวนิยายรักนั้น พนมเทียนสามารถสร้างขึ้นมาได้อย่างเหมาะสมกลมกลืน จึงเป็นปัจจัยทำให้นวนิยายรักของพนมเทียนประสบความสำเร็จทั้งในด้านคุณภาพและความนิยมจากผู้อ่าน

จากกรอบแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการนำเสนอในวรรณกรรมหมายถึงพฤติกรรมการประพันธ์ต่าง ๆ ที่ผู้ประพันธ์ใช้ในการสร้างสรรค์งานประพันธ์ถือเป็นกรอบแนวคิดที่สำคัญในการศึกษาพฤติกรรมการประพันธ์รวมถึงพฤติกรรมการนำเสนอในงานวรรณกรรมซึ่งผู้วิจัยพบว่าสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาด้านพฤติกรรมการนำเสนอในงานวรรณกรรมทั้งยังนำไปใช้ในการวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของสังคมเมืองและชนบทในกวีนิพนธ์ของไพโรจน์ทร์ ขาวงาม

1.8.3 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับวรรณกรรมกับสังคม

วรรณกรรมมีป้อนเกิดและได้รับอิทธิพลมาจากมนุษย์ในสังคม เพราะฉะนั้นสังคมกับวรรณกรรมจึงมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้และเรื่องสั้นนับได้ว่าเป็นวรรณกรรมอีกรูปแบบหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลและมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับสังคมด้วย การแสดงให้เห็นถึงภาพสะท้อนของสังคม มีนักวิชาการหลายคนได้ให้ความหมายของวรรณกรรมและแสดงทัศนะถึงความสัมพันธ์ระหว่างสังคมและวรรณกรรมไว้อย่างน่าสนใจไว้ ดังนี้

เจตนา นาควัชระ (2520: 20) กล่าวถึง วรรณกรรมกับสังคมไว้ตอนหนึ่งว่า วรรณกรรมนอกจากจะถ่ายทอดความเป็นจริงในสังคมแล้ว วรรณกรรมยังช่วยสะท้อนให้เห็นถึงมโนธรรมของมนุษย์ในสังคมอีกด้วย วรรณกรรมเปรียบเหมือนเข็มทิศชี้แนะแนวทางให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ตลอดจนพัฒนาคุณภาพของชีวิตและสังคมไปในทิศทางที่ดีขึ้นในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านจริยธรรม ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น

ส่วน ฐะปะนีย์ นาครทรรพและคณะ (2521 : 94 - 95) กล่าวว่า วรรณคดีอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับสังคม ดังนี้

1. วรรณคดีสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่และค่านิยมของคนในสังคม ฉะนั้นถ้าจะศึกษาสังคมไทยในอดีตว่าคนไทยมีชีวิตความเป็นอยู่และมีค่านิยมอย่างไร ศึกษาได้จากวรรณคดีไทยแต่ละสมัย

2. อัจฉริยภาพของกวีหรือผู้ประพันธ์วรรณคดีแสดงออกมาในรูปของวรรณศิลป์และความคิดที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับปรัชญาชีวิตและจริยธรรมของสังคม

3. ชาตินิยมวรรณคดี คนในสังคมของชาตินั้นย่อมได้รับประโยชน์อย่างคุ้มค่าเพราะวรรณคดีให้ทั้งความบันเทิง ปัญญาและความเข้าใจในธรรมชาติและมนุษยชาติ

4. การศึกษาวรรณคดีช่วยให้เกิดความเข้าใจในลักษณะของสังคมไทย ทั้งในแง่ดีและแง่ด้อย ทำให้เกิดความเข้าใจในชีวิตและเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกันมากขึ้น

5. วรรณคดีเป็นเครื่องมือที่กวีหรือผู้ประพันธ์ใช้เป็นทางระบายอารมณ์ในด้านต่าง ๆ และบางทีก็ใช้วรรณคดีไปในทางสร้างสรรค์ ก็จะช่วยพัฒนาสังคมได้มาก แต่ถ้าเป็นไปในทางทำลายก็อาจนำความหายนะมาสู่สังคมไทยได้เช่นกัน

6. ค่านิยมของคนบางคนอาจขัดแย้งกับสังคม ถ้าสังคมมีสิ่งผิดพลาดและเลวทรามเกิดขึ้น ข้อเขียนของบุคคลเหล่านั้นที่ปรากฏในวรรณคดี ก็จะทำหน้าที่เป็นมโนธรรมของสังคมและจะช่วยชักจูงสังคมไปในทิศทางอันถูกต้อง

7. วรรณคดีช่วยพัฒนาสังคมทั้งทางวัตถุและจิตใจ ทางด้านวัตถุเห็นได้จากการมีหนังสือดี ๆ ทั่วไปเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติอวดชาวโลกได้ นอกจากนั้นทางด้านวัตถุยังมีการนำเรื่องราวจากวรรณคดีไปแสดงในรูปแบบของศิลปะแขนงอื่น ๆ ได้อีกมาก ส่วนด้านจิตเจ้านั้นก็ช่วยให้คนได้รับความบันเทิงและยกระดับจิตใจคนในสังคมให้สูงขึ้น

8. วรรณคดีประเภทคำสอนที่เกี่ยวกับพุทธศาสนานั้นมีบทบาทในการช่วยพัฒนาสังคมไทย ทั้งนี้เพราะทำให้รู้จักบาปบุญคุณโทษและช่วยให้สังคมไทยเป็นสังคมที่สงบสุขพอสมควรเพราะเมื่อคนในสังคมมีธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือยึดเหนี่ยวจิตใจแล้วก็ย่อมช่วยรักษาความเป็นปกติสุขของสังคมไว้ได้

ตรีศิลป์ บุญขจร (2523 : 6 - 10) กล่าวถึง ความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคม ไว้ว่า “วรรณกรรมย่อมสัมพันธ์กับสังคม วรรณกรรมสะท้อนประสบการณ์ชีวิตในยุคสมัยไม่ว่านักเขียนจะสนใจสะท้อนสังคมหรือไม่ก็ตาม” ความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมอาจเป็นได้ 3 ลักษณะ พอสรุปได้ดังนี้

1. วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคม มิใช่การสะท้อนอย่างบันทึกเหตุการณ์ทำนองเอกสารประวัติศาสตร์ แต่เป็นภาพสะท้อนประสบการณ์ของผู้เขียนและเหตุการณ์ส่วนหนึ่งของวรรณกรรม

2. สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมจึงมีความเป็นจริงทางสังคมสอดแทรกอยู่วรรณกรรมบางเรื่องอาจสะท้อนให้เหตุถึงอุดมการณ์ทางสังคมหรืออุดมการณ์ทางการเมืองก็ได้

3. สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือต่อนักเขียน เนื่องจากนักเขียนอยู่ในสังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมทั้งด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา ปรัชญาและการเมือง นอกจากนี้สภาพเศรษฐกิจและการเมืองยังสามารถกำหนดแนวโน้มของวรรณกรรมนักเขียนอาจต้องเขียนตามใจผู้อ่านหรือตามใจเจ้าของสำนักพิมพ์

4. วรรณกรรมหรือนักเขียนมีอิทธิพลต่อสังคม นักเขียนนอกจากจะเป็นผู้มีพรสวรรค์ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมและโน้มน้าวจิตใจผู้อ่านแล้ว ยังเป็นผู้มีทัศนะกว้างไกลกว่าคนธรรมดา นักเขียนสามารถเข้าใจโลกและมองสภาพความเป็นจริงได้ลุ่มลึกกว่าคนทั่วไป ภาพที่สะท้อนออกมาจากวรรณกรรม จึงมากกว่าความจริงที่ผ่านการกลั่นกรอง อิทธิพลของวรรณกรรมที่มีต่อสังคม อาจเป็นไปได้ทั้งในด้านอิทธิพลนอก เช่น การแต่งกายหรือการกระทำตามอย่างในวรรณกรรม และอิทธิพลภายในคือ อิทธิพลทางความคิด การสร้างค่านิยม รวมทั้งความรู้สึกนึกคิดนักเขียนจึงมีบทบาทในฐานะผู้นำแนวคิดของสังคมและผู้นำทางวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่ง

ดวงมน จิตรจำนง (2536: 56 - 58) ได้กล่าวไว้ว่า วรรณกรรมนั้นย่อมสะท้อนให้เห็นภาพของสังคม เพราะว่าสังคมมีส่วนสร้างจินตนาการและความรู้สึกของนักประพันธ์ วรรณกรรมและสังคมย่อมมีอิทธิพลต่อกัน ความคิดเห็นของกวีอาจเป็นตัวแทนความคิดของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือของสังคมทั้งหมด อาจเป็นความคิดที่คล้อยตามหรือรักษาความคิดของสังคมหรือเป็นความคิดที่คัดค้านสังคมของเขาก็ได้ ในลักษณะหลังนี้กวีอาจสร้างสรรค์ความคิดใหม่ขึ้น จากการคิดค้นและประสบการณ์ของเขาเอง หรือได้รับกระแสความคิดจากสังคมหรือวัฒนธรรมอื่นเนื่องจากวรรณกรรมเป็นเครื่องสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์อย่างหนึ่ง และจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตามก็ย่อมแสดงทัศนะของเขาผ่านทางวรรณกรรม การศึกษาวรรณกรรมตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบันย่อมเป็นหนทางที่จะศึกษาประวัติความคิดและพัฒนาการทางสังคมวิวัฒนาการของวัฒนธรรม การศึกษาวรรณกรรมเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมนี้อาจศึกษาวรรณกรรมเฉพาะเรื่องของแต่ละยุคสมัยหรือศึกษาจากวรรณกรรมหลายเรื่องเปรียบเทียบกันในแต่ละยุคก็ได้

(สมพร มั่นตะสูตร (2524 : 11-17) กล่าวถึง วรรณกรรมกับสังคมว่า วรรณกรรมเป็นงานสร้างสรรค์ของมนุษย์ จึงมีความสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อมทั้งปวงที่ผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมเกี่ยวพันอยู่ เพราะสิ่งแวดล้อมย่อมมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ซึ่งนำมาแสดงออกบ้างบางส่วนในวรรณกรรม จึงกล่าวได้ว่า วรรณกรรมทุกเรื่องเป็นงานที่ได้อิทธิพลของเงื่อนไขและปัจจัยต่าง ๆ ของสังคม ทั้งรูปแบบและเนื้อหาของวรรณกรรมย่อมผูกพันอยู่กับสังคมเป็นปัจจัยเอื้อแก่กันและกัน วรรณกรรมกับสังคมมีลักษณะสำคัญ ๆ ดังนี้

1. เป็นวรรณกรรมที่มีเนื้อหาสะท้อนสภาพสังคมและการเมือง บันทึกความเป็นไปของสังคมทั้งในด้านเศรษฐกิจ ศาสนา วัฒนธรรม บทบาทของบุคคลการเมืองตลอดจนการศึกษาและค่านิยมต่าง ๆ
2. มีเนื้อหาที่แสดงให้เห็นปัญหาของชีวิต สังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและข้อขัดแย้งต่าง ๆ ในทางสังคมและการเมือง
3. แสดงปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาของสังคม

4. กล่าวถึงสถาบันทางสังคมและการเมือง สถาบันใดสถาบันหนึ่งในแง่มุมใดแง่มุมหนึ่งหรือหลายแง่มุม

5. เสนอเรื่องราวพฤติกรรมและการต่อสู้ของตัวละครในเชิงการเมือง

6. เนื้อหาของการแต่งกายมีเป้าหมายทางด้านการเมืองแอบแฝงอยู่

7. เนื้อหาแสดงความผูกพันของปัจเจกบุคคลกับกลุ่มชนผู้ร่วมอยู่ในสังคมเดียวกันถ้าความสัมพันธ์นั้นก่อให้เกิดอารมณ์ไปในด้านสังคมและการเมือง นับว่าเป็นวรรณกรรมสังคมและการเมือง

8. มีเป้าหมายในการแต่งเพื่อเผยแพร่ความรู้สึกและแนวคิดต่าง ๆ เพื่อผลในทางการเปลี่ยนแปลงสังคมเชิงสร้างสรรค์

9. เสนอเรื่องราวในรูปของการถกเถียงเกี่ยวกับปรัชญาสังคมและการเมืองตลอดจนลัทธิความเชื่อต่าง ๆ หากสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของตัวละครในเรื่อง

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2544: 96) ได้กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมไว้ว่า เมื่อพิจารณาคุณลักษณะและการปฏิบัติงานของกวี เราจะสังเกตได้ว่า กวีถึงจะคนเดียวก็เปรียบเสมือนสามคน คือ นอกจากเป็นนักประพันธ์ช่างแต่งหนังสือแล้ว ยังเป็นหน่วยหนึ่งของคนรุ่นนั้น สมัยนั้นและเป็นพลเมืองอีกด้วย เนื่องจากเหตุนี้ นอกจากจะต้องสังวรในอาชีพนักประพันธ์ของตนในฐานะที่เป็นกวีแล้ว ในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของคนสมัยนั้น ก็ย่อมจะทำเอาหูไปนาเอาตาไปไร่เสียกับเหตุการณ์ที่ตนเห็นดำตาประจักษ์อยู่แก่ใจหาได้ไม่ และในฐานะที่เป็นพลเมืองอีกเล่าก็จำต้องใส่ใจในเหตุการณ์บ้านเมือง ความเคลื่อนไหวของประเทศชาติตลอดจนของชั้นและอาชีพที่ตนเป็นหน่วยหนึ่งอีกด้วย วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2544: 186) ได้อธิบายความเกี่ยวข้องของวรรณกรรมกับสังคมเพิ่มเติมอีกว่า ในการพิจารณาวรรณกรรมอาจพิจารณาได้ 3 ด้าน คือ

1. ด้านศิลปะแท้ ๆ ว่าแต่งถูกหลักเกณฑ์ มีความงดงามสมเหตุสมผลเป็นวัตถุศิลป์หรือไม่

2. ด้านหลักฐานเป็นการพรรณนาความเป็นไปในสมัยนั้น ๆ ทั้งตัวบุคคล ความคิดความเห็น ความเคลื่อนไหวของสังคมและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งกวีจะอยู่ภายใต้อิทธิพลสังคมไม่มากก็น้อย

3. ในด้านอุดมการณ์ เป็นแง่ที่แสดงอิทธิพลของกวีต่อสังคม นักปราชญ์ทุกคนย่อมเขียนไปตามความคิดเห็นหรือมโนคติของตน โดยรู้สึกตัวหรือไม่ก็ตาม นอกจากนี้อิทธิพลของสังคมยังมีผลต่อกวีในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

3.1 การที่กวีใช้ภาษาเดียวกันกับสังคม ย่อมแสดงถึงอิทธิพลของสังคม เพราะกวีไม่อาจใช้ภาษาพหุภาพของตัวเองตามใจชอบ เนื่องจากวรรณกรรมไม่ใช่เพียงการแสดงความคิดเห็นความรู้สึกของผู้แต่งเท่านั้น แต่เป็นการแสดงความรู้สึกของตนให้สບอารมณ์ผู้อื่นหรือให้ผู้อื่นเข้าใจ

3.2 การที่กวียอมรับเอาค่าประพันธ์ที่นิยมสมัยนั้น ๆ มาแต่ง ย่อมแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของสังคม

3.3 ความนิยมเรื่องแนวไคของสังคมแต่ละยุคสมัย มีอิทธิพลต่อผู้แต่งด้วยเสมอความนิยมนี้เกิดความเป็นไปได้ของสังคมในยุคนั้น ๆ

จะเห็นได้ว่า กรอบแนวคิดเกี่ยวกับวรรณกรรมกับสังคม สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมทั้งในด้านภาษา รูปแบบ การประพันธ์ แนวคิดของเรื่อง เพราะผู้เขียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมย่อมนำประสบการณ์หรือความรู้สึกนึกคิดที่ได้จากสังคมมาปรุงแต่งเป็นวรรณกรรมวรรณกรรมจึงสามารถสะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมได้โดยผ่านวรรณกรรม สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิเคราะห์เรื่องภาพลักษณ์ของสังคมเมืองและชนบทรวมถึงศึกษากลวิธีการนำเสนอและสื่อความหมายสังคมเมืองและชนบท

1.8.4 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการวิจารณ์ตามแนวประวัติศาสตร์และชีวประวัติ

การวิจารณ์ในเชิงชีวประวัติ (Biological Approach) นักวิจารณ์ที่ยึดถือแนวทางดังกล่าวในการวิจารณ์วรรณคดีมีความเห็นว่าการที่จะทำความเข้าใจวรรณคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งนั้นผู้อ่านมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจบุคลิกภาพและความคิดของผู้แต่งเสียก่อนทั้งนี้เพราะถือว่าวรรณคดีคือสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงบุคลิกภาพของผู้แต่งดังนั้นนักวิจารณ์จึงพยายามที่จะศึกษาเกี่ยวกับชีวิตและประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้แต่งให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้และนำความรู้ที่ได้ใช้ในการตีความผลงานของนักประพันธ์ผู้นั้น

เจตนา นาควิริยะ (2520: 6) กล่าวว่าการศึกษาวิจารณ์ตามแนวชีวประวัติเป็นแนวการศึกษาที่เคยแพร่หลายมากในยุโรปในศตวรรษที่ 19 นักวิจารณ์ที่มีบทบาทในการวิจารณ์ตามแนวนี้ ได้แก่ แซงค์เบอร์ฟ (Staint - Beuve) นักวิจารณ์ผู้ได้รับอิทธิพลมาจากมาตามเดอสตาเอล (Madam de Stael) ซึ่งเป็นนักวิจารณ์ที่มีความสามารถในการชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างงานประพันธ์และบุคลิกภาพของนักประพันธ์อย่างชัดเจน

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2543: 116) กล่าวว่าการศึกษาวิจารณ์วรรณคดีตามแนวชีวประวัติจะช่วยให้ประโยชน์ในการศึกษาได้มากหากผู้วิจารณ์นำมาใช้อย่างเหมาะสมการเข้าใจชีวประวัติหรือประสบการณ์การในชีวิตของผู้เขียนจะช่วยให้เข้าใจความหมายในงานประพันธ์ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นนักเขียนบางคนได้ซ่อนเงื่อนงำบางประการเอาไว้ในงานเขียนซึ่งอาจอยู่ในรูปของสัญลักษณ์บางอย่างถ้าผู้อ่านไม่เข้าใจประวัติของผู้เขียนมาก่อนอาจจะตีความบทประพันธ์ได้ไม่กระจ่างอย่างไรก็ตามนักวิจารณ์จะต้องคำนึงถึงข้อจำกัดบางประการในการวิจารณ์ตามแนวนี้นักวิจารณ์จะต้องไม่ยึดถือเอาวรรณกรรมเป็นเครื่องมือในการเขียนชีวประวัติเพราะการเขียนชีวประวัติกับการวิวินิจฉัยคุณค่าวรรณคดีต่างกันนอกจากนี้แล้วผู้วิจารณ์จะต้องระวังในการใช้ชีวประวัติให้มากเพราะการศึกษาชีวประวัติช่วยอธิบายวรรณคดีได้ก็จริงแต่ก็ไม่สามารถประเมินค่าวรรณคดีได้ดังนั้นผู้วิจารณ์จึงไม่ควรมุ่งศึกษาเพื่ออธิบายผลงานของกวีเพียงด้านเดียวและไม่ควรศึกษาประวัติและบุคลิกภาพของกวีจากงานประพันธ์เพียงด้านเดียวโดยถือว่าเป็นสิ่งที่กวีแสดงออกในงานประพันธ์ทั้งหมดคือการแสดงออก

ของบุคลิกภาพทั้งหมดของผู้เขียนทั้งนี้เพราะกวีหรือผู้แต่งมิได้สร้างงานแต่ละชิ้นขึ้นมาจากจิตไร้สำนึกหรือชีวประวัติของตนเองเท่านั้นแต่บางส่วนอาจถูกเสริมแต่งหรือเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่พบเห็นมากก็ได้

พัฒจิรา จันทรดำ (2547: 79) กล่าวถึงการวิจารณ์ตามแนวประวัติศาสตร์และชีวประวัติ (Historical Biological Criticism) ว่าการวิจารณ์ตามแนวประวัติศาสตร์และชีวประวัติเป็นแนวทางการวิจารณ์ดั้งเดิม (The Traditional Approaches) มีอิทธิพลอย่างมากก่อนต้นศตวรรษที่ 20 ลักษณะเด่นของการวิจารณ์แบบดั้งเดิมคือนักวิจารณ์ที่ศึกษาวรรณคดีในแว่นนี้เชื่อว่างานศิลปะเป็นเพียงผลผลิตหรือสิ่งที่ถ่ายทอดบุคลิกภาพและชีวประวัติสภาพสังคมแนวคิดหรือปรัชญาของผู้แต่งหรือไม่ก็เป็นสิ่งที่สืบทอดลักษณะวิชาการแขนงอื่น ๆ เช่นภาษาศาสตร์ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและอารยธรรมเป็นต้นในการวิเคราะห์วิจารณ์วรรณคดีผู้วิจารณ์จึงให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบภายนอกมากกว่าคุณค่าภายใน (Intrinsic Values) ของวรรณกรรมเป็นต้นว่าข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์และสังคมการวิจารณ์ในแว่นนี้นักวิจารณ์จะวิเคราะห์วิจารณ์มุ่งเน้นในสิ่งที่ผู้แต่งได้สร้างสรรค์ขึ้นมาในช่วงใดช่วงหนึ่งของประวัติศาสตร์ตลอดจนเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นความรู้สึกอารมณ์จินตนาการและโลกทรรศน์ของผู้แต่งที่ต้องการสื่อมายังผู้อ่าน

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2517: 13) กล่าวถึงการวิจารณ์เชิงประวัติศาสตร์และตำนานว่า การวิจารณ์แนวนี้ได้รับความนิยมมาเป็นเวลานานทั้งในประเทศไทยและตะวันตกและยังกล่าวอีกว่าการวิจารณ์แบบนี้ถือว่ามีอายุยืนยาวแต่ก็เป็นการวิจารณ์ที่มีประโยชน์ทำให้คนที่ได้รับความรู้จากนักค้นคว้าเกิดสนใจในวรรณคดีมากขึ้นกว่าที่ไม่มีการวิจารณ์ในเชิงนี้เช่นความรู้เกี่ยวกับชีวประวัติของนักประพันธ์ย่อมทำให้ผู้อ่านสนใจกับงานเขียนของเขามากขึ้นเรื่องสถานที่อยู่ของเขาในวัยเด็กก็ทำให้คนบางคนที่มีความสัมพันธ์กับสถานที่นั้นตื่นตัวขึ้นเป็นต้นแต่ข้อเสียของการวิจารณ์แบบนี้ถ้าไม่มีการวิจารณ์แบบอื่นสนับสนุนก็คือถกเถียงกันได้อยู่แต่ในหมู่นักค้นคว้าแต่ผู้ที่ไม่มีเวลาหรืออุปกรณ์ที่จะค้นคว้าย่อมได้แต่เป็นผู้ฟังไม่สามารถมีส่วนร่วมด้วยได้

ธัญญา สังขพันธานนท์ (2538: 22) กล่าวถึงการวิจารณ์ตามแนวประวัติศาสตร์และชีวประวัติว่าในการวิจารณ์ตามแว่นนี้นักวิจารณ์จะต้องไม่ยึดถือว่าวรรณคดีคือเอกสารทางประวัติศาสตร์ทั้งนี้เพราะเราไม่อาจเชื่อถือในความถูกต้องแม่นยำในการเสนอข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ของผู้แต่งมากนักผู้แต่งบางคนอาจบิดเบือนข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ก็เป็นได้และเหตุผลอีกประการคือวรรณคดีบางเรื่องอาจมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์แต่ไม่จำเป็นต้องมีความสำคัญทางด้านวรรณคดีเสมอ Rohberger อ้างในธัญญา สังขพันธานนท์ (2538: 23) ว่าการที่จะเข้าใจวรรณคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งนั้นผู้อ่านมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจบุคลิกภาพและความคิดของผู้แต่งเสียก่อนทั้งนี้เพราะถือว่าวรรณคดีคือสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึง

บุคลิกภาพของผู้แต่งตั้งแต่นั้นนักวิจารณ์จึงพยายามที่จะศึกษาเกี่ยวกับชีวิตและประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้แต่งให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้แล้วก็นำความรู้ที่ได้ใช้ในการตีความผลงานของนักประพันธ์ผู้นั้น

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2543 : 139) กล่าวถึงการวิจารณ์ตามแนวชีวประวัติว่าในวงการวิจารณ์ของไทยเราการวิจารณ์แนวนี้ได้รับความนิยมเช่นกันแต่ไม่มากเท่ากับในประเทศตะวันตกเพราะหลักฐานเกี่ยวกับชีวประวัติของกวีเอกของไทยตกทอดมาถึงยุคปัจจุบันมีน้อยมากแท้จริงการเขียนชีวประวัติกับการวินิจฉัยคุณค่าทางวรรณคดีนั้นเป็นคนละเรื่องกันตั้งนั้นการอธิบายชีวประวัติของกวีประกอบผลงานแต่ละเรื่องจึงยังไม่ใช่เป็นการวินิจฉัยคุณค่าทางกวีนิพนธ์และเราอาจให้ความสำคัญในการอธิบายชีวประวัติของกวีแต่ละคนอย่างเท่าเทียมกันได้ก็จริงแต่เราไม่สามารถประเมินคุณค่าผลงานของกวีเหล่านั้นได้ว่ามีความดีเด่นเท่ากัน

กุหลาบ มัลลิกะมาส อ้างในสายทิพย์ นุกุลกิจ (2543 : 139) อธิบายว่าการศึกษาประวัติผู้แต่งมีประโยชน์หลายประการดังเช่น

1. ประวัติผู้แต่งสนับสนุนให้เข้าใจเรื่องเด่นชัดขึ้นและทำให้วรรณคดีน่าสนใจยิ่งขึ้นเช่นเมื่อทราบประวัติสุนทรภู่ที่เคยอยู่วังหลังและกรมพระราชวังหลังทรงเป็นผู้อำนวยการแปลเรื่องไซฮันทำให้เรามีความเข้าใจเรื่องพระอภัยมณีว่ามีเค้าเงื่อนเกี่ยวข้องกับวรรณคดีไซฮันได้อย่างไร
2. ผู้แต่งบางท่านกล่าวถึงตนเองในเรื่องที่แต่งไว้การรู้ประวัติผู้แต่งก็ย่อมทำให้เข้าใจเรื่องได้ดียิ่งขึ้น

อนึ่งในกรณีที่นักวิจารณ์นำประวัติของกวีมาศึกษาโดยเฉพาะโดยไม่นำมาสัมพันธ์กับงานประพันธ์ของกวีก็นับว่าเป็นข้อเสียอีกข้อหนึ่งของการวิจารณ์แนวนี้เพราะการศึกษาด้วยวิธีนี้จะช่วยอธิบายเรื่องราวใด ๆ และไม่ช่วยสนับสนุนให้เกิดความเข้าใจในวรรณคดีด้วยในขณะเดียวกันนักวิจารณ์แนวนี้จะต้องคำนึงด้วยว่าสิ่งที่กวีหรือนักประพันธ์เขียนเกี่ยวกับตัวเองไว้นั้นอาจจะไม่ตรงกับความเป็นจริงทั้งหมดทั้งมิได้หมายความว่ากวีไร้สำนึกด้วยทั้งนี้เพราะกวีอาจตกแต่งหรือเพิ่มเติมเรื่องราวในชีวิตให้ดูน่าอ่านยิ่งขึ้นหรืออาจเขียนบิดเบือนความเป็นจริงเพื่อป้องกันเกียรติยศของตนเองไว้ก็ได้และประการสุดท้ายอาจเป็นเพราะกวียอมมองตามทัศนคติของตนเองว่าได้ทำดีที่สุดแล้วก็ได้อีกเช่นกัน

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2543 : 140 - 141) อธิบายเป็นต้นว่าผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชีวประวัติของกวีแต่ละคนอย่างละเอียดย่อมจะเข้าใจงานทางวรรณกรรมของกวีเหล่านั้นได้ดีกว่าผู้ที่ขาดความรู้ทางด้านนี้ทั้งนี้เพราะกวีย่อมสอดแทรกความรู้ประสบการณ์ความรู้สึกนึกคิดตลอดจนเรื่องราวในชีวิตส่วนตัวลงไปในงานเหล่านั้นด้วยตั้งนั้นการศึกษาชีวประวัติของกวีจึงมีส่วนช่วยให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจถึงแรงบันดาลใจอารมณ์สะเทือนใจและจินตนาการที่กว้างไกลของกวีได้เป็นอย่างดีจึงนับเป็นวิธีการที่วิธีหนึ่งที่ทำให้การศึกษาวรรณคดีเป็นไปอย่างตรงเป้าหมายและสามารถเข้าถึงวรรณคดีได้

ในระดับที่ลึกกว่าเดิมหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าการศึกษาประวัติของกวีประกอบการพิจารณาวรรณคดีย่อมมีส่วนช่วยให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจและ “เข้าถึง” วรรณคดียิ่งขึ้น

จากกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการวิจารณ์ตามแนวประวัติศาสตร์และชีวประวัติ (Historical Biological Criticism) ซึ่งเป็นแนวคิดและทฤษฎีที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับชีวประวัติหรือประสบการณ์ในชีวิตของผู้เขียนอันจะช่วยให้เข้าใจความหมายในงานประพันธ์ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเพราะนักเขียนบางคนได้ซ่อนเงื่อนบางประการเอาไว้ในงานเขียนซึ่งอาจอยู่ในรูปของสัญลักษณ์บางอย่างถ้าผู้อ่านไม่เข้าใจประวัติของผู้เขียนมาก่อนอาจจะตีความบทประพันธ์ได้ไม่กระจ่างจึงถือได้ว่าแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวน่าสนใจสามารถนำมาพิจารณาด้วยทฤษฎีกรรมเพื่อประกอบการศึกษาวิเคราะห์เรื่องภาพลักษณ์ของสังคมเมืองและชนบทรวมถึงศึกษากลวิธีการนำเสนอและสื่อความหมายสังคมเมืองและชนบท

1.9 นิยามศัพท์เฉพาะ

ภาพลักษณ์ หมายถึง ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในบทกวีของไพโรรินทร์ชาวงามนั้นว่า เป็นภาพจำลองสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งนำเสนอผ่านงานของเขา โดยภาพนั้นถูกสร้างจากการคัดเลือก ประดับ ขับเน้น คุณลักษณะบางอย่างจากความเป็นจริงตามคติความเชื่อและค่านิยมบางประการ ซึ่งภาพเสนอมองอาจจะไม่ได้เป็นเครื่องบ่งชี้ว่าความจริงเป็นเช่นไร แต่บ่งบอกว่าผู้คนในสังคม มีความเชื่อ ความคาดหวัง และให้ความหมายต่อสิ่งที่ถูกนำเสนอ

สังคมเมือง หมายถึง เมืองที่ไพโรรินทร์ ชาวงาม ได้เน้นย้ำถึงศูนย์กลางความเจริญก้าวหน้าของประเทศในด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และวิทยาการที่ทันสมัย เป็นอาณาบริเวณที่มักเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงและพลวัตของวัฒนธรรม เมืองเป็นพื้นที่ที่มีประชากรตั้งถิ่นฐานและอาศัยอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก ทั้งผู้คนจากต่างพื้นที่และต่างชาติพันธุ์ ทำให้เมืองกลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มีโครงสร้างทางสังคมที่สลับซับซ้อน ผู้คนในเมืองล้วนมีวิถีชีวิตที่หลากหลายตามอัตลักษณ์ของแต่ละบุคคล โดยมีบริบทของเมืองเป็นปัจจัยหนึ่งในการหล่อหลอมพฤติกรรม ลักษณะนิสัย และความคิดของคนเมือง

สังคมชนบท หมายถึง สังคมชนบทในอีสานที่ไพโรรินทร์ ชาวงาม กล่าวถึง มีการประกอบอาชีพทางการเกษตรพึ่งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและอยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ สมาชิกของครอบครัวมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น ชุมชนจะให้ความสำคัญในเรื่องความเป็นมิตรต่อเพื่อนบ้าน มีการติดต่อกันแบบเป็นกันเอง เอื้อเฟื้อและจริงใจต่อกันและยึดมั่นอยู่ในประเพณีแบบดั้งเดิมเป็นอย่างดี

กลวิธีการนำเสนอ หมายถึง วิธีการต่าง ๆ ที่สื่อความหมายให้ผู้อ่านเห็นภาพและถ่ายทอดเรื่องราวความคิดของไพโรรินทร์ ชาวงาม มายังผู้อ่านโดยใช้ภาษาเป็นสื่อกลาง

กวีนิพนธ์ หมายถึง คือรูปแบบทางศิลปะที่ไพเราะรื่นรมย์ ชาวงามใช้ภาษา เพื่อคุณประโยชน์ ด้านสุนทรียะ ซึ่งเพิ่มเติมจากเนื้อหาทางความหมาย เป็นงานเขียนที่มีวรรณศิลป์ ไร้ให้สะท้อนอารมณ์ได้ สร้างสรรค์โดยใช้ภาษาประณีตเป็นเครื่องมือสื่อความรู้สึกนึกคิด

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ภาพลักษณ์ของสังคมเมืองและชนบทในกรณีพื้นที่ของไพลินทร์ ขาวงาม ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาข้อมูลโดยลำดับต่อไป

- 2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์
- 2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการนำเสนอ
- 2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจารณ์ตามแนวประวัติศาสตร์และชีวประวัติ

2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์

ดวงพร คำบุญวัฒน์และวาสนา จันทร์สว่าง (2536: 60) ได้ให้ความหมายว่าภาพลักษณ์ หมายถึงภาพที่คนรู้สึกนึกคิดหรือวาดขึ้นในใจจะเป็นภาพของอะไรก็ได้ทั้งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิต ภาพลักษณ์เกิดขึ้นจากการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารทั้งประสบการณ์ทางตรงหรือทางอ้อมบวกกับความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นในจิตใจหรือเป็นภาพในใจที่บุคคลรับรู้ต่อบุคคลวัตถุสิ่งของของสถานที่

วิรัช ลภีรัตนกุล (2538 : 77) ได้ให้ความหมายว่าภาพลักษณ์ (Image) หมายถึงภาพที่เกิดขึ้นในจิตใจซึ่งบุคคลมีความรู้สึกนึกคิดภาพในใจดังกล่าวของบุคคลนั้นอาจจะได้มาจากทั้งประสบการณ์ตรง (Direct Experience) และประสบการณ์ทางอ้อม (Indirect Experience) ของตัวเองเช่นได้พบประสบมาด้วยตนเองหรือได้ยินได้ฟังมาจากคำบอกเล่าของผู้อื่นเพื่อนฝูงญาติมิตรหรือจากกิตติศัพท์เล่าลือต่าง ๆ นานา เป็นต้น

Philip Kotler (2000 : 553) ได้ให้ความหมายว่าภาพลักษณ์ (Image) เป็นองค์รวมของความเชื่อความคิดและความประทับใจที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งทัศนคติและการกระทำใด ๆ ที่คนเรามีต่อสิ่งนั้นจะมีความเกี่ยวพันอย่างสูงกับภาพลักษณ์สิ่งของสิ่งนั้น ๆ

ดังนั้นจากนิยามดังกล่าวสรุปได้ว่าภาพลักษณ์หมายถึงภาพที่อยู่ในความรู้สึกนึกคิดของบุคคลเกิดขึ้นภายในจิตใจเป็นความรู้สึกที่ชอบไม่ชอบดีไม่ดีเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยหรืออาจรู้สึกเฉยๆ ซึ่งภาพที่เกิดขึ้นภายในจิตใจอาจจะเป็นผลมาจากประสบการณ์โดยตรงหรือประสบการณ์ทางอ้อมที่บุคคลนั้นรับรู้มา

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการนำเสนอ

ในด้านเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการนำเสนอมีผู้ศึกษาไว้ค่อนข้างหลากหลาย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบในการศึกษาทบทวนงานวิจัยคือเลือกสำรวจและศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เป็น การศึกษากลวิธีทางภาษาการใช้คำอันได้แก่การสรรคำและการใช้ภาพจน์อันได้แก่การใช้สัญลักษณ์ และกลวิธีการนำเสนอคือการนำเสนอโดยการเล่าเรื่องพบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

วาสนา ไชยรัตน์ (2534) ได้ศึกษา “วรรณกรรมเรื่องสั้นของสุรชัย จันทิมาธร” ในด้าน แนวคิดกลวิธีการแต่งและท่วงทำนองการแต่งพบว่ามุ่งเสนอปัญหาในด้านเศรษฐกิจสังคมการเมืองการ ปกครองการศึกษาความเชื่อวัฒนธรรมและศาสนา กลวิธีการแต่งมีลักษณะเฉพาะตนโครงสร้างเรื่องส่วนใหญ่เป็นเรื่องความรู้สึกนึกคิดของตัวละครดำเนินเรื่องใช้ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับ สภาพแวดล้อมเป็นสำคัญใช้วิธีการเล่าเรื่องแบบผู้ประพันธ์เป็นผู้รู้แจ้งเห็นจริงและผู้ประพันธ์เป็นผู้ สังเกตมากกว่าลักษณะอื่นตัวละครเป็นชนชั้นกลางและชนชั้นล่างของสังคมและบรรยากาศส่วนใหญ่เป็นสภาพสังคมเมืองหลวงในด้านท่วงทำนองแต่งได้ใช้คำซ้ำคำภาษาถิ่นคำภาษาต่างประเทศและ ใช้สำนวนโวหารแบบเรียบ ๆ สอดคล้องกับตัวละครและเนื้อเรื่องยังก่อให้เกิดภาพพจน์และอารมณ์ สะเทือนใจ

ชิดททัย นุตสถาปนา (2525) ได้ศึกษา “นวนิยายของสดกฤษณะโรหิต” ในแนวเพื่อชีวิตของคน ที่เสียเปรียบทางสังคมและสะท้อนสภาพความเป็นอยู่ของชาวชนบทได้พบว่าแนวคิดทางสังคมการเมือง และเศรษฐกิจเป็นเรื่องของการต่อสู้เพื่ออุดมการณ์และเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อประโยชน์ ของประชาชนแก่นของเรื่องเสนอภาพความเป็นจริงในสังคมในด้านตัวละครสามารถสร้างได้อย่าง สมจริงกลวิธีการแต่งใช้สร้างความขัดแย้งความขัดแย้งเป็นการจูงใจผู้อ่านมีการสร้างฉากการบรรยาย ภาพและเหตุการณ์ทำได้อย่างชัดเจน

มันทนา ใบชา (2541) ได้ศึกษา “แนวคิดทางการเมืองในนวนิยายของสตรีช่วง 6 ตุลาคม 2519 - 23 กุมภาพันธ์ 2534” ในด้านกลวิธีการเสนอแนวคิดทางการเมืองทั้ง 6 ด้านพบว่านักเขียน สตรีเสนอแนวคิดทางการเมือง 4 วิธีคือการเสนอผ่านโครงเรื่องใหญ่ในการนำเสนอเนื้อหาเรื่องราวทาง การเมืองโดยตรงส่วนนวนิยายที่ไม่ได้มีเนื้อหาทางการเมืองโดยตรงนักเขียนจะเสนอแนวคิด ทางการเมืองในโครงเรื่องย่อยเพื่อเสริมเนื้อเรื่องนวนิยายให้มีความเข้มข้นยิ่งขึ้นการเสนอแนวคิด ทางการเมืองผ่านบทสนทนาของตัวละครสำคัญบางครั้งนักเขียน จะใช้บทสนทนาที่กล่าวอย่าง ตรงไปตรงมาและบางเรื่องผู้อ่านจะต้องตีความจากบทสนทนาและนักเขียนใช้การบรรยายความรู้สึก ของตัวละครและการบรรยายสภาพเหตุการณ์ทางการเมืองเป็นการปูพื้นเพื่อนำไปสู่แนวคิดทางการเมือง

ศิริลักษณ์ บัตรประโคน (2548) ได้ศึกษา “ทัศนะทางการเมืองและกลวิธีการนำเสนอที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้นชุด “หลังอานบุรี” ของวินทร์เลียววาริณ” พบว่ากลวิธีการนำเสนอทัศนะทางการเมืองมีทั้งสิ้น 6 กลวิธีได้แก่กลวิธีการนำเสนอทัศนะโดยใช้ชื่อเรื่องใช้โครงเรื่องใช้แก่นเรื่องใช้การเล่าเรื่องใช้ตัวละครและบทสนทนา รวมทั้งการนำเสนอทัศนะผ่านวาทีสนทนาสู่เรื่องซึ่งในแต่ละกลวิธีผู้เขียนแสดงความคิดสร้างสรรค์ตลอดจนล้อเลียนและเสียดสีการเมืองอย่างมีอารมณ์ขันทำให้ทัศนะทางการเมืองของวินทร์เลียววาริณมีความน่าสนใจและให้แง่คิดที่คมคายแก่ผู้อ่าน

2.2.1 ความหมายของกวีนิพนธ์

สำหรับกวีนิพนธ์และการนิยามความหมายกวีนิพนธ์ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554 : 84-85) หมายถึงคำประพันธ์ที่กวีแต่งบทประพันธ์ซึ่งมีลักษณะเด่นในเชิงการประพันธ์ทั้งศิลปะและสาระก่อให้เกิดความจับใจทั้งด้านอารมณ์และความหมาย

เปลื้อง ณ นคร (2535: 88) กล่าวถึงวรรณคดีสามารถแบ่งออกเป็นสาขาใหญ่ได้ 2 สาขาคือ สาขาร้อยแก้วและสาขากาพย์กลอน

สาขาร้อยแก้วคือพวกรวมคำที่มีแบบเรียบเรียงคำอย่างที่เราพูดจากันโดยปกติได้แก่หนังสือเช่นสามก๊กราชาธิราช

สาขากาพย์กลอน (บางที่เรียกกวีนิพนธ์บ้างร้อยกรองบ้าง) คือ พวกรวมคำที่เรียบเรียงตามแบบกำหนดเสียงหนักเบา กำหนดเสียงสูงต่ำที่สำคัญก็คือต้องมีสัมผัส

สำหรับกวีนิพนธ์ยังตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Poetry” ซึ่งนักวิชาการได้นิยามความหมายเกี่ยวกับกวีนิพนธ์ไว้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้คือ

ชลธิรา สัตยวิวัฒนา (2547: 12) กล่าวถึงกวีนิพนธ์ว่าคือถ้อยกวีที่ร้อยรินออกมาอย่างมีอรรถรสโดยศัพท์นี้มีความหมายเฉพาะใช้กับผลงานกวีที่มีมาตรฐานที่แน่นอนกวีคนหนึ่งอาจจะสร้างผลงานกวีออกมาเป็นกวี (Poem) หลายบทหลายชิ้นหลายชุดแต่มีเพียงบางบทเท่านั้นที่เข้าขั้นมาตรฐานเป็น “กวีนิพนธ์” งานที่จัดเป็นกวีนิพนธ์เป็นได้ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองขอแต่ให้เข้าขั้นกลอนเปล่า (Blank Verse) บางบทอาจนับเนื่องเป็นกวีนิพนธ์ได้

สุภาพร มากแจ้ง (2535: 1) ได้นิยามความหมายสองลักษณะคือกวีนิพนธ์เป็นงานของกวี และกวีนิพนธ์เป็นร้อยกรองหรืองานเขียนที่มีวรรณศิลป์เร้าให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจได้เช่นเดียวกับร้อยกรอง

(พระยาอนุমানราชชน (2531 : 11) กล่าวถึงกวีนิพนธ์ว่า “เมื่อได้ยินคำว่ากวีนิพนธ์หรือคำว่าประพันธ์หรือคำว่าร้อยกรองใคร ๆ ก็ต้องนึกถึงหนังสือโคลงฉันท์กาพย์กลอนแต่หนังสือกวีนิพนธ์ที่กล่าวมานี้ที่แต่งเป็นร้อยแก้วก็มีเช่นสามก๊กราชาธิราชเพราะฉะนั้นหนังสือที่เป็นกวีนิพนธ์จะต้องเป็นหนังสือที่แต่งดีมีความไพเราะทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง

2.2.2 รูปแบบฉันทลักษณ์

นักวิชาการได้ให้คำนิยามความหมายไว้ดังนี้

กำชัย ทองหล่อ (2548: 433 - 523) กล่าวว่าฉันทลักษณ์คือตำราที่ว่าด้วยวิธีร้อยกรอง ถ้อยคำหรือเรียบเรียงถ้อยคำให้เป็นระเบียบตามลักษณะบังคับและบัญญัติที่นักปราชญ์ได้วางเป็นแบบไว้ถ้อยคำที่ร้อยกรองขึ้นตามลักษณะบัญญัติแห่งฉันทลักษณ์เรียกว่า “คำประพันธ์” และได้ให้ความหมายของคำประพันธ์คือถ้อยคำที่ร้อยกรองหรือเรียบเรียงขึ้นโดยมีข้อบังคับจำกัดคำและวรรคตอนให้รับสัมผัสกันไพเราะตามกฎเกณฑ์ที่ได้วางไว้ในฉันทลักษณ์โดยแบ่งเป็น 7 ชนิดคือโคลง ร่ายลิลิตกลอนกาพย์ฉันทลักษณ์ซึ่งก็คือร้อยกรองไทยนั่นเอง

รพินทร์ นาธรากร อ้างถึงในสุทธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2525 : 45) เกี่ยวกับรูปแบบฉันทลักษณ์กับความยืดหยุ่นที่พึงมีว่าไวกรรมไม่ใช่วรรณกรรมและฉันทลักษณ์ไม่ใช่กาพย์กลอนแม้ว่าวรรณคดีจะขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์แต่ทว่ามันก็เป็นสิ่งก่อความชื่นชมมันเป็นตัววิเศษภาพความไพเราะของกาพย์กลอนอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์จำกัดแต่ทว่าก็ข้ามเหนือกฎเกณฑ์นั้นเสียสิ้น

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2543: 61 - 64) กล่าวถึงร้อยกรองปัจจุบันที่ต่างไปจากเดิมดังนี้คือ

1. นิยมใช้รูปแบบฉันทลักษณ์ที่กวีโบราณบัญญัติไว้น้อยกว่าร้อยกรองในอดีต
2. ไม่เคร่งครัดฉันทลักษณ์ตามแบบแผนนักคือจำนวนคำในแต่ละวรรคอาจน้อยกว่าหรือมากกว่าที่กำหนดไว้มีการสัมผัสคลาดเคลื่อน
3. นิยมสร้างฉันทลักษณ์ขึ้นมาใหม่โดยยึดหลักความเรียบง่ายชัดเจนมีกรอบเล็กน้อย
4. นิยมแต่งเป็นกลอนเปล่ากันมากขึ้นทั้งนี้เพราะผู้แต่งสามารถแสดงความคิดเห็นแสดงอารมณ์ได้อย่างลึกซึ้ง

ัญญา สังขพันธ์านนท์ (2538: 247 - 249) กล่าวถึงการแบ่งรูปแบบของบทร้อยกรองเป็นสองลักษณะคือ

1. รูปแบบตายตัว (Closed Form) คือรูปแบบที่มีลักษณะบังคับเฉพาะตัวตามกำหนดแบบแผนของฉันทลักษณ์นั้น ๆ เช่นโคลงฉันทลักษณ์กาพย์กลอนร่าย
2. รูปแบบอิสระ (Open Form) คือรูปแบบที่ไม่ยึดถือฉันทลักษณ์แบ่งเป็น 2 ประเภทคือกลอนเปล่า (Free Verse) และกวีนิพนธ์รูปธรรม (Concrete Poetry)

2.2.3 แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอ

แนวคิดและกลวิธีการนำเสนองานวรรณกรรมนั้นมีวิธีการต่าง ๆ ตามที่นักวิชาการได้อธิบายไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษาการใช้คำการสรรคำการใช้ภาพพจน์การใช้สัญลักษณ์การใช้สัญลักษณ์และผ่านกลวิธีการนำเสนอทางด้านการเล่าเรื่องการแสดงน้ำเสียงซึ่งกลวิธีการนำเสนอในงานวรรณกรรมนี้นักวิชาการได้อธิบายและแสดงทัศนะดังนี้คือ

สายทิพย์ นุกูลกิจ (2543: 95) กล่าวถึงกลวิธีการนำเสนอคือ

1. การนำเสนอแบบตรงไปตรงมา
2. เสนอแบบให้ผู้อ่านตีความจากสัญลักษณ์หรือความเปรียบ
3. เสนอด้วยวิธีการใช้ภาพพจน์เหนือจริงเพื่อสร้างความแปลกใหม่ต่อการดึงดูดผู้อ่าน

(ล้อม เฟื่องแก้ว (2549 : 95) ได้กล่าวถึงลักษณะของคำอุปมาอุปไมยไว้ดังนี้คืออุปมาแปลว่าการเปรียบเทียบหรือสิ่งที่ยกขึ้นเปรียบโวหารอุปมาจึงเป็นถ้อยคำแหลมคมที่เกี่ยวกับการเปรียบเทียบกล่าวโดยสรุปคือสิ่งที่นำมาเปรียบเรียกว่าอุปมาส่วนสิ่งที่รับเปรียบเรียกว่าอุปไมยเช่นว่าเธอนั้นมีหน้าตาเปล่งปลั่งตั้งเดือนแจ่มเดือนเป็นอุปมาหน้าเป็นอุปไมยจึงกล่าวกันติดปากอยู่ว่าอุปมาฉันใดอุปไมยฉันนั้นและยังกล่าวถึงการใช้สัญลักษณ์ว่าสัญลักษณ์คือสิ่งที่กวียกขึ้นกล่าวแทนอีกสิ่งหนึ่งเป็นการชี้้นำให้คิดให้พิจารณาว่าสิ่งที่กวีต้องการให้หมายถึงนั้นคืออะไรเช่นแก้วหมายถึงสิ่งดี สิ่งงามสิ่งมีค่าสิ่งวิเศษ แผลงภูแผลงผิงหมายถึงผู้ชายดอกไม้หมายถึงผู้หญิงโดยกล่าวอีกว่าสัญลักษณ์มีลักษณะคล้ายอุปมาแต่ไม่เหมือนกันอุปมาเพ่งตรงความเปรียบตัวที่ยกเป็นอุปมาคือสัญลักษณ์เช่นกาคือสัญลักษณ์แทนความต่ำศักดิ์ต่ำตระกูล

สุทธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2525: 49 - 53) กล่าวถึงกลวิธีการใช้ภาษาดังนี้คือ 1. การใช้ภาษาให้เกิดความมีชีวิตชีวาเช่นการนำเอากริยาของสิ่งมีชีวิตมาเปรียบกับสิ่งที่ไม่มีชีวิตเช่น

เรือมาฟองฟองพ็อน	กลหงส์
จังกูดต่างตีนกวด	แกว่งน้ำ
กางโขดงยรรยงกล	กางปีก
เสียงสมุทรลาพ็อน	ย่านยา

(กำสรวลโคลงต้น)

การใช้ภาษาให้เกิดภาพพจน์กล่าวคือภาพพจน์ (Figure of speech) คือกลวิธีการใช้ภาษาโดยเลือกสรรถ้อยคำหรือใช้กลวิธีการกล่าวอย่างแยบยลเพื่อให้คำน้อยคำสรุปสาระหรือให้อรรถที่กว้างลึกเป็นรูปคำที่ใช้หรือทำสิ่งที่เข้าใจยากให้เข้าใจง่ายเช่น

การใช้วิธีอุปมาอุปไมย (Simile) คือการยกเอาสิ่งที่จะกล่าวโดยตรงมาตั้ง (อุปไมย) แล้วนำอีกสิ่งหนึ่งมาเปรียบเทียบ (อุปมา) โดยใช้คำที่บ่งบอกว่าเปรียบเทียบอย่างชัดเจนคำที่บ่งการเปรียบเทียบได้แก่อุปมาดุจเฉกเช่นคือราวตัวอย่าง

พระองค์โอบาสเพียง	ศศิธร
เสด็จจุดเดือนเขจร	แจ่มฟ้า
ดวงดาวดาษัมพร	เรียงเรียบ
ดูจุพลเจ้าหล้า	รอปล้อมเสด็จโดย
	(ลิลิตพระลอ)

ใช้วิธีอุปลักษณ์ (Metaphor) คือการใช้ธรรมชาติมาเปรียบเทียบเป็นการเปรียบโดยมีนัยไม่มีคำที่บ่งการเปรียบเทียบให้เห็นเช่น

เต่าเตี้ยดอกงอกยาวต่อให้ตีนสูง	มิใช่ยุ่งอย่ามาล้อมให้เห็นขา
หิ้งห้อยถาจะแข่งแสงพระจันทร์	อย่าปั่นน้ำให้หลงตะลึงเงา
	(ขุนช้างขุนแผน)

การใช้สัญลักษณ์ (Symbol) การใช้สัญลักษณ์ต่างกันตรงที่การใช้อุปลักษณ์มีตัวอุปไมยที่ตั้งไว้สำหรับเปรียบเป็นตัวที่บ่งจำเพาะส่วนการใช้สัญลักษณ์นั้นจะกล่าวอย่างกว้างๆทั่ว ๆ ไปเช่น

ทรงจับซึ่งใบรุกขชาติทั้งหลาย	และใบไม้นั้นก็กลับกลายเป็นทองไปทั้งสิ้น
	(พระปฐมสมโพธิกถา)

ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539: 212) กล่าวถึงการอุปลักษณ์ (Metaphor) หรือความเปรียบอิงแนวเทียบหมายถึงความเปรียบแสดงลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยกล่าวถึงอีกสิ่งหนึ่งแทนเพื่ออิงความหมายของสิ่งนั้นโยงไปถึงเรื่องที่ต้องการจะอธิบายเช่นคำว่า “ตีนแมว” เป็นความเปรียบเชิงอุปลักษณ์เพื่อชี้ลักษณะของการย่องเบาของขโมยที่มีความเงียบเชียบเหมือนอาการเดินของแมว

ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539: 213) กล่าวถึงการใช้สัญลักษณ์ (Symbol) สัญลักษณ์เป็นความเปรียบในอีกลักษณะหนึ่งแต่มีความซับซ้อนมากกว่าความเปรียบประเภทอื่น

ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539: 213) กล่าวถึงประโยค (Syntax) ว่าคือการเรียบเรียงถ้อยคำที่ได้ใจความสมบูรณ์และมีผลต่อการสื่อความหมายนับเป็นการใช้ภาษาในอีกลักษณะหนึ่ง que แสดงให้เห็นลีลาการเขียนได้เป็นอย่างดี

ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539: 215) กล่าวถึงการวิเคราะห์น้ำเสียงหรือท่าทีของผู้แต่งว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอ่านเรื่องอย่างละเอียดและระมัดระวังและต้องแยกให้ออกว่าผู้แต่งมีทัศนคติหรือความคิดเห็นอย่างไรดังที่ได้กล่าวแล้วว่าน้ำเสียงของผู้แต่งจะซ่อนอยู่ในลีลาการใช้ภาษาในเรื่อง

การพิจารณาการใช้คำประโยคและความเปรียบจะช่วยให้มองเห็นท่าทีของผู้แต่งได้นอกจากนี้แล้วผู้วิจารณ์อาจพิจารณาได้จากลักษณะการใช้ภาษาดังต่อไปนี้

ลักษณะของการเล่าเรื่องการเล่าเรื่องในนวนิยายและเรื่องสั้นมีอยู่สองลักษณะคือการเล่าเรื่องแบบภววิสัย (Objective) และการเล่าเรื่องแบบอัตวิสัย (Subjective) การเล่าเรื่องแบบภววิสัยคือการเล่าเรื่องที่ผู้แต่งบรรยายเหตุการณ์หรือพฤติกรรมตัวละครตามสภาพที่เป็นจริงโดยปราศจากการสอดแทรกความคิดเห็นหรือการแสดงทรรศนะเชิงวิจารณ์ต่อเรื่องนั้น ๆ ลักษณะการเล่าเรื่องแบบนี้จึงไม่อาจมองเห็นหรือจับน้ำเสียงของผู้แต่งได้นักเขียนที่นิยมเล่าเรื่องแบบนี้เช่นลาวคำหอมนิคมรายวาส่วนการเล่าเรื่องแบบอัตวิสัยนั้นผู้แต่งมักสอดแทรกความคิดเห็นหรือความรู้สึกของตนแทรกลงไปด้วยซึ่งอาจมีน้ำเสียงประชดแดกดันหุดหู่หรือเห็นใจลักษณะการเขียนแบบนี้อาจเห็นได้จากนวนิยายเรื่อง “ละครแห่งชีวิต” ของหม่อมเจ้าอากาศดำเกิงหรือเรื่องสั้นชุด “สี่ของหมา” ของจำลอง ฝั่งชลจิตร เป็นต้น

ลักษณะของการสร้างบรรยากาศในเรื่องหมายถึงการสร้างบรรยากาศให้กลมกลืนไปกับเนื้อเรื่องและเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่นในตอนตัวละครตกอยู่ในสภาพโศกเศร้าผู้เขียนก็ควรสร้างบรรยากาศของเรื่องให้ดูเศร้าไปด้วยการสร้างบรรยากาศให้กลมกลืนไปกับเนื้อเรื่องจะทำให้ผู้อ่านมีอารมณ์ผันแปรตามไปด้วยหรือที่เรียกกันว่า “มีอารมณ์ร่วม” และจะช่วยให้มองเห็นท่าทีของผู้แต่งได้ชัดเจน

วิภา กงกชนันท์ (2533: 60) กล่าวถึงสัญลักษณ์ (Symbol) ว่าสัญลักษณ์คือสรรพสิ่งใด ๆ ที่มีความหมายถึงสิ่งอื่นที่มีคุณสมบัติร่วมกันหรือเกี่ยวข้องกันเช่นพระพุทธรูปเป็นสัญลักษณ์ของพุทธศาสนาไม้กางเขนเป็นสัญลักษณ์ของคริสต์ศาสนา เป็นต้นและยังกล่าวอีกว่าในเรื่องของวรรณคดีสัญลักษณ์คือคำที่ใช้แทนสรรพสิ่งต่าง ๆ ทั้งรูปธรรมและนามธรรมอันมีความหมายนอกเหนือจากความหมายตามตัวอักษรสัญลักษณ์ที่เป็นที่รู้จักกันทั่วไปมีมากทั้งของไทยและของสากลเช่นแสงสว่างเป็นสัญลักษณ์ของปัญญาความมืดเป็นสัญลักษณ์ของกิเลสและอวิชชาแก้วเป็นสัญลักษณ์ของความดีงามเพชรเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นเลิศหรือความแข็งแกร่งเป็นสัญลักษณ์ของคนชั้นต่ำ

เปลื้อง ณ นคร (2535: 16) กล่าวถึงหลักการเลือกใช้คำดังนี้คือ

1. จงพยายามหาคำที่ตรงกับความหมายที่ต้องการ
2. จงใช้คำที่คนส่วนมากควรจะเข้าใจคือคำที่เรานิยมใช้กันอยู่ในปัจจุบันไม่ใช่คำที่เก่าเกินไปหรือใหม่เกินไป
3. พึงหลีกเลี่ยงคำต่างประเทศ
4. พึงใช้คำสามัญเว้นคำศัพท์
5. พึงใช้คำสั้นๆ เว้นคำที่ยืดยาว
6. อย่าใช้คำฟุ่มเฟือยโดยไม่จำเป็นหรือไม่ให้ความหมายอันใดเพิ่มขึ้น
7. เมื่อใช้คำศัพท์บาลีสันสกฤตควรรู้ความหมายของคำนั้นให้แน่นอนเสียก่อน

สุทริวงค์ พงศ์ไพบูลย์ (2525: 35 - 36) กล่าวถึงการใช้คำว่าผู้ประพันธ์มีเสรีภาพอย่างมากในการเลือกสรรถ้อยคำภาษาแต่ถ้าพิจารณาอย่างรอบคอบจะพบว่ามีความจำเป็นอยู่มากมายเช่นต้องให้สอดคล้องกับรูปแบบของงานประพันธ์ ต้องใช้สำนวนภาษาด้วยความบรรจงด้วยความเพ่งเล็งแม้จะใช้คำหายากก็ต้องใช้ด้วยความประณีตของศิลปะโดยเฉพาะภาษาที่ใช้ในกวีนิพนธ์(Poetry) จะต้องเป็นภาษากวีซึ่งมีพลังพิเศษอย่างหนึ่งให้เป็นพลังอำนาจทางจินตนาการ(Imagination) ทางความรู้สึกหรืออารมณ์ (Emotion) และทางญาณพิเศษคือความรู้ซึ่งเกิดขึ้นแต่ตนเองโยไม่มีใครสอน(Intuition)

เปลื้อง ณ นคร (2535: 80) กล่าวถึงหลักการใช้ประดิษฐกรรม (Invention) ดังนี้คือการคิดค้นอะไรขึ้นได้ใหม่โดยกล่าวถึงการคิดอะไรใหม่ว่าบางทีก็เป็นการดัดแปลงจากของเก่าในเชิงศิลปะวรรณกรรมก็มีความหมายเช่นเดียวกันนักเขียนต้องรู้จักนิมิตงานของเขาขึ้นโดยกล่าวว่่านักเขียนที่สะอึกความสนใจของผู้อ่านนั้นจะต้องสร้างอะไรมากขึ้นเป็นพิเศษอาจเป็นตัวละครอย่างบุชบานางสุวรรณมาลีจะเด็ด ฯลฯ

ล้อม เพ็งแก้ว (2549 : 40 - 41) ได้กล่าวถึงศิลปะของการประพันธ์ว่าเป็นตัวพลังที่ทำให้วรรณคดีเด่นเป็นอมตะและทำให้รูปแบบมีชีวิตโดยได้อ้างถึงกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ที่ได้ประทานคำอธิบายรสแห่งโคลงไว้ในภาคผนวก “สามกรุง” โดยชี้ให้เห็นว่าโคลงจะเด่นหรือไม่เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับรสคำและรสความดังข้อความต่อไปนี้ “โคลงที่เรียกว่าไพเราะโดยรศาคำคือโคลงที่ผ่องร้อยกรองถ้อยคำอย่างเสนาะเพราะพริ้งเป็นเครื่องพลิตพลินใจแก่ผู้อ่านผู้ยินทำให้เกิดปริดาปราโมทย์มีโอชะเปรียบเช่นอาหารซึ่งช่างวิเศษปรุงขึ้นอย่างประณีตอาหารชนิดเดียวกันถ้าผู้ปรุงปรุงไม่เป็นก็ไม่อร่อยโคลงใดไม่มีรศชนิดนี้ (รศคำ) ก็มักทำให้เกิดเบื่อหน่ายเพราะความจืดความเผื่อนและความน่ารำคาญอื่น ๆ” และยังกล่าวถึง “โคลงที่เรียกว่าดีโดยรศาคำคือโคลงที่ยกเอาใจความน่าฟังมาแต่งอาจเป็นใจความที่ดีทั้งเรื่องทั้งตอนทั้งบทหรือเพียงบาทเดียวก็ได้รศความดีอาจสะกิดใจผู้อ่านให้คิดให้นึกชมให้เห็นจริงตามที่แสดงให้นับถือวาทาที่กล่าวโคลงใดไม่มีรศชนิดนี้ (รศความ) ก็มักไม่ขึ้นพินยอดหญ้ามีใจความตาดๆหรือดั่งที่ฝรั่งเรียกว่าแบนๆ (platitude) ถ้าจะเปรียบก็ดุจดูไปในตาคาดไม่มีอันใดเป็นเครื่องเจริญตาเจริญใจเลย” ซึ่งล้อมเพ็งแก้วก็ได้กล่าวข้อสังเกตถึงศิลปะการประพันธ์ 3 ข้อดังนี้

1. ศิลปะการเลือกเฟ้นถ้อยคำ
2. ศิลปะการเรียบเรียงถ้อยคำ
3. ศิลปะการปลูกอารมณ์

ทั้งยังกล่าวสรุปถึงการเล่นอักษรและการเล่นคำว่าการเล่นอักษรคือการเรียบเรียงถ้อยคำที่มีเสียงพยัญชนะต้นเดียวกันส่วนการเล่นคำคือการใช้คำในความหมายต่าง ๆ เท่าที่จะเป็นไปได้โดยกวีไทยนิยมการเล่นแบบนี้อยู่มากถือเป็นการแสดงฝีมือของผู้ประพันธ์ วริศรา อนันตโท (2547 : 2) กล่าวในวิทยานิพนธ์เรื่องกวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม

2519 ผู้วิจัยได้ศึกษากวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ทั้งในด้านของรูปแบบเนื้อหาทวิทางวรรณศิลป์และบทบาททางวรรณกรรมสังคมผลของการศึกษาพบว่ากวีส่วนใหญ่มีรูปแบบคำประพันธ์ที่สืบทอดขนบโบราณได้แก่โคลงฉันท์กาพย์กลอนและยังมีการสร้างสรรค์ใหม่โดยมีการนำคำประพันธ์ต่างชนิดมาผสมผสานกันรวมถึงการนำคำประพันธ์เพลงพื้นบ้านและกลอนเปล่ามานำเสนอเนื้อหาทางการเมืองถือเป็นลักษณะเด่นของกวีนิพนธ์กับเหตุการณ์เดือนตุลาคมและยังพบว่ามี การสืบทอดขนบวรรณศิลป์ของกวียุค 2490 โดยกวีที่มีอิทธิพลได้แก่จิตร ภูมิศักดิ์, อัศนี, พลจันทร์, อุซเซณี, ทวีปวร, และเปลื้อง วรรณศรี ทั้งนี้ถือได้ว่ากวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 มีบทบาทหน้าที่ต่อวงวรรณกรรมคือเป็นเครื่องยืนยันถึงความเป็นกวีนิพนธ์เพื่อชีวิต

กิริติ ณะไชย (2547: 2) กล่าวในวิทยานิพนธ์เรื่องบุหงาหอมร่วงฟ้าในป่าแก้ว: ฉันทลักษณ์ จาก “วรรณคดี” ถึง “กวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่” ผลของการวิจัยสรุปได้ว่าฉันทลักษณ์ในกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่มีการสืบทอดมาจากวรรณคดีลายลักษณ์ทั้งรายโคลงฉันท์กาพย์กลอนและกลบทอันแสดงให้เห็นถึงการสืบทอดขนบการสร้างสรรค์และความสัมพันธ์ของฉันทลักษณ์กับการสร้างความงามทางวรรณศิลป์และยังแสดงให้เห็นว่ากวีร่วมสมัยได้ศึกษาฉันทลักษณ์ทั้งจากตำราประพันธ์ศาสตร์และวรรณคดีโดยเฉพาะวรรณคดีแบบฉบับมาเป็นอย่างดีและกวียังเลือกใช้ฉันทลักษณ์ที่มาจากเพลงพื้นบ้านและวรรณคดีท้องถิ่นด้วยจึงทำให้ฉันทลักษณ์ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยมีความหลากหลายและต่อเนื่องกับวรรณคดีในอดีตอย่างชัดเจน

ปราโมทย์ ะวิน (2553: 2) กล่าวในวิทยานิพนธ์เรื่องกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยของปราโมทย์ ะวินผลของการวิจัยสรุปได้ว่าเป็นการศึกษาลักษณะและแนวคิดของกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะสำคัญของกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยจากการศึกษาพบว่ากวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์เป็นประเภทกวีนิพนธ์ที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงออกถึงแนวคิดกวีศาสตร์สำนักอันเป็นแนวคิดในการพิจารณาคูณลักษณะบทบาทหน้าที่ปรัชญาและหลักอื่น ๆ ทั้งทางด้านวรรณศิลป์โดยในกวีนิพนธ์ไทยกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์เริ่มปรากฏชัดในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยตั้งแต่พ.ศ.2500 เป็นต้นมาซึ่งเป็นช่วงที่กวีนิพนธ์ไทยมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านทวิทางการนำเสนอและทางด้านเนื้อหา

ภาขินี เต็มรัตน์ (2557: 2) กล่าวในวิทยานิพนธ์เรื่องแนวคิดสำคัญในรวมบทกวีนิพนธ์โลกในดวงตาข้าพเจ้าของมนตรี ศรีรงค์แนวคิดสำคัญในรวมบทกวีนิพนธ์โลกในดวงตาข้าพเจ้าของมนตรี ศรีรงค์คืออยู่ที่การวิพากษ์วิจารณ์สภาวะวิกฤตในการดำรงชีวิตของคนในสังคมสมัยใหม่ที่มีความเจริญก้าวหน้าแต่ไร้ความสุขและปราศจากความสามารถในการต่อสู้เพื่อดำรงความเป็นมนุษย์ปัญหาของผู้คนในปัจจุบันคือความทุกข์ทนอยู่กับสภาพเหงาเศร้าเดียวดายเนื่องจากไม่เข้าใจต่อความจริงตัดขาดจากโลกภายนอกหรือการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสำหรับด้านการประพันธ์นั้นในเรื่องรูปแบบและ

เนื้อหาที่เลือกใช้คำธรรมดาที่ใช้ในชีวิตประจำวันอันสอดคล้องกับฉันทลักษณ์กลอนในเนื้อความเชิงสนทนากับตนเองและผู้อ่าน

ภิญญาพัชญ์ ไพเรืองโสม (2557: 3) กล่าวในวิทยานิพนธ์เรื่องการสร้างอารมณ์สะท้อนใจและแนวคิดในกวีนิพนธ์ของไพโรรินทร์ชาวงามผลของการวิจัยสรุปได้ว่าการสร้างอารมณ์สะท้อนใจและแนวคิดในกวีนิพนธ์ของไพโรรินทร์ ชาวงาม โดยศึกษากวีนิพนธ์จำนวน 12 เล่มคือลำานาเนจร คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจฤติกาลคือแรงใจและไฟฝนถนนนักฝันม้าก้านกล้วยที่โตมริกที่นั่นมีรัก กลอนกล่อมโลก ดวงใจจึงจำนรรจ์ เราจะพบกันอีกไหม โฉมชีวาอุษาคะนิงและณที่ซึ่งแม่โพสพเคยสถิตผลการศึกษาพบว่าการสร้างอารมณ์สะท้อนใจในกวีนิพนธ์ของไพโรรินทร์ ชาวงาม มี 2 ประการคือ 1) การเล่าเรื่องได้แก่ 1.1) การสร้างเหตุการณ์พลัดพรากเพื่อพรรณนาการพรากจากวิถีชีวิตในสังคมเกษตรกรรมและความดิ้นรนของจิตใจมนุษย์ในลักษณะแบบนิราศด้วยการมุ่งเน้นอารมณ์ความรู้สึกที่หดหู่เศร้าสร้อยของการจากลา 1.2) การสร้างฉากสถานที่นั้นยังเชื่อมโยงบริบทสำคัญทั้งด้านสภาพแวดล้อมและด้านอารมณ์ของคนที่อยู่ในสถานที่นั้น ๆ ให้เข้าไปในใจผู้อ่านได้ความหมายที่ผู้อ่านได้รับจึงมีความหมายกว้างกว่าชื่อสถานที่เพียงอย่างเดียว 1.3) การสร้างบทสนทนาเป็นลักษณะเด่นที่ต่างจากกวีท่านอื่นโดยกวีอยู่ในสถานะผู้เล่าเรื่องที่มีส่วนรู้เห็นในเนื้อเรื่องด้วยและได้สอดแทรกความคิดเห็นของตนลงไประหว่างการเล่าได้จึงทำให้ผู้อ่านนั้นได้รับรู้เรื่องราวเสมือนกับได้อยู่ในเหตุการณ์ลักษณะเช่นนี้จึงทำให้กวีนิพนธ์ของไพโรรินทร์ชาวงามมีความโดดเด่นทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะท้อนใจไปกับเรื่องราวเหตุการณ์ที่ปรากฏได้มากขึ้น

ปรมาภรณ์ ลิมป์เลิศเสถียร (2539) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “ร้อยกรองของเนาวรัตน์พงษ์ไพบูลย์: วัจนลีลากับความคิดของกวี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลีลาการใช้ภาษาในร้อยกรองของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ที่ได้รับการพิมพ์รวมเล่ม จำนวน 14 เล่ม

ผลการศึกษาพบว่า ลีลาการใช้ภาษาที่อ่อนหวานและนุ่มนวล อันเป็นลักษณะเด่นเฉพาะของกวีนั้นสะท้อนให้เห็นว่า เนาวรัตน์มีทัศนคติต่อโลกและชีวิตอย่างเอื้ออาทร อ่อนโยน และมีความปรารถนาดีที่ต้องการสร้างสรรค์คุณค่าความดีงามให้เกิดขึ้นในสังคม ด้วยการเลือกใช้ขนบวรรณคดีและเพลงพื้นบ้านมาปรับประยุกต์สร้างสรรค์ ในประเด็นที่เกี่ยวกับเมือง กวีได้สืบสานบทชมเมืองไว้ตามแบบแผนเดิมและปรับประยุกต์ขึ้นใหม่ โดยนำเอาบทชมเมืองในอดีตมาดัดแปลงในทิศทางตรงข้าม เพื่อต้องการวิพากษ์วิจารณ์สังคมอันแสดงถึงการรังสรรค์ขนบเดิมให้กลมกลืนกับยุคสมัย

สุจิตรา จงสถิตวัฒนา (2541) เขียนดาราเรื่อง “หวังสร้างศิลป์นฤมิต เทรศแพรว” เป็นการวิเคราะห์กวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่ (ช่วงพ.ศ. 2500-2533) จากกวีไทยร่วมสมัย 5 คน ได้แก่ อุชเชณี อังคาร กัลยาณพงศ์ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ไพโรรินทร์ ชาวงาม และจิระนันท์ พิตรปรีชา โดยพิจารณาว่ากวีสมัยใหม่มองธรรมชาติและใช้ธรรมชาติสร้างวรรณศิลป์อย่างไร ตลอดจนพิจารณาลีลาวรรณศิลป์ของกวีนิพนธ์สมัยใหม่

ผลการวิจัยพบว่า ผลงานของกวีสมัยใหม่ทั้ง 5 คน แสดงให้เห็นการสืบทอดขนบจากกวีโบราณมาพัฒนาสร้างสรรค์จนเกิด “ขนบ” ของกวีนิพนธ์สมัยใหม่ที่มีลักษณะเฉพาะตน การเลือกสรรขนบมาใช้นี้ทำให้งานของกวีร่วมสมัยยังคงมีเส้นแห่งวรรณศิลป์เป็นที่ยอมรับแก่ผู้อ่าน ในประเด็นที่เกี่ยวกับเมือง กวีสมัยใหม่มีการปรับเอาขนบวรรณศิลป์โบราณมาสร้างสรรค์ใหม่ให้เหมาะสมตามสภาพสังคมที่แปรเปลี่ยน

นฤมล อินทรลักษณ์ (2545) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “วจนลีลาในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในกวีนิพนธ์ของไพโรจน์ พาวงาม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวจนลีลาในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองทั้งในด้านการใช้ภาษา กลวิธีการนำเสนอ ฉันทลักษณ์ และทัศนะของกวีจากกวีนิพนธ์ของไพโรจน์ พาวงาม จำนวน 8 เล่ม ผลการศึกษาพบว่า กวีได้เลือกสรรถ้อยคำที่มุ่งเน้นความรู้สึกขมขื่น เศร้าสร้อย และหดหู่ใจมาพรรณนาภาพสังคมเมือง ทั้งยังใช้สัญลักษณ์มาเชื่อมโยงความคิดผู้อ่านให้เห็นภาพได้อย่างแยบยลโดยผ่านกลวิธีนำเสนอแบบเล่าเรื่องเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจากการศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ ล้วนสะท้อนให้เห็นทัศนะของกวีที่มีต่อเมืองในเชิงลบ และแม้ว่าจะนำเสนอภาพด้วยการเสียดสีและประชดประชันเป็นส่วนใหญ่ แต่ท้ายที่สุดกวีก็ทำหน้าที่ในการปลุกจิตสำนึกให้ทุกคนร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมทั้งสังคมเมืองและสังคมชนบท

ธนิกาญจน์ จินาพันธ์ (2546) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “วิเคราะห์แนวคิดและคุณค่าในกวีนิพนธ์ไทยที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์)” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและคุณค่าที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ซีไรต์ตั้งแต่พ.ศ. 2523-2544 จำนวน 8 เล่ม

ผลการศึกษาพบว่า กวีซีไรต์มีแนวคิดที่มุ่งแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม พร้อมทั้งเสนอแนวทางที่ทำให้สังคมเป็นปกติสุข เนื้อหาที่กวีกล่าวถึงแบ่งออกได้เป็น 3 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดด้านสังคม แนวคิดด้านการเมือง และแนวคิดด้านปรัชญา ในส่วนของคุณค่าที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ซีไรต์มีคุณค่าสำคัญ 2 ประการ คือ คุณค่าด้านการสืบทอดและสร้างสรรค์วรรณศิลป์ อันเป็นผลมาจากการรับเอาขนบวรรณศิลป์โบราณมาเลียนแบบและสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ตามบริบททางสังคมของยุคสมัย คุณค่าอีกประการหนึ่งคือ คุณค่าด้านการสร้างพุทธิปัญญา ซึ่งกวีจะถ่ายทอดความจริงของสังคมและโลกโดยใช้ความงามวรรณศิลป์เป็นเครื่องน้อมนาจิตใจมนุษย์ให้เกิดปัญญาและสำนึกถึงสิ่งที่ควรกระทำเพื่อนำประโยชน์มาสู่สังคม ในประเด็นที่เกี่ยวกับเมืองกล่าวคือ วรรณคดีโบราณประเภทวรรณคดีนิทานมักจะปรากฏบทพรรณนาชมบ้านเมืองอยู่เสมอ นับเป็นการกล่าวถึงความยิ่งใหญ่และอุดมสมบูรณ์ของบ้านเมืองนั้น ๆ แต่ทว่าในกวีนิพนธ์ซีไรต์กลับปรากฏบทพรรณนาเมืองที่แตกต่างออกไป โดยเพิ่มเติมการพรรณนาถึงลักษณะ นิสัย และความรู้สึกของผู้คนที่อาศัยอยู่ในเมืองเข้าไปด้วยและยังปรากฏร่องรอยของการสืบทอดขนบบทพรรณนาเมืองจากวรรณคดีโบราณอย่างเด่นชัดด้วยเช่นกัน

วรรณภา ชำนาญกิจ (2549) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “ชนบวรศิลป์กับประพันธ์ - ศาสตร์ไทยสมัยใหม่ในกวีนิพนธ์ของอังคาร กัลยาณพงศ์ และเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชนบวรศิลป์กับประพันธ์ศาสตร์จากกวีนิพนธ์ของอังคาร กัลยาณพงศ์ และเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ จำนวน 31 เล่ม

ผลการศึกษาพบว่า กวีนิพนธ์ของกวีทั้งสองท่านมีการสืบทอดและสร้างสรรค์โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ทางด้านประพันธ์ศาสตร์จากการศึกษาวรรณคดีโบราณในฐานะเป็นวรรณคดีชั้นครู ทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหา กลวิธีทางวรรณศิลป์และคุณค่าแห่งจิตวิญญาณ ทำให้กวีทั้งสองสามารถรังสรรค์กวีนิพนธ์ให้มีคุณค่าเทียบเคียง ได้กับวรรณคดีแบบฉบับ ซึ่งอาจนับเป็นต้นแบบของกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่และมีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์งานของกวีในรุ่นหลัง กวีนิพนธ์ของอังคาร กัลยาณพงศ์ และเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ จึงมีคุณค่าในฐานะเป็นตำราประพันธ์ศาสตร์ ในประเด็นที่เกี่ยวกับเมือง กวีทั้งสองได้สืบทอดและสร้างสรรค์सानวนชมเมืองมาจากวรรณคดีโบราณที่เน้นการอ้างอิง “อยุธยา” จนสามารถแบ่งความหมายของ “อยุธยา” ในชนบวรศิลป์ไทยออกเป็น 3 ประการสำคัญ คือ ความรุ่งเรืองของเมืองเก่า เมืองในอุดมคติ และกรุงเทพฯ ที่สร้างขึ้นเพื่อชดเชยเมืองเก่าตามแบบเมืองในอยุธยา

นิตยา แก้วคัลณา (2555) เขียนตำราเรื่อง “บทพรรณนาในกวีนิพนธ์ไทย: สืบความคิดและการสืบสรรค์” เป็นการวิเคราะห์การสร้างบทพรรณนาชนิดต่าง ๆ ในกวีนิพนธ์ไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบันทั้งในแง่ของลักษณะ ความสำคัญ บทบาท และความเป็นพลวัต

ผลการวิจัยพบว่า การสร้างบทพรรณนาในกวีนิพนธ์ไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบันมีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงเป็นพลวัตเนื่องจากมีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดรูปลักษณะ บทบาท และหน้าที่ของกวีนิพนธ์ โดยกวีไทยสมัยใหม่ได้นำแบบแผนหรือขนบการพรรณนาชนิดต่าง ๆ จากวรรณคดีโบราณมาสืบทอดและสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ อันทำให้เห็นถึงมิติของการสร้างสรรค์และวิถีคิดของกวีที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทสังคม ในประเด็นที่เกี่ยวกับเมืองกล่าวถึงบทพรรณนาเมืองในอดีตที่มีบทบาทเพื่อสื่อความหมายถึงความมีบุญญาธิการของพระมหากษัตริย์ การสร้างฉากของเรื่อง และความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ อันส่งผลให้กวีไทยสมัยใหม่ยังคงสร้างสรรค์บทพรรณนาเมืองเพื่อสื่อถึงการสรรเสริญพระเกียรติของพระมหากษัตริย์ตามขนบในอดีต แต่ทว่าก็ได้มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาไปตามสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ก็เพื่อสื่อความหมายใหม่ในบริบทของสังคมร่วมสมัย

กอบกาญจน์ ภิญญุมารค (2556) เขียนบทความเรื่อง “นครเมฆา: ภาพมายาแห่งวิถีบริโภคนิยมในกระแสโลกาภิวัตน์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์กลวิธีทางวรรณศิลป์สารัตถะ และคุณค่าในบทกวีนิพนธ์เรื่อง “นครเมฆา” ของโชคชัย บัณชิต

ผลการศึกษาพบว่า กวีนิพนธ์เรื่อง “นครเมฆา” กวีเลือกใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์ด้วยการนาภาพนรกและสวรรค์ตามคติไตรภูมิมาเชื่อมโยงกับภาพเมืองหลวงและห้างสรรพสินค้า เพื่อแสดงวิถีบริโภคนิยมของคนในสังคมเมืองอันเป็นป้อนทาลายระบบสังคมโดยรวมและส่งผลกระทบต่อในวงกว้าง โดยเฉพาะปัญหาความเหลื่อมล้ำของคนในสังคมและความตกต่ำทางจิตวิญญาณของมนุษย์ ซึ่งคุณค่าของบทกวีนี้เพื่อกระตุ้นเตือนให้ผู้อ่านขบคิดพฤติกรรมของตนเองและให้หันมาเอาใจใส่เพื่อนมนุษย์ในฐานะเพื่อนร่วมทุกข์

นิตยา แก้วคัลณา (2556) เขียนตาราเรื่อง “สืบสรรค์ขนบวรรณศิลป์: การสร้างสรรค์วิทยภาพในกวีนิพนธ์ไทย” เป็นการวิเคราะห์ขนบวรรณศิลป์ในกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่ โดยเลือกจากกวีร่วมสมัยจำนวน 8 คน ได้แก่ อังคาร กัลยาณพงศ์ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ สุจิตต์ วงษ์เทศ ไพบูลย์ วงษ์เทศ คมทวน คันธนู แรคค่า ประโดยคำ ไพรรินทร์ ขาวงาม และศักดิ์สิริ มีสมสืบ

ผลการวิจัยพบว่า ขนบวรรณศิลป์ของไทยนั้นมีหลายประการที่สำคัญทั้งในด้านฉันทลักษณ์ จินตภาพและบทพรรณนาต่าง ๆ ซึ่งกวีไทยสมัยใหม่ได้นำเอาขนบวรรณศิลป์เหล่านั้นมาใช้พร้อมทั้งนามาสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป หรือเรียกรวมว่า “การสืบสรรค์” การสืบสรรค์นั้นมีด้วยกัน 4 วิธี คือ การใช้ขนบวรรณศิลป์เดิมในบริบทใหม่ การดัดแปลง การล้อเลียนและการพาดพิง ในประเด็นที่เกี่ยวกับเมืองกล่าวถึงชนบ บทพรรณนาเมืองดั้งเดิมที่กวีจะพรรณนาถึงความงดงามของเมือง โดยแฝงนัยถึงเมืองที่เป็นปึกแผ่นและพร้อมไปด้วยความสมบูรณ์พูนสุข ทว่าในกวีนิพนธ์สมัยใหม่กวีจะนาชนบดั้งเดิมมายั่วล้อหรือเสียดสีในลักษณะที่ตรงกันข้าม เพื่อต้องการวิพากษ์วิจารณ์สังคม

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การศึกษาเกี่ยวเมืองในวรรณกรรมไทยนั้นส่วนใหญ่มักจะเลือกศึกษาจากนวนิยายและเรื่องสั้นเป็นสำคัญ และแม้จะมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับเมืองในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย แต่ก็เป็นการศึกษาเพียงบางส่วน กล่าวคือ ศึกษาเฉพาะผลงานของกวีบางคนหรือศึกษาเป็นส่วนประกอบของแนวคิดหลักของกวีเท่านั้น จึงทำให้มองไม่เห็นภาพรวมเกี่ยวกับเมืองในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย นอกจากนี้ยังไม่ปรากฏว่ามีการศึกษา “เมือง” หรือ “สังคมเมือง” ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยมาก่อน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาพเมืองในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยว่ามีอะไรบ้าง และกวีใช้ภาพเมืองเพื่อนำเสนออะไร รวมถึงกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่กวีร่วมสมัยใช้นำเสนอภาพเมืองว่ามีอะไรบ้าง ทั้งนี้เพื่อให้เห็นถึงภาพรวมของเมืองในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

อาจกล่าวได้ว่าจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดพบว่าการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกลวิธีการนำเสนอในวรรณกรรมพบว่ามีการศึกษาไว้อย่างหลากหลาย อาทิ การศึกษาในด้านของการนำเสนอโดยการใช้อันได้แก่การสรรคำการใช้ภาพพจน์เช่นการใช้สัญลักษณ์การใช้สัญลักษณ์และกลวิธีการนำเสนอโดยการเล่าเรื่องการแสดงน้ำเสียงอันเป็น

แนวความคิดที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการใช้วิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอในวรรณกรรมในกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงามอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของผู้วิจัยต่อไป

2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมกับสังคม

วรรณกรรมและสังคมมีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน วรรณกรรมเปรียบเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงหรือวิวัฒนาการของสังคมในแต่ละยุคสมัย วรรณกรรมเป็นผลงานสร้างสรรค์จากความคิด ความรู้สึกของมนุษย์ที่มองผ่านประสบการณ์ของตนเองในบริบทของสังคมแต่ละยุคสมัย วรรณกรรมจึงไม่เพียงแต่ทำให้ผู้อ่านเพลิดเพลินไปกับเนื้อหาและศิลปะการใช้ภาษาเท่านั้น วรรณกรรมยังเป็นภาพสะท้อนของสังคม มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับวรรณกรรมสะท้อนภาพสังคม ดังนี้

อิงอร สุพันธ์วณิช (2547: คำนำ) กล่าวว่า วรรณกรรมกับสังคมมีความเกี่ยวข้องกันหลายลักษณะ คือ วรรณกรรมจะสะท้อนสังคมให้เรารับรู้เกิดสิ่งใด ๆ ขึ้นในสังคมขณะนั้นในขณะที่สังคมอาจมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมได้และวรรณกรรมก็อาจส่งอิทธิพลต่อสังคมได้เช่นกันแต่ส่วนใหญ่แล้ววรรณกรรมจะเป็นเครื่องสะท้อนสังคมได้ดีในที่นี้ผู้เขียนเลือกตัวอย่างจากนวนิยายเพราะมีขนาดยาวพอที่จะสะท้อนเรื่องได้มากมาย

ตรีศิลป์ บุญขจร (2523 : 5 - 6) กล่าวว่า วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคมทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม ด้านรูปธรรม หมายถึง เหตุการณ์ทั่วไปที่เกิดขึ้นในสังคม ส่วนด้านนามธรรม หมายถึงค่านิยมในชีวิตจิตใจของคนในสังคม ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียน ดังนั้น วรรณกรรมจึงเป็นการตอบสนองทั้งทางด้านการกระทำและความคิดของมนุษย์ต่อสังคมนักเขียนบางคนมีความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นอย่างมาก เขาจะสะท้อนความปรารถนาที่จะปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น วรรณกรรมของเขาฉายให้เห็นสิ่งที่เรียกว่าอุดมการณ์ ดังนั้น การพิจารณาวรรณกรรมในฐานะเป็นภาพสะท้อนของสังคมจึงควรให้ความสำคัญกับตัววรรณกรรมและกลวิธีการเสนออุดมการณ์ที่อาจปรากฏในวรรณกรรมชิ้นนั้น ๆ ด้วยวรรณกรรมกับชีวิต วรรณคดีกับสังคม

ไพโรจน์ บุญประกอบ (2526 : 56) กล่าวว่า วรรณกรรมเป็นกระจกสะท้อนความเป็นไปของสังคมเป็นคั่นฉ่องแห่งยุคสมัย การศึกษาสภาพสังคมในยุคใดสมัยใดก็ตาม จำเป็นต้องศึกษาวรรณกรรมในยุคนั้นด้วย จึงจะได้ข้อสรุปซึ่งมีลักษณะด้านและสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะนักเขียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม อยู่ในข่ายล้อมของสังคม เมื่อนักเขียนสร้างวรรณกรรมก็สะท้อนภาพสังคมออกมาทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนา นวนิยายจึงเป็นที่สนใจของนักวิจัยต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง

สิริรัตน์ พุ่มเกิด (2538 : 9) กล่าวว่า วรรณกรรมทำหน้าที่ในการสื่อสารทางสังคมเมื่อมีความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดีหรือความเปลี่ยนแปลงในด้านของการสื่อสารทางสังคมที่ดีย่อมจะต้องมีผลกระทบต่อวรรณกรรม และอาจนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางวรรณกรรมได้ด้วย

วรรณกรรมเป็นงานสร้างสรรค์ของมนุษย์ จึงมีความสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อมเพราะสังคมและสิ่งแวดล้อมย่อมมีอิทธิพลต่อความรู้สึกริคิดของผู้รังสรรค์วรรณกรรมและแสดงออกในบางส่วนของวรรณกรรมจึงอาจกล่าวได้ว่า วรรณกรรมเป็นงานที่อยู่ใต้อิทธิพลของเงื่อนไขและปัจจัยต่าง ๆ ของสังคม ทั้งรูปแบบและเนื้อหาของวรรณกรรมย่อมผูกพันอยู่กับสังคม เป็นปัจจัยที่เอื้อแก่กันและกัน

นอกจากนี้ รัฐจวน อินทรกำแหง (2539 : 28 - 33) ยังได้แสดงความคิดเห็นว่า ศิลปะวรรณกรรมและสังคมมีความสัมพันธ์กัน โดยวรรณคดีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมสะท้อนถึงชีวิตมนุษย์ในสังคม วรรณคดีจึงไม่ใช่สิ่งที่ล่องลอยอยู่กลางเวหา แต่เป็นสิ่งที่ต้องสัมพันธ์กับชีวิตสะท้อนชีวิตและสรุปทเรียนให้กับชีวิตที่มีส่วนหนุนช่วยเปลี่ยนแปลงเพื่อสิ่งที่ดียิ่งขึ้นของชีวิตมนุษย์ วรรณคดีจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงสังคมตามความเป็นจริงสำแดงออก ซึ่งความเป็นจริงและบันทึกความเป็นจริง

เรณู มหาวนา (2529) ศึกษาภาพสะท้อนสังคมและคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ ในเรื่องสั้นของ นิมิตร ภูมิถาวร ผลการศึกษา พบว่า งานเขียนของนิมิตร ภูมิถาวร จะสะท้อนภาพสังคม 5 ด้านคือ สภาพเศรษฐกิจ การศึกษา การเมืองและการปกครอง สภาพความเป็นอยู่ สภาพวัฒนธรรมและค่านิยม แต่จะเน้นหนักในด้านสภาพและปัญหาทางการศึกษาและความเป็นอยู่ในสังคมชนบทและคุณค่าในเชิงวรรณศิลป์ คือ มีความเด่น และความสมบูรณ์ในด้านองค์ประกอบต่าง ๆ มีเพียง 3 เรื่อง นอกนั้นยังมีข้อด้อยในเชิงวรรณศิลป์ คือ บกพร่องหรือหย่อนศิลปะในการสร้างองค์ประกอบด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้เขียนเน้นหนักไปในแง่ของการสะท้อนภาพสังคมมากกว่าจะคำนึงถึงองค์ประกอบทางวรรณศิลป์

อนันต์ เลียงเพ็ชร (2535) ศึกษาภาพสะท้อนสังคมไทยในเรื่องสั้นจากวารสารสยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์ช่วงปี พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2524 ผลการศึกษา พบว่า นักเขียนได้ให้ความสนใจสภาพปัญหาทางสังคมไทยที่เกิดขึ้นและได้เสนอปัญหาดังกล่าวสอดแทรกเอาไว้ในเรื่องสั้น ไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลโดยตรง เพราะอิทธิพลของอำนาจคณะปฏิวัติฉบับที่ 42 ซึ่งเป็นอำนาจที่ใช้ควบคุมหนังสือพิมพ์อยู่สะท้อนปัญหาสังคมไทยในช่วงนี้จึงปรากฏทุกด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจด้านการเมืองการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านศาสนาและความเชื่อ ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีส่วนด้านอื่น ๆ ปัญหาที่พบเป็นปัญหาที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม

โชคชัย บัณฑิตศิลปะศักดิ์ (2542) ศึกษาการวิเคราะห์สังคมไทยจากเรื่องสั้นในนิตยสาร “ช่อการะเกด” ช่วง พ.ศ. 2535 - พ.ศ. 2539 ผลการศึกษาพบว่า เรื่องสั้นในนิตยสารช่อการะเกดได้ทำหน้าที่สะท้อนภาพสังคมในด้านต่าง ๆ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ภาพสะท้อนทางด้านชีวิตความเป็นอยู่ทั่ว ๆ ไป สะท้อนให้เห็นชีวิตชาวชนบทที่เริ่มเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมเมืองด้านครอบครัว สะท้อนปัญหาต่าง ๆ ในครอบครัว ด้านการเมือง การปกครอง สะท้อนให้เห็นพฤติกรรมของนักการเมืองและข้าราชการที่ในใจแสวงหาผลประโยชน์จากตำแหน่งหน้าที่ของตน ด้านเศรษฐกิจ

สะท้อนปัญหาการใช้ที่ดิน ด้านการศึกษา สะท้อนเจตคติด้านลบต่อระบบการศึกษาและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตลอดจนพฤติกรรมของครูอาจารย์ทั้งด้านบวกและลบ ด้านศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี สะท้อนบทบาทของพระสงฆ์ในด้านที่ไม่เหมาะสม ภาพสะท้อนที่ปรากฏในเรื่องสั้นนับได้ว่ามีความสอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะพิจารณาจากภาพรวมของปรากฏการณ์ในสังคมหรือพิจารณาเฉพาะเรื่องเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2535 – พ.ศ. 2539

ในปี 2545 พิเชษฐ์ คงโต (2545) ศึกษาแนวความคิดและภาพสะท้อนสังคมในเรื่องสั้นของประชาคม ลูนาชัย : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า ประชาคม ลูนาชัย เสนอแนวคิดในเรื่องสั้น 4 ด้าน คือ แนวคิดเกี่ยวกับมนุษย์กับสังคม มนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับการดำเนินชีวิตและมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนในด้านภาพสะท้อนสังคม ผู้เขียนได้สะท้อนภาพเมืองที่ไม่น่าอยู่ ปัญหาจากกลุ่มอาชีพชาวประมง โสเภณี ผู้ใช้แรงงานและข้าราชการ ตลอดจนปัญหาที่มีในสังคม ได้แก่ ปัญหาการล่องละเมิดทางเพศ ปัญหาเด็กและเยาวชน ปัญหาความยากจนและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ผู้เขียนสะท้อนภาพเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ด้านการเมือง ผู้เขียนสะท้อนภาพพฤติกรรมด้านลบของนักการเมืองทำให้ประชาชนขาดศรัทธาส่วนในด้านวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ ผู้เขียนสะท้อนภาพครอบครัว ค่านิยม ความเชื่อ ความดีมนุษยธรรมและความไร้มนุษยธรรม มลภาวะและสิ่งแวดล้อม

ปรียาภรณ์ มาสาซ้าย (2546) วิเคราะห์เรื่องสั้นของวธนา บุญยัง ผลการศึกษา พบว่าเรื่องสั้นของ วธนา บุญยัง มุ่งเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกภาพชีวิตประสบการณ์ในวัยเยาว์ของผู้ประพันธ์ ชีวิตคนเมือง ชีวิตคนริมคลอง ความเป็นอยู่ ประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อ ชีวิตประสบการณ์ในป่า เรื่องเหนือธรรมชาติที่ปรากฏในป่าและในวิถีชีวิต ผู้ประพันธ์ได้ถ่ายทอดเนื้อหาเกี่ยวกับป่า การอนุรักษ์ การทำลาย วิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลง โดยได้นำประสบการณ์ที่เป็นข้อเท็จจริงมาเป็นข้อมูลนำเนื้อหามาตั้งเป็นประเด็นแล้วสร้างจินตนาการเชิงสร้างสรรค์

สันติ ทิพนา (2555) ศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมและกลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้นในนิตยสารรายสัปดาห์ ปีพุทธศักราช 2555 ผลการศึกษา พบว่า ปรากฏการณ์ทางสังคมที่นักเขียนได้สะท้อนออกมาในวรรณกรรมเรื่องสั้นจากนิตยสารรายสัปดาห์ ปี พุทธศักราช 2555 มีจำนวน 6 ด้านโดยเรียงลำดับจากปรากฏการณ์ทางสังคมที่พบมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด โดยผลการศึกษาพบว่าด้านปรากฏการณ์ทางด้านศาสนา ความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณี พบมากที่สุด รองลงมา คือด้านปรากฏการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ ด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการศึกษา ด้านการเมืองการปกครองและด้านอื่น ๆ ส่วนกลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้นพบว่า นักเขียนเรื่องสั้นมุ่งเน้นนำเสนอกลวิธีการดำเนินเรื่องตามปฏิทินมากที่สุด รองลงมา คือ กลวิธีการดำเนินเรื่องแบบเล่าย้อนหลัง และแบบเล่าย้อนไปย้อนมา

ในปีเดียวกัน สุพรรณษา ภักตนิกร (2555) ศึกษาอุดมการณ์สังคมในนวนิยายและเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลของประภัสสร เสวิกุล พบว่า มีโครงสร้างทางวรรณกรรมที่สามารถผลิตสร้างอุดมการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม อุดมการณ์ทางการเมือง คือ การยกย่องระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ต่อต้านระบอบเผด็จการการแสดงว่าบุคคลที่ทำเพื่อชาติเป็นบุคคลพึงประสงค์และยังปรากฏการจัดลำดับชั้นการเมืองโดยใช้เกณฑ์ด้านเชื้อชาติ ในด้านอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจพบการลดทอนคุณค่าของระบบเศรษฐกิจแบบทุนผูกขาดและสังคมนิยม และยกย่องเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรี สำหรับอุดมการณ์ทางสังคมนั้นพบการลดทอนความรุนแรงของปัญหาครอบครัวและปัญหาสังคมในระบบทุนนิยมเสรี

อารียา หุตินทะ (2558) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “ภาพลักษณ์สังคมเมืองในเรื่องสั้นร่วมสมัยระหว่างพ.ศ. 2534-2536” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ของสังคมเมืองและทัศนคติของผู้เขียนที่มีต่อสังคมเมือง ผลการศึกษาพบว่า ภาพลักษณ์สังคมเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นไทยร่วมสมัยดังกล่าวเป็นภาพลักษณ์ในเชิงลบทุกด้าน ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม วิถีชีวิตของผู้คนสภาพจิตใจ สภาพปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งวิถีชีวิตของคนในสังคมเมืองที่เต็มไปด้วยการแก่งแย่งแข่งขัน ทำให้จิตใจคนเมืองเกิดความตึงเครียดและรู้สึกแปลกแยกต่อสังคม รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างเมืองและชนบทยังมีลักษณะที่ไม่เท่าเทียมกัน นอกจากนี้ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองให้เป็นภาพลักษณ์ในเชิงลบคือ ทัศนคติของผู้เขียน กล่าวคือ ผู้เขียนเรื่องสั้นมีทัศนคติที่ชื่นชมธรรมชาติและให้ความสำคัญกับคุณค่าทางจิตใจ ผู้เขียนเหล่านั้นเห็นว่าชนบทคือสังคมในอุดมคติ รวมถึงมุมมองเชิงสังคมที่ต่อต้านวิถีชีวิตภายใต้สังคมนิยมของสังคมเมือง อันมีลักษณะตรงกันข้ามกับสังคมในอุดมคติของผู้เขียนทุกประการ

สกาวรัตน์ หาญกาญจนวัฒน์ (2544) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “วรรณกรรมของศักดิ์ศิริ มีสมสืบ: กลวิธีทางวรรณศิลป์กับการตีความ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ที่สัมพันธ์กับการนำเสนอแนวคิดในงานวรรณกรรมของ ศักดิ์ศิริ มีสมสืบ จำนวน 5 เล่ม ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีทางวรรณศิลป์ในงานวรรณกรรมของศักดิ์สิรินั้นมีลักษณะเด่นเฉพาะและเอื้อให้เกิดการตีความได้หลายระดับ อาทิ การใช้คาถาหลายนัยและสัญลักษณ์ การใช้คำสรรพนาม การตั้งคำถาม การใช้ภาพพจน์ และการนำเสนอตัวละคร ซึ่งการจงใจใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์ดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับสารอันลึกซึ้งที่กวีมุ่งสื่อสารสู่ผู้อ่านเป็นสำคัญ “สาร” ประการหนึ่งที่กวีต้องการนำเสนอคือ สภาพปัญหาในสังคมปัจจุบัน โดยกวีได้ตระหนักถึงภัยร้ายที่มาพร้อมกับความเจริญทางวัตถุของสังคมเมืองที่เริ่มคุกคามสังคมชนบท ทลายธรรมชาติและวิถีชีวิตเรียบง่าย รวมถึงวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เคยมีมา

เบญจวรรณ สุขวัฒน์ (2545) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “ร้อยกรองของแรคำ ประโยคคำ: การศึกษาเชิงวิเคราะห์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบ กลวิธีในการประพันธ์ แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอจากงานร้อยกรองของแรคำ ประโยคคำ ที่ได้รับการพิมพ์รวมเล่ม จำนวน 5 เล่ม ผลการศึกษาพบว่า งานร้อยกรองของแรคำนั้นมีการใช้รูปแบบฉันทลักษณ์โบราณและฉันทลักษณ์พื้นบ้านมาปรับประยุกต์เพื่อสื่อสารร่วมสมัย ในด้านกลวิธีทางการประพันธ์มีการใช้โวหาร สัญลักษณ์ และเลือกสรรถ้อยคำที่เหมาะสมกับเนื้อหาของบทร้อยกรอง ส่วนเนื้อหาของร้อยกรองมีแนวคิดสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ แนวคิดด้านสังคม การศึกษา ธรรมชาติ มนุษย์ และศาสนา โดยให้ความสำคัญต่อปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อมชี้แนะแนวทางแก้ไข ในประเด็นที่เกี่ยวกับเมืองกล่าวถึงสังคมเมืองในบริบทบริโภคนิยมว่าผู้คนเห็นแก่ตัว กวีได้เปรียบเทียบภาพความแตกต่างระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบทที่ถึงแม้ว่าสังคมชนบทจะประสบปัญหาด้านการดำรงชีพ แต่มีความอบอุ่นและน่าอยู่อาศัยมากกว่าสังคมเมือง

ณัฐกาญจน์ นาคนวล (2547) ศึกษาเรื่อง “นิราศสมัยใหม่ในกวีนิพนธ์ของอังคาร กัลยาณพงศ์ และไพโรจน์ทร์ ขาวงาม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะเด่นของนิราศสมัยใหม่จากกวีนิพนธ์ของอังคาร กัลยาณพงศ์ และไพโรจน์ทร์ ขาวงาม จำนวน 7 เล่ม ผลการศึกษาพบว่า นิราศสมัยใหม่ของกวีทั้งสองคนมีการสืบทอดขนบนิราศโบราณและสร้างสรรค์นวัตกรรมในการขยายขอบเขตความคิดและเนื้อหา จากแต่เดิมที่เป็นการคร่ำครวญถึงการพรากรจากนางอันเป็นที่รักได้ขยายขอบเขตไปสู่การคร่ำครวญถึงการพรากรจากธรรมชาติและวิถีชีวิตอันดั่งงามที่ได้รับผลกระทบจากความก้าวหน้าทางวิทยาการ ส่วนสังคมเมืองหรือการกล่าวถึง “เมือง” จะเป็นการพรรณนาภาพความเสื่อมโทรมของเมือง เนื่องมาจากการกระจุกตัวของคนจำนวนมากทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง สร้างมลพิษให้กับสภาพแวดล้อม รวมถึงคุณภาพชีวิตของคนที่อยู่ในเมืองตกต่ำลง กวีได้คร่ำครวญสิ่งเหล่านี้ด้วยความทุกข์เพื่อชี้ให้เห็นถึงความรุนแรงของปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ พร้อมทั้งได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา

เกศินี จุฑาวิตร (2548) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “ผลกระทบวิกฤตเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์กับโลกทัศน์นักเขียนไทย: ภาพสะท้อนสังคมและการเมืองจากวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นระหว่างปี พ.ศ. 2540-2544” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพสะท้อนสังคมและการเมือง และโลกทัศน์ของนักเขียนในเรื่องสั้นที่มีวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 เป็นฉากหรือภูมิหลังจำนวน 53 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่า ภาพสะท้อนจากเรื่องสั้นที่ชัดเจนที่สุด คือ ภาพของชนชั้นกลางกับการสูญเสียความมั่นคงและความมั่นใจในชีวิต การอยู่รอดท่ามกลางวิกฤตเศรษฐกิจทำให้บุคคลจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนตัวตนของตนเอง เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์และความเป็นจริงของชีวิต และในด้านโลกทัศน์นั้นแบ่งได้ 3 ประเด็น คือ โลกทัศน์เฉพาะด้าน นักเขียนส่วนใหญ่คิดว่า ปัญหาสำคัญของมนุษย์อยู่ที่สถานการณ์ภายนอกที่ต้องได้รับการแก้ไขเป็นกรณีซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับปัญหาอื่น ๆ ต่อมาคือโลกทัศน์ที่ว่าด้วยความเป็นจริง

ของชีวิต นักเขียนส่วนใหญ่คิดว่าชีวิตของมนุษย์ส่วนหนึ่งถูกกำหนดจากสาเหตุหรือสิ่งที่มีมาในอดีต และมาจากการเลือกของตนอย่างอิสระ และโลกทัศน์ที่ว่าด้วยโอกาสของชีวิต พบว่านักเขียนทั้งหมด มีความโน้มเอียงที่จะปรับตัว แบบสู่สถานการณ์ ในส่วนที่เกี่ยวกับเมือง ภาพสะท้อนของเมืองในเรื่อง สั้นได้แสดงถึงวิถีคิด วิถีชีวิต และพฤติกรรมของผู้คนในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย ซึ่งต้องต่อสู้ด้วยความมานะพยายามที่จะดำรงอยู่และก้าวต่อไปในสภาพสังคมเมืองดังกล่าว

สุรเดช โชติอุดมพันธ์ (2550) เขียนบทความเรื่อง “วัฒนธรรมการบริโภคในพื้นที่เมือง : บทวิเคราะห์วรรณกรรมไทยร่วมสมัย” เป็นการศึกษาวัฒนธรรมการบริโภคในเรื่องสั้นที่ใช้พื้นที่เมืองเป็นฉาก ได้แก่ เรื่องฝอยอยู่ในบ้าน เรื่องเพลิงรัก ลานแค้น และเรื่องหมาานคร ผลการศึกษาพบว่า เรื่องสั้นทั้งสามเรื่องต่างชี้ให้เห็นผลลัพธ์ในเชิงลบที่กระแสบริโคนิยมครอบงำวิถีชีวิตมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นความแปลกแยกและความตึงเครียดที่เกิดขึ้นจากความต้องการหรือความปรารถนาที่ถูกล่อลวงให้เกิดขึ้นไม่หยุด รวมถึงการตีค่าสิ่งของและศักดิ์ศรีของมนุษย์ด้วยเงินตรา ส่งผลให้เกิดจุดจบอันน่าเศร้าดังในเรื่อง ฝอยอยู่ในบ้าน และเพลิงรัก ลานแค้น ทว่าเรื่องหมาานคร อาจเป็นความหวังที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของมนุษย์ในการต่อรองและสร้างความหมายใหม่ให้แก่บริโคนิยม

ปัญชิกา วรธนชาติ (2551) ศึกษาเรื่อง “คุณค่าของบทประพันธ์ในบทกวีนิพนธ์ บ้านเก่า ของโชคชัย บัณฑิต” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาและรูปแบบการประพันธ์จากกวีนิพนธ์เรื่อง บ้านเก่า ผลการศึกษาพบว่า กวีอาศัยพลังวรรณศิลป์ในการสอดประสานรูปแบบเข้ากับเนื้อหาได้อย่างเหมาะสมด้วยการปรับใช้ฉันทลักษณ์ให้เหมาะกับการสื่อความ ใช้ระดับภาษาในชีวิตประจำวันที่สื่อ กับผู้อ่านได้อย่างกว้างขวาง และการจัดองค์ประกอบที่ขัดกันของบทประพันธ์มาเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน ในด้านเนื้อหา กวีได้ชี้ให้เห็นผู้อ่านตระหนักและรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมเมือง อันเกิดจากระบบคิดหรือโลกทัศน์ของผู้คนในสังคมเมืองที่ถูกครอบงำด้วยวัฒนธรรมบริโคนิยม

กฤษฎา ขำยัง (2552) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “วิถีเมืองในงานเขียนของปราบดา หยุ่น” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของพื้นที่เมืองและวิถีเมือง รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่เมืองกับพฤติกรรมของตัวละครจาก นวนิยายของปราบดา หยุ่น จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ แพนด้า ผนตก ตลอดเวลา และนอนใต้ละอองหนาว ผลการศึกษาพบว่า สภาพของเมืองในงานเขียนของปราบดา หยุ่นนั้นแสดงให้เห็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับตัวละครที่มีลักษณะแตกต่างไปจากภาพสะท้อนเมืองแบบเก่าๆที่มีมักถูกถ่ายทอดออกมาด้วยทัศนคติเชิงลบเพียงด้านเดียว โดยปฏิสัมพันธ์ดังกล่าว ในงานเขียนนั้นสะท้อนให้เห็นว่าแม้ตัวละครจะถูกครอบงำด้วยโครงสร้างและอุดมการณ์ของพื้นที่เมือง แต่ตัวละครเหล่านั้นก็สามารถแสวงหาโอกาสอันหลากหลายต่าง ๆ ในการต่อต้านหรือต่อรองกับระบบ

ดังกล่าวได้ อันเป็นการนำเสนอมิติใหม่ของพื้นที่เมืองในเชิงบวก รวมทั้งเป็นการแสดงศักยภาพของมนุษย์ในการเผชิญหน้ากับปัญหาของสภาวะเมือง

สุรเดช โชติอุดมพันธ์ (2553) เขียนบทความเรื่อง “วิถีเมืองและความเป็นปัจเจกในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย: การศึกษาเปรียบเทียบ 29 กุมภาพันธ์ และเด็กภาพร่ำแห่งสรวงสวรรค์” เป็นการศึกษาการประกอบสร้างตัวตนคนเมืองและปฏิสัมพันธ์ที่การประกอบสร้างดังกล่าวที่ต่อพื้นเมืองในนวนิยายเรื่อง 29 กุมภาพันธ์ และเด็กภาพร่ำแห่งสรวงสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่า ภาวะความเป็นปัจเจกและความแตกต่างถือเป็นประเด็นสำคัญของนวนิยายทั้งสองเรื่อง ทั้งรูปแบบและเนื้อหาต่างเป็นการนำเสนอโศกนาฏกรรมของชีวิตคนเมืองอันเนื่องมาจากวิถีเมืองที่ส่งผลทั้งดีและร้าย ในขณะที่ภาวะความเป็นปัจเจกทำให้คนเมืองมีอิสรภาพในการนำเสนอตัวตน แต่นวนิยายทั้งสองเรื่องกลับแสดงให้เห็นว่าอิสรภาพนั้นไม่ได้เป็นเรื่องดีเสมอไป ชะตาชีวิตของคนเมืองในนวนิยายจึงตกอยู่ในสภาพที่ด้านหนึ่งมีความทันสมัยรายล้อมไปด้วยความก้าวหน้าทางวัตถุ แต่ในอีกด้านหนึ่งกลับเต็มไปด้วยความเหงาและโดดเดี่ยว

ชัยรัตน์ พลमुख (2553) เขียนบทความเรื่อง “เมืองและชนบทในกวีนิพนธ์ร่วมสมัย : จากเจ้าสาวใบตอง ถึง แผ่นดินใหม่” เป็นการศึกษาสภาพสังคมเมืองและชนบทในกวีนิพนธ์เรื่อง “เจ้าสาวใบตอง” ของไพโรจน์ทร์ ขาวงาม และเรื่อง “แผ่นดินใหม่” ของกฤษ เหลือลมัย ผลการศึกษาพบว่าสภาพสังคมเมืองและชนบทในกวีนิพนธ์ทั้งสองเรื่องมีความแตกต่างกัน โดยบทกวีเรื่อง “เจ้าสาวใบตอง” ได้แสดงให้เห็นถึงความแปลกแยกอันเกิดจากการปะทะกันระหว่างวิถีแบบใหม่ของสังคมเมืองและวิถีดั้งเดิมของชนบทที่ไม่สามารถประนีประนอมหรือปรับตัวเข้าหากันได้ จึงเปรียบเสมือนสมรภูมิแห่งการห้าพันที่มีเพียงชัยชนะหรือการยอมจำนนเท่านั้น ซึ่งจะแตกต่างกับเรื่อง “แผ่นดินใหม่” ที่สังคมชนบทกลับมิได้ถูกรุกรานหรือเป็นปฏิปักษ์จากวิถีของเมือง หากแต่สามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติเกื้อกูล ถือได้ว่าเป็นการทลายมายาคติเรื่องข้อขัดแย้งระหว่างความเป็นเมืองและชนบทให้สามารถประสานทับซ้อนกันอย่างไร้ร่องรอยของการเหลื่อมล้ำ

เกตุวาลี บัวตุม (2554) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “วิถีชีวิตผู้หญิงสังคมเมืองในนวนิยายไทยร่วมสมัย ระหว่างพ.ศ. 2545-2552” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของผู้หญิงในบริบทสังคมเมืองจากนวนิยายร่วมสมัยของไทยจำนวน 10 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่า การที่ตัวละครอาศัยอยู่ในเมืองที่เป็นแหล่งรวมผู้คนจากที่ต่าง ๆ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสวงหาโอกาสให้ชีวิตนั้น เมืองได้ส่งอิทธิพลให้ภาพตัวละครหญิงในนวนิยายไทยร่วมสมัยมีลักษณะเป็นผู้หญิงยุคใหม่ที่ทันสมัย มีบทบาททางเศรษฐกิจและสังคม รับรู้และเข้าใจในคุณค่าของตัวเอง มีความตั้งใจในการประสบความสำเร็จในชีวิต ทว่ากลับถูกรอบงาจากบริโภคนิยม และค่อนข้างเป็นเสรีจากกรอบประเพณี ดังจะเห็นจากนักเขียนบางท่านที่นำเสนอภาพผู้หญิงที่ไม่ให้ความสำคัญในเรื่องการรักษาพรหมจรรย์และมีค่านิยมอยู่ก่อน

แต่ง สังคมเมืองที่เป็นภูมิหลังของเรื่องเปรียบเสมือนพื้นที่สร้างโอกาสให้ชีวิตใหม่แก่ตัวละคร แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถทำลายชีวิตของตัวละครได้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับเมืองหรือสังคมเมืองในวรรณกรรมไทยพบว่า ผู้ศึกษามักจะเลือกศึกษาจากนวนิยายและเรื่องสั้นมากกว่าที่จะศึกษาในกวีนิพนธ์ไทย อีกทั้งในกลุ่มข้อมูลประเภทกวีนิพนธ์ “เมือง” ยังคงเป็นเพียงประเด็นย่อยที่ถูกวิเคราะห์เท่านั้น ซึ่งผลการศึกษาเกี่ยวกับภาพของเมืองในระยะแรกมักนำเสนอด้วยทัศนคติเชิงลบเพียงด้านเดียว ทั้งในด้านสภาพแวดล้อมของเมืองที่เสื่อมโทรม ปัญหาและมลพิษต่าง ๆ วิถีชีวิตของคนเมืองที่ถูกครอบงำด้วยระบบทุนนิยม ตลอดจนการรุกรานวิถีชนบท ทว่าในระยะหลังการวิเคราะห์ภาพของเมืองมีการเปลี่ยนแปลงไป เมืองกลายเป็นพื้นที่ที่อิสระและสร้างโอกาสให้แก่ผู้คน อีกทั้งคนในเมืองยังรู้จักการต่อรองและปรับตัวให้เข้ากับเมืองได้มากขึ้น นับเป็นการนำเสนอมิติใหม่ของพื้นที่เมืองในเชิงบวก

จะเห็นได้ว่า วรรณกรรมกับสังคม เป็นงานสร้างสรรค์ของมนุษย์ ผูกพันอยู่กับสังคมมาโดยตลอด ซึ่งทำหน้าที่เป็นกระจกสะท้อนภาพสังคมของแต่ละยุคแต่ละสมัยในเหตุการณ์และสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น โดยจะมีผู้แต่งบันทึกไว้ทั้งในทางตรงและทางอ้อม ซึ่งจะสะท้อนให้ผู้อ่านเห็นถึงสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิต คุณภาพของสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมรวมทั้งด้านเศรษฐกิจ สภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ในช่วงเวลาตามลำดับวรรณกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมทั้งในด้านภาษา รูปแบบ การประพันธ์ แนวคิดของเรื่อง เพราะผู้เขียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมย่อมนำประสบการณ์หรือความรู้สึกนึกคิดที่ได้จากสังคมมาปรุงแต่งเป็นวรรณกรรมวรรณกรรมจึงสามารถสะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมได้โดยผ่านวรรณกรรม สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิเคราะห์เรื่องภาพลักษณ์ของสังคมเมืองและชนบทรวมถึงศึกษากลวิธีการนำเสนอและสื่อความหมายสังคมเมืองและชนบท

2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจารณ์ตามแนวประวัติศาสตร์และชีวประวัติ

ในด้านเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจารณ์ตามแนวประวัติศาสตร์และชีวประวัตินั้นมีผู้ศึกษาไว้ค่อนข้างหลากหลายผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบในการศึกษาทบทวนงานวิจัยคือเลือกสำรวจและศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เป็นการศึกษาและทำความเข้าใจวรรณคดีผ่านสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงบุคลิกภาพของผู้แต่งคือชีวประวัติของผู้แต่งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

เจตนา นาควิชระ (2521: 6) กล่าวว่าการศึกษาวิจารณ์ตามแนวชีวประวัติเป็นแนวการวิจารณ์ที่เคยแพร่หลายมากในยุโรปในศตวรรษที่ 19 นักวิจารณ์ที่มีบทบาทในการวิจารณ์ตามแนวนี้ได้แก่

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2543: 116) กล่าวว่าการศึกษาวิจารณ์วรรณคดีตามแนวชีวประวัติจะช่วยให้ประโยชน์ในการศึกษาได้มากหากผู้วิจารณ์นำมาใช้อย่างเหมาะสมการเข้าใจชีวประวัติหรือประสบการณ์การในชีวิตของผู้เขียนจะช่วยให้เข้าใจความหมายในงานประพันธ์ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นนักเขียน

บางคนได้ซ่อนเงื่อนงำบางประการเอาไว้ในงานเขียนซึ่งอาจอยู่ในรูปของสัญลักษณ์บางอย่างถ้าผู้อ่านไม่เข้าใจประวัติของผู้เขียนมาก่อนอาจจะตีความบทประพันธ์ได้ไม่กระจ่างอย่างไรนักวิจารณ์จะต้องคำนึงถึงข้อจำกัดบางประการในการวิจารณ์ตามแนวนี้กล่าวคือนักวิจารณ์จะต้องไม่ยึดถือเอาวรรณกรรมเป็นเครื่องในการเขียนชีวประวัติเพราะการเขียนชีวประวัติกับการวิจักษ์คุณค่าวรรณคดีต่างกันนอกจากนี้แล้วผู้วิจารณ์จะต้องระวังในการใช้ชีวประวัติให้มากเพราะการศึกษาชีวประวัติช่วยอธิบายวรรณคดีได้ก็จริง แต่ก็ไม่สามารถประเมินค่ากวีนิพนธ์ได้ดังนั้นผู้วิจารณ์จึงไม่ควรมุ่งศึกษาเพื่ออธิบายผลงานของกวีเพียงด้านเดียว และไม่ควรศึกษาประวัติและบุคลิกภาพของกวีจากงานประพันธ์เพียงด้านเดียวโดยถือว่าเป็นสิ่งที่กวีแสดงออกในงานประพันธ์ทั้งหมดคือการแสดงออกของบุคลิกภาพทั้งหมดของผู้เขียนทั้งนี้เพราะกวีหรือผู้แต่งมิได้สร้างงานแต่ละชิ้นขึ้นขึ้นมาจากจิตไร้สำนึกหรือชีวประวัติของตนเองเท่านั้นแต่บางส่วนอาจถูกเสริมแต่งหรือเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่พบเห็นมาก็ได้

พัชฌิจิรา จันทรดำ (2547: 79) กล่าวถึงการวิจารณ์ตามแนวประวัติศาสตร์และชีวประวัติ (Historical Biological Criticism) ว่าการวิจารณ์ตามแนวประวัติศาสตร์และชีวประวัติเป็นแนวทางการวิจารณ์ดั้งเดิม (The Traditional Approaches) มีอิทธิพลอย่างมากก่อนต้นศตวรรษที่ 20 ลักษณะเด่นของการวิจารณ์แบบดั้งเดิมคือนักวิจารณ์ที่ศึกษาวรรณคดีในแนวนี้เชื่อว่างานศิลปะเป็นเพียงผลผลิตหรือสิ่งที่ถ่ายทอดบุคลิกภาพและชีวประวัติสภาพสังคมแนวคิดหรือปรัชญาของผู้แต่งหรือไม่ก็เป็นสิ่งที่สืบทอดลักษณะวิชาการแขนงอื่นๆ เช่น ภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและอารยธรรมเป็นต้นในการวิเคราะห์วิจารณ์วรรณคดีผู้วิจารณ์จึงให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบภายนอกมากกว่าคุณค่าภายใน (Intrinsic Values) ของวรรณกรรมเป็นต้นว่าข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์และสังคมการวิจารณ์ในแนวนั้นนักวิจารณ์จะวิเคราะห์วิจารณ์มุ่งเน้นในสิ่งที่ผู้แต่งได้สร้างสรรค์ขึ้นมาในช่วงใดช่วงหนึ่งของประวัติศาสตร์ตลอดจนเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นความรู้สึกอารมณ์จินตนาการและโลกทรรศน์ของผู้แต่งที่ต้องการสื่อมายังผู้อ่าน

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2517: 13) กล่าวถึงการวิจารณ์เชิงประวัติศาสตร์และตำนานว่า การวิจารณ์แนวนี้ได้รับความนิยมมาเป็นเวลานานทั้งในประเทศไทยและตะวันตกและยังกล่าวอีกว่าการวิจารณ์แบบนี้ถือว่ามีอายุยืนยาวแต่ก็เป็นการวิจารณ์ที่มีประโยชน์ทำให้คนที่ได้รับความรู้จากนักค้นคว้าเกิดสนใจในวรรณคดีมากขึ้นกว่าที่ไม่มีการวิจารณ์ในเชิงนี้เช่นความรู้เกี่ยวกับชีวประวัติของนักประพันธ์ย่อมทำให้ผู้อ่านสนใจกับงานเขียนของเขามากขึ้นเรื่องสถานที่อยู่ของเขาในวัยเด็กก็ทำให้คนบางคนที่มีความสัมพันธ์กับสถานที่นั้นตื่นตัวขึ้นเป็นต้นแต่ข้อเสียของการวิจารณ์แบบนี้ถ้าไม่มีการวิจารณ์แบบอื่นสนับสนุนก็คือถกเถียงกันได้อยู่แต่ในหมู่นักค้นคว้าแต่ผู้ที่ไม่มีเวลาหรืออุปกรณ์ที่จะค้นคว้าย่อมได้แต่เป็นผู้ฟังไม่สามารถมีส่วนร่วมด้วยได้

ธัญญา สังขพันธานนท์ (2538: 22) กล่าวถึงการวิจารณ์ตามแนวประวัติศาสตร์และชีวประวัติว่าในการวิจารณ์ตามแนวนี้การวิจารณ์จะต้องไม่ยึดถือว่าวรรณคดีคือเอกสารทางประวัติศาสตร์ทั้งนี้เพราะเราไม่อาจเชื่อถือในความถูกต้องแม่นยำในการเสนอข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ของผู้แต่งมากนักผู้แต่งบางคนอาจบิดเบือนข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ก็เป็นได้และเหตุผลอีกประการคือวรรณคดีบางเรื่องอาจมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์แต่ไม่จำเป็นต้องมีความสำคัญทางด้านวรรณคดีเสมอ Rohberger (อ้างใน ธัญญา สังขพันธานนท์ (2538 : 23) ว่าการที่จะเข้าใจวรรณคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งนั้นผู้อ่านมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจบุคลิกภาพและความคิดของผู้แต่งเสียก่อนทั้งนี้เพราะถือว่าวรรณคดีคือสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงบุคลิกภาพของผู้แต่งดังนั้นการวิจารณ์จึงพยายามที่จะศึกษาเกี่ยวกับชีวิตและประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้แต่งให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้แล้วก็นำความรู้ที่ได้ใช้ในการตีความผลงานของนักประพันธ์ผู้นั้น

กุหลาบ มลลิกะมาส (2546) กล่าวถึงการศึกษาประวัติผู้แต่งมีประโยชน์หลายประการดังเช่นการศึกษาประวัติผู้แต่งสนับสนุนให้เข้าใจเรื่องเด่นชัดขึ้นและทำให้วรรณคดีน่าสนใจยิ่งขึ้นเช่นเมื่อทราบประวัติสุนทรภู่ที่เคยอยู่วังหลังและกรมพระราชวังหลังทรงเป็นผู้อำนวยการแปลเรื่องไซฮันทำให้เรามีความเข้าใจเรื่องพระอภัยมณีว่ามีเค้าเงื่อนเกี่ยวข้องกับวรรณคดีจีนไซฮันได้อย่างไรและผู้แต่งบางท่านกล่าวถึงตนเองในเรื่องที่แต่งไว้การรู้ประวัติผู้แต่งก็ย่อมทำให้เข้าใจเรื่องได้ดียิ่งขึ้น

อนึ่งในกรณีที่นักวิจารณ์นำประวัติของกวีมาศึกษาโดยเฉพาะโดยไม่นำมาสัมพันธ์กับงานประพันธ์ของกวีก็นับว่าเป็นข้อเสียอีกข้อหนึ่งของการวิจารณ์แนวนี้เพราะการศึกษาด้วยวิธีนี้จะไม่ช่วยอธิบายเรื่องราวใด ๆ และไม่ช่วยสนับสนุนให้เกิดความเข้าใจในวรรณคดีด้วยในขณะเดียวกันนักวิจารณ์แนวนี้จะต้องคำนึงด้วยว่าสิ่งที่กวีหรือนักประพันธ์เขียนเกี่ยวกับตัวเองไว้นั้นอาจจะไม่ตรงกับความเป็นจริงทั้งหมดทั้งมิได้หมายความว่ากวีไร้สำนึกด้วยทั้งนี้เพราะกวีอาจตกแต่งหรือเพิ่มเติมเรื่องราวในชีวิตให้ดูน่าอ่านยิ่งขึ้นหรืออาจเขียนบิดเบือนความเป็นจริงเพื่อป้องกันเกียรติยศของตนเองไว้ก็ได้และประการสุดท้ายอาจเป็นเพราะกวีย่อมมองตามทัศนะของตนเองว่าได้ทำดีที่สุดแล้วก็ได้อีกเช่นกัน

จากการศึกษาในด้านชีวประวัติของกวีของ สายทิพย์ นุกุลกิจ (2543 : 140 - 141) ยังสรุปความได้อีกว่าผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชีวประวัติของกวีแต่ละคนอย่างละเอียดย่อมจะเข้าใจงานทางวรรณกรรมของกวีเหล่านั้นได้ดีกว่าผู้ที่ขาดความรู้ทางด้านนี้ทั้งนี้เพราะกวีย่อมสอดแทรกความรู้ประสบการณ์ความรู้สึกลึกซึ้งคิดตลอดจนเรื่องราวในชีวิตส่วนตัวลงไปในงานเหล่านั้นด้วยดังนั้นการศึกษาชีวประวัติของกวีจึงมีส่วนช่วยให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจถึงแรงบันดาลใจอารมณ์สะเทือนใจและจินตนาการที่กว้างไกลของกวีได้เป็นอย่างดีจึงนับเป็นวิธีการที่ดีวิธีหนึ่งที่ทำให้การศึกษาวรรณคดีเป็นไปอย่างตรงเป้าหมายและสามารถเข้าถึงวรรณคดีได้ในระดับที่ลึกกว่าเดิมหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า

การศึกษาประวัติของกวีประกอบการพิจารณาวรรณคดีย่อมมีส่วนช่วยให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจและ “เข้าถึง” วรรณคดียิ่งขึ้น

อาจกล่าวได้ว่าจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดพบว่าการวิจารณ์ตามแนวประวัติศาสตร์และชีวประวัตินั้นถือเป็นแนวคิดและทฤษฎีที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับชีวประวัติหรือประสบการณ์ในชีวิตของผู้เขียนอันจะช่วยให้เข้าใจความหมายในงานประพันธ์ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นอันเป็นประโยชน์ต่อการนำมาประยุกต์ใช้พิจารณาตัวบทวรรณกรรมและนำมาใช้ประกอบการศึกษาวิเคราะห์เรื่องภาพลักษณ์สังคมเมืองและสังคมชนบทในกวีนิพนธ์ของไพโรจน์ทร์ ขาวงามอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของผู้วิจัยต่อไป

2.4.1 ชีวประวัติของไพโรจน์ทร์ ขาวงาม

กิจกรรมประวัติ

ปี 2547 เป็นตัวแทนกวีไทย ร่วมอ่านบทกวีนานาชาติ ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ มาเลเซีย

ปี 2548 ร่วมประชุมและอ่านบทกวีในนามสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย

ณ กรุงเทพมหานคร เวียดนาม

ปี 2550 ร่วมประชุมและอ่านบทกวีในนามสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย

ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ มาเลเซีย

เกียรติประวัติ

ปี 2535 คือแรงใจและไฟฝัน ได้รับรางวัลหนังสือดีเด่นคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ

ปี 2538 ม้าก้านกล้วย ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์)

ปี 2541 ต่อหน้าความทรงจำและกาลเวลาได้รับรางวัลบทกวีดีเด่นสมาคมภาษาและหนังสือแห่งชาติ

ปี 2542 บณวิถีแห่งการมีชีวิตอยู่ได้รับรางวัลบทกวีดีเด่นสมาคมภาษาและหนังสือแห่งชาติ

ปี 2548 ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์สาขาภาษาไทยมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ปี 2551 ศิลปินร่วมสมัยดีเด่น รางวัลศิลปาธร สาขาวรรณศิลป์

ปี 2558 ศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ (กวีนิพนธ์)

กิจกรรมสังคม

ที่ปรึกษาสโมสรนักเขียนภาคอีสาน
 ที่ปรึกษากลุ่มสุรินทร์สโมสร สุรินทร์
 ที่ปรึกษาชุมนุมต้นกล้าวรรณศิลป์ โรงเรียนบ้านไผ่ ขอนแก่น
 กรรมการรางวัล “พานแว่นฟ้า” (ลาออกแล้ว)
 กรรมการรางวัล “นายอินทร์ อชะวอร์ด”
 กรรมการโครงการประกวดบทร้อยกวีร้อยกรองเยาวชน มูลนิธิเด็ก
 คอลัมน์นิสต์หนังสือพิมพ์ กรุงเทพธุรกิจ, เนชั่นสุดสัปดาห์, สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์
 คอลัมน์นิสต์หนังสือพิมพ์ คม ชัด ลึก ในนามปากกา กุลา กรกฤษลาภ
 นักเขียนรับเชิญ นิตยสาร ขวัญเรือน, กุลสตรี ฯลฯ
 คอลัมน์นิสต์จุลสาร สุรินทร์สโมสร
 กรรมการกองทุนศิลปินครบ้านป่า สลา คุณวุฒิ
 กรรมการกองทุน กนกพงศ์ สงสมพันธุ์
 อาจารย์พิเศษ และวิทยากร ตามคำเชิญของสถาบันการศึกษาทั่วประเทศ ฯลฯ

2.4.2 กวีนิพนธ์ของไพโรรินทร์ ขาวงาม

พุทธศักราช 2520– 2529 เริ่มต้นเขียนอ่าน มีผลงานเผยแพร่
 ไม่มีล่านำรักจากคนยากไร้
 พ่ายังไม่มีด (เรื่องสั้นเรื่องแรก)
 ลำนำวเนจร (ตีพิมพ์แล้ว 3 ครั้ง)
 คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ (ตีพิมพ์แล้ว 4 ครั้ง)

พุทธศักราช 2530– 2540

ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม (ตีพิมพ์แล้ว 3 ครั้ง)
 ฤดีกาล (ตีพิมพ์แล้ว 3 ครั้ง)
 คือแรงใจและไฟฝัน (ร่วมกับภาพถ่าย ชีรภาพ โลहितกุล ตีพิมพ์แล้ว 2 ครั้ง)
 ถนนนักฝัน (ร่วมกับภาพจิตรกรรม ปริญญา ต้นติสุข)
 ม้าก้านกล้วย (ตีพิมพ์แล้ว 25 ครั้ง)
 ม้าก้านกล้วย ภาคภาษาอังกฤษ (แปลโดย ม.ล. พีระพงศ์ เกษมศรี ตีพิมพ์แล้ว 3 ครั้ง)
 หลายบทกวีจากหลายเล่ม แปลเป็นภาษาอังกฤษ ญี่ปุ่น มลายู กัมพูชา ฯลฯ

พุทธศักราช 2541 – 2549

เจ้านกวี

ทอดยอด

เพราะภาพพูดได้ หัวใจจึงขอฟัง (ร่วมกับภาพถ่ายตัวเอง)

ผมจรรอนแรมจากลุ่มน้ำมูล

ที่ได้มีรัก ที่นั่นมีรัก

กลอนกล่อมโลก

ดวงใจจึงจำนรรจ์ (ไทย – อังกฤษ แปลโดย วรวดี วงศ์สง่า)

จิบใจ จอกจ้อย (ร่วมกับบทกวีร้อยแก้ว พาสนา แพรวพรรณ)

มันคงไม่ตายง่ายๆ หรือ

เราจะพบกันอีกไหม

พุทธศักราช 2550 – ปัจจุบัน

หลายชีวิต คิดถึงบ้าน

โฉมชีวาอุษาคะนิง

แอบรักหมาชาวบ้าน

2.4.3 เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม

พรพิมล พิมส่วสดี (2542: 245 - 250) ได้ศึกษาสุนทรียภาพในวรรณกรรมร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม โดยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสุนทรียภาพในวรรณกรรมร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม จากกวีนิพนธ์ 260 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะสุนทรียภาพในวรรณกรรมร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม ทั้ง 4 ลักษณะ คือ สุนทรียภาพด้านรูปแบบ การใช้คำ ความหมายและความประสมกลมกลืนของรูปแบบเนื้อหาและแนวคิด พบว่า สุนทรียภาพด้านรูปแบบมี 2 ลักษณะ คือ การใช้รูปแบบฉันทลักษณ์และกลวิธีในการนำเสนอร้อยกรอง การใช้รูปแบบฉันทลักษณ์มี 3 ลักษณะ คือ การใช้รูปแบบฉันทลักษณ์ดั้งเดิม ฉันทลักษณ์ประยุกต์และฉันทลักษณ์อิสระ โดยผู้แต่งใช้กลวิธีในการนำเสนอ 2 วิธี ได้แก่ การนำเสนอด้วยรูปแบบคำประพันธ์และการนำเสนอเนื้อหาซึ่งไพวรินทร์ ขาวงาม ให้ความนิยมในการแต่งร้อยกรองด้วยการใช้รูปแบบฉันทลักษณ์ดั้งเดิมเสนอเนื้อหาสะท้อนภาพชีวิตและสังคม ให้แนวคิดเชิงปรัชญาคล้ายเรื่องสั้น หรือนิทาน ด้วยกลวิธี การนำเสนอรูปแบบคำประพันธ์เดี่ยว สร้างความงามกลมกลืนกันทั้งด้านรูปแบบ เนื้อหาและแนวคิดอย่างเป็นเอกภาพ ให้คุณค่าเชิงวรรณศิลป์ที่แฝงความเรียบง่าย ได้บรรยากาศ เร้าอารมณ์ให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการคล้ายตามจากศิลปะการใช้คำที่เรียบง่าย แทรกสำเนียงท้องถิ่นอีสานอย่าง

ประณีต ผลงานร้อยกรองจึงโดดเด่นแสดงความเป็นเอกลักษณ์ เสริมสร้างความอลังการทั้งด้านเสียง และความหมาย ทำให้ผู้อ่านได้อรรถรส โดยเฉพาะการเล่นคำ เล่นสัมผัส ผสมผสานกับการใช้กวีโวหารในลักษณะต่าง ๆ ถ่ายทอดเนื้อหาและแนวคิดในการสร้างสรรค์สังคมส่วนรวมเชิงปรัชญา แสดงออกถึงความเข้าใจโลกและสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง

พระมหาสารกร ภักดีนอก (2543 : 129-132) ได้ศึกษาวิเคราะห์กวีนิพนธ์ของไพโรรินทร์ ขาวงาม มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษากวีนิพนธ์ของไพโรรินทร์ ขาวงาม ที่รวบรวมเป็นรูปเล่มจำนวน 7 เล่ม คือ ลำนำวเนจร, คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, ฤติกาล, คือแรงใจและไฟฝัน, ถนนนักฝัน, ม้าก้านกล้วยและเจ้านกหวี โดยวิเคราะห์ในด้านเนื้อหา รูปแบบและคุณค่าวรรณศิลป์ ผลการศึกษาพบว่า ด้านเนื้อหาในกวีนิพนธ์ทั้ง 7 เล่ม มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ แยกได้ ดังนี้คือ เนื้อหาเกี่ยวกับสังคมชนบท สังคมเมือง ความเสื่อมโทรมของสังคม การเมือง ปัญหาชีวิต ความรัก ธรรมชาติ จินตนาการและปรัชญาชีวิต ด้านรูปแบบในกวีนิพนธ์ทั้ง 7 เล่ม มีการใช้รูปแบบคำประพันธ์ ทั้ง 2 ประเภท คือ รูปแบบตายตัวและรูปแบบอิสระ รูปแบบคำประพันธ์ที่ใช้แต่งมากที่สุด คือ รูปแบบตายตัวชนิดกลอนสุภาพและโคลงและคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ พบว่าในกวีนิพนธ์ทั้ง 7 เล่ม นั้น กวีใช้ศิลปะในการใช้คำเรียบง่ายและงดงาม การใช้เสียง มีการสัมผัสอักษรและสัมผัสสระซึ่งทำให้เกิดความไพเราะอยู่ในบทกวีทุกบทของผู้ประพันธ์และมีการเลือกใช้กวีโวหารให้เข้ากับเนื้อหาต่าง ๆ อย่างเหมาะสมและกลมกลืน รวมทั้งมีความโดดเด่นในการใช้ศิลปะการใช้ภาษาเฉพาะตัวของกวี

เพ็ญพักตร์ สูงสุมาลย์ (2544 : 154-155) ได้ศึกษาวิเคราะห์บทร้อยกรองของไพโรรินทร์ ขาวงาม โดยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมของไพโรรินทร์ ขาวงาม ในด้านรูปแบบ ท่วงทำนองการเขียน กลวิธีในการนำเสนอและทัศนคติที่ปรากฏในวรรณกรรม จำนวน 7 เล่มคือ ลำนำวเนจร, คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม, ฤติกาล, คือแรงใจ และไฟฝัน, ถนนนักฝันและม้าก้านกล้วย ผลการศึกษาพบว่า ไพโรรินทร์ ขาวงาม ใช้รูปแบบบทร้อยกรองที่หลากหลาย แสดงให้เห็นความสามารถในการประพันธ์ที่ใช้รูปแบบให้สอดคล้องกับเนื้อหา โดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระของบทร้อยกรอง ด้านการใช้ถ้อยคำ มักจะใช้ถ้อยคำงาม สื่อความได้ชัดเจน ใช้คำและความได้อย่างเหมาะสม ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายของบทร้อยกรอง ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึก เกิดจินตนาการ และเกิดความซาบซึ้งและเข้าใจเนื้อหามากยิ่งขึ้น ไพโรรินทร์ ขาวงาม สามารถผสานฉันทลักษณ์พื้นฐานเข้ากับเนื้อหาของบทร้อยกรองได้อย่างกลมกลืน ทำให้บทร้อยกรองมีท่วงทำนอง มีจังหวะที่ไพเราะ ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกประทับใจ แสดงให้เห็นความสามารถในการใช้โวหารในการพรรณนาสื่อความที่ลึกซึ้งด้านทัศนคติที่ปรากฏในวรรณกรรมได้เสนอทัศนคติเกี่ยวกับสังคมและชีวิตมากกว่าทัศนคติอื่น ๆ ซึ่งไพโรรินทร์ ขาวงามเสนอทัศนคติเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในสังคมเมืองว่าผู้คนส่วนใหญ่ต้องการมาสร้างฐานะโดยการเข้ามาทำงานเมือง เพื่อจะได้กลับไปใช้ชีวิตอย่าง

สุขสบายที่บ้านเกิดแต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ ส่วนใหญ่ล้วนประสบปัญหาถูกหลอกเอาไรต์เอาเปรียบ ด้านกลวิธีในการนำเสนอพบว่ากลวิธีเลือกใช้การนำเสนอโดยกล่าวหรือบอกเล่ากับผู้อ่าน โดยใช้ตัวเองเป็นศูนย์กลางจึงมองภาพสังคมและยุคสมัยด้วยโลกทัศน์ของเขาเองตามสภาพที่เป็นจริง ซึ่งไพวรินทร์ ขาวงาม ก็คือตัวแทนของคนต่างจังหวัดที่ได้มาดำเนินชีวิตในเมืองหลวง ประสบการณ์ที่ได้รับจึงถ่ายทอดออกมาเป็นบทร้อยกรอง แสดงทัศนคติแทนเพื่อนร่วมชะตากรรมเดียวกัน ทำให้ผู้อ่านได้แง่คิดในการผจญชีวิต สังคมและโลกให้ดีขึ้นได้

นฤมล อินทรลักษณ์ (2545: 177 - 182) ได้ศึกษาวิจัยลีลาในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงามในด้านลีลาการใช้ภาษา กลวิธีการนำเสนอฉันทลักษณ์ที่ใช้และทัศนคติของกวีที่มีต่อสังคมเมือง ผลการศึกษาพบว่า ไพวรินทร์ ขาวงาม เลือกสรรถ้อยคำใช้เสนอเนื้อหาอย่างเหมาะสม โดยใช้คำเรียบง่ายแต่เล่นคำ เล่นสัมผัส มีความโดดเด่นทั้งด้านเสียงและความหมาย การใช้คำและภาษานั้นมุ่งเน้นคำที่มีนัยทางความรู้สึกเชิงนามธรรมเป็นส่วนใหญ่ โดยมุ่งเน้นความรู้สึกขมขื่น เศร้าสร้อยและหดหู่ใจมาบรรยายภาพลักษณ์ของสังคมเมือง

นอกจากนี้ไพวรินทร์ ขาวงาม ยังใช้สัญลักษณ์เชื่อมโยงความคิดผู้อ่านให้เห็นภาพลักษณ์ของสังคมเมืองได้อย่างแยบยล ด้านกลวิธีการนำเสนอ นั้น มีการใช้กลวิธีเล่าเรื่องเป็นส่วนใหญ่ ทั้งที่เล่าเสียดสีและประชดประชัน ประกอบกับการใช้สัญลักษณ์ในเชิงนามธรรมเพื่อให้อ่านตีความทั้งภาพและความหมายเชื่อมโยงกันเป็นภาพลักษณ์สังคมเมือง นอกจากนี้ยังใช้สัญลักษณ์ที่สามารถนำมาสื่อเนื้อหาเกี่ยวกับสังคมเมืองได้อย่างเหมาะสมโดยเลือกสรรฉันทลักษณ์ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ซึ่งแฝงนัยความหมายอันเป็นเหตุผลและสาระสำคัญในการเลือกใช้ฉันทลักษณ์แบบต่าง ๆ ไว้ด้วย จากการศึกษาองค์ประกอบทุก ๆ ด้านดังที่กล่าวมาล้วนสะท้อนให้เห็นทัศนคติของไพวรินทร์ ขาวงาม ที่มีต่อสังคมเมืองว่ามีทัศนคติแง่ลบกับสังคมเมืองและต้องการชี้ให้เห็นว่าสังคมชนบทนั้นเป็นสังคมในอุดมคติ โดยสังเกตได้จากน้ำเสียงที่กล่าวถึงสังคมชนบทในแง่ดี ซึ่งตรงข้ามกับน้ำเสียงในการกล่าวถึงสังคมเมือง

ณัฐกาญจน์ นาคนวล (2547: 213 - 216) ได้ศึกษานิราศสมัยใหม่ในกวีนิพนธ์ของอังคาร กัลป์ยาณพงศ์และไพวรินทร์ ขาวงาม โดยมีความมุ่งหมายเพื่อจะศึกษานิราศสมัยใหม่ในกวีนิพนธ์ของอังคาร กัลป์ยาณพงศ์และไพวรินทร์ ขาวงามซึ่งมีลักษณะเด่นในการสืบทอดขนบจากนิราศโบราณและมีการสร้างสรรค์นวัตลักษณ์ในการขยายขอบเขตความคิดและเนื้อหาให้ปรากฏอย่างเด่นชัดจากกวีนิพนธ์ทั้ง 7 เรื่อง ได้แก่ นิราศนครศรีธรรมราช (บางกอกแก้วกำศรวล) และลำน่านภูกระดึงของอังคาร กัลป์ยาณพงศ์ ลำน่านเนจร คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ ฤติกาล ม้าก้านกล้วยและกลอนกลุ่มโลกของไพวรินทร์ ขาวงาม ผลการศึกษาพบว่า ความคิดและเนื้อหาที่กล่าวถึงพันธกิจของกวีที่จะสร้างสรรค์กวีนิพนธ์เพื่อจรรโลงโลกและชี้แนะแนวทางในการแก้ปัญหาสังคม กวีจึงพรรณนาความงามและคุณค่าของธรรมชาติเพื่อเน้นย้ำความสำคัญของธรรมชาติที่มีต่อมนุษย์ทั้งทางกายภาพและทางจิต

วิญญาน ทั้งยังแสดงให้เห็นความรุนแรงของปัญหาสังคม ได้แก่ ความเสื่อมโทรมของธรรมชาติและสภาพแวดล้อมกับความตกต่ำของจิตวิญญาณมนุษย์ เพื่อเสนอแนวทางการแก้ปัญหาให้แก่เพื่อนมนุษย์ กวีปรับใช้ขนบนิเวศเพื่อนำเสนอความคิดและเนื้อหาดังกล่าวโดยพัฒนาขนบการจากและการฝากนางเป็นการจากและการฝากสิ่งมีค่าที่เป็นนามธรรมไว้กับมวลมนุษย์ อาทิเช่น ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ ความเรียบง่ายของชนบทและความดงามของจิตวิญญาณมนุษย์ กวีคร่ำครวญถึงความสูญเสียสิ่งเหล่านี้ด้วยความทุกข์ ทั้งยังพัฒนาบทบาทของธรรมชาติและเวลาที่เคยใช้เพื่อเชื่อมโยงอารมณ์ความรู้สึกของกวีให้กลายเป็นเนื้อหาสำคัญของเรื่อง นอกจากการปรับใช้ขนบนิเวศและเนื้อหาที่มุ่งชี้้นำความคิดแล้ว นิราศสมัยใหม่มีลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งคือ มีลักษณะของวรรณคดีคำสอน กวีใช้พุทธธรรมเผยแพร่คำสอนเรื่องความศรัทธาในความดีกับความรักและความเมตตาในการแก้ไขปัญหา นิราศสมัยใหม่ของอังคาร กัลยาณพงศ์และไพโรรินทร์ ขาวงาม จึงเป็นตัวอย่างของนิราศสมัยใหม่ที่ขยายขอบเขตความคิดและเนื้อหาจากวรรณคดีแสดงความรักระหว่างปัจเจกชนไปสู่การเป็นวรรณคดีเพื่อจรรโลงปัญญาที่ทรงคุณค่าต่อสังคม

กิริติกานต์ บุญฤทธิ์ (2551: 146 - 156) ได้ศึกษาโลกทัศน์ในรวมบทกวีนิพนธ์ม้าก้านกล้วยของไพโรรินทร์ ขาวงาม โดยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาโลกทัศน์ในรวมบทกวีนิพนธ์ชุดม้าก้านกล้วยของไพโรรินทร์ ขาวงาม อันเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้แต่งและบริบททางสังคมวัฒนธรรมของบทประพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า โลกทัศน์ในรวมบทกวีนิพนธ์ชุด ม้าก้านกล้วย เป็นโลกทัศน์ที่สร้างสมมาจากประสบการณ์ชีวิตและการร่วมรับรู้การต่อสู้ของผู้คนในยุคพัฒนาเศรษฐกิจตั้งปฏิกริยาต่อปัญหาสังคมที่เน้นการพัฒนาวัตถุ ควบคู่ไปกับอารมณ์ความรู้สึกโหยหาอาลัยอันเนื่องจากการพลัดพรากจากบ้านเกิด และความรู้สึกสะท้อนใจต่อความล่มสลายของสังคมเกษตรกรรม พร้อม ๆ กับความถดถอยทางจริยธรรมของเพื่อนร่วมยุค ไพโรรินทร์ยังเชิดชูคุณค่ารากเหง้าทางวัฒนธรรมชนบทว่าจะสามารถบงกัจิตวิญญาณได้ เขาเชื่อมั่นว่าการต่อสู้โดยไม่ละทิ้งอุดมคติและการเชื่อมโยงความฝันกับการเรียนรู้จะธำรงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กวีสำนักในบทบาทของผู้สร้างวรรณศิลป์โดยสามารถใช้คำประพันธ์สื่อความให้เข้ากับยุคสมัยและวัตถุประสงค์การแต่งได้อย่างเหมาะสม ทั้งฉันทลักษณ์ตามขนบและฉันทลักษณ์พื้นบ้าน โดยเฉพาะกลอนสุภาพในลีลาคล้ายสุนทรภู่ ซึ่งมีจังหวะภายในวรรคและการใช้สัมผัสได้อย่างแพรวพราว นอกจากนี้ยังสื่อความหมายและการปลุกเร้าอารมณ์ด้วยความประณีตของคำกลุ่มคำและประโยค ในด้านระดับภาษากล่าวได้ว่ากวีใช้ภาษาาระดับแบบเป็นกันเองซึ่งมีลักษณะเด่น คือการใช้คำในวงศัพท์สามัญและยังใช้ภาษาถิ่นอีสานเพื่อจำลองบทสนทนาให้มีความสมจริงอย่างที่ชาวบ้านใช้พูดจากันในชีวิตประจำวันด้วย กวีใช้ภาพพจน์ความเปรียบหลายประเภทสื่อสารให้ครุ่นคิดอีกทั้งยังผสมผสานสัญลักษณ์ตามขนบกับสัญลักษณ์เฉพาะตนที่มีรากฐานความเป็นคนชนบทที่มีความใกล้ชิดกับธรรมชาติและวัฒนธรรมในท้องถิ่นได้อย่างกลมกลืน

ภิญญาพัชญ์ ไพเรืองโสม (2557: 193 - 200) ได้ศึกษาการสร้างอารมณ์สะท้อนใจและแนวคิดในกวีนิพนธ์ของไพรวรินทร์ ขาวงาม โดยศึกษากวีนิพนธ์จำนวน 12 เล่ม คือ ลำนำวเนจร, คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, ฤดีกาล, คือแรงใจและไฟฝัน, ม้าก้านกล้วย, ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีรัก, กลอนกล่อมโลก, ดวงใจจึงจำรรจ์, เราจะพบกันอีกไหม, โฉมชีวาอุษาคเนียง, และ ณ ที่ซึ่งแม่โพสพเคยสถิต ผลการศึกษาพบว่า การสร้างอารมณ์สะท้อนใจในกวีนิพนธ์ของไพรวรินทร์ ขาวงาม มี 2 ประการ คือ 1) การเล่าเรื่อง ได้แก่ 1.1) การสร้างเหตุการณ์พลัดพรากเพื่อพรรณนาการพรากจากวิถีชีวิตในสังคมเกษตรกรรมและความดีงามของจิตใจมนุษย์ในลักษณะแบบนิราศ ด้วยการมุ่งเน้นอารมณ์ความรู้สึกที่หุดหู่เศร้าสร้อยของการจากลา 1.2) การสร้างฉากสถานที่นั้นยังเชื่อมโยงบริบทสำคัญทั้งด้านสภาพแวดล้อมและด้านอารมณ์ของคนที่อยู่ในสถานที่นั้น ๆ ให้เข้าไปในใจผู้อ่านได้ ความหมายที่ผู้อ่านได้รับจึงมีความหมายกว้างกว่าชื่อสถานที่เพียงอย่างเดียว 1.3) การสร้างบทสนทนาเป็นลักษณะเด่นที่ต่างจากกวีท่านอื่น โดยกวีอยู่ในสถานะผู้เล่าเรื่องที่มีส่วนรู้เห็นในเนื้อเรื่องด้วยและได้สอดแทรกความคิดเห็นของตนลงไประหว่างการเล่าได้ จึงทำให้ผู้อ่านนั้นได้รับรู้เรื่องราวเสมือนกับได้อยู่ในเหตุการณ์ ลักษณะเช่นนี้จึงทำให้กวีนิพนธ์ของไพรวรินทร์ ขาวงาม มีความโดดเด่นทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะท้อนใจไปกับเรื่องราวเหตุการณ์ที่ปรากฏได้มากขึ้น 2) ท่วงทำนองในการเขียนกวีนิพนธ์ ได้แก่ การสรรคำ การเล่นเสียงเล่นคำ การใช้ภาพพจน์ การใช้สัญลักษณ์ การเสียดสีและประชดประชัน ซึ่งสร้างความโดดเด่นในการใช้ภาษาได้อย่างประณีตงดงาม มีคุณค่าและสื่อความหมายที่สร้างอารมณ์สะท้อนใจให้เกิดกับผู้อ่านจนตระหนักรู้และเกิดความเข้าใจความเป็นไปในชีวิตมากขึ้น แนวคิดในกวีนิพนธ์ของไพรวรินทร์ ขาวงาม ได้นำเสนอแนวคิดที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1) แนวคิดเกี่ยวกับสังคม ได้แก่ ระบบทุนนิยมทำให้เกิดความล่มสลายของเกษตรกรรม ความยากจนของคนชนบทที่ต้องดิ้นรนสู่สังคมเมือง สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม และระบบการศึกษาที่ไม่พัฒนา การสะท้อนปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในระบบความคิดและการปฏิบัติตัวของคนเมืองกับคนชนบทซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากการได้รับผลกระทบจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

2) แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง ได้แก่ การกล่าวถึงระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ล้มเหลว สะท้อนการสูญเสียชีวิตของคนในประเทศและพฤติกรรมของนักการเมือง ไพรวรินทร์ ขาวงามได้สะท้อนพฤติกรรมที่ไม่ชอบธรรมของนักการเมืองหวังเข้ามาครอบงำผลประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้อง เป็นพฤติกรรมที่น่ารังเกียจ

3) แนวคิดเกี่ยวกับคำสอน ได้แก่ คำสอนเกี่ยวกับศีลธรรม ได้ชี้ให้เห็นถึงความไม่เที่ยง ความไร้แก่นสารและความเป็นมายาของชีวิต พร้อมทั้งกระตุ้นให้ผู้อ่านใช้ดุลยพินิจแสวงหาและตั้งคำถามว่าสิ่งใดที่มีคุณค่ายั่งยืนและมีความหมายอันเป็นสาระแท้จริง คำสอนเกี่ยวกับบาป บุญ คุณ โทษ นรก สวรรค์ เป็นการสื่อความคิดเรื่องบาปและบุญที่แสดงให้เห็นถึงความคิดที่ยังยึดติดในการสร้างบุญ ทำให้จิตวนเวียนอยู่ในสังสารวัฏ ความเชื่อเรื่องการได้ไปสวรรค์ ทำให้จิตก็ยังเต็ม

ไปด้วยกิเลส อยากได้อะไรที่สุดในที่สุดก็ไม่อาจพบทางหลุดพ้นตามหลักธรรมของพุทธศาสนาได้ และคำสอนเกี่ยวกับอุดมคติในชีวิตนั้น ไพรินทร์ได้เรียกร้องให้มนุษย์มีความรัก ความเสียสละและศรัทธาในเสรีภาพและความดีงาม การชี้้นำให้สังคมหันมาตระหนักร่วมกัน แนวคิดเกี่ยวกับคำสอนนั้น ไพรินทร์ได้สืบทอดขนบความคิดเรื่องการสร้างเสพวรรณคดีเพื่อบรรลุนิพพาน

4) แนวคิดเกี่ยวกับพันธกิจของกวีและการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ การนำเสนอแนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าไพรินทร์ ขาวงาม ให้ความสำคัญกับความเป็นไปในสังคม กระตุ้นความคิดให้ผู้คนหันมาตระหนักเพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้ด้วยความรักและความดีงาม กวีนิพนธ์ของไพรินทร์ ขาวงาม จึงเป็นวรรณกรรมที่เปี่ยมด้วยคุณค่า เป็นศิลปะทางวรรณศิลป์เพราะมุ่งเน้นการสร้างอารมณ์สะท้อนใจต่อผู้อ่าน เป็นอารมณ์ที่ก่อให้เกิดความสุข ความสดชื่นหรือความงอกงามทางความคิดจนเกิดการตระหนักรู้และยกระดับจิตของตนไปสู่ความเข้าใจในสังขารสำหรับการดำรงชีวิตได้ ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับแนวคิดในการมองโลกและชีวิตของกวีที่มีต่อสังคม รวมถึงบทบาทหน้าที่ที่กวีพึงชี้ทางความคิดต่อสังคม ให้เพื่อนมนุษย์เกิดความตระหนักถึงคุณค่าทางจิตใจซึ่งล้วนจำเป็นต่อการดำรงอยู่ในสังคม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกวีนิพนธ์ของไพรินทร์ ขาวงาม ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจถึงการศึกษาค้นคว้าด้านแนวคิดและวรรณศิลป์ จากงานวิจัยข้างต้นเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการใช้เป็นแนวทางในการศึกษาภาพลักษณ์ของสังคมเมืองและชนบทในกวีนิพนธ์ของไพรินทร์ ขาวงาม เปี่ยมด้วยคุณค่าเป็นศิลปะทางวรรณศิลป์เพราะมุ่งเน้นการสร้างอารมณ์สะท้อนใจต่อผู้อ่านเป็นอารมณ์ที่ก่อให้เกิดความสุขความสดชื่นหรือความงอกงามทางความคิดจนเกิดการตระหนักรู้และยกระดับจิตของตนไปสู่ความเข้าใจในสังขารสำหรับการดำรงชีวิตได้ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับแนวคิดในการมองโลกและชีวิตของกวีที่มีต่อสังคมรวมถึงบทบาทหน้าที่ที่กวีพึงชี้ทางความคิดต่อสังคมให้เพื่อนมนุษย์เกิดความตระหนักถึงคุณค่าทางจิตใจซึ่งล้วนจำเป็นต่อการดำรงอยู่ในสังคม

พูน ปณ ทัต ชีเว

บทที่ 3

ภาพลักษณ์สังคมเมืองและสังคมชนบทในกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม

ภาพลักษณ์ของสังคมเมืองและชนบทที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงามนั้นก็เช่นกันถือเป็นภาพที่กวีต้องการถ่ายทอดให้เข้าไปในจิตใจของผู้อ่านโดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือ และเครื่องมือเหล่านั้นไม่ว่าจะเป็นถ้อยคำสัญลักษณ์หรือภาพพจน์ใด ๆ ย่อมต้องได้รับการคัดสรรและขัดเกลามาแล้วอย่างดีเพื่อให้เหมาะสมกับการต่อภาพต่าง ๆ อย่างชัดเจน ดังนั้นผู้อ่านจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจกับภาษาที่ใช้สื่อเสียก่อนจึงจะสามารถมองเห็นภาพและเข้าใจสารที่กวีต้องการสื่ออย่างลึกซึ้ง

ตามทีผู้วิจัยได้ให้คำนิยามของภาพลักษณ์สังคมเมืองไว้แล้วในคำอธิบายศัพท์ว่าเป็นภาพรวมของสังคมที่มีทั้งทางด้านเศรษฐกิจ วิถีชีวิตและปัญหาสังคมรวมถึงการเจริญของเมืองทางด้านกายภาพและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ดังนั้นการศึกษาวิเคราะห์การเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม ในบทนี้จึงมุ่งศึกษาการใช้ภาษาโดยยึดเนื้อหาหลักที่ปรากฏตามคำนิยามนั้น ดังจะแยกเป็นหัวข้อตามลำดับดังต่อไปนี้

3.1 ภาพลักษณ์สังคมเมือง

3.1.1 เมือง: ภาพแห่งความเจริญทางด้านวัตถุ

ความเจริญของสังคมเมืองในที่นี้หมายถึงความเจริญเติบโตทางด้านวัตถุ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีวิทยาการต่าง ๆ เพราะปัจจัยเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นภาพลักษณ์สังคมเมืองที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ทั้งสิ้น จากการศึกษาพบว่าไพวรินทร์ ขาวงาม สื่อให้เห็นภาพเมืองที่มีความยิ่งใหญ่เจริญก้าวหน้าด้วยตึกระฟ้า บ้านช่องที่สร้างด้วยคอนกรีตอย่างดี ถนนหนทางที่มีรถยนต์พาหนะสัญจรพลุกพล่าน สิ่งเหล่านี้สามารถบ่งชี้ความเจริญของสังคมเมืองได้ชัดเจน ดังตัวอย่าง

ยังแต่มาเพื่อนยากในยามเปลี่ยว
จนลูเมืองแห่งอารยธรรม

เป็นเครื่องเหนี่ยวหัวใจไม่ถลา
หนึ่งวิมานในม่านดำแห่งหมอกควัน

(ม้าก้านกล้วย, 2538: 22)

โอ้ว่ากรุงเทวมุขย์สลิด
เนรมิตเมืองวิมานปานตะวัน
เรียกกันว่า“ มหานครผ่อนความทุกข์”
คนตกทุกข์ทั่วเขตประเทศไทย

มนุษย์ติดจะเป็นเทพเทพสวรรค์
ทฤทธรรษัต์ถูธรรมประจำใจ
ใครใคร่สุขก็อาจเสพจนลมได้
ต่างมุ่งหวังหลังไหลกันเข้ามา
(ม้าก้านกล้วย, 2538: 64)

โอ้คอนกรีตเทวดาเจ้าข้าเอ๋ย
เช่นสรรพเทวดาทั้งธานี
ต้นคอนกรีตปลูกได้ไม่ยากนัก
อัญเชิญเทพท่านผลิตเป็นมิตรคน

ยุคสมัยสังเวด้วยแสงสี
ขับกล่อมด้วยมโหรีของเครื่องยนต์
ต้นเครื่องจักรอุดมดีมีดอกผล
ที่ต่อสู้ดิ้นรนด้วยแรงงาน
(ม้าก้านกล้วย, 2538: 64)

เลื่อนถนนหนทางสารทิศ
อาคารบ้านเรือนเคลื่อนระการ

ลุยดงชีวิตต่างสถาน
ข้าวปลาอาหารต่างแผ่นดิน
(ม้าก้านกล้วย, 2538: 26)

เอ็งไปอยู่เมืองโกโตะเมืองกอก
ไปเรียนสูงรุ่งเรืองอยู่เมืองฟ้า

นึกว่าลิ้มบ้านนอกเสียแล้วหนา
นึกว่าลิ้มปลาร้าประสาจน
(คำใดจะเอ๋ยที่ตั้งใจ, 2539: 47)

สมชะตา พายุกรรม กระหน้าซัด
จากตำบลงนบพระทศกรรม
นาครชนต้นสวรรค์อันไสว
กั๊วแก้วแก้วเพียงเสียงอวยพร

ต้องชีพน้อยพลอยพลัดพลาดถล่ำ
เร่มารำเมรัยในนาคร
ติگرامเมืองกว้างสร้างสลอน
ดีมีวัยหนุ่มร้อนก่อนจากลา
(คำใดจะเอ๋ยที่ตั้งใจ, 2539: 62)

มหานคร ไฉนร้อนร้อน
ชุมหนึ่งตกรนกรไป
สัญจรอเวจีใน
พบมิตร-ศัตรูพร้อมหน้า

นรกไหน
เปลี่ยวล้า
นครมนุษย์
พยักหน้าตามฝัน
(เจ้านกทวิ, 2541: 106)

ต้นหล้าร่วมยุคสมัยฉัน
ฉันแปดบนบนปูนปลาดไป
ยุคสมัย เมื่อมีงไม้มาใหม่หมั้น
พันธุ์ตึกใหญ่ขยายพันธุ์อันรุ่งเรือง

ด้วยชะตากรรมเดียวกัน ณ เมืองใหญ่
เธอต่ำได้ถูกทับกับมูลเมือง
เป็นเก้าปลิวลิวปนหม่นเมฆเหลือง
ไว้เนื้อดินหนุนเนื่องดำเนินทาง

(ฤติกาล, 2539: 72)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าไพรวรินทร์ ชาวงามสามารถถ่ายทอดความเจริญของเมือง ออกมาอย่างชัดเจนด้วยถ้อยคำที่เสนอภาพอย่างตรงไปตรงมาในความเป็นจริงที่ปรากฏในสภาวะ ปัจจุบันเมืองใหญ่ซึ่งมีนัยแสดงถึงความยิ่งใหญ่ และความเป็นจุดศูนย์กลางความเจริญของบ้านเมือง และเป็นจุดศูนย์รวมผู้คนมากมาย ซึ่งไพรวรินทร์ ชาวงามมุ่งเน้นการบรรยายภาพลักษณ์ให้เป็นสะท้อน ความเป็นเมืองหลวงของกรุงเทพมหานครอย่างเห็นได้ชัดเช่นเดียวกับคำ เมืองฟ้า เมืองวิมาน ที่มุ่งสื่อ ถึงความเป็นเมืองหลวงซึ่งเพียบพร้อมไปด้วยความสุขราวกับเป็นดินแดนสวรรค์ที่ผู้คนหมายปองจะขึ้นไปอยู่

ดังนั้นจึงมีความเกี่ยวเนื่องต่อมายังคำว่า เมืองโก้ เมืองกอก ซึ่งหมายถึง กรุงเทพมหานคร อย่างชัดเจน เพราะเมืองกอกนั้นก็คือ บางกอกนั่นเอง ต้นคอนกรีต ต้นเครื่องจักร คำเหล่านี้ถือเป็นการเปรียบเทียบบ้านช่องใหญ่โตว่าเป็นต้นคอนกรีตที่สามารถปลูกขึ้นได้ง่ายและโตไวเฉกเช่นต้นไม้ เช่นเดียวกับ ต้นเครื่องจักร ซึ่งหมายถึงเครื่องจักรกลต่าง ๆ ในโรงงานอุตสาหกรรม หรือเครื่องจักร ตามสถานที่ก่อสร้างอาคารทั่ว ๆ ไปที่สามารถพบเห็นได้ในเมืองซึ่งทั้งต้นคอนกรีตและต้นเครื่องจักรนี้ นับวันก็มีแกะจะงอกงามแข่งกับกาลเวลาไม่สิ้นสุด นอกจากนี้ยังใช้ตึกสูงและเครื่องจักรกลนั้นเป็น ตัวแทนของ วัตถุ ที่หมายถึงสิ่งของ ในบทกวีตัวอย่างนั้นไพรวรินทร์ ชาวงาม ใช้คำว่า วัตถุธรรม ซึ่งหมายถึงการให้ความสำคัญกับวัตถุมากจนยึดเอาเป็นสรณะ เป็นความดี เป็นความถูกต้อง นั่นก็ หมายถึงสภาพสังคมที่ยึดเอาความเจริญของวัตถุเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญของคนด้วยกัน

แสงสี ยานยนต์คำทั้งสองนี้เป็นตัวแทนอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญของสังคม เมือง แม้ว่าทั้งแสงสีและยานยนต์นี้จะอยู่ตามสังคมชนบทแล้วบ้างก็ตาม แต่แสงสีและยานยนต์ในที่นี้แสดงให้เห็นความแตกต่างของปริมาณแสงสีและยานยนต์ที่มีมากกว่าสังคมชนบทหลาย เท่านี้ เพราะหมายถึงความถึงสภาพความพลุกพล่านของรถราบนท้องถนนในเขตเมือง และความเจิดจ้า สว่างไสวของสีสนจากแสงสว่างที่มาจากไฟนีออนหรือไฟกะพริบต่าง ๆ ตามสถานบันเทิงหรือร้านค้า ยามค่ำคืนซึ่งสังคมชนบทยากจะเทียบได้พันธุ์ตึกใหญ่ พันธุ์อันรุ่งเรืองตึกกรมเมืองกว้างสร้างสลอน อาคารบ้านเรือน กล่าวถึงสภาพบ้านเมืองข้างต้น ไพรวรินทร์ชาวงามแสดงให้เห็นความเจริญขององกรม ของอาคาร และตึกกรมที่ใหญ่โต ซึ่งนับวันมีแต่จะเพิ่มมากขึ้น มุ่งเน้นให้เห็นถึงความใหญ่โตของ สิ่งก่อสร้างที่อยู่ในเมือง แม้จะเป็นบ้านตึกก็ต้องเป็นอาคารที่สร้างด้วยอิฐด้วยปูนหรือคนที่อาศัยอยู่

ตามตึกสูงแบ่งห้องแบ่งชั้นในเมือง สิ่งเหล่านี้นอกจากจะสะท้อนเห็นความเจริญด้านวิทยาการที่อยู่อาศัยแล้วยังสะท้อนภาพความเป็นอยู่ของคนเมืองส่วนหนึ่งได้ชัดเจน

มโหรีของเครื่องยนต์ ไพรินทร์ ขาวงาม ต้องการใช้ในการเปรียบเทียบเสียงเครื่องรถยนต์ นานาชนิดบนท้องถนนว่าเป็น มโหรี ซึ่งผู้อ่านจะสามารถจินตนาการตามได้ว่าปริมาณยานยนต์ในย่านเมืองหลวงนั้นมีมากมายเพียงใด เพราะเสียงเครื่องยนต์เหล่านั้นดังกระหึ่มและกอดประสานกันตลอดเวลา ต่างกันแต่ว่ามีได้ไพเราะเหมือนเสียงดนตรีเท่านั้นเมืองแห่งอารยธรรม มหานครผ่อนความทุกข์ น่าจะเป็นบทสรุปของภาพลักษณ์สังคมเมืองในสายตาของคนทั่วไปตามความหมายของ เมืองแห่งอารยธรรมว่าเป็นเมืองใหญ่แห่งความเจริญด้วยขนบธรรมเนียมอันดี และมากความเป็นป่าเถื่อนและยังเป็น มหานครผ่อนความทุกข์ ที่ทุกคนมุ่งหน้าสู่เมืองหลวงเพื่อหวังที่จะผ่อนคลายความทุกข์ให้เจือจางเบาบางลงบ้าง

ตัวอย่างข้างต้นนั้นสามารถบ่งบอกถึงความเจริญเติบโตของเมืองได้เป็นอย่างดี เนื่องจากคำเหล่านี้ได้แสดงสภาพของเมืองด้วยความหมายที่มีอยู่ในคำอยู่แล้วว่าภาพเมืองนั้นเป็นเมืองใหญ่โตโอฬาร ตระการตาด้วยตึกระฟ้าและบ้านเรือนที่ล้วนก่อสร้างด้วยคอนกรีตมากมาย บรรยากาศแวดล้อมก็คลาคล่ำไปด้วยผู้คนเนื่องด้วยเป็น “นครมนุษย์” ที่มีนครชนหรือคนเมืองอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จะเห็นได้ว่าการใช้ตาเสนอภาพความเจริญของเมืองที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นล้วนแต่เป็นการบรรยายและพรรณนาภาพลักษณ์ของเมืองโดยตรงไปตรงมาตามสภาวะการณ์ที่ปรากฏจริงซึ่งถือเป็นการนำเสนอภาพที่มุ่งเน้นความเป็นศูนย์กลางความเจริญของวัตถุ ภาพลักษณ์ความเป็นศูนย์กลางดังกล่าวนี้ยังเป็นการยืนยันยามของความเป็นเมืองหลวงของประเทศให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นเหตุปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้คนต่างจังหวัดอพยพเข้าสู่ในเมืองมากขึ้น

3.1.2 เมือง: ภาพวิถีชีวิตแบบสังคมเมือง

วิถีชีวิตแบบเมืองเป็นชีวิตที่ดำรงอยู่ภายใต้แนวคิดของพื้นที่และเวลา โดยเวลาถือเป็นสิ่งสำคัญที่มีอิทธิพลต่ออัตวิสัยของคนเมือง ส่งผลให้คนเมืองมีวิถีชีวิตที่เร่งรีบและประพุดติดนให้อยู่ในสถานการณ์ที่สะดวกรวดเร็ว ตัวอย่างหนึ่งที่ได้เห็นได้ชัดคือ รูปแบบการบริโภคที่เปลี่ยนไป อันเนื่องจากการที่คนเมืองส่วนมากไม่มีเวลาเพียงพอในการประกอบอาหารรับประทานเอง ทำให้ต้องพึ่งพาอาหารสำเร็จรูปหรืออาหารพร้อมปรุงที่พบเห็นได้ทั่วไป รวมไปถึงร้านค้าสะดวกซื้อที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นเพื่อรองรับและตอบสนองความต้องการความรวดเร็วของคนเมือง ดังตัวอย่างในบท “ลำนำสำเร็จรูป” ใน *ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีรัก* ของไพโรจน์ ขาวงาม กวีกล่าวถึงวิถีชีวิตของคนเมืองว่าเป็นชีวิตที่สำเร็จรูปดังตัวอย่าง

ตั้งตัวอย่าง “เปิดทุกข์ เปิดท่าย ทน ขายถูก” ปราบฏกรรมดังกล่าวฉบับภาพที่พบเห็นได้ทั่วไปใน กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นผลกระทบมาจากวิกฤติเศรษฐกิจในพ.ศ.2540 (กองบรรณาธิการประชาชาติธุรกิจ, 2549, น.184) อันเนื่องมาจากสภาวะการเงินฝืดเคือง คนเมืองจำต้องนำสินค้าเก่าที่มีออกมาขายเพื่อหารายได้ไว้ใช้จ่ายใช้สอยต่อไป หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นระบบการค้าขายแบบใหม่ในวิถีชีวิตแบบเมือง

ไพโรรินทร์ ขาวงาม เห็นว่าการแสวงหาความมั่งคั่งทางวัตถุทำให้ทุกคนมุ่งที่จะไขว่คว้าสิ่ง ที่ต้องการใส่ตัว ยิ่งทำให้สังคมเมืองนั้นกลายเป็นสังคมที่แก่งแย่งแข่งขันทุกรูปแบบเพื่อที่ “ตนเอง” จะ “ได้” ทุกอย่างมากที่สุด ดีที่สุด เมื่อมีการแข่งขัน ดังนั้นจึงต้องมีผู้ชนะและผู้แพ้ โดยที่ ผู้แพ้ส่วนใหญ่ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นผู้แพ้อย่างถาวรก็คือผู้อพยพจากชนบทนั่นเอง ด้วยเพราะ ความรู้สึก แปรลกแยกเหินห่างเกี่ยวกับวิถีชีวิตที่ต้องดิ้นรนในเมืองกรุงตั้งตัวอย่าง

แข่งขันแล้วแพ้
ค้นหาแล้วไม่พบ
เดินทางแล้วเหน็ดเหนื่อย
ชีวิตคนแล้วคนเล่า
ล้มลง สิ้นใจ

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม, 2539: 26)

นอกจากนี้ไพโรรินทร์ ขาวงาม ยังได้แสดงถึงคุณภาพชีวิตที่ตกต่ำของผู้คนใน เมืองไว้ด้วยดัง ตัวอย่าง

สังคมแม้รุ่งเรือง	เพื่องวัดถูสุขสม
แต่เสียงแห่งทุกข์ตรม	ยังระงมเป็นเพลงยาว
สังคมยังโหดร้าย	หากเด็กตายเพราะอดข้าว
สังคมยังขึ้นคาว	หากเด็กเราต้องขอทาน
สังคมยังว่าแหว	หากเด็กเร้าร้างไร้บ้าน
สังคมยังทรमान	หากเด็กถูกทารุณกรรม
หลายเด็กยังเข็ญใจ	หลากผู้ใหญ่ยังเหยียบย่ำ
หวังผลเมตตาธรรม	กระทำเด็กพิการพิกล
โยเด็กนำสงสาร	นั่งขอทานอยู่ริมถนน
นี่หรือสังคมคน	สังคมที่มีเมตตา
เมตตาค่าสูงล้ำ	หวังเด็กพ้นอนาถา
แต่คนต้อนเด็กมา	ซ่อนเมตตาไว้แห่งใด

หากเด็กยังโศกเศร้า
ช่วยคิดเถิดเพื่อนไทย

โลกของเราฤาสดใส
เฝ้าดวงใจให้เด็กยิ้ม

(ม้าก้านกล้วย, 2538: 67-70)

นั้นหญิงสาวถูกฆ่าตายในที่เปลี่ยว
มีคนแรก ยังไม่มีคนสุดท้าย
ความรักความใคร่ใคร่ก็มี
มิใช่จะบังคับเอาอย่างเมามัน

ใครขับเคี่ยวข่มขืนในกระหาย
เหยื่อกรายต้องเซ่นให้ความใคร่นั้น
แต่ผู้หญิงไม่ใช่ที่ระบายนั้น
มิใช่จะบีบคั้นกันตามใจ

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 2539 : 118)

ไพวรินทร์ ขาวงาม นำภาพการทารุณกรรมเด็กและการกระทำชำเราหญิงสาวมาเสนอ เพื่อให้ผู้อ่านทราบถึงทัศนคติของตนว่า สังคมจะเป็นสุขได้อย่างไรในเมื่อคุณภาพชีวิตของคนใน สังคมเมืองยังคงต่ำถึงขั้นที่ต้องหวาดระแวงกับภัยอันตรายรอบด้าน กระทั่งเด็กและผู้หญิงซึ่งถือ เป็นเพศที่อ่อนแอยังถูกกระทำแบบขาดจิตสำนึกของความเมตตาเช่นนี้ ไพวรินทร์ ขาวงามชี้ให้เห็นว่าวิถีชีวิต และคุณภาพชีวิตของคนในสังคมเมืองนั้นมีความลำบากทั้งจากการต้องทนทุกข์อยู่ กับวิถีของการแข่งขัน และจากอันตรายจากคนด้วยกันเองกระทั่งทำให้กลายเป็นการป่วยไข้ทางจิตใจ

นอกจากนี้ไพวรินทร์ ขาวงาม ยังเสนอภาพเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของคนชนบทที่อยู่ในเมืองด้วยว่าต้องได้รับความลำบากจากการปล่อยปละละเลยและความไม่รับผิดชอบดูแลในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตการทำงานจากนายจ้าง ดังตัวอย่าง

เปลวแดดไม่ทันดับ
เปลวเพลิงแรงปะทุ
ตุ๊กตาชบหน้านึ่ง
หวีตร้องในกองไฟ
โรงงานเหมือนโรงงก
กลบฝังร่างคนงาน
เพื่อนยังไม่สั่งเพื่อน
ผิวเมียรักกันมา
แม้อยังไม่สั่งลูก
เกลือจนกลาดอนาถแท้

โลกยิ่งกลับร้อนระอุ
ให้เดือดดุกว่าแดดใด
ไม่ไหวดิ้งแต่รำไห้
ที่ไหม้ไหม้ทั้งโรงงาน
เหมือนนรก เหมือนสุสาน
ให้ร้ายรานทุกวิญญาณ
ก็พรากรเพื่อนไปต่อหน้า
ก็ลาลับจนลับแล
ลูกก็ยังไม่สั่งแม่
ทั้งศพแม่และลูกรัก

(ม้าก้านกล้วย, 2538: 68)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอแสง เสียง ประกอบกันเป็นเหตุการณ์อันโศกสลดของภาพ ไฟไหม้โรงงานตุ๊กตาที่คนงานทั้งเด็กและผู้ใหญ่มากมายต้องตายในกองไฟ คำ เปลวแดด เปลวเพลิง นั้นมีพลังที่สามารถส่งผ่านทั้งความสว่างเจิดจ้าและความร้อนแรงของเปลวเพลิงที่ไหม้ กระหน่ำเผาผลาญทั้งชีวิตคนและทรัพย์สินในโรงงาน ส่วนเสียงร่ำไห้ เสียงหวีดร้อง ยิ่งสร้าง ความสะเทือนอารมณ์ให้ผู้อ่านมีความรู้สึกสลดใจกับภาพที่ปรากฏนั้น ยิ่งไปกว่านั้น ไพรวรินทร์ ขาวงาม ตอกย้ำภาพโศกนาฏกรรมด้วยเสียงร่ำลาล้างเสียที่แม้ไม่ปรากฏเป็นเสียงเพราะ ความตายมาพรวดไปเสียก่อนที่จะได้ส่งเสียกัน ดังนั้นจึงทำให้เสียงร่ำลาล้างเสียนั้นกลายเป็นเสียง แห่งความเจ็บที่บีบคั้นหัวใจผู้อ่านยิ่งขึ้นเมื่อประกอบกับภาพศพแม่ลูก ผัวเมีย และเพื่อนรักที่ เกื่อนกลาดอนาถเท่านั้น ภาพโศกนาฏกรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงคุณภาพชีวิตของ แรงงานชนบทที่เข้ามาทำงานเมืองกรุงว่าไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากนายจ้างหรือผู้ที่เกี่ยวข้องใน เรื่องความปลอดภัยในชีวิตขณะทำงาน ภาพเหล่านี้จึงเป็นอุทาหรณ์ของคนชนบทที่อาจต้องไตร่ตรองให้ดีกว่าคิดที่จะเดินทางมาทำงานในเมืองหลวง เพราะคุณภาพชีวิตที่ด้อยกว่าที่คาดหวัง นั้นอาจจะไม่เป็นเช่นนั้น

ไพรวรินทร์ ขาวงาม เสนอคุณค่าความเป็นคนว่า คนในสังคมเมืองนั้นมัก แบ่งแยกระดับคนในสังคมเดียวกันด้วยอาชีพที่คนคนนั้นทำ ดังนั้นอาชีพโสเภณีจึงกลายเป็น อาชีพที่ถูกรังเกียจเตียดฉินที่ว่าไร้เกียรติไร้ศักดิ์ศรี แต่ไพรวรินทร์ ขาวงาม มิได้คิดเช่นนั้น กลับ นำความคิดของผู้อ่านให้มองถึงคุณค่าของความเป็นคนที่จิตใจ มิใช่มองผิวเผินเพียงเปลือกนอก เท่านั้น ดังตัวอย่างบทกวีที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม เลือกใช้คำเรียกขานเพื่อแสดงการให้เกียรติหญิง โสเภณีเท่ากันกับหญิงธรรมดาทั่วไปดังนี้

หญิงสาว...	เธอปวดร้าวลมทุกข์ถูกกดขี่
ตำแหน่งหญิงเพศแม่แม่ความดี	กลับไม่มีความเป็นธรรมสำหรับเธอ
เธอเปรียบเหมือนดอกไม้บานในโลก	ร่วงกลีบโศกเศร้าเศร้าอยู่เสมอ
มือของใครเด็ดมาทำเพียงบำเรอ	แล้วแก้มแลงเหลงทิ้งขว้างอย่างเปล่าดาย
	(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 2539 : 117)

หญิงสาว	วัยสาวเธอขมขื่นและกลืนกล้ำ
บาปของใครใจของเธอจึงชอกช้ำ	ใครเล่าทำให้เธอต้องร้าวราน
	(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 2539 : 125)

ในชีวิตเธอ เธออาจถูกต่อรองด้วยเงื่อนไชราคามีเหมือนสินค้า ดวงใจของเธอ อาจมีราคาไม่ถึงครึ่งหนึ่งของราคากระสุนปืน วิญญาณเธออาจมีราคาพอ ๆ กับราคาของมะนาวสักลูก

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม, 2539 : 9)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้คำเรียกขานผู้หญิงที่มีอาชีพเป็นโสเภณีว่า "เธอ" แสดงให้เห็นว่าไพวรินทร์ขาวงาม มิได้เหยียดหยามหญิงเหล่านั้น กลับเลือกใช้คำที่แสดง ความเป็นเกียรติ และการกล่าวถึงอย่างสุภาพสะท้อนความคิดของกวีว่ากวีมองคนที่คุณค่าความ เป็นคนซึ่งทุกคนมีเสมอภาคกัน มิได้ใช้เพียงอาชีพ หรือสถานภาพทางสังคมมาตัดสินคุณค่าของคน

นอกจากนี้ไพวรินทร์ ขาวงาม ยังแสดงทัศนคติที่มีต่อคนในสังคมว่าล้วนแล้วแต่เป็นเพื่อน มนุษย์ร่วมสังคมและร่วมโลกเดียวกันทั้งสิ้น ดังที่สังเกตได้จากการใช้คำเรียกขานอันแสดงถึงความ เป็นมิตรดังตัวอย่าง

หิวโหย

เหลียวหาเพื่อนมนุษย์

เพื่อความอึดสั๊กมือ

"อย่ารับประทานอาหารจากคนแปลกหน้า"

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม, 2539 : 42)

เพื่อมิตรคนในแดนดิน ท่ามาหากิน

รู้สึกนึกฝนนานา

กล่อมมิตรกลางเมืองผู้เดินฝ่าชะตากรรม

ของสติปัญญาแห่งตน

หวังมิตรชาวเมืองขึ้นบานสักหนึ่งรัตติกาล

พรุ่งนี้อาจไม่มีแล้ว

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 89-91)

ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้คำเรียกขานที่แสดงถึงความสุภาพและเป็นมิตรกับทุกคนโดยมักใช้ คำว่า เพื่อน มิตร หรือญาติในการกล่าวถึงผู้คนรอบข้าง สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงทัศนะของกวีที่มอง เห็นทุกคนเป็นเสมือนเพื่อนพ้อง และญาติพี่น้องของตนและต้องการป้อนความคิดให้ผู้อ่านมีความ รู้สึกว่าทุกคนเป็นเพื่อนร่วมโลก ร่วมสังคมเดียวกัน

ไพวรินทร์ ขาวงาม มิได้ใช้คำเรียกขานที่แสดงความเป็นมิตรกับคนเพียงเท่านั้น หากแต่กับ ธรรมชาติก็ยังคงใช้คำเรียกขานที่สะท้อนให้เห็นถึงมิตรภาพอันดีกับธรรมชาติด้วย ทั้งนี้ทำให้ผู้อ่าน รู้สึกคล้อยตามไปด้วยว่าธรรมชาติทั้งหมดนั้นเป็นมิตรกับคนเรา ดังตัวอย่าง

คีนนี้มีมิตรธรรมชาติชวน รำลึกนึกหวน
 มิตรภาพลึกล้ำดำรง
 มิตรดาวแม่หนวยังคง ไว้เจตจำนง
 โปรยแสงแบ่งพื้นพสุธธา
 มิตรน้ำแม่วิญญาณ ยังไว้หยาดมา
 ซึมซาบอกกินยินดี
 มิตรไม้แม่เหลือน้อยมี ยังไว้ไมตรี
 สีเขียวร่มเงากิ่งงาม
 มิตรลมนั้นเล่าเฝ้าตาม พัดอยู่ทุกยาม -ไม่ถามไม่ท้อมลทิน
 (มัจฉานกัณฐ์, 2538: 90-91)

จะเห็นได้ว่าไพโรรินทร์ ชาวงาม ให้ความสำคัญกับทั้งมนุษย์และธรรมชาติรอบตัวว่าล้วน แต่มีคุณค่าทั้งสิ้น โดยการเลือกใช้คำเรียกขานที่แสดงให้เห็นถึงน้ำเสียงและความรู้สึกเพื่อแผ่ ความเป็นมิตรให้กับทุกสิ่ง ทั้งยังแสดงความเป็นห่วงเป็นใยในความเป็นไปของมิตรเหล่านั้นเมื่อ ยามได้รับทุกข์ทรมานด้วย ดังนั้นจึงยิ่งทำให้เห็นว่าคุณค่าความเป็นคนในความหมายของไพโรรินทร์ ชาวงาม นั้นคือการเห็นอกเห็นใจและให้เกียรติมนุษย์ด้วยกันโดยต้องมองข้ามองค์ประกอบภายนอกที่ฉาบทาไว้ด้วยค่านิยมในการแบ่งแยกชนชั้น หากต้องมองถึงจิตใจโดยระลึกอยู่เสมอว่า คนทุกคนมีคุณค่าในตัวเอง และต้องแผ่แผ่ความเป็นมิตรให้แก่ธรรมชาติด้วยจึงจะเรียกได้ว่าเป็น คนที่มีคุณค่าอย่างแท้จริง

กรำงาน เสมือน	ฟุ้งซ่าน ซานสมัย
งานง่าย งานยากใจ	ยุ่งแท้
เนิ่นงาม งกกโฉน	หนอเพื่อน
วนวิ้ง วนยิ่งแม่	มอดม้วยเวียนหมอน
	(เจ้าอนกวี, 2541 : 58)
วันหยุด ใจฟุ้งซ่าน	ฤาหยุด
หรือนี้แหละใจมนุษย์	อนาถเศร้า
นอนเหยียดครุ่นคิดยุทธ	ศาสตร์ศึก งานเอย
	(เจ้าอนกวี, 2541 : 66)

คำมนุษย์เท่ากันอันยอม
 แห่งความเป็นมนุษย์คู่กัน
 ต่ำต้อยก็มีความฝัน
 ที่จักถักใจไฉน
 ดำรงชีวิตดิ้นรน
 ในความจำเป็นเชิงใจ

อยู่ในบ้ำหลอม

ฝันใฝ่ในอัน

ในความเป็นคน

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 2539 : 192)

ช่างรื่นรมเพียงนั้น
 นั่งหัวเราะกับเงา
 บาปวิถิคนเมือง
 ขมิ้นนํ้ากรงาน
 จะรีบร้อนไปไหน

หนอนักฝันคนเศร้า

ฟังเงาเล่านิทาน

เท้าเชิงเชิงเดินผ่าน

ลิมนิทานริมทาง

ไยไม่พักเสียบ้าง

(ถนนวนักฝัน, 2535: 47)

เดี๋ยวนี้ใครก็หมายไปเมืองบางกอก
 คำเหวี่ยงเค็ม เลือดแดงแข่งรอยกัน

ทิ้งบ้านนอกไปขายแรงในแหล่งสวรรค์

บ้างบุกค้ากำปั่นฝันถึงเงิน

(ม้าก้านกล้วย, 2538: 47)

คนอีกจำนวนหนึ่งคิดวิธีการที่จะฉกฉวยผลประโยชน์ จากการกระทำของอีกจำนวน
 หนึ่ง อาศัยภาวะเสียเปรียบของผู้อื่น เพื่อความได้เปรียบของตนเอง ถ้าเพื่อจะได้เงินจำนวนมาก ๆ
 แล้วมักยินยอมทำได้ แม้จะต้องสูญเสียสิ่งอื่นไปจำนวนมากเท่าใดก็ตาม

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม, 2539 : 4)

ภาพการณ์ต่อผู้ดิ้นรนของคนเมืองจากตัวอย่างข้อมูลนั้นมีทั้งภาพการดิ้นรนทำงานหนักจน
 แสบไม่มีเวลาพักผ่อนดังปรากฏคำกริยา กร่างงาน แสดงให้เห็นถึงการทนลำบากทำงานหนักอย่างไม่
 หยุตหย่อนเพื่อให้ได้ตามซึ่งเงินที่จะสามารถแลกเปลี่ยนเป็นความสุขสบายและความโอ้อ่าในชีวิต

งกก คือการแสดงอาการอยากได้เสียจนเกินควร ความอยากได้ดังกล่าวก็คงหนีไม่พ้นความ
 อยากได้เงินทองและผลประโยชน์ส่วนตน

วนวิ้ง ธิบร้อน เป็นกรียาที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมที่มีการแข่งขันสูง โดยเฉพาะในเชิงธุรกิจ ดังนั้นวิถีชีวิตของคนในเมืองก็ย่อมต้องเป็นไปตามกระแสสังคมคือจำเป็นต้องรีบเร่ง ธิบร้อน ทำทุกวิธีทางให้ได้มาซึ่งเงินทองและผลประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้อง

ความรีบเร่งดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดอาการ ฟุ้งซ่าน ในจิตใจ ทำให้จิตฟล่านไป ชัดสายไปและไม่สามารถสงบลงได้ เพราะจำเป็นต้องขบคิดเรื่องการแสวงหาทรัพย์สินอยู่เสมอ

ไพวรินทร์ ขาวงาม แสดงให้เห็นถึงภาพผู้คนที่กระตือรือร้นชวนชววยเพื่อให้พ้นจากความยากลำบาก ความทุกข์ทรมานเพื่อให้ดียิ่งๆขึ้นไป ทั้งนี้การดำรงชีวิตแบบดิ้นรนต่อสู้ นั้น อาจเป็นการเสนอวิธีการดำรงชีวิตของคนในสังคมชนชั้นกลางและชนชั้นล่างที่ต้องไขว่คว้าหาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และความต้องการยกระดับฐานะของตนให้ทัดเทียมกับชนชั้นสูงในสังคมที่ไม่จำเป็นต้องดิ้นรน ภาพที่ชัดเจนเกี่ยวกับผู้คนที่ต้องรีบเร่งทำงานแข่งกับเวลาเพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพนั้นคือ เงิน แม้ยามหลับนอนก็ยังมีความต้องครุ่นคิดยุทธวิธีเพื่อแย่งชิงเพื่อให้มาเป็นตนดังวรรค

นอนเหยียดครุ่นคิดยุทธ

ศาสตร์ศึก งานเอย

และภาพการทุ่มเทร่างกายแรงใจจนถึงขั้นยอมเสียแม้เลือดเนื้อของตนเองดังวรรค

ค้าเหื้อเค็ม เลือดแดง แข่งรวยกัน บ้านบุกค้ำกำบ้านฝืนถึงเงิน

การค้าเหื้อเค็มนี้น่าจะหมายถึงอาชีพที่ชนบทผู้ด้อยการศึกษาพอสามารถทำได้นั้นคือการขายแรงงาน ไม่ว่าจะเป็นกรรรกรรับจ้างแบกหาม ค่าแรงงานยังต่างประเทศ หรือแม้แต่อชีพที่ไม่ต้องใช้สติปัญญามากนักเพียงแต่มีใจกล้าและมีร่างกายที่แข็งแรงพอที่จะเสี่ยงเจ็บตัวอย่างอาชีพนักมวยซึ่งถือเป็นการค้าเหื้อและค้าเลือดเพื่อมุ่งหวังที่จะมีกินมีใช้สุขสบายหรือแม้กระทั่งภาพการแก่งแย่งแข่งขันด้วยวิธีการฉกฉวยผลประโยชน์ มาสู่ตนโดยอาศัยภาวะเสียเปรียบโดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของใคร การเสนอพฤติกรรมของคนเมืองอย่างตรงไปตรงมาเช่นนี้นอกจากจะแสดงถึงวิถีชีวิตที่ต้องแก่งแย่งแข่งขันกันแล้ว ยังเป็นการแฉให้เห็นถึงความมกมาก ความโลภและความเห็นแก่ตัวของคนในสังคมทุนนิยมได้อีกแห่งหนึ่งด้วย

ความต้องการพลัดพรากจากถิ่นที่อยู่เดิมและต้องมาเผชิญกับวิถีชีวิตที่ต้องสู้ดิ้นรนแบบปากกัดตีนถีบในเมือง คนพลัดถิ่นย่อมต้องมีความอดอดคับข้องใจในถิ่นที่อยู่ใหม่ซึ่งไม่คุ้นเคยอย่างแน่นอน ความอดอดคับข้องใจนี้ใช้จะเกิดขึ้นกับคนที่อพยพเข้ามาเมืองเท่านั้น หากยังกอดต้นความรู้สึกรักของคนที่อาศัยอยู่ก่อนด้วย ดังตัวอย่างการใช้คำและวลีต่อไปนี้

มีที่ว่างบ้างไหม
บนพื้นที่อับคับแคบ
หรือว่าผู้คนแออัดเกินไป
“โปรดเอื้อเฟื้อแก่เด็ก สตรี และคนชรา”

มักมีเรื่องราวมากมายที่ตอกย้ำถึงความแล้งเปลี่ยวในวิถีที่ผู้คนกำลังเดินอยู่...แม้ว่าจะกำลังร่วมอยู่ในพาหนะเดียวกัน เนื้อที่ที่เบียดเสียด อาจไม่ได้หมายถึงความใกล้ชิดแห่งความรัก กลิ่นเหม็นที่โชยถึงกัน อาจไม่ได้หมายถึงแรงงานที่สร้างโลก ลมหายใจที่รินรดกัน อาจไม่ได้หมายถึงความอบอุ่น

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม, 2539 : 11)

ไพโรรินทร์ ขาวงาม ได้เสนอภาพความอดอดคับข้องทั้งกายและใจของคนเมืองส่วนหนึ่งไว้ด้วยคำว่า แออัด คับแคบ และคำว่าเบียดเสียด ที่บ่งบอกถึงสภาพจำเป็นต้องยัดเยียดเบียดเสียดกันอยู่ แต่จำเป็นต้องทนอยู่ต่อไปด้วยภาวะที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ความแออัดคับแคบนี้อาจไม่ได้หมายถึงแต่เพียงพื้นที่เท่านั้น แต่หมายถึงจิตใจคนที่คับแคบ ไม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไมตรีให้แก่กันด้วย

นกขมิ้นบินมาล่านัก
อีกอีกอดอดอกเอ๋ย
ยังคงหลงคว้างอย่างเลย
ชื่นเชยชีพซึ่งหนึ่งเดียว

(ลำนำวเนจร, 2538: 35)

ใบบางบางบางจะต่างพัด
เพียงรู้รักแท้ถ่องแท้

อบอ้าวอดอดก็คลายได้
แม่แต่ไปไม้ก็ให้พร

(คือแรงใจและไฟฝัน, 2540: 31)

ไพโรรินทร์ ขาวงาม ตอกย้ำความรู้สึกบีบคั้นยิ่งขึ้นไปอีก อีกอักขรวิธีอ้อบอ้อวอ้ออ้อซึ่งสื่อความหมายถึงความคับข้องทั้งกายและใจ แต่ต้องฝืนใจทนอยู่ด้วยความกลืนไม่เข้าคายไม่ออก อีกทั้งเสียงของคำที่ใช้ทั้งหมดนั้นก็ยิ่งทำให้ผู้อ่านรู้สึกบรรยากาศถึงความอึดอัดขัดสนและบีบคั้นหัวใจมากยิ่งขึ้น

ด้วยความเกี่ยวเนื่องจากการจากลาบ้านเกิดในหัวข้อข้างต้นนี้เองจึงเป็นที่มาของความรู้สึกอ้างว้างโดดเดี่ยวของคนชนบทอพยพ ไพโรรินทร์ ขาวงามจึงเลือกใช้ที่แสดงความรู้สึกหัวว่าเหวและแผ่งน้ำเสียงของความประหวั่นพรັงในชะตาชีวิตของตนเองว่าจะเป็นอย่างไรต่อไป ดังตัวอย่าง

ขลุ่ยขลาดหวาดคว้างกลางขวัญ

เดี่ยวต้นต้นหนไทร

เดี่ยวตายขลุ่ยหนอรอใคร

ขลุ่ยครวญหวนไห้ไร้ร้าง

(ลำนำวเนจร, 2538 : 25)

พลัดน้ำค้าง ร้างพรหมหญ้า เคยเหยียบใกล้

มาหลงอยู่กับเมืองใหญ่ไกลจากเหย้า

มาดุ่มด้นบนปูนที่ปูดเท่า

มาแปลกแยกแปลกเปล่าเหงาแผ่นดิน

(ฤดีกาล, 2539: 27)

จรัลจรัลเจริญปานี้

เมืองไหน

เงาคุ่มเสาแสงใด

เดี่ยวต้น

ดวงใจนั้นของใคร

ตกแตก

แหบที่อระบายน้ำล้น

หลอกฝัน

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 82)

วิญญาณตำนานถิ่นฐานบ้านช่อง

เงาทอดแสงทองลมล่องผ่านมา

อบอุ่นเหน็บหนาวรอยยิ้มน้ำตา

คืนเคยแปลกหน้าว่าเหวเดี่ยวตาย

(ถนนน้กฝน, 2535: 82)

กับโบยทั้งหัวใจใครคนหนึ่ง	ให้เห็นับหนวคราวคะนึงอยู่ริมถนน
ถนนแยก <u>แปลกเปลี่ยนและเลี้ยววน</u>	ใครคนนั้น <u>สับสน</u> ถนนชีวิต
เขาจรจากฟากอดีตอย่างโดดเดี่ยว	มาซบเคี้ยวปัจจุบันอันวิฤต
จากโคน <u>รุ้ง</u> ทุ่งฝันอันโสภิต	มามี <u>มิด</u> กับหลับเมืองอันโสมม

(ม้าก้านกล้วย, 2538: 62)

จะเห็นได้ว่าไพรวรินทร์ ขาวงาม แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกโดดเดี่ยวของคนชนบทอพยพ ดังเช่น ดุ่มดั้น เดี้ยวดั้นด้อยดั้น เดี้ยวตาย โดดเดี่ยว ซึ่งเป็นคำที่เสนอภาพอ้างว้างเปล่าเปลี่ยวในชีวิต เพราะปราศจากทิศทางเดินที่แน่ชัด ส่งผลให้เกิดความรู้สึกแปลกแยกที่ต้องเผชิญกับการร้างจากถิ่นเกิดของตนมาใช้ชีวิตท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปดังที่ ไพรวรินทร์ ขาวงาม ใช้คำว่า แปลกหน้า และ แปลกเปลี่ยนและเลี้ยววนสับสน ขลาดหวาดคว้างบ่งบอกถึงความหวาดกลัวต่อสิ่งที่ไม่เคยพานพบมาก่อนทั้งสถานที่ที่อยู่ใหม่ ประสบการณ์การทำงานแบบใหม่ รวมถึงเหลี่ยมกลโกงของผู้คนที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน คำเหล่านี้ทำให้ผู้อ่านสามารถสัมผัสชีวิตและความรู้สึกของคนพลัดบ้านร้างถิ่นได้อย่างลึกซึ้ง

การร่อนเร่เนจรของผู้คนในชนบทที่อพยพเข้ามาอยู่ในเมืองเพื่อหาช่องทางทำมาหากิน ดังรายละเอียด

ฉากที่ 1 (สถานีขนส่งหมอชิต)

ผู้แสดง 1: เราดั้นดั้นมาจากดินแดนอุดมทุกข์

ผู้แสดง 2: เราอพยพมาจากประเทศไร้สุข

ผู้แสดง 3: เราหนีมาจากพื้นที่ที่เราคิดว่าเป็นคุก

ผู้แสดง 4 : เราแตกมาจากแผ่นดินที่กองทัพความหิวบุกรุก

ผู้แสดง 5 : โยกย้ายจากภพอื่นอันล้ำเคียดเข็ญขุก

ผู้แสดง 6 : เราหอบลูกจูงหลานมาจากหมู่บ้านน้ำตาตกขุก

ผู้แสดง 7 : เราเสียดโชค ทุกข์ไม่ทุกข์ สุขไม่สุข ทุกข์ไม่ทุกข์

ผู้แสดง 8 : ความรุ่มเย็นเป็นสุขของเราอยู่ไหนแห่งใด

(ม้าก้านกล้วย, 2538: 84)

นักฝัน... <u>สัจจ</u> ร้อนเร่	ว่าเหวมาสู่เมืองหลวง
เลือดนักฝัน ฝัน <u>นักสู้</u> สู้อะหลาง	รักธรรมชาติทั้งปวงห่วงผูกพัน

(ม้าก้านกล้วย, 2538: 62)

ลาแล้วแนวอกที่ก่อเกิด

สัญญาตามวิถีของขลุ่ยจระ

ขอเร็ดร้างเร่ระเห่ร้อน

ผิวเพลงขลุ่ยก่อนจะไกลกัน

(ถนนนักฝัน, 2535 : 9)

หัวใจเพื่อนต้นระวีทุกหัวระแหง

แว่วในนามความหลังตั้งแรงดล

จะรวีแรงยามร้อนเร่ระเห่ร้อน

จะทุกข์สุขสู้ทนทุหนทาง

(คือแรงใจและไฟฝัน, 2540 : 63)

จากข้อมูลข้างต้นจะพบว่าไพรวรินทร์ ชาวงาม แสดงถึงการโยกย้ายจากถิ่นฐานบ้านเกิดสู่เมืองซึ่งเป็นที่ไม่คุ้นเคยมาก่อน ดังนั้นกริยาที่ไพรวรินทร์ ชาวงาม ใช้จึงมักแสดงให้เห็นถึงภาพของคนที่ร้อนเร่เพเนจร ไร้จุดหมายปลายทาง และภาพของการจากลาบ้านเกิดดังเช่น อพยพ หนีมาโยกย้าย แดกมา เป็นอาการที่หมดหนทางหลบหนี ย้ายหนี กระทั่งแตกกระสานเซ็นมา จนจำต้องจากถิ่นฐานบ้านเกิดด้วยการอพยพเข้าสู่เมืองเพราะความยากแค้นของธรรมชาติ แต่ซำร้ายยังต้องมาประสบชะตากรรมในเมืองด้วยเพราะเป็นคนต่างถิ่นจึงไม่มีหนทางไป ดังนั้นจึงใช้ชีวิตเร่ร้อนอยู่ในเมืองดังคำ วเนจร สัญจร และ เร็ดร้างเร่ระเห่ร้อน ร้อนเร่ระเห่ร้อน คำเหล่านี้ยังเป็นการต่อยอดภาพของคนชนบทให้เด่นชัดในใจผู้อ่านเพราะหมายถึงการจากลาถิ่นกำเนิดเดิมและผู้คนที่รู้จักคุ้นเคยไปกลางคัน และเป็น การจากลาที่ไม่มีการกำหนดจุดหมายปลายทาง โดยเฉพาะ เร็ดร้างเร่ระเห่ร้อน และ ร้อนเร่ระเห่ร้อน มีสิ่งสำคัญคือ ไพรวรินทร์ ชาวงาม ได้เลือกสรรคำที่นำมาประกอบซึ่งสามารถแสดงความหมายและน้ำเสียงของการพลัดพรากและการจากลาได้อย่างลุ่มลึก

ลำนำวเนจร

โซซัดโซเซ

ชอกซอนร้อนเร่

ในกาลเวลา

(ลำนำวเนจร, 2538 : 24)

นอกจากนี้ไพรวรินทร์ ชาวงาม ยังเลือกใช้คำว่า ชอกซอนร้อนเร่ ซึ่งหมายถึง ดันดันไป ชอนไชไป เพื่อเสนอภาพของคนชนบทที่ย้ายเข้ามาอยู่ในเมืองว่าต้องดันดันเข้ามาอย่างไรทิศทาง มุ่งหน้าไปเรื่อย ๆ โดยไม่รู้จุดหมาย เพียงเพื่อความอยู่รอด และกริยาวลี โซซัดโซเซซึ่ง หมายถึงอาการ เซไปเซมา ทรงตัวไม่ใคร่อยู่ แสดงให้เห็นถึงสภาพชีวิตที่เลื่อนลอยไม่เป็นหลักเป็นฐาน ภาพที่ออกมา นั้นจึงกลายเป็นภาพของคนชนบทที่กระเซอะกระเซิงเข้ามาสู่เมืองกรุงในฐานะคนจรหมอนหมิ่นที่ต้อง

เร่ร่อนอยู่ในเมืองใหญ่ ไม่สามารถยืนหยัดอย่างมั่นคงได้ ยิ่งทำให้ผู้อ่านวาดภาพวิถีชีวิตของคนพเนจรเหล่านี้ได้อย่างแจ่มชัดมากยิ่งขึ้น

คนเมืองมีวิถีชีวิตด้วยการแข่งขันเอาชนะและแสวงหาความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเกียรติยศ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินเงินทอง ทั้งหมดล้วนแต่มีดัชนีชี้วัดความสุขจากความพึงพร้อมทางวัตถุ ดังนั้นเมื่อสังคมเมืองถูกรอบด้วยคุณค่าแห่งวัตถุ คนเมืองจึงพยายามหาทุกอย่างเพื่อแสวงหาความมั่งคั่งและมุ่งกอบโกยผลประโยชน์ส่วนตน จนละเลยผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวมไปทำให้บุคคลอื่นได้รับความเดือดร้อนจาก “ความโลภ” ของตนอีกเป็นจำนวนมาก ดังตัวอย่างในบท “เห่เมือง” ใน *ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีรัก* ของไพโรจน์ทร์ ขาวงาม ที่กล่าวถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ของคนเมืองที่ตกต่ำลง ผู้คนมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นสำคัญ จนต้องกระทำการทุจริตเบียดเบียนผู้อื่น กวีบอกเล่าเรื่องราวด้วยวิธี “การกินเมือง” อันหมายถึงการคดโกงบ้านเมือง นิตยา แก้วคัลณา (2555 : 144) ดังตัวอย่าง

ท่านทั้งหลาย!

ในฐานะของคนร่วมชะตากรรมในเมืองใหญ่

.....

อยู่เมือง นั่งเล่นได้ กินเมือง เล่นเออ

เมืองเผ็ดเอร็ดอร่อยเคือง เซ็ดลิ้น

อิมผักอิมเนื้อเปลือง ทูตึก กินแฮ

กินจิตวิญญาณสิ้น อร่อยลิ้นกินคนฯ

(*ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีรัก*, 2545 : 72)

จากบทกวีนิพนธ์ข้างต้น กวีได้กล่าวถึงความเป็นไปของบ้านเมืองและจิตวิญญาณของคนเมืองที่มุ่งกอบโกยเอาผลประโยชน์ด้วยการกระทำทุจริต อาจตีความได้ว่าเป็น ระบบการปกครองของไทยที่มี ผู้ที่ใช้อำนาจในทางไม่ชอบธรรม มีเล่ห์เหลี่ยม และเอาัดเอาเปรียบในขณะที่ตนอยู่เหนือผู้อื่น เพื่อเข้าฉกฉวยเอาผลประโยชน์ส่วนตน ทำให้มีผู้ประสบปัญหา หรือ “คนร่วมชะตากรรมในเมืองใหญ่” จำนวนมาก พฤติกรรมดังกล่าวนี้ถือเป็นการขาดจิตสำนึกของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังตัวอย่าง “กินจิตวิญญาณสิ้น อร่อยลิ้นกินคน” กล่าวคือเป็นการเสียดีสีกลุ่มบุคคลที่หวังดีกับตัวเองแต่ประโยชน์ จนสูญเสียคุณธรรมในจิตใจและปราศจากการเกื้อกูลต่อบุคคลอื่น ทำให้บุคคลอื่นถูก “กลืนกิน” อันมีนัยสื่อถึงการถูกเบียดเบียนจากเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน จนต้องประสบกับวิถีชีวิตที่เป็นทุกข์และลาบากยากเข็ญจากการใช้ชีวิตในเมืองที่ดูโหดร้าย

อาจกล่าวได้ว่า วิถีชีวิตแบบเมืองเป็นวิถีที่ต้องเผชิญกับความยากลำบากทั้งจากภายนอกและภายในจิตใจ กล่าวคือ คนเมืองมักให้ความสำคัญกับรูปลักษณ์ภายนอกมากกว่าคุณค่าภายในจิตใจ มนุษย์ คนเมืองจึงจำเป็นต้องปรุงแต่งร่างกายภายนอกให้สวยงามและดูน่าเชื่อถือ ไม่ว่าจะด้วยสินค้าหรือวัตถุที่มีราคาแพง พฤติกรรมที่สง่างาม หรือค่านิยมที่โก้หรู ทั้งนี้เนื่องมาจากวิถีเมืองที่ผลักดันให้คนดำรงอัตลักษณ์ที่เน้นความแตกต่างเพื่อให้ตนเป็นจุดสนใจ ซึ่งถือได้ว่าเมืองเป็นพื้นที่ที่มีการรองรับความต้องการในการสร้างอัตลักษณ์ที่หลากหลายได้เป็นอย่างดี ดังนั้นแล้วคนเมืองต่างก็พยายามต่อสู้ดิ้นรน และชวนชวาย จนนำไปสู่วิถีชีวิตแบบเมืองที่ต้องแข่งขันกันอย่างเต็มที่ กอปรกับวิถีชีวิตประจำวันที่ยืนอยู่กับเวลาที่ต้องดำเนินไปตามกำหนด ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นไปอย่างเหินห่าง และขาดความเชื่อใจ ปัจจัยทั้งหมดนี้ได้บ่มเพาะทัศนคติแบบเพิกเฉยและไม่สนใจต่อสิ่งรอบตัวให้แก่คนเมือง ทำให้คนเมืองรู้สึกโดดเดี่ยว แปรลกแยก และสับสน นับเป็นสภาวะปัญหาภายในจิตใจของปัจเจกบุคคลที่เป็นสิ่งแก้ไขได้ยากหากไม่เริ่มจากสภาพแวดล้อมทางสังคมก่อน แต่ทว่าในช่วงเวลานี้ กวีก็ยังสามารถมุมมองในด้านบวกที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน เมื่อคนเมืองรู้จักหิบบินน้ำใจและความเอื้อเฟื้อต่อกันจะทำให้สังคมเมืองน่าอยู่ขึ้น พร้อมกันนั้นคนเมืองก็จะไม่รู้สึกเปล่าเปลี่ยวอีกต่อไป แม้ว่าประเด็นที่ปรากฏจะเป็นเพียงประเด็นในด้านบวกที่ดูเล็กน้อยภายใต้ภาพสังคมเมืองที่เต็มไปด้วยทัศนคติในเชิงลบ แต่ทว่าก็แสดงให้เห็นถึงระยะเริ่มต้นของพัฒนาการทางมุมมองในเชิงบวกที่ส่งผลสืบเนื่องถึงความคิดของกวีไทยในระยะต่อมาได้มีการขยายหรือแตกแขนงมิติเมืองในเชิงบวกอย่างกว้างขวางและหลากหลายประเด็นมากขึ้น

3.1.3 เมือง: ภาพแห่งความหวังต่อสังคมเมือง

กระบวนการพัฒนาสังคมไทยที่เน้นความสำคัญของเมืองและภาคอุตสาหกรรมส่งผลให้เมืองกลายเป็นศูนย์กลางของการบริหาร การปกครอง การศึกษา รวมทั้งความก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ ความเจริญของเมืองดังกล่าวเป็นแรงจูงใจให้คนชนบทจำนวนมากต่างมุ่งหวังที่จะเข้ามาอาศัยในเมือง อีกทั้งปัญหาความยากลำบากในการดำเนินชีวิตในชนบทก็นับเป็นอีกสาเหตุหนึ่งกล่าวคือ “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยที่วิถีความเจริญของเมืองได้แพร่กระจายมาสู่ท้องถิ่น และแผนการพัฒนาของภาครัฐที่เน้นการพัฒนาเฉพาะภาคอุตสาหกรรม ส่งผลให้สังคมเกษตรกรรมเริ่มล่มสลาย คนชนบทไม่สามารถประกอบอาชีพเดิมในท้องถิ่นของตนได้” ธนิกานุจน์ จินาพันธ์ (2546 : 63) เนื่องด้วยการประกอบอาชีพเกษตรกรรมต้องพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก แต่ทว่าทรัพยากรทางธรรมชาติและที่ดินเพื่อทำการเพาะปลูกบางส่วนกลับถูกขังไป ทั้งที่เกิดจากผลกระทบของความเจริญที่ทำให้ธรรมชาติเสื่อมโทรม และจากการถูกหว่านล้อมให้ขายพื้นที่ทำกินให้กับนายทุนเพื่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรม รวมไปถึงการเวนที่ดินคืนเพื่อสร้างถนนหนทาง เชื้อเพลิงงานไฟฟ้าและการชลประทาน (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2544: 71)

เมื่อธรรมชาติและทรัพยากรต่าง ๆ ไม่เอื้ออำนวยในการทำการเกษตร คนชนบทจำนวนมากต้องขายถิ่นฐานทำกินและผันตัวเองจากชาวนาหรือชาวสวนมาเป็นผู้ขายแรงงานในเมืองอันเป็นการสะท้อนถึงวิถีคนชนบทที่ต้องพ่ายแพ้ต่อวิถีอุตสาหกรรม ทั้งนี้เมืองหรือกรุงเทพจึงกลายเป็นเป้าหมายของความหวังและการเปิดโอกาสให้คนชนบทได้มีฐานะ วิถีชีวิต และจุดยืนในสังคมที่ดีขึ้น เพราะเมืองเป็นแหล่งรวมของความเจริญต่างในทุก ๆ ด้าน ดังนั้นโอกาสในการเลือกประกอบอาชีพย่อมมีมากกว่าในชนบท ครั้นคนชนบทได้มาสัมผัสกับวิถีชีวิตแบบเมืองกลับพบว่า เมืองในอุดมคติที่ตนเคยคาดฝันไว้กลับตรงข้ามกับความเป็นจริงของเมืองที่ต้องเผชิญ ทั้งความแออัด รุนแรง มลพิษต่าง ๆ ความแตกต่างของการใช้ชีวิตในเมืองกับในชนบทที่ตนคุ้นเคย รวมถึงความรู้สึกแปลกแยกภายในจิตใจ ส่งผลให้คนชนบทเกิดสภาวะกลักรู้สึกฝืนทนหรือตกอยู่ในสถานะของการ “กลับไม่ได้ ไปไม่ถึง” ที่แม้ชีวิตในเมืองจะร่ายล้อมไปด้วยความทันสมัยและความก้าวหน้าแต่ในอีกด้านกลับเต็มไปด้วยความเหงาและความโดดเดี่ยว สุรเดช โชติอุดมพันธ์ (2553 : 177) ซึ่งเป็นภาวะที่คนชนบทผิดหวังที่ตนไม่ประสบความสำเร็จในการใช้ชีวิตหรือประกอบอาชีพในเมือง อีกทั้งยังไม่สามารถหวนกลับไปใช้ชีวิตที่ชนบทตามเดิมได้ เหตุด้วยพื้นที่ชนบทไม่มีความอุดมสมบูรณ์เฉกเช่นแต่เดิมค่าแรงมีผลตอบแทนต่ำเมื่อเทียบกับค่าจ้างในเมือง รวมทั้งไม่คุ้นชินกับวิถีเกษตรกรรมเพราะห่างหายไปนาน คนชนบทที่อพยพมาจึงจำต้องฝืนทนอาศัยในเมืองต่อไปในบท “นครใต้แสงดาว” ใน *ม่านก้านกล้วย* ของไพโรจน์ธรรวาม กวีเลือกใช้คำว่า “นครใต้แสงดาว” สื่อแทนกรุงเทพมหานคร และเปรียบความมีสีสันจากวิทยาการความก้าวหน้าของเมืองหลวงเป็นแสงดาว หากแต่เป็นแสงดาวจำลองที่มนุษย์สร้างขึ้นเองเท่านั้น นครใต้แสงดาวจึงมีความหมายถึงเมืองที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของความเจริญด้านวัตถุ (นฤมล อินทรลักษณ์, 2545: 128) เป็นเพียงภาพลวงตาแห่งสีสันความเจริญของเมืองเท่านั้น หากแต่มีความสุขโดยแท้จริง ดังตัวอย่าง

ยังมีเมืองหนึ่งเมืองในหมอกม่าน	เป็นหนึ่งในเมืองหนึ่งวิมานใน
หมอกหมอง	
จะหมอกหม่นคนเมืองก็ยั่วมอง	กระทั่งผู้คนผองต่างผ่านมา
ต่างผ่านมาต่างไปไม่รู้จบ	ทิ้งรอยเท้าทับทบปรารภ
ทุกเส้นทางทอดขนานกาลเวลา	เป็นบันทึกวาทนาอยู่ช้านาน

ถนนแยกแปลกเปลี่ยวและเลี้ยววน	ใครคนนั้นสับสน ถนนชีวิต
เขาจรจากปากอติตอย่างโดดเดี่ยว	มาขับเคี่ยวปัจจุบันอันวิฤต
จากโคนรุ้งทุ่งฝนอันโสมกิต	มามีคิมิตกับหลับเมืองอันโสมม
จากวิถีสู่วิถี วิถีเปลี่ยน	หนึ่งชีวิตกริดเขียนตำนานขม
เหลือบันทึกลับาดลึกในอารมณ์	สะท้อนภาพสังคมที่เปลี่ยนไป
หนึ่งคนทุกซ์ สะท้อนแทนคนแสนล้าน	ผู้พลัดบ้านพรากเรือนสะท้อนสมัย
.....	
กลับไม่ได้ ไปไม่ถึง เพียงครึ่งแดน	ข้างถนนเหมือนม้านเป็นเรือนตา
ดวงเนตรดาวร้าวรานสะท้อนเรื่อง	ถนนเมืองมากมนุษย์ไร้จุดหมาย
	(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 62)

จากบทกวีนิพนธ์ข้างต้น กวีกล่าวถึงเมืองซึ่งเป็นสถานที่แห่งความหวังที่คนชนบทหรือคนต่างจังหวัดต่างหลงไหลเดินทางเข้ามาประกอบอาชีพในเมือง เพื่อสร้างฐานะความเป็นอยู่ให้ดีกว่าเดิม และต่างมุ่งหวังถึงความสุขสบายจากความเจริญของเมือง เมืองในความคิดของชนบทจึงเปรียบเสมือน “วิมาน” ที่สวยงาม แต่แล้วความจริงของเมืองที่คนชนบทต้องพบคือ “วิมานในหมอก” อันหมายถึงเมืองที่มีแต่อุปสรรค การปิดกั้นโอกาส ปัญหาความสับสนวุ่นวายในสังคม และสภาพความแออัดของผู้คน พร้อมทั้งต้องเผชิญกับวิถีชีวิตเมืองที่บีบคั้นจิตใจ เหตุเพราะการใช้ชีวิตในเมืองแตกต่างจากวิถีชนบทที่คุ้นเคย การเผชิญเรื่องราวดังกล่าวส่งผลให้คนชนบทจำนวนมากรู้สึกผิดหวังและหมดหนทางดังตัวอย่าง “ทิ้งรอยเท้าทับทบปรารถนา” “หนึ่งคนทุกซ์ สะท้อนแทนคนแสนล้าน” และ “ถนนเมืองมากมนุษย์ไร้จุดหมาย” อันสื่อถึงชีวิตของผู้คนจำนวนมากที่ต้องละทิ้งความหวังและจุดมุ่งหมายไว้ในเมือง เมื่อเมืองไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่พึงปรารถนาได้ แต่ในท้ายที่สุดแล้วพวกเขาเหล่านั้นจำต้องอาศัยอยู่ในเมืองต่อไป เนื่องจากเขาไม่สามารถกลับไปใช้ชีวิตแบบเดิมในชนบทได้ อีกทั้งการอยู่ในเมืองก็มิได้ประสบผลตามที่คาดหวัง ดังข้อความที่ว่า “กลับไม่ได้ ไปไม่ถึงเพียงครึ่งแดน” จึงทำให้ต้องฝืนทนดำเนินชีวิตในเมืองต่อไปอย่างอับจนหนทางและไร้ความปรารถนา กล่าวได้ว่าความเจริญรุ่งเรืองในด้านต่าง ๆ ของเมืองนั้นเป็นเพียงภาพลวงตา เพราะแทนที่เมืองจะเป็นดินแดนแห่งความสุขกลับเป็นดินแดนที่มีแต่ทุกข์

วิถีความเจริญและความก้าวหน้าของเมืองล้วนเป็นสิ่งกระตุ้นคนชนบทให้รู้สึกอยากที่จะมาอาศัยอยู่ ดังในบท “อารมณกรุงเทพ” ใน *มัจฉานกกล้วย* ของไพโรจน์ ช่างงาม กวีได้กล่าวถึงกรุงเทพฯ เป็นเมืองที่ “เทพ” หรือคนเมืองส่วนหนึ่งที่ใช้ชีวิตเสพสุขและเร่ร่อนกับวัตถุหรือ “สุขนิยม” ซึ่งคำว่าสุขนิยมนี้ในทางปรัชญา เอพิคิวรัส นักปรัชญากรีกโบราณและบิดาแห่งสุขนิยมได้อธิบายว่า “ความสุขที่ดีและยั่งยืนที่สุดสำหรับมนุษย์คือการใช้ชีวิตตามธรรมชาติที่จำเป็นพร้อมมูลด้วยปัจจัยสี่ มิตรสหาย เสรีภาพ ตลอดจนความคิดความอ่าน” สฤณี อาชวานันทกุล (2551 : 42) ซึ่งทั้งหมดล้วนแต่เป็นความสุขที่เกิดจากความต้องการทางจิตใจที่ไม่ต้องใช้เงิน แต่ทว่ากวีกลับนำมาใช้ในความหมายเชิงเสียดสี อันสื่อถึงความสุขที่เกิดจากความต้องการทางวัตถุที่ต้องใช้เงินแลกมา อาทิ ที่อยู่อาศัยหรือวิถีชีวิตที่หรูหราฟุ้งเฟ้อ นับเป็นความสุขจอมปลอมที่ล่อลวงผู้อื่นให้เกิดความโลภและปรารถนาจะได้เสพสุขแบบนั้นบ้าง โดยหารู้ไม่ว่าความสุขนั้นก็เพียงความสุขที่ฉาบฉวยและเป็นเพียงภาพมายา ทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาตามมาทั้งทางด้านกายภาพและพลังใจในการดำเนินชีวิต ดังตัวอย่าง

โอ้ว่ากรุงเทพ มนุษย์สกลิต	มนุษย์คิดจะเป็นเทพเสพสวรรค์
เนรมิตเมืองวิมานม่านตะวัน	หลุหลุระยวัดฤทธิธรรมประจําใจ
เรียกกันว่า “มหานครผ่อนความทุกข์”	ใครใคร่สุขก็อาจเสพจนสมได้
คนตกทุกข์ทั่วประเทศไทย	ต่างมุ่งหวังหลังไหลกันเข้ามา
เกิดต่างทิศ เดินต่างทาง อยู่ต่างที่	ก็ต่างหมายใจจะมีสุขวาสนา
ร่วมชุมนุมชุมพลในพารา	แสวงหาสุขนิยมสังคมนตรี
สังคมนตรีประมวรสุมมาแบ่งสัน	สังคมนตรีสังคมนตรีจึงสมส่วน
แต่กรุงเทพยังถูกทุกข์รุกรบกว	เพราะมากมวรสุนิยมสังคมนตรี
สังคมนตรีคนคิดจิตแย้งยุทธ์	ตั้งกองทัพแห่งมนุษย์พิสูจน์ผล
ครองชัยใหญ่กว่าทั้งสากล	ธรรมชาติวิบัติจนต้องปราศัย
ต้องรุกขเทวดามาสิงตึก	จิตสำนึกเทวดาจึงร่วมสมัย
แม้นมัวเมาหลุมหลงแต่พงไพร	เครื่องเช่นไหว้ใดใดจะไม่มี
.....
มาจากไหนก็ปลายทางบางกอกแก้ว	ฝันคนแล้วคนเล่าเข้ามาสร้าง
เข้ามาสู้อัศจรรย์ที่รุกขบาง	เข้ามาล้างความขมที่ตรมตรอม
บ้างก็ปาดหยาดเหงื่อเพื่อชีวิต	บ้างก็ขายโลหิตจนซีดผอม
บ้างก็เงยหน้าสู้อัศจรรย์พร้อม	บ้างก็ยอมถูกรักษาเพราะจาเป็น

(มัจฉานกกล้วย, 2538 : 64-67)

จากบทวินิพนธ์ข้างต้น แสดงภาพการอพยพเข้าเมืองของคนชนบทที่เปี่ยมไปด้วยความหวังว่าจะมีชีวิตที่ดีขึ้น ดังตัวอย่าง “คนตกทุกข์ทั่วเขตประเทศไทย ต่างมุ่งหวังหลังไหลกันเข้ามา” และ “มาจากไหนก็ปลายทางบางกอกแก้ว ฝนคนแล้วคนเล่าเข้ามาสร้าง” แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของความเจริญของสังคมเมืองที่ยั่วยุผู้คนจำนวนมากจากพื้นที่และภูมิภาคต่าง ๆ ให้โยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาในกรุงเทพฯ โดยหวังว่าการอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ นั้นจะทำให้ตนปลดเปลื้องภาระความทุกข์ยากและมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น ดังจะเห็นได้จากคำเรียกกรุงเทพฯว่า “มหานครของความทุกข์” แต่ทว่าการหลังไหลของคนจำนวนมากเข้ามาในเมืองที่มีพื้นที่ที่จำกัดย่อมให้เกิดการดิ้นรนและแข่งขันเพื่อความอยู่รอดกันมากขึ้น นอกจากนี้คนชนบทยังต้องเผชิญกับวิถีชีวิตแบบเมืองที่ผู้คนมุ่ง “แสวงหาความสุขนิยม” อันเป็นความสุขที่เกิดจากความต้องการภายนอก รวมถึงเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่นำพาให้ผู้คนลุ่มหลงมัวเมา จนทำให้สภาพเมืองนั้นเสื่อมโทรมลง ความงดงามตามธรรมชาติที่พึงมีก็สูญหายไป ดังตัวอย่าง “ธรรมชาติวิบัติจนต้องปราศัย” เหตุเพราะเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ได้เข้ามาครอบงำวิถีคิดและโลกทัศน์ของมนุษย์ โดยเห็นว่ามนุษย์คือศูนย์กลางของทุกสรรพสิ่งและมุ่ง “ครองชัยใหญ่กว่าทั้งสากล” ระบบความคิดนี้ได้ส่งผลกระทบร้ายแรงต่อธรรมชาติด้วยเพราะมนุษย์มุ่งเอาชนะหรือพิชิตธรรมชาติ จนถึงขั้นเบียดเบียนและทำลายล้าง จนกระทั่งรุกขเทวดาที่ประจำต้นไม้ยังจำต้องย้ายไป “สิงตึก” ด้วยเหตุที่ปราศจากต้นไม้และธรรมชาติไว้อาศัยตามเดิม ภาวะดังกล่าวนี้ยิ่งบั่นทอนความรู้สึกลับและจิตใจของคนชนบทเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามคนชนบทหาต้องอดทนและฝืนอยู่ต่อไป แม้จะต้องแลกกับหยาดเหงื่อ น้ำตา และ “บ้างก็ขายโลหิตจนซีดผอม” หรือว่า “บ้างก็ยอมถูกรังทำเพราะจำเป็น” ดังนั้นการอาศัยอยู่ในเมืองดังกล่าวจึงกลับกลายเป็นต้องทนอยู่และจำยอม มีใจอยู่ด้วยความยินยอมหรือสมัครใจอย่างที่หวังในตอนแรก

การอพยพของคนชนบทเข้าเมืองนั้นก็เพื่อแสวงหาสิ่งช่วยเติมเต็มชีวิตให้สมบูรณ์ทั้งในด้านการศึกษา หน้าที่การงาน ความเป็นอยู่ และฐานะทางการเงิน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นเงื่อนไขในการกำหนดฐานะทางสังคม โดยคนชนบทมักจะคาดหวังถึงความสวยหรูและความสุขสบายในเมืองแต่ทว่าท่ามกลางความเป็นเมืองที่รุ่งเรืองโอฬารและรายล้อมด้วยความเจริญทางด้านวัตถุนั้นก็กลับขาดไร้คุณค่าด้านจิตใจ ศีลธรรมและความมีน้ำใจที่เป็นพื้นฐานของคนหมดไป กลายเป็นสังคมที่เห็นแก่ได้และเอาเปรียบกันทุกวิถีทางในบท “อีสานพ่าย” ใน *อุทิศกาล* ของ ไพวรินทร์ ขาวงาม กวีได้แสดงสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบท ซึ่งผู้คนละทิ้งวิถีชีวิตดั้งเดิมไปเป็นคนขายแรงงานในเมืองหลวง ทว่ากลับประสบปัญหาการถูกกดขี่จากนายจ้าง ทำให้มีชีวิตที่ทุกข์ยาก ทั้งนี้กวีเลือกใช้คำว่า “อีสานพ่าย” เพื่อเชื่อมโยงถึงความพ่ายแพ้ของทั้งสภาพภูมิประเทศของภาคอีสานที่แห้งแล้งและทุรกันดาร ทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรม กับคนอีสานที่ตกเป็นทาสต่อความโหดร้ายของคนเมือง ดังตัวอย่าง

ครั้งนี้มีคน خان	เล่าตำนานระโยทยา
จารึกหมึกน้ำตา	เป็นดังตัวอย่าง อ้า! ออกกรม
คนทุกซ่ลู่เดินทาง	หวาดอ้างว้างร้างระทม
แดนใดไหนอุดม	ก็ตื่นตื่นไปคั่นแดน
บางกอกไ้อ้บางกลืน	ร่วมดินผืนและฟ้าแผ่น
ยามเหงาเป่าเพลงแคน	เพลงขอทานสะท้านเมือง
“ไ้อ้ละหนอ เจ้านายหนอ	ข้อยสืขอพ้อแค้นเคือง
เจ้านายไ้อ้จะเปลือง-	เปล่าเวลามานั่งฟัง
.....
ขอโทษเถิดนายไทย	หากเจ้านายจะได้ยิน
หมู่เฮาสีฮากเลือด	อันแดงเดือดรดลงดิน
ดับแดดที่แผดถิ่น-	ทนาเพศกสิกาล

(ฤติกาล, 2539 : 94-95)

จากบทกวีนิพนธ์ข้างต้น กล่าวถึงคนอีสานที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาสู่ “บางกอก” เมื่อชนบทคือแหล่งชีวิตของสังคมกลุ่มหนึ่งซึ่งไม่สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานได้ จึงจำเป็นต้อง “ตื่นตื่น” แสวงหาทางที่ช่วยหล่อเลี้ยงชีวิตให้ดีขึ้น สังเกตได้ว่ากวีเลือกใช้คำกริยาที่แสดงการโยกย้ายจากถิ่นฐานด้วยคำว่า “หวาดอ้างว้างร้างระทม” ล้วนมีความหมายถึงความประหวั่นพรั่นพรึงและทุกข์ใจในชะตาชีวิตของตนเอง เพราะการจากลาในครั้งนี้เป็นการจากลาถิ่นกำเนิดเดิมและผู้คนที่รู้จักคุ้นเคยไปสู่จุดหมายปลายทางใหม่คือ “บางกอก” หรือกรุงเทพฯ ที่ “ร่วมดินผืนและฟ้าแผ่น” อันสื่อถึงดินแดนศิวิไลซ์ที่รวบรวมเอาความเจริญก้าวหน้าเข้าไว้ด้วยกัน ทว่าการใช้ชีวิตอยู่ในเมืองกลับตรงกันข้าม เนื่องด้วยอาชีพของคนอีสานที่เป็นผู้ขายแรงงาน ต้องเผชิญกับชะตากรรมจากการถูกนายจ้างใช้เล่ห์เหลี่ยมเล่นกตขีและฉกฉวยผลประโยชน์ ทำให้ชีวิตคนชนบทตกต่ำลง ดังสะท้อนเป็นเพลงขอทานว่า “หมู่เฮาสีฮากเลือด อันแดงเดือดรดลงดิน” ที่แสดงความคับข้องใจและความยากลำบากที่แสนสาหัสยิ่งกว่าคราวที่อาศัยอยู่ในชนบทอย่างแร้นแค้น แต่ทั้งนี้จำต้องฝืนทนอยู่ต่อไป ด้วยภาวะที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ จึงทำได้เพียงอ้อนวอนขอความเมตตาจากนายจ้างให้ช่วยเผื่อแผ่ไมตรีจิต เมืองจึงเป็นภาพลวงตาแห่งความสุขที่คนชนบทคาดหวังว่าจะพบกับชีวิตที่ดีขึ้นแต่กลับพลิกผันไปสู่ความตกต่ำที่แย่งลง

ในสังคมชนบทได้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยมและเล็งเห็นถึงประโยชน์ของการศึกษามากขึ้น โดยคนชนบทจำนวนมากนิยมส่งลูกมาศึกษาเล่าเรียนในเมือง ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังว่าในอนาคตจะได้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จากการที่ลูกหลานนาความรู้นั้นก็กลับไปพัฒนาท้องถิ่นชนบทและเพื่อต้องการเลื่อนฐานะทางสังคมของตนให้สูงขึ้น เนื่องจากเด็กในชนบทส่วนมากเมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาแล้วจะไม่มีโอกาสได้ศึกษาต่อ เหตุเพราะไม่มีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในหมู่บ้าน ถ้าเด็กจะเรียนต่อต้องชวนขวายเป็นเรียนต่อที่โรงเรียนในเมือง ดังนั้นเมืองในที่นี่จึงกลายเป็นเมืองแห่งความหวังและอนาคตของคนชนบท ทว่าการผันตัวมาใช้ชีวิตในเมืองนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในเมืองล้วนดูแปลกใหม่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการใช้ชีวิตแตกต่างไปจากที่เคยเป็น ลูกหลานชนบทส่วนมากจะต้องพบกับความทุกข์ตรม แต่ก็ไม่สามารถถ่มเลิกและหันกลับไปใช้ชีวิตในชนบทได้ดังเดิม ดังในบท “ลูกชายของชาวนา” ใน *ฤดีกาล* ของไพโรจน์ทร์ ขาวงาม ดังตัวอย่าง

ไอ้แม่โพสพเอ๋ย	นี่คือยุคทุนนิยม
ดวงใจแม่จึงจม	จำนใจในวงจร
.....	
พ่อแม่แห่งท้องทุ่ง	ยังเหน็บหนาวเล่าตานาน
ส่งลูกออกจากบ้าน	ไปเล่าเรียนเพื่อรุ่งเรือง
ลูกชายของชาวนา	ทนตากหน้าอยู่ในเมือง
หวนคิดอดีตเคือง	มิอาจกลับไปทานา
ซื้อข้าวเขาใส่ถุง	ชาวหุงในหม้อไฟฟ้า
คำข้าวตั้งจะคา	ค้ำลาคอเมื่อคิดไป
ลูกชายของชาวนา	ยิ่งคิดยิ่งไม่เข้าใจ
ระบบทุนนิยมโย	ยิ่งยกย่อนับซ้อนกล

(ฤดีกาล, 2539 : 98-99)

จากบทกวีนิพนธ์ข้างต้น “ลูกชายของชาวนา” ซึ่งเปรียบเสมือนตัวแทนของคนรุ่นใหม่ที่เดินทางจากถิ่นฐานชนบทมาต่อสู้ชีวิตในเมือง วิถีชีวิตของพวกเขาเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิงจากบรรพบุรุษที่ได้เคยใช้ชีวิตในพื้นที่เดิม เหตุเพราะหน้าที่ของคนรุ่นใหม่ในชนบทนั้นมิใช่เป็นการทำเกษตรกรรมอย่างแต่ก่อน หากแต่เป็นการศึกษาเล่าเรียนในเมืองเพื่อนำไปประกอบอาชีพที่มีรายได้ดีและนำกลับไปจุนเจือครอบครัว แต่ทว่า “ลูกชายของชาวนา” กลับต้องมาพบกับความขมขื่นและอึดอัดใจจากวิถีชีวิตแบบเมืองที่ต้องดิ้นรนไปตามกระแสทุนนิยมของเมืองที่ให้ความสำคัญกับเงินตรา ดังตัวอย่าง “ระบบทุนนิยมโย ยิ่งยกย่อนับซ้อนกล” กล่าวคือลูกชาวนาซึ่งเป็นทายาทของ

ผู้ผลิตข้าวกลับต้องมาใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อข้าวในถุงพลาสติกกลับไปกิน ยิ่งไปกว่านั้นภาพเมล็ดข้าวที่ลูกชวานากล้ากลืน “คำข้าวตั้งจะคา ค้างลาคอเมื่อคิดไป” ทั้งนี้สำนึกในความเป็นลูกชวานาทำให้ตระหนักถึงความเป็นเมืองหรือวิถีสมัยใหม่ที่ได้นำความวิบัติและหายนะมาสู่บ้านเกิดและครอบครัวที่เขาผูกพัน จนทำให้เขาต้องตื่นตื่นมาอยู่ในเมืองอย่างโดดเดี่ยว ก็ยิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความทุกข์ระทมและความอัดอั้นใจที่ทวีเพิ่มมากขึ้น แต่กระนั้นก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงภาวะบีบบังคับนี้ไปได้ จำต้อง “ทนตากหน้าอยู่ในเมือง” เพื่อครอบครัวที่รอคอยความหวังจากตนเอง เนื่องจาก “มิอาจกลับไปทำนา” ตามวิถีชนบทแบบเดิมเช่นเคยได้อีก

การที่คนในชนบทเกือบทุกภูมิภาคต้องละทิ้งถิ่นฐานและอพยพมาทำงานในเมืองเพื่อแสวงหาโอกาส อันเกิดจากความเชื่อและความคาดหวังว่าจะสร้างฐานะและความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิม แต่เมื่อมาพบกับสภาพความเป็นจริง ประสบการณ์ที่เลวร้ายในสังคมเมืองส่งผลให้คนชนบทอีกกลุ่มหนึ่งประสบกับภาวะ “ความพ่ายแพ้” เพราะไม่สามารถอดทนต่อสภาวะกับความแปลกแยกและความทุกข์ที่ตนต้องเผชิญในเมืองได้

อาจกล่าวได้ว่า เมืองคือสถานที่ที่เป็นความหวังของคนชนบทในพื้นที่ห่างไกลที่ต้องการหลีกเลี่ยงจากความกั้นดาร แห้งแล้ง และไม่เจริญของชนบท เพื่อแสวงหาความก้าวหน้าในชีวิตด้วยเหตุที่เมืองเป็นศูนย์รวมของการจ้างงาน ดังนั้นโอกาสในการประกอบอาชีพในเมืองย่อมมีความมากกว่าในชนบท ที่ห่างไกล อีกทั้งคนจำนวนมากยังใฝ่ฝันถึงความสุขและความสะดวกสบายในเมืองทำให้เมืองในลักษณะนี้เปรียบเหมือนสวรรค์บนดิน จุดมุ่งหมาย และความหวังสูงสุดในชีวิตที่คนหลายคนเต็มใจและปรารถนาจะมาอยู่อาศัย บุคคลเหล่านี้ยอมจำนนกับการนำชีวิตของตนมาแลกกับความเป็นเมือง เพื่อแสวงหาองค์ประกอบที่ช่วยเติมเต็มชีวิตให้สมบูรณ์ ทว่าเมื่อได้สัมผัสกับความเป็นจริงของเมืองกลับต้องพบกับความผิดหวัง เพราะการใช้ชีวิตที่แตกต่าง สภาพความเสื่อมโทรมของเมืองค่านิยมที่เน้นวัตถุ ความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม รวมถึงการขาดไร้คุณค่าด้านจิตใจ ทำให้พานพบกับความผิดหวัง ส่งผลให้บางคนต้องประสบกับความพ่ายแพ้และหันกลับไปใช้ชีวิตยังถิ่นที่ตนจากมา แต่ในบางคนที่ประสบภาวะ “กลับไม่ได้ ไปไม่ถึง” ต้องทนอยู่ในภาวะกล้ำกลืนฝืนทนในเมืองต่อไป เหตุเพราะไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับวิถีของเมืองจึงทำให้ไม่บรรลุความสำเร็จในชีวิตดังที่คาดหวังไว้ขาดแคลนแห่งความผิดหวังนี้ทำให้ผู้คนโยยหาตัวตนในอดีตและสำนึกในความเป็นคนชนบท ทว่าในขณะที่เดียวกันก็ไม่สามารถหวนกลับไปใช้ชีวิตหรือประกอบอาชีพเดิมในชนบทได้ เนื่องด้วยถูกทำลายด้วยวิถีของอุตสาหกรรม รวมถึงรูปแบบการใช้ชีวิตที่อาจแตกต่างออกไป เพราะการอยู่อาศัยในเมืองย่อมต้องถูกวิถีชีวิตแบบเมืองกลืนกิน และค่อยๆ สูญเสียความเป็นชนบทหรือรากเหง้าเดิมลง จนไม่สามารถเป็นหนึ่งเดียวดังเช่นแต่ก่อนได้ ดังนั้นเมืองลักษณะในดังกล่าวจึงเปรียบเสมือนภาพมายาของความหวังที่ความหวังและความเป็นจริงอยู่ตรงข้ามกัน

3.1.4 เมือง: ภาพเศรษฐกิจแบบสังคมเมือง

ภาพลักษณ์สังคมเมืองประการหนึ่งที่จะมองข้ามไปไม่ได้ นั่นคือสภาพทางเศรษฐกิจเนื่องจากเป็นเงื่อนไขสำคัญในการดำเนินไปของสังคมเมืองปัจจุบันและเป็นสื่อสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนอยู่อาศัยในเมืองกระทั่งอิทธิพลที่แผ่ไปยังสังคมชนบทซึ่งได้รับผลพวงในรูปแบบของระบบเศรษฐกิจที่ถือเอาสังคมเมืองเป็นต้นแบบสำรวจจะต้องดำเนินไปในทิศทางเช่นไรด้วยทั้งนี้ระบบเศรษฐกิจที่เป็นกลไกสำคัญในสังคมเมืองปัจจุบันคือระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมซึ่งมีเงินเป็นหัวใจสำคัญของระบบดังกล่าวดังนั้นไพวรินทร์ขาวงามจึงนำสภาพทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตคนในสังคมมานำเสนอตั้งแต่กล่าวถึงเศรษฐกิจแบบทุนนิยมไว้แล้วในข้อตกลงเบื้องต้นว่าหมายถึงระบบเศรษฐกิจที่เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินโดยรัฐบาลไม่เข้าไปเกี่ยวข้องหรือควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจใด ๆ ดังนั้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจจึงดำเนินไปโดยผ่านกลไกของราคาหรือตัวเงินซึ่งทำให้มีการแข่งขันสูงไพวรินทร์ขาวงามจึงได้เสนอภาพวิถีชีวิตของคนเมืองที่มี “เงิน” เป็นเงื่อนไขสำคัญในการดำรงชีวิตกล่าวถึงตัวเงินและความสำคัญเงินในเชิงธุรกิจและผลประโยชน์ดังตัวอย่างต่อไป

งามเงินเงงอตัน	ผลใบ
ป่วยแห่งปวงกิเลสไป	ใส่บ้าง
แต่ดฝนธุรกิจโน	ผลประโยชน์
เปิดปากำไรกว้าง	ดอกเบียบานสนอง

(ฤดีกาล, 2539 : 22)

เงินจำ บินผ่านหน้า	คนจน
ไปสู่ธนาคารคล	ดอกเบีย
คนรวย ยิ่งรวยผล	โภคทรัพย์
คุณี่ใครไหนเตี้ย	ต่ำต้อยอนาถา

(เจ้านกวี, 2541 : 60)

ไพพระบบหงดดอกเบีย	ระบายเมือง
ระบายโลกน้ำเรอเรือง	รุ่งฟ้า
บำรุงม่งหลายประเทืองประทีป	มนุษย์
เจ็ดจรัสสะบัดสีจำ	สดทั้งดอกใบ

(เจ้านกวี, 2541 : 112)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเน้นมุ่งเน้นการแสวงหากำไร ซึ่งอาจมาในรูปของทรัพย์สินสมบัติหรือสิ่งของที่ใช้อุปโภคบริโภคหรืออยู่ในรูปของผลประโยชน์ที่อาจหมายถึงกำไรอันเป็นตัวเงินหรือประโยชน์อื่น ๆ นอกจากนี้ไพวรินทร์ชาวรามยังแสดงให้เห็นว่า “เงิน” เป็นปัจจัยหลักของระบบเศรษฐกิจนี้อย่างชัดเจนด้วยการใช้คำเงินซึ่งหมายถึงวัตถุที่รัฐบาลกำหนดขึ้นให้ใช้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมายและเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นเงินเอนไซม์และกลไกสำคัญในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเพราะผู้ใดมีเงินมากนั้นก็แสดงถึงความมั่นคงทางฐานะเศรษฐกิจ

ไพวรินทร์ ชาวรามนำเสนอให้เห็นถึงสังคมที่มีผลกำไรเป็นเงินเอนไซม์สำคัญในการดำเนินธุรกิจ และการแสวงหาประโยชน์ต้องการให้ผู้เอาเงินตนการถึงความเจริญงอกงามของดอกเบี้ยที่หากเปรียบเป็นต้นไม้ในป่าก็คงระบงใบเติบโตสูงใหญ่เช่นเดียวกับป่าซึ่งถือเป็นป่าแห่งผลประโยชน์ที่ได้มาจากการลงทุนแสดงให้เห็นถึงคนกลุ่มหนึ่งในสังคมเมืองที่อาจเป็นนายทุนหรือพ่อค้าที่ทำธุรกิจหรือยกเงินให้กู้ได้รับผลประโยชน์จากดอกเบี้ยและกำไรนี้โดยตรงโดยมีแดดฝนธุรกิจและปุ๋ยแห่งปวงก็เลสเป็นเสมือนไวกัระตุ้นให้ทั้งป่ากำไรและดงดอกเบี้ยนั้นเจริญงอกงามยิ่งขึ้นโดยเฉพาะปุ๋ยแห่งปวงก็เลสนั้น น่าจะหมายความเชื่อมโยงไปถึงความอยากได้ผลกำไรมาก ๆ จนกลายเป็นความโลภของนายทุนจนทำให้เกิดปัญหาการเอาไร้เขาเปรียบระหว่างคนรวยกับคนจนแต่หากมองในแง่มุมมองของคนจนซึ่งมักเป็นผู้กู้ปุ๋ยแห่งปวงก็เลสก็อาจหมายถึงความอยากได้อย่างมีในทรัพย์สินข้าวของเครื่องใช้ที่อำนวยความสะดวกสบายให้ชีวิตกระทั่งเป็นเหตุให้ต้องกู้หนี้ยืมสินจากนายทุนหรือแม้แต่ธนาคารจึงเป็นปัจจัยให้ดงดอกเบี้ยและป่ากำไรเจริญเติบโตขึ้นด้วย

3.1.5 เมือง: ภาพของเมืองต่อการบริโภค

กระแสบริโภคนิยมนับเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวพันกับเมือง โดยเมืองเป็นพื้นที่บ่มเพาะและรองรับอิทธิพลของการบริโภคให้กับวิถีชีวิตและความเป็นตัวตนของผู้คนเมืองอิทธิพลของการบริโภคที่มีต่อเมืองและชีวิตของผู้คนในเมืองได้ทวีความเข้มข้นขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อเมืองกลายเป็นพื้นที่ที่สร้างและจัดหาโอกาสในการบริโภคให้แก่ผู้คนที่เข้ามามีปฏิสัมพันธ์ ในขณะเดียวกันชีวิตประจำวันในเมืองก็ถูกขึ้นำกำกับไว้ด้วยการบริโภคเป็นส่วนใหญ่ ไพโรจน์ คงทวีศักดิ์ (2552 : 204) การบริโภคที่เกิดขึ้นภายในเมืองโดยเฉพาะเมืองใหญ่ในทุกวันนี้มิได้เป็นเพียงการบริโภคอย่างตรงไปตรงมาเหมือนการบริโภคที่ปรากฏอยู่ในแนวคิดเรื่องนิเวศวิทยา ซึ่งมีความหมายว่าเป็นการกินและการใช้เพื่อดำรงชีวิตให้อยู่รอดเท่านั้น แต่ว่าเป็นการบริโภคทางวัฒนธรรมหรือการบริโภคที่เกี่ยวข้องอยู่กับการกำหนดความหมายคือ การบริโภคในนัยนี้มิได้เป็นไปเพื่อการดำรงชีวิต แต่เป็นไปเพื่อการตอกย้ำจุดยืนและแสดงความเป็นตัวตนของผู้บริโภค ด้วยเหตุนี้เมืองจึงเป็นสังคมที่มากไปด้วยอุตสาหกรรมนวัตกรรม อันหมายถึง “อุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าและบริการที่รู้จักนำเอาคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ที่จากวัฒนธรรมประจำพื้นที่หรือสังคม และเวลาหรือช่วงยุคสมัยนั้น ๆ มาใส่ลงในตัวสินค้า

และการบริการ ซึ่งกลุ่มผู้บริโภคที่สำคัญของสินค้าและบริการก็คือ ชนชั้นกลางในเมืองที่เป็นผู้
 บันดาลให้เมืองต่าง ๆ กลายเป็นแหล่งของการบริโภคทางวัฒนธรรม” ไพโรจน์ คงทวีศักดิ์ (2552 :
 205)

กวีไทยร่วมสมัยได้วิพากษ์ให้เห็นถึงกระแสบริโภคในแง่ลบที่เข้ามาคุกคาม และหลอกล่อ
 มนุษย์ให้ตกอยู่ในฐานะของเหยื่อ โดยนำเสนอภาวะของคนเมืองที่ไม่สามารถหาทางออกจากการตก
 เป็นทาสของระบบบริโภคนิยม ปัญหาและความเหลื่อมล้ำของคนในเมืองที่เกิดจากการกระแสบริโภค
 นิยม รวมถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ที่สูญหายไปในพื้นที่แห่งการบริโภค ดังตัวอย่างในบท
 “ดงดอกเบ็ญ” ใน *เจ้านนกวี* ของไพโรจน์ ชาวงาม ที่กวีกล่าวเสียดสีกระแสบริโภคที่ทำให้คนเมือง
 จับจ่าย ใช้สอยอย่างฟุ่มเฟือยเกินความต้องการที่จำเป็นในชีวิต และเกินกว่าฐานะรายได้ที่พึงมี
 จนต้องอาศัยการกู้หนี้ยืมสินและเกิดเป็น “ดอกเบ็ญ” ที่ต้องเสียเงินไปโดยเปล่าประโยชน์ ดังตัวอย่าง

ไพโรจน์ หง ดงดอกเบ็ญ	ระบายเมือง
ระบายโลก บำเรอเรื่อง	รุ่งฟ้า
บำรุง มุ่งหมายประเทือง	ประทีปมนุษย์
เจิดจรัส สະบัดสีจำ	สดทั้งดอไป
ขจีใบ ขจรดอกได้	โดยอุดม
สมโลก บริโภคนิยม	ยิ่งแล้ว
วันคืน ตื่นตาชม	เชยชื่น
ธรรมชาติดอกเบ็ญแผ้ว	พิสุทธิ์สร้างพิเศษสมัยฯ
	(เจ้านนกวี, 2541 : 110)

จากบทกวีนิพนธ์ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงผลเสียของกระแสบริโภคนิยมที่ทำให้ผู้คนที่ต้องตกเป็น
 “หนี้” ทางการเงิน เนื่องจากกระแสบริโภคนิยมที่เร้าใจให้มนุษย์อยากได้และอยากมีโดยหลงลืมความ
 พอดีและพอเพียงตามฐานะของตน จนท้ายที่สุดต้องเกิดการกู้ยืมเงินและจ่ายดอกเบ็ญให้แก่ผู้ที่ขอกู้ใน
 จำนวนเงินที่มากขึ้น ดังตัวอย่าง “ไพโรจน์ หง ดงดอกเบ็ญ ระบายเมือง” ที่แสดงถึงความเจริญอก
 งามของดอกเบ็ญในเมืองที่หากเปรียบเทียบกับต้นไม้ในป่าก็คงเจริญเติบโตสูงใหญ่ อันสื่อถึงอาณาภาพ
 ของกระแสบริโภคนิยมในเมืองที่แพร่กระจายเหมือนดอกไม้ในป่าที่ “เจิดจรัสสะบัดสีจำ” และออก
 ดอกออกผล “โดยอุดม” ดังนั้นดอกเบ็ญในเมืองนับวันจึงมีแต่ความเจริญอกงามตราบใดที่ค่านิยมใน
 กระแสบริโภคนิยมของคนเมืองยังคงอยู่ นอกจากนี้การเกิดระบบ “ดอกเบ็ญ” ขึ้นในเมืองยังสะท้อนถึง
 ความคิดของคนเมืองที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์และกำไรจากผู้อื่นอยู่เสมอ

ในยุคที่ระบบทุนนิยมและโลกาภิวัตน์กำลังครองโลกอยู่ในเช่นปัจจุบัน เมืองต่าง ๆ ได้ถูกทำให้กลายเป็นเมืองแห่งการบริโภคคือ “เมืองที่ผูกพันอยู่กับการบริโภค เต็มไปด้วยผู้บริโภคโอกาสที่จะบริโภค และการบริโภค ที่พร้อมจะบริโภคทุกสิ่งไม่เว้นแม้แต่ภาพลักษณ์หรือจินตนาการการบริโภคได้ กลายมาเป็นประสบการณ์พื้นฐานของการใช้ชีวิตในเมือง ผู้คนในเมืองส่วนใหญ่เรียนรู้และเข้าใจว่าการบริโภคมิใช่แค่การกินหรือใช้ปัจจัยสี่เท่านั้น เพราะแม้แต่กระทั่งภาพลักษณ์ ค่านิยมและอุดมการณ์ก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องหามาบริโภค หากต้องการที่จะอยู่ในสังคมเมืองอย่างมีจุดยืนและมีศักดิ์ศรี” ไพโรจน์ คงทวีศักดิ์ (2552 : 210) ดังนั้นปฏิกริยาของผู้บริโภคที่เกิดขึ้นภายใต้โครงสร้างทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ส่งผลให้ปัจเจกบุคคลมีแนวโน้มที่จะโยงตัวเองเข้าหาวิถีชีวิตและสินค้าที่มีความเป็นสากลระดับโลก มากกว่าที่จะนิยมชมชอบวัฒนธรรมและบริโภคสิ่งของที่ผลิตภายในประเทศ คนเมืองส่วนใหญ่มักยอมรับว่าสินค้าต่าง ๆ ที่มาจากต่างประเทศนั้นเป็นสินค้าที่ดีและเป็นเครื่องหมายของความทันสมัยและความเจริญก้าวหน้า มุมมองเช่นนี้ทำให้คุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมได้รับผลกระทบและสูญเสียความภาคภูมิใจไป ตลอดจนจนเป็นการสร้างความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม

เมืองถือว่าเป็นศูนย์รวมของการบริโภคนานาชนิด และเมื่อเกิดการบริโภคแล้วสิ่งที่เหลือจากการบริโภคคือ สิ่งที่สังคมไม่ต้องการกลายเป็น “ขยะ” (ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล (2555 : 189) ดังนั้นถ้าหากศูนย์การค้าหรือห้างสรรพสินค้าเปรียบเสมือนจุดศูนย์กลางหรือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวหลักในเมือง กองขยะก็จะกลายเป็นพื้นที่ขายขบที่คนในเมืองเพิกเฉยหรือมองไม่เห็น โดยกองขยะเป็น “เสมือนหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์ของการบริโภคอย่างไม่รู้จักพอของคนเมืองที่จำเป็นต้องบริโภคอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากถูกยั่วยุและล่อลวงจากโฆษณาสินค้าที่แสดงผ่านสื่อรอบตัวอยู่ตลอดเวลา” สุรเดช โชติอุดมพันธ์ (2550 : 192) ซึ่งเมื่อคนบริโภคสินค้าอย่างฟุ่มเฟือย ไม่รู้จักรักษาสິงของ และเกิดความอยากได้ตลอดเวลา ดังนั้นเมื่อมีของใหม่เกิดมาก็ย่อมต้องละทิ้งของเก่า ส่งผลให้เกิดสิ่งที่ไม่ใช้หรือขยะจำนวนมากมหาศาลตามมา ดังในบท “บทสรรเสริญกองขยะ” ใน ที่ไม่มีรัก ที่นั่นมีรัก ของไพโรจน์ทร์ ชาวงาม กวีเสียดสีถึงความหลงใหลในระบบบริโภคนิยมจนทำให้เกิดปัญหาขยะ อันเป็น “ผลผลิตของเมือง” ซึ่งขยะเหล่านั้นไม่สามารถย่อยสลายได้โดยง่ายก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความสกปรก การส่งกลิ่นเหม็นรบกวน เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และพาหนะนำโรค และแหล่งเกิดสารพิษ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อในวงกว้าง ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย และเศรษฐกิจ ซึ่งปัญหา “ขยะ” ดังกล่าวสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเลวร้ายของระบบบริโภคนิยมในเมืองด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่าง

กองขยะความจริงนึ่งงัน

กองขยะความฝันนึ่งง

ข้าวของเครื่องใช้ ไม่ใช่ค่า

ทิ้งถ้อยโฆษณาน่าลุ่มหลง

.....
 เสมอว่าเฉลิมฉลองกองขยะ

อารยะไทยประเทศวิเศษสม

แมลงวันชวนหนอนสัญญาจรอาจม

หลงโลกบริโภคนิยม อุดมดี!

.....
 ทันใดนั้น

หนุ่มสาวแห่งประเทศไทยศิลป์

หล่อสวยนวนายนาดำเนินดิน

ได้กลิ่นกองขยะ ก็ (จะ) จะอ้วกแล้ว!

(ที่โตมรีรัก ที่นั่นมรีรัก, 2545 : 78-79)

จากบทกวีนินพนธ์ข้างต้น กวีได้แสดงภาพกองขยะมหาศาลที่เกิดจากอิทธิพลของกระแสบริโภคนิยมผ่านทางโฆษณาที่ก่อให้เกิดความอยาก ดังตัวอย่าง “ทิ้งถ้อยโฆษณาน่าลุ่มหลง” เนื่องจากโฆษณาได้กระตุ้นให้มนุษย์เกิดความรู้สึกขาดและไม่มี ทว่าสิ่งที่ขาดนั้นไม่สามารถเติมเต็มได้ตามธรรมชาติของมนุษย์ เนื่องจากไม่ได้เกี่ยวข้องกับความต้องการพื้นฐานทางกายภาพ หากแต่รวมไปถึงความต้องการเชิงสัญลักษณ์ เมื่อคนเมืองต่างพากันบริโภคล้างของตามการยั่วยุของโฆษณา ย่อมก่อให้เกิดความฟุ้งเฟ้อที่อยากจะบริโภคล้างของใหม่เป็นประจํา ท้ายสุดก็จะปรากฏล้างของที่ไม่เป็นที่ต้องการอยู่เป็นจำนวนมาก จนกลายเป็น “ขยะ” ที่ไร้ค่า ย่อยสลายยาก และเน่าเสีย รวมถึงเป็นที่อยู่อาศัยของแมลงวันและหนอน ดังตัวอย่าง “อารยะไทยประเทศวิเศษสม แมลงวันชวนหนอนสัญญาจรอาจม” ซึ่งเป็นการเสียดสีวิถีบริโภคนิยมที่นำพาสิ่งเสื่อมโทรมมาสู่ประเทศ และสะท้อนให้เห็นถึงความตกต่ำของวิถีบริโภคนิยมในไทย ขยะจึงเปรียบเสมือนการแสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์ของการบริโภคล้างอย่างฟุ่มเฟือยของคนเมือง ดังความเสียดสีว่า “หลงโลกบริโภคนิยม อุดมดี!” อีกทั้งคนเมืองส่วนใหญ่มักจะละเลยและมองไม่เห็นถึงปัญหาดังกล่าว อีกทั้งยังมีพฤติกรรมที่รังเกียจและขยะแขยง ทั้งที่ตนเองก็เป็นหนึ่งในผู้ลุ่มหลงกระแสบริโภคนิยมที่ทำให้เกิดกองขยะมากมายในเมือง ดังตัวอย่าง “หนุ่มสาวแห่งประเทศไทยศิลป์ ได้กลิ่นกองขยะ ก็ (จะ) จะอ้วกแล้ว!” จะเห็นได้ว่า กระแสบริโภคนิยมได้หล่อหลอมคนเมืองให้มีวิถีการดำรงชีวิตที่ฟุ่มเฟือยและไร้ประโยชน์

3.1.6 เมือง: ภาพปัญหาลภาวะเป็นพิษ

จากความเจริญเติบโตของสังคมเมืองในหัวข้อข้างต้นที่ไพวรินทร์ ขาวงาม สื่อเสนอภาพเอาไว้ นั้น มีความเกี่ยวเนื่องกับในหัวข้อนี้ อย่างเห็นได้ชัด เพราะในภาพลักษณะที่ไพวรินทร์ ขาวงาม สื่อออกมานั้นมักจะแสดงให้เห็นว่า ความเจริญเติบโตและความรุ่งเรืองของสังคมเมืองนี้เองที่เป็นบ่อเกิดของปัญหาสังคมหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัญหา มลพิษสิ่งแวดล้อม ปัญหาการประกอบอาชีพของคนในสังคม ปัญหาที่อยู่อาศัย และปัญหาการ แกร่งแย่งแข่งขันในการดำรงชีวิต เป็นต้น ทั้งนี้เพราะเมื่อเมืองเป็นจุดศูนย์รวมของผู้คนจำนวนมาก ก็ย่อมเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาไม่จบสิ้นด้วยน้ำมือของมนุษย์นั่นเอง ประกอบกับอิทธิพลของสังคมที่กำลังมุ่งหน้าไปสู่กระแสของวัตถุนิยมด้วย ดังนั้นปัญหาที่เกิดขึ้นนี้จึงส่งผลกระทบต่อทั้งคนเมืองที่อาศัยอยู่เดิม และคนชนบทที่อพยพเข้าไปอยู่ในเมืองด้วย ดังที่จะแสดงให้เห็นต่อไปนี้

ยังมีเมืองหนึ่งเมืองในหมอกม่าน	เป็นหนึ่งในเมืองวิมานในหมอกหมอง
จะหมอกหม่นคนเมืองก็ย่ำมอง	กระทั่งผู้คนผองต่างผ่านมา

.....

ยังแต่มาเพื่อนยากในยามเปลี่ยว	เป็นเครื่องเหนี่ยวหัวใจไม่ถล่า
จนลูเมืองแห่งอารยธรรม	หนึ่งวิมานในม่านดำแห่งหมอกควัน

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 62)

ปัญหาประการแรกเกี่ยวกับมลภาวะคือ มลพิษทางอากาศ ดังที่ปรากฏในบทตัวอย่างไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอภาพเมืองที่มีหมอกปกคลุม หมอกในที่นี้หากมองในด้านกายภาพจะหมายถึงหมอกควันพิษที่ปล่อยจากโรงงานอุตสาหกรรม และยานยนต์ในเมืองซึ่งผู้อ่านจะรับรู้ได้ถึงความหนาแน่นและพิษภัยของหมอกควันเหล่านี้ได้ด้วยประสบการณ์เดียวกันว่าร้ายแรงเพียงใด และดังที่กล่าวไปแล้วในบทแรก ๆ ว่า หมอก ยังสามารถหมายถึงอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเมืองด้วย เพราะให้ความรู้สึกถึงภาวะที่อึมครึม มีดสลับรางซาง ทำให้มองเห็นทางที่จะก้าว เดินต่อไปไม่ชัดเจน สิ่งนี้ยิ่งตอกย้ำความรู้สึกของผู้อ่านให้เห็นภาพลักษณะของเมืองและผู้คน ที่อาศัยอยู่ในเมืองในเชิงนามธรรมพร้อมกันไปด้วยปัญหาประการต่อมาคือ ปัญหามลภาวะทางน้ำ ซึ่งไพวรินทร์ ขาวงาม ได้แสดงไว้ในบทต่อไปนี้

แม่น้ำที่รัก แ่วว่าเธอทุกข์หนักเศร้านักหนา
 จริงใช้ไหม เมืองข้าเราเจ้าพระยาพิสุทธิ์เสนาหาจนสิ้นแล้ว
 (ม้าก้านกล้วย, 2538 : 63)

ยามสังคมาธรมร้ายไฟก็ลุก เจ้าพระยาก็ดกทุกข์ทั้งกระแเส
 เคยหยาดน้ำใสเย็นเป็นมิตรแท้ โธเอ๋ยแม่เจ้าพระยามาชุ่นดำ
 เมื่อเมื่อน่านน้ำก็เอนาเศร้านัก ใจก็หมักหมมเนาเศร้านสมัย
 เมื่อแม่พอก่อกรรมชอกข้าไทย มรดกนี้ใครเล่าได้รับ
 (ม้าก้านกล้วย, 2538 : 65-67)

ปัญหาภาวะทางน้ำดังที่ได้ยกตัวอย่างมานั้น จะสังเกตเห็นว่าไพบรินทร์ ชาวงาม มักใช้แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นตัวแทนของแม่น้ำทั้งหลาย ทั้งนี้เพราะไพบรินทร์ ชาวงาม ได้ให้ความสำคัญ กับแม่น้ำเจ้าพระยาในฐานะที่เป็นเสมือนเส้นเลือดสายใหญ่ที่หล่อเลี้ยงชีวิตคนกรุงเทพฯ รวมถึง คนไทย มาเป็นเวลานาน เพราะเป็นศูนย์รวมของแม่น้ำหลายสายจากทั่วทุกภาคคือ ปิง วัง ยม น่าน ซึ่งก็ถือได้ว่าแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นหัวใจสำคัญของการดำรงชีวิต ดังนั้นความผูกพันระหว่างคนไทย กับสายน้ำเจ้าพระยานี้จึงมีความลึกซึ้งมากเป็นพิเศษเหมือนกับความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกที่ พุ่มพุกทะนุถนอมกันมา แต่ปัจจุบันแม่เจ้าพระยากลับต้องมาชุ่นดำ เน่าเสีย ด้วยน้ำมือ ก็คือคนกรุงเทพฯ นั้นเอง ดังที่ไพบรินทร์ ชาวงาม เปรียบให้เห็นว่า เมื่อสังคมเกิดเรื่องร้ายใด ๆ ขึ้น ก็เท่ากับว่าแม่เจ้าพระยานี้ จะรื้อร่นและตกทุกข์ตามไปด้วยเหมือนสีที่อุ้งดำนั้นเป็นภาพสะท้อน ของภาวะสังคมขณะนั้นด้วยก็ได้ปัญหาประการสุดท้ายเกี่ยวกับด้านมลภาวะคือ ปัญหาขยะและสิ่งปฏิกูล ดังตัวอย่าง

ภูสูงแห่งขยะตั้ง ตระหง่านสมัย
 สูงท่วมมหานครไป ท่วมฟ้า
 โดยเศษเวทนาภัย บริโภค ไตเอย
 ขยะ อุดมยุคทำ พิสุจน์ทั้งขยะแขยง
 ขยะแขยงแห่งขยะสร้าง โลกศิลป์
 เป็นเกียรติแก่มนุษย์กิน ดืมได้
 เป็นศิลป์ สื่อจากวิญ ญาณขยะ
 ผากเศษ ผากซากใช้ ต่อเชื้อฝันหรือฯ

(เจ้านกกี, 2541 : 109)

ปัญหาขยะและสิ่งปฏิกูลนั้นนับเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของสังคมเมือง เพราะผู้คนยิ่งมารวมตัวกันมากเพียงใด นั้นหมายถึงกำลังการผลิตขยะก็เพิ่มมากขึ้นเพียงนั้น โดยเฉพาะในสังคมเมืองซึ่งเป็นจุดศูนย์รวมของผู้คนมากมาย จึงนับเป็นแหล่งผลิตขยะที่มากที่สุด แต่ในขณะที่การกำจัดขยะนั้นไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร ปัญหาของภูเขาขยะที่ตั้งสูงเทียมฟ้าและคาดว่า จะมีปริมาณมากขึ้นเรื่อยๆ ปัญหาที่ตามมาก็คือกลิ่นที่ไม่พึงประสงค์ และโรคภัยไข้เจ็บที่มาจาก ความสกปรกของขยะและสิ่งปฏิกูล ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อคนในสังคมอย่างแน่นอน

ยังมีเมืองหนึ่งเมืองในหมอกม่าน
จะหมองหม่นคนเมืองก็ขี้มอม

เป็นหนึ่งเมืองวิมานในหมอกหมอง
กระทั้งผู้คนผองต่างผ่านมา
(มัจฉานกกล้วย, 2538: 62)

ยังแต่ม้าเพื่อนยากในยามเปลี่ยว
จนลูเมืองแห่งอารยธรรม

เป็นเครื่องเหนี่ยวหัวใจไม่ถล่ำ
หนึ่งวิมานในม่านดำแห่งหมอกควัน
(มัจฉานกกล้วย, 2538 : 22)

ฝนตก รถติดได้
หมอกเมฆ หมอกเมืองมี
เศษซาก ขยะเป็นศรี
เหม็นกลิ่น ไกลใกล้ไว้
รุงรัง รกโรคร้าย
ชอยตรอก ออกถนนโหด
เป็นตาย เสี่ยงทายโดย
กรุงเทพฯกรรมเทพฯใช้

สบายดี จริงเฮ
หมอกไหม้
สุขภาพ
สูงหวัง
รายขโมย
หวังให้
สวัสดิภาพ
ชีพสยงๆ

(เจ้านกแก้ว, 2541 : 107)

จากข้อมูลข้างต้นจะพบว่าไพโรรินทร์ ชาวงาม มักใช้คำ "หมอก" บรรยายสภาพเมืองซึ่งเต็มไปด้วยมลภาวะทางอากาศ หมอกดังกล่าวนั้นมีใช้ละอองหมอกสดชื่นยามเช้าตรู่ หากแต่เป็นหมอกควันพิษที่เครื่องจักร โรงงานอุตสาหกรรมและยานยนต์ในเมืองนั้นปล่อยออกมาทำให้อากาศเป็นพิษดังที่ไพโรรินทร์ ชาวงาม ใช้คำว่า หมอกเมือง หมอกม่าน หมอกหม่นหมอกหมองและม่านดำแห่งหมอกควัน คำ เหล่านี้มีได้สื่อเพียงสภาพอากาศในตัวเพียงเท่านั้นแต่ความหมายของหมอกนั้น

ยังสื่อนัยทางอารมณ์ที่เศร้าสร้อยอันหมายถึงชีวิตของคนเมืองที่ต้องดำเนินไปตามทางอันเลือนรางและ
หมองหม่นในอีกด้วย

น้ำเอยน้ำเน่าน้ำ
เนืองยุค ทุรุยุคโย
ทุกทิศ ทิวทางไกล
ทุกซอก ทุกมุมทั้ง

นองสมัย

อยู่ยั้ง

โชนกลืน

ทั่วใจ

(เจ้าพนักงาน, 2541 : 113)

ภูสูงแห่งขยะตั้ง
สูงท่วมมหานครไป
โดยเศษเวทนาภัย
จึงขยะ อุดมยุคทำ

ตระหง่านสมัย

ท่วมฟ้า

บริโศค ไตเอย

พิสุจน์ขยะแขยง

(เจ้าพนักงาน, 2541 : 109)

นอกจากไพรวรินทร์ ขาวงามจะนำเสนอภาพมลภาวะทางอากาศแล้วยังได้กล่าวถึงมลภาวะ
ทางน้ำและมลพิษจากขยะและสิ่งปฏิกูลไว้ดังข้อมูลข้างต้นด้วยคำที่แสดงภาพชัดเจนได้แก่ น้ำเน่าขยะ
และนามวลีภูสูงแห่งขยะและเศษเวทนาภัยคำเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นการนำเสนอภาพความจริงของ
เมืองทั้งสิ้นโดยเฉพาะสองตัวอย่างที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม จงใจจะสร้างภาพสะท้อนใจผู้อ่านยิ่งขึ้นไป
อีกด้วยการสื่อเสนอภาพในเชิงนามธรรมเพื่อเน้นให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตที่ตกต่ำและความทุกข์ตรมของ
คนเมืองว่าน่าเวทนาเพียงใดด้วยเหตุนี้สภาพทางกายภาพของเมืองที่ปรากฏในใจผู้อ่านนั้นจึงเป็นภาพ
เมืองที่เสื่อมโทรมและไม่น่าอยู่ด้วยมลภาวะต่าง ๆ อันเป็นผลจากความเจริญเติบโตของเมืองนั่นเอง

บั้งรูงนั้นคือกำแพง

อารยธรรมจำแลง

สูงยอดสอดเสียดเหยียดเสียดฟ้า

แห่งคว้นพิชทา

บั้งเมฆนั้นคือหมอกหนา

ทาบทั่วมัวทิศมืดทาง

บั้งแดดนั้นคือตึกร้าง

ร้างเรือเจือจาง

ในห้องสี่เหลี่ยมสีกลับ

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 187)

ไพโรรินทร์ชาวงาม สื่อบอกให้เห็นว่าวัตถุและบรรยากาศอันน่าอัศจรรย์ที่มนุษย์สร้างขึ้นมานั้นได้ดับ
 บังธรรมชาติอันสดชื่นไปเสียแล้ว ภาพที่ไพโรรินทร์ชาวงาม เสนอนั้นสร้างความสะเทือนอารมณ์แก่
 ผู้อ่านได้อย่างมากด้วยเช่นกรผลที่ใช้ตัวแทนของธรรมชาติคือ แดด เมฆและรุ้งนั้นบอกเป็นนัยแก่
 ผู้อ่านว่าเราจะไม่ได้สัมผัสใกล้ชิดกับธรรมชาติที่หาได้ง่ายเช่นนี้อีกแล้วเพราะวัตถุทันสมัยที่คนเมือง
 สร้างขึ้นด้วยความเจริญก้าวหน้าได้ดับบังความงดงามของธรรมชาติเหล่านั้นไปหมดสิ้นและหาก
 พิจารณาให้ลึกซึ้งลงไปไพโรรินทร์ ชาวงามต้องการสื่อให้เห็นว่ารุ้งเป็นสัญลักษณ์สำคัญที่ไพโรรินทร์
 ชาวงามมักใช้สื่อถึงความหวังและความฝันอันเพริศแพร้วที่ต้องการให้สังคมดีขึ้น แดด เป็นสัญลักษณ์
 ของความสว่างความอบอุ่นซึ่งทำให้มนุษย์และสัตว์โลกดำรงชีวิตอยู่ได้ทั้งนี้การใช้สัญลักษณ์รุ้งและ
 แดดดังกล่าวนี้มีความหมายใกล้เคียงกับการใช้สัญลักษณ์ของอุษะซึ่งใช้ รุ้ง หรือสายรุ้งเป็น
 สัญลักษณ์แทนอุดมคติความใฝ่ฝันและศรัทธาของมนุษย์อันไม่มีวันเสื่อมสูญและใช้แดดเป็นสัญลักษณ์
 แทนพลังความดีที่อาจชนะความชั่วได้ (สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา, 2541: 122) และสัญลักษณ์สุดท้ายที่
 ปรากฏในบทกวีที่ไพโรรินทร์ ชาวงามใช้คือ เมฆนอกจากจะเป็นสิ่งที่ช่วยผ่อนคลายความร้อนแรงของ
 แสงแดดแล้วเมฆยังเป็นต้นกำเนิดของฝนซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความชุ่มชื้นเย็นฉ่ำนำความชุ่มชื้นชื่นใจ
 ให้สัตว์โลกโดยเฉพาะมนุษย์ให้มีชีวิตชีวา ดังนั้นเมื่อสัญลักษณ์ของธรรมชาติทั้งสามถูกบดบังไปจึงมิใช่
 เพียงแค่มนุษย์เราจะห่างไกลจากธรรมชาติเท่านั้นแต่หมายถึงมนุษย์เราได้บั้นทอนชีวิตตนเองทางอ้อม
 เพราะหากขาดธรรมชาติชีวิตทุกชีวิตก็ถึงกาลสิ้นสุด

บ้านนี้คับทางนี้ช้องคลองนี้ขุ่น
 ลมนี้พองละอองฝุ่นหมุนพิษกลืน

ทั้งน้ำตานองให้ดวงตาริน
 ลงอุทธรณ์ธรณีสันน้ำตา

(ฤดีกาล, 2539 : 73)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นสภาพแวดล้อมขึ้นอันอัศจรรย์ขัดข้องของคนเมืองซีกระดับ
 หนึ่งที่น่าเป็นต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมค้ำว่าคับ แสดงถึงอาการแน่น ดิ่ง ไม่พอดี
 สื่อความหมายได้ทั้งความคับแคบของบ้านและอาการคับข้องใจของคนที่อยู่บ้านได้ด้วยคำว่า
 ข้องหมายถึงอาการติดขัดขัดข้องและคำว่าขุ่นหมายถึงมีลักษณะมัวไม่ใสไม่ชัดเจนสื่อความหมายไป
 ถึงความขุ่นข้องหมองใจและอารมณ์ที่ขุ่นมัวของคนที่อยู่บ้านดังกล่าวด้วยจะสังเกตได้ว่าเมื่อ
 ไพโรรินทร์ ชาวงามเลือกใช้คำที่มีความหมายใกล้เคียงกันยิ่งเพิ่มอารมณ์และแสดงให้เห็นน้ำเสียงของความ
 ขื่นแค้นและคับข้องใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

โรงงานเครื่องจักรเจ้า	เข้าครอง
โลกใหม่ยุคสมัยหมอง	หมกใหม่
บทกวีนิพนธ์ผอง	เสาวภาคย์
<u>อาภัพอัปภาคย์ได้</u>	ตั้งตระหง่านงาม

(ฤติกาล, 2539 : 20)

จากตัวอย่างข้างต้นนั้นไพวรินทร์ ขาวงามได้ต่อยอดความรู้สึกร่วมของสภาพเมืองให้เพิ่มขึ้นไปอีกด้วยการใช้คำวิเศษณ์ที่มีความหมายเข้มข้นทางอารมณ์คือ

หมกใหม่แสดงให้เห็นถึงความในใจที่ร้อนระอุอยู่ภายในเนื่องจากความเป็นอยู่ที่ลำบากขัดสนเหมือนชีวิตตกอยู่ในกองเพลิงเพราะต้องมีเรื่องให้ขบคิดและต่อสู้อยู่ตลอดเวลา

หมองก็พยายามแสดงให้เห็นถึงยุคสมัยที่หม่นหมองไม่ส่องแสงซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมที่หม่นมัวไม่มีความกระฉ่างแจ้วและปลอดโปร่งในการดำรงชีวิตจึงทำให้วิถีชีวิตคนที่อาศัยอยู่ในเมืองนั้นต้องขุ่นมัวไม่มีความสุขไปด้วย

อาภัพอัปภาคย์ที่เลือกใช้ถ้อยคำที่แฝงนัยของการเสียดสีสังคมไว้เพราะความหมายของคำอาภัพอัปภาคย์นั้นสื่อแสดงให้เห็นถึงน้ำเสียงของความน้อยเนื้อต่ำใจจากความตกอับอาภัพโชคของกวีนิพนธ์ซึ่งแท้ที่จริงแล้วน่าจะเป็นการกล่าวถึงกลุ่มคนที่อยู่ในสังคมระดับล่างซึ่งต้องทุกข์ระทมอยู่กับชีวิตที่ต่ำต้อยวราสนาเช่นที่เป็นอยู่

คำเหล่านี้ยิ่งสะท้อนความขมขื่นของคนเมืองซึ่งจะมีได้ชื่นชมกับความมั่งคั่งใด ๆ เพราะแม้แต่กวีนิพนธ์อันเป็นตัวแทนสิ่งที่ดีงามซึ่งกวีหวังว่าจะใช้จรรโลงสังคมให้ชุ่มชื่นก็ยังมีอันต้องหม่นหมอง ด้อยค่าภายใต้ศึกระหังงานและโรงงานอันเป็นสัญลักษณ์ของความเจริญซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเร่งรีบกอบโกยเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจเป็นที่ตั้ง

จากการวิเคราะห์ข้างต้นนั้นทำให้ทราบว่าไพวรินทร์ ขาวงามมุ่งเน้นที่จะนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในแง่มุมของความเสื่อมทรามของสังคมมากกว่าที่จะเสนอภาพในความเจริญก้าวหน้าและเหตุผลอีกประการหนึ่งคือเนื้อหาและใจความสำคัญของข้อมูลที่ไพวรินทร์ ขาวงามนำมาเสนอนั้นส่วนมากจะเป็นการใช้ถ้อยคำกล่าวถึงสภาพแวดล้อมของเมืองที่ไม่น่าอภิรมย์ทั้งยังหยิบยกภาพความทุกข์ยากในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเมืองเพื่อให้ผู้อ่านรับรู้ถึงความรู้สึกอันขื่นขมที่จำต้องเผชิญกับความเสื่อมทั้งหลาย ทั้งนี้จะเป็นการมองสังคมเมืองโดยใช้สายตาของคนชนบทอพยพส่วนหนึ่งที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตมาเป็นหลักในการมองภาพลักษณ์ของสังคมเมือง

3.1.7 เมือง: ภาพปัญหาการประกอบอาชีพของคนในสังคม

ไพวรินทร์ ขาวงาม ได้เสนอเกี่ยวกับปัญหาในการประกอบอาชีพของคนชนบทที่เข้ามาอยู่ในเมือง ประเภทของงานที่คนเหล่านี้ได้ทำนั้นส่วนใหญ่คือการขายแรงงานเป็นกรรมกรก่อสร้าง การทำงานในโรงงาน การค้าขายตามตลาดแผงลอยหรือแม้แต่การเป็นโสเภณีขายบริการทางเพศ ทั้งนี้เพราะชีพเหล่านี้ไม่ต้องใช้ความรู้สูง ไม่ต้องลงทุนเพียงแต่ลงกำลังแรงที่มีเท่านั้น แต่กระนั้นไพวรินทร์ ขาวงาม ก็เสนอทัศนะเกี่ยวกับอาชีพดังกล่าวว่าเป็นอาชีพที่เหน็ดเหนื่อยและยากลำบาก แต่คนชนบทจำต้องทำ ดังปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้

เสมือนโลก อุปลอกนให้	ถือกรรม
กรรมแห่ง “กรรมกร” กระทำ	ก่อสร้าง
ตึกสูง พุงสูงน้ำกรรมพุง	ตามเอย
กรรมเก่ กรรมใหม่บ้าง	บร้างเวรกรรม
เวรกรรม เคยก่อสร้าง	ปางใด
สนองเนื่องงานหนักไฉน	เนินช้า
ปูน หิน อิฐ ดิน ใน	โลกร่วม ชะตาฤา
จิ้งก่อก่ ต่กรรมท่า	เทียบสร้างตึกสูงฯ

(เจ้าทนกวี, 2541: 61)

แม่ศรีเอย
แม่ศรีโคนขนุน
โลกของแม่ทารุณ
โคนขนุนช่วยไฉน
แม่ศรีเอย
แม่ศรีคลองหลอด
เอกของแม่แห่งขอด

นำคลองหลอดหรือเติมได้
แม่ศรีเอย
แม่ศรีคณิกา
ผลของแม่ออกมา
เป็นเวทนาของเมืองไทย

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 73)

จากตัวอย่างทั้งสองอาชีพจะเห็นว่าไพรวรินทร์ ขาวงาม ได้แสดงถึงความลำบากในการ เบื้องหลัง ประกอบอาชีพที่ต้องทนทุกข์กายทุกข์ใจเพื่อแลกมาซึ่งเงินทองเพื่อเลี้ยงตัวและดูแล ครอบครัวที่อยู่แต่ถึงจะได้รับความลำบากอย่างไรคนเหล่านี้ก็ยังคงจำทนทำต่อไป เพราะเงื่อนไข สำคัญคือ เงิน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการครองชีพในสังคมเมือง โดยเฉพาะอาชีพโสเภณีซึ่งส่งผล ปัญหาใหญ่ในสังคมอยู่ในขณะนี้ กระทบต่อมาถึงปัญหาที่ตามมาเป็นลูกโซ่นั้นคือ ปัญหาการ แพร่กระจายของโรคเอดส์

3.1.8 เมือง: ภาพปัญหาที่อยู่อาศัย

มีที่ว่างบ้างไหม
บนพื้นที่อันคับแคบ
หรือว่าผู้คนแออัดเกินไป
"โปรดเอื้อเพื่อแก่เด็ก สตรี และคนชรา"

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม, 2539 : 1)

ในสังคมเช่นนี้ พื้นที่ว่างสำหรับเรา แคบเกินไปใช้ไหม ที่ที่ฉันและเธอ ต่างหายใจรดกันอย่าง อึดอัด เงียบหึ่งเสียงของกันและกันด้วยความขุ่นข้อง สบตากันและกันด้วยความหวาดระแวง ฉันเคย บอกเพื่อนบางคนไปว่า ฉันหวาดระแวงต่อมนุษย์ พอ ๆ กับมีความเชื่อมั่นต่อมนุษย์ มองโลกในแง่ร้าย พอ ๆ กับมองโลกในแง่ดี มนุษย์ทำให้ฉันมีความทุกข์ พอ ๆ กับทำให้ฉันมีความสุข ฉันไม่อาจ หลีกเลี่ยงต่อความรู้สึกเช่นนี้ได้ ความรู้สึกที่ไม่น่าพึงใจ ได้เข้าไป เบียดพื้นที่ชีวิตให้ดูคับแคบ จนแม้แต่ คำเชื้อเชิญที่เป็นมิตรก็อาจฟังน่ากลัว

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม, 2539 : 11)

จากตัวอย่างทั้งสองแสดงให้เห็นถึงความอึดอัดคับแคบของที่อยู่อาศัยในสังคมเมือง และ ความรู้สึกคับข้องใจของคนที่ต้องแออัดยัดเยียดกันในสังคม ด้วยเหตุที่สังคมเมืองเป็นศูนย์กลาง ความ เจริญนี้เองจึงทำให้ผู้คนชนบทจำนวนมากเดินทางเข้ามาแสวงหาความสะดวกสบายในชีวิต เข้ามาทำ มาหาเลี้ยงชีพตนและครอบครัว ดังนั้นการอพยพโยกย้ายคนจากชนบทเข้าสู่สังคมเมือง จึงมีมากมาย ก่อให้เกิดปัญหาด้านที่อยู่อาศัยที่แออัดยัดเยียด การเดินทางไปในสถานที่ใดก็ ลำบาก ดังเช่นที่ ไพรวรินทร์ ขาวงาม กล่าวยกตัวอย่างให้เห็นสภาพบรรทัดประจำทางที่ต้องเบียด เสียัดกันเดินทางจน แทบไม่มีที่ว่าง หรือในตัวอย่างที่สองที่กล่าวถึงจำนวนผู้คนที่อาศัยอยู่มากมาย กระทั่งแทบหายใจรด กัน แต่ความใกล้ชิดนั้นก็ได้ทำให้เกิดสัมพันธภาพอันดีระหว่างคนในสังคม แต่อย่างไร หากแต่จะยิ่ง ทำให้เกิดความหวาดระแวงในความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินตนเองมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของคนชนบทบางกลุ่มก็อาจแย่ถึงขั้นไม่มีที่พักพิงจนต้องอาศัยหลบนอนตามสวนสาธารณะหรือข้างถนนดังเช่น

สนามหลวงอบอุ่นค้ำ	คนจร
ดึกคืนอาศัยนอน	นุ่มหญ้า
พิศเดือนเพ่งดาวตอน	ดิ่งตก
หลังแนบดินแต่หน้า	แนบฟ้าในฝัน

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 2539 : 62)

เขาคับข้องร้องถามถึงพรุ่งนี้	ใต้แสงดาว เหนือวิถี ที่เปลี่ยวแสน
กลับไม่ได้ ไปไม่ถึง เพียงครึ่งแดน	ข้างถนนเหมือนแมนเป็นเรือตาย

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 62)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของชาวชนบทกลุ่มหนึ่งที่ไม่มีบ้านหรือแหล่งพักพิงในเมืองหลวง ต้องระหกระเหินอาศัยนอนตามสนามหลวงหรือข้างถนนจนกลายเป็นคนจรจัดในที่สุด แต่สำหรับผู้ที่ยากจนที่หาที่อยู่อาศัยได้ก็เชื่อว่าจะเป็นสุขสบายกลับต้องประสบปัญหาถูกรุกไล่ที่อยู่เพื่อสร้างตึกกรมใหญ่โตทดแทนดังตัวอย่าง

บ้านไม้ผุพังตั้งตึ๊ง	เพียงจ่านนิจ
ต้องถูกบุกยึดหรือย้าย	
สนามสีเขียวเรียวยาว	ถอนถางว่างวาย
โบกปูนก่ออิฐปิดดิน	

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 2539 : 186)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของสังคมเมืองนั้นมาจากสาเหตุหลักคือจำนวนคนที่มีย่อมมากเกินกว่าพื้นที่รองรับ และปัญหาดังกล่าวก็มีได้อยู่ที่สภาพความแออัดยัดเยียดของผู้คนเพียงอย่างเดียวแต่ยังโยงโยงไปถึงคนชนบทที่โยกย้ายเข้ามาในเมืองแต่ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง จนต้องกลายเป็นคนร่อนเร่พเนจรไปตามที่ต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งปัญหาการรุกไล่ที่อยู่ของคนจนซึ่ง มักอยู่ตามชุมชนแออัดเพื่อการสร้างตึกสูงราคาแพงไว้สำหรับคนรวยด้วย จึงยิ่งทำให้ปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของคนจนโดยเฉพาะคนชนบทอพยพมีมากขึ้นด้วย

จากการศึกษาภาพลักษณ์สังคมเมืองในกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม พบว่าการแสดงตัวอย่างให้เห็นนั้นเป็นการบรรยายภาพลักษณ์โดยตรงไปตรงมาตามสภาวะการณ์ที่ปรากฏจริง ทั้งด้านความเป็นศูนย์กลางความเจริญของวัตถุ ศูนย์กลางความก้าวหน้าด้านอุตสาหกรรม ศูนย์กลางการคมนาคม และศูนย์กลางความเจริญด้านเศรษฐกิจ ความเป็นศูนย์กลางดังกล่าวส่งผลให้สังคมเมืองเป็นแหล่งรวมผู้คนจำนวนมาก และภาพลักษณ์ความเป็นศูนย์กลางนี้เองที่ยังเป็นการเน้นย้ำนิยามของความเป็นเมืองหลวงของประเทศที่ชัดเจนยิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้จะสังเกตเห็นได้ว่าไพวรินทร์ ขาวงามมิได้เสนอแต่ภาพทางกายภาพเท่านั้น แต่ประเด็นสำคัญคือการมุ่งเน้นการเสนอภาพความเจริญของเมืองในเชิงนามธรรมให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงบรรยากาศเมืองด้วยดังเช่นการใช้คำว่า พันธุ์ตึกใหญ่ ที่ยังคงขยายพันธุ์เพิ่มปริมาณมากขึ้นไม่สิ้นสุดและด้วยความเป็นศูนย์กลางแห่งความเจริญนี้เองที่ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของสภาพสังคมและสภาพจิตใจตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ดังเช่น ม่านดำแห่งหมอกควัน แสดงให้เห็นถึงบรรยากาศของเมืองที่ถูกปกคลุมด้วยหมอกควันพิษที่ทำให้เมืองกรุงมิใช่สวรรค์ที่สุขสดชื่น หากแต่เป็นบรรยากาศที่หม่นมัว อึดอัด ภาพบรรยากาศดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกของผู้อยู่อาศัยในเมืองว่ามีสภาพจิตใจหม่นหมอง ห่อเหี่ยวละแฉ่วสร้อยที่ต้องเสี่ยงกับความไม่แน่นอนของชีวิตในเมือง ยิ่งไปกว่านั้นไพวรินทร์ ขาวงาม ยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกความในใจของผู้คนที่จำต้องอาศัยอยู่ในเมืองได้อย่างลึกซึ้ง

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองของไพวรินทร์ ขาวงามนั้นมักมุ่งเน้นคำสื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกได้ลึกซึ้งและเป็นคำที่นำความคิดผู้อ่านให้จินตนาการภาพในเชิงนามธรรมซึ่งมักใช้คำเปรียบเทียบเข้ามาช่วย ทั้งนี้จะเห็นได้จากการให้ความสำคัญกับความหมายประจำคำของคำที่ประกอบขึ้นและน้ำเสียงที่ผู้อ่านต้องตีความเนื้อหาที่ไพวรินทร์ ขาวงาม สื่อสารออกมาทั้งโดยตรงและโดยอ้อม นอกจากนี้ไพวรินทร์ ขาวงาม ยังไว้ฝีมือการประพันธ์ด้วยการเลือกสรรคำที่มีเสียงสัมผัสอักษรสอดคล้องกันยิ่งทำให้เพิ่มความสละสลวยในเนื้อความในบทกวีมากขึ้นด้วย สิ่งนี้ถือเป็นความงามทางวรรณศิลป์ที่ไพวรินทร์ ขาวงาม ทำให้ปรากฏแก่สายตาผู้อ่านเสมอมา ดังนั้นในบทต่อไปจึงเป็นการศึกษาในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม ได้อีกทางหนึ่ง

พูนุ ปณุกิตโต ชิว

3.2 ภาพลักษณ์สังคมชนบท

3.2.1 ชนบท: ภาพแห่งความงามทางธรรมชาติ

ในกวินิพนธ์ส่วนใหญ่กวีจะสื่อแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในฐานะที่มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ โดยจะสื่อสารว่าธรรมชาติมีความยิ่งใหญ่และมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ มนุษย์ต้องอาศัยธรรมชาติเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงชีวิต หากธรรมชาติเกิดความเปลี่ยนแปลงหรือผิดปกติไป มนุษย์ย่อมดำรงชีวิตอยู่อย่างทุกข์ยากลำบาก ส่งผลให้เกิดความตระหนักในข้อจำกัดของมนุษย์เมื่อเทียบกับความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถเข้าไปควบคุมหรือหยุดยั้งได้ กวียังชี้ให้เห็นว่าเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสแห่งการพัฒนาที่มุ่งเน้นเศรษฐกิจและให้ความสำคัญกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการผลิตและการบริโภค จะก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือยและสร้างผลกระทบต่อธรรมชาติและระบบนิเวศน์อย่างรุนแรง นอกจากนี้กวียังสื่อสารความคิดแก่ผู้อ่านถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในแง่ของการเป็นสื่อแสดงความจริงให้มนุษย์ได้เรียนรู้ถึงกฎธรรมชาติผ่านความเสื่อมสลายของธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างปกติธรรมดา

ท้องทุ่งนั้น... ข้าวกับหญ้าพากันจ่านรรค์ถ้อย
บอกเพลงทุ่ง ไค้รุ่งโอบทุ่งร้อย ร้อยเลือดเนื้อเหี่ยวย่อยร้อยแรงงาน
(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 52)

นานมาแล้ว... ความหลังแว่วระริกไร่เตียงสา
เพรียกสังคีตอดีตเคยลับเลยลา ล่องสายลมหวานมาหาหัวใจ

.....
วันวิ่งเล่นเป็นเด็กเล็กกระจอย ร่าเริงรักถักร้อยถ้อยขับขาน
เพลงผีเสื้อ แมลงปอ หยอกล้อกาล แดดกระพริบ ระยิบวาว หวานรวิ
(คือแรงใจและไฟฝัน, 2540 : 63)

เพลงทุ่ง สังคีตอดีต เพลงผีเสื้อ แมลงปอ ดังตัวอย่างนั้นเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงวิถีชีวิตในชนบทซึ่งยังอยู่ในห้วงคำนึงของคนชนบทตลอดเวลา เพราะความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายและความผูกพันกับธรรมชาติในท้องถิ่นนั้นเป็นเสมือนบทเพลงอันฉ่ำหวาน ซึ่งได้ยินครั้งใดก็ทำให้หัวใจของพวกเขาเหล่านั้นสดชื่นมีชีวิตชีวา

จะเห็นได้ว่า กวีสื่อแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติ ได้แก่ ธรรมชาติมีอิทธิพลเหนือชีวิตมนุษย์ โดยชี้ให้เห็นว่าธรรมชาติสามารถดลบันดาลให้เกิดโทษและสร้างภัยพิบัติแก่มนุษย์ได้ ตลอดจนสร้างความทุกข์เดือดร้อนใจเมื่อต้องเผชิญกับความแปรปรวนผิดปกติของธรรมชาติ กวียังสื่อให้เห็นว่า ธรรมชาติเสื่อมโทรมลงจากการกระทำของมนุษย์ที่มีโลกจริตจนแปรเปลี่ยนระบบคิดจากการเคารพและสำนึกในคุณค่าของธรรมชาติมาเป็นการทำลายธรรมชาติด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อช่วยทุนแรงและเพิ่มผลผลิตตอบสนององความเจริญทางเศรษฐกิจ ระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติที่ฝักใฝ่รักลึกในวัฒนธรรมไทยมาแต่โบราณจึงกลายเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน อีกทั้งกวียังสื่อแนวคิดผ่านบทกวีนิพนธ์โดยชี้ให้เห็นว่าธรรมชาติเป็นสื่อแสดงความจริงของชีวิตมนุษย์ ซึ่งมนุษย์สามารถเรียนรู้ความไม่เที่ยงแท้ของชีวิตผ่านความเสื่อมสลายของธรรมชาติที่ดำรงอยู่ตามปกติธรรมดาได้

3.2.2 ชนบท: ภาพวิถีชีวิตแบบสังคมชนบท

ภาพวิถีแบบสังคมชนบทนั้นไพโรรินทร์ ขาวงาม ได้ใช้ธรรมชาติเป็นเครื่องเปรียบเทียบเน้นย้ำภาพที่สะท้อนความผูกพันอันแน่นแฟ้นกับธรรมชาติของคนชนบทให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันภาพที่ออกมานั้น ก็สะท้อนให้เห็นถึงความทุกข์ระทมของจิตใจที่ต้องพลัดพรากจากถิ่นที่อยู่เพราะธรรมชาติทั้งหลายที่เคยสัมผัสนั้นกลับแปรเปลี่ยนเป็นวัตถุที่ไร้ซึ่งชีวิตชีวา

หอมกลิ่นเหงือกกลิ่นฟางไม่จางกลิ่น
หอมอดีตห้วงหนึ่งหอมซึ่งใจ
ล้วงปลาร้าสับใส่ตะไคร้หั่น
ย้วนน้ำลายอยากลิ้มให้อิ่มพอ

หอมแผ่นดินฤดูหนาวหอมข้าวใหม่
หอมข้าวเหนียวซึ่งเสียวไฉนึ่งไว้รอ
พร้อมเด็ดสรร พริกสตรสเผ็ดหนอ
หวนถึกทออดีตยาวเสียวชวานา

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 47)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่ากลิ่นอายของธรรมชาติและภาพความทรงจำของวิถีชีวิตของชนบทเดิมนั้นยังคงย้ำเตือนให้คนพลัดถิ่นเกิดความรู้สึกโหยหาถิ่นฐานบ้านเกิดที่คุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมและความจริงใจที่เคยได้รับจากคนบ้านเดียวกัน แต่ความเศร้าที่มาปกคลุมความรู้สึกนั้นคือความเป็นจริง ในขณะนี้ที่ไม่สามารถหวนคืนสู่บ้านเกิดได้ ความทรงจำนั้นจึงกลายเป็นเพียงอดีตที่คอยหล่อเลี้ยงจิตใจ

หนาวเข้างยังเหาะอย่างไม่ระย่อ	หลับตาเห็นพ่ออยู่หน้าบ้าน
แม่ยิ้มจากครวอย่างเบิกบาน	น้องน้องหลานหลานวิ่งตัวลอย
เถาตำลึงริมรั้วก็ยั่วทัก	กระถินฝักดอกแคก็แยมค้อย
มะรุยมะละกอก็ร้อคอย	ใบหม่อนไหมน้อยก็ตื่นตัว
ลมลอดกอไผ่เป็นเพลงล่อง	ดงกล้วยใบตองก็ไกวทั่ว
ม้าเอื่อยออกชำระที่กรัว	กล้ากล้ากลัวกลัวไม่รู้แล้ว

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 24)

ภาพธรรมชาติที่ไพโรรินทร์ ขาวงาม ทำให้มีชีวิตชีวาไม่ว่าจะเป็น เถาตำลึง กระถิน ฝักดอกแค มะรุยมะละกอ ใบหม่อน ตัวไหมน้อย ลม กอไผ่ หรือดงกล้วยนั้น ล้วนแล้วแต่สื่อ ภาพความรู้สึกที่อบอุ่นชุ่มชื่นใจช่วยให้คนที่มีความใกล้ชิดผูกพันกับธรรมชาติของคนชนบท อย่างไรก็ตามที่ภาพธรรมชาติเหล่านั้นก็สามารถตีความเป็นเพียงภาพจินตนาการที่สร้างขึ้นเพื่อปลอบใจตัวเอง ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นก็จะเป็นการพลิกอารมณ์ของผู้อ่านให้เป็นความสะเทือนใจอย่างยิ่ง เนื่องจากภาพที่ได้นั้นก็จะกลายเป็นการใช้ธรรมชาติเหล่านั้นเป็นสื่อระบายความคิดถึงบ้านเกิดอย่างสุดหัวใจ อีกทั้งไพโรรินทร์ ขาวงาม ใช้เพลงกล่อมเด็กพื้นบ้านอีสานมาขึ้นต้นบทเพื่อสร้างภาพวิถีชีวิต คนพื้นถิ่นอีสานให้เด่นชัดว่าสามารถดำรงชีวิตอย่างพึ่งพาธรรมชาติได้อย่างไร เนื้อความตามเพลง นั้นบ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของท้องถิ่น ดังเช่น

"นอนสาเด้อหล่า	หลับตาเอื้อยสิกล่อม
เจ้าบ่นอนบให้กินกล้วย	แม่เฮาไปห้วยไปส่อนปลาชิว
เก็บผักตี้วมาใส่แกงเห็ด	ไปใส่เบ็ดเอาปลาค้อใหญ่
มาแกงให้น้องหล่าซ้อยกิน	เจ้าบ่นอนแม่วโพงสิจกตา
เจ้านอนข้าแม่วโพงสิจกหัว	เจ้านอนคว่าแม่วโพงสิจกกัน
เจ้าให้วันเอื้อยตีกันเจ้าหละ"	

(คำใดจะเอื้อยได้ตั้งใจ, 2538 : 121)

ในขณะเดียวกันก็นำเสนอภาพวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปของคนชนบท วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง จากวิถีธรรมชาติที่เป็นไปตามครรลองกลายเป็นวิถีแห่งเงินทอง เป็นยุคของการแก่งแย่งแข่งขันและความรีบเร่งหาผลประโยชน์เข้าตัว ยุคที่ผู้คนจำเป็นต้องปรับตัว ให้เข้ากับความเป็นอยู่แบบใหม่ที่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขเรื่องเงินเป็นสำคัญนั้นทำให้เจ้าสาวใบตองแปรเป็นเจ้าสาวพลาสติกที่ไว้ซึ่งความมั่งคั่ง และความบริสุทธิ์ตามธรรมชาติ ดังบทที่ว่า

พบเจ้าสาวพลาสติกกระรุกรรี่ หว่างวิถีทางแยกปลอมแปลงเปลี่ยว
 มากแต่ยิ้มยั่วใจให้ลดเลี้ยว หลอกให้ลืมนวลเขียวเคยเคียงครอง
 โอ้เจ้าสาวใบตองในร่องสวน ยุคฉะนี้เขี้ยวवलคงถ้วนหมอง
 ยินแต่เพลงพลาสติกกระรุกรรี่ร้อง หรือสิ้นเพลงใบตองเสียแล้วเอย
 (ม้าก้านกล้วย, 2538 : 43)

...โอยละน้อ
 โอยละนาย
 เหมือนคร่ำครวญจากความฝัน
 เสียงนี้ เสียงนั้น
 นั้นเสียงไหน
 โอยละน้อ โอยละนาย
 สุดสายใจ
 ไมไกลหอรอก
 จากประตูของโรงงาน

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 71)

ตั้งตัวอย่างข้างต้นเนื่องจากต้องการสร้างภาพบรรยากาศให้มีกลิ่นอายของความเป็นลูกทุ่ง ซึ่งแสดง ถึงพื้นเพดั้งเดิมของ “ยาม” ที่กล่าวถึงในบทกวี อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มสีสันของภาพที่ผู้อ่านจินตนาการตามได้ดียิ่งขึ้นด้วยการชักนำความคิดผู้อ่านให้แว่วยินเสียงเพลงอันเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย

ไร้อะไรสักสิ่งเหลือลูกแม่ตัวเท่าลูกแหงแค่นี้อย่าดีแต่คิดไปไกลให้รีบหลับรีบนอนเถิดหนอพอตื่นนอนตอนแจ้งมีแรงใหม่แม่จะนำเจ้าไปดูพ่อกับเพื่อนบ้านทอดแหปลาคุ้งน้ำเหนือ เพื่อจะได้ปลาเผือกินเพื่อเหลือเผื่อแบ่งเผื่อปัน นั้นเจ้าว่าดีบ่ ลูกเอย

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 37)

ข้าวค้ำและผักแว่นตามชื่อบท นั้นเป็นตัวแทนของวิถีชีวิตคนชนบทอีสานที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้เดือดร้อนด้วยการ จุนเรือข้าวปลาอาหารตามมีตามเกิดให้แก่ผู้ผ่านทางด้วยมิตรไมตรีอันดีงาม หากแต่ไพรวรินทร์ ชาว งาม ใช้คำว่า รอย ขึ้นบังความหมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตซึ่ง

อาจตีความได้ว่าภาพเช่นนี้จะไม่เกิด ขึ้นอีกแล้วในปัจจุบัน เพราะความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตคน ชนบทอีสานที่ได้รับอิทธิพลทั้งด้าน ความคิด ค่านิยม และวัฒนธรรมจากเมืองหลวง สิ่งเหล่านี้ทำให้ ความเป็นมิตรจิตมิตรใจของคน ชนบทเริ่มร้างจางหายไป

3.2.3 ชนบท: ภาพแห่งการแสวงหาความสำเร็จในชีวิต

วิถีแห่งการพัฒนาแบบเมืองที่สัมพันธ์กับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ได้ส่ง อิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีคิดของผู้คนในสังคม โดยคนเมืองส่วนใหญ่มองว่าสิ่งเหล่านี้คือความ ทันสมัยและความหรูหราเมื่อเกิดการเชิดชูและให้ค่ากับวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและความก้าวหน้ามากขึ้น วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชนบทและภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ ก็จะถูกย่ำยีหายไปเนื่องจากไม่มีผู้ใช้ สอย สานต่อ และอนุรักษ์ จนอาจกล่าวได้ว่าวิถีการพัฒนาแบบเมืองได้รื้อล้างและทำลายภูมิปัญญาของ คนชนบทให้หมดสิ้น ดังนั้นแล้วคนชนบทจึงตีค่าความเจริญผิดกับที่คนเมืองมองโดยสิ่งแปลกใหม่ ต่าง ๆ ที่เข้ามาพร้อมวิถีความเจริญของเมืองนั้นคนชนบทมักจะมองว่าเป็นสิ่งเลวร้ายดังตัวอย่างในบท “เจ้าสาวใบตอง” ใน ม้าก้านกล้วย ของไพโรจน์ทร์ ขาวงาม ดังตัวอย่าง

เธอเจ้าสาวใบตองในร่องสวน	เคยชวนลมมาพ้อห่อข้าวขาว
จะออกทุ่งออกทางทุกครั้งคราว	ต้องห่อข้าวห่อของแล้วท่องไป
จึงยามหิวแกะห่อก็ข้าวหอม	ถึงกลางแดดแดดดอมก็หอมได้
ละคำเอื่อยอ้อมหอมถึงหัวใจ	หอมแต่น้อยคุ้มใหญ่หอมไม่จาง
รักเจ้าสาวใบตองในร่องสวน	เคยหวงนวนลักหนามาจาง
กระแสมโหมยุคทั้งรุกบาง	จนเรดทิศแรมทางอยู่ร้างโรย
อยู่ร้างโรยโดยทางของยุคใหม่	อยู่เหน็บหนาวกับสมัยซึ่งให้โหย
อยู่รวดร้าวกับรักกระอักโดย	ตื่นและตื่นจ้านนโดยสถานเดียว
พบเจ้าสาวพลาสติกกระริกระรี่	หว่างวิถีทางแยกปลอมแปลกเปลี่ยว
มากแต่ยืมยั่วใจให้ลัดเลี้ยว	หลอกลิ้มให้ลิ้มนวลเขียวเคยเคียงครอง
ไอ้เจ้าสาวใบตองในร่องสวน	ยุคฉะนี้เขียวนวลคงถ้วนหมอง
ยืนแต่เพลงพลาสติกกระริกร้อง	หรือสิ้นเพลงใบตองเสียแล้วเอย

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 43)

จากบทกวีนิพนธ์ข้างต้น กวีได้แสดงภาพเปรียบเทียบระหว่างชนบทกับเมืองภาพของสังคม ชนบทที่กวีนำเสนอคือ วิถีการดำรงชีพแบบดั้งเดิมที่อาศัยธรรมชาติ โดยสื่อผ่านการห่ออาหารด้วย “ใบตอง” ที่อยู่ในสภาพที่ร้างโรย รวดร้าวกว และจ้านน อันบ่งบอกถึงการถูกรอบงาจนเข้าสู่

ความพินาศย่อยยับเพราะความเป็นเมืองซึ่งนาเสนอผ่านการใช้วัสดุสังเคราะห์คือ “พลาสติก” ที่สร้างขึ้นมาให้ก่อเกิดความลุ่มหลง อันส่งผลให้สภาวการณ์ของไบตองหรือธรรมชาติที่มีความสดชื่น มีชีวิตชีวกำลังจะเลื่อนหายไป และถูกแทนที่ด้วยพลาสติกหรือเทคโนโลยีที่ไม่มีชีวิตชีวา ดังนั้นเมืองกับชนบทในลักษณะนี้เปรียบเสมือนเป็น “ปฏิปักษ์” ต่อกัน โดยกวีไทยได้ให้คำชนบทหรือวิถีแบบดั้งเดิมว่าเป็นสิ่งดีงามและความบริสุทธิ์ ดังที่กวีพรรณนาความหอมของไบตองว่า “จึงยามทิวเกาะห่อก็ข้าวหอม ถึงกลางแดดแผดดมก็หอมได้” เป็นการช่วยจรรุงความรู้สึกเมื่อยามได้กลิ่นว่า “หอม(ไป)ถึงหัวใจ” ในขณะที่เมืองหรือวิถีชีวิตแบบใหม่ก็จะเป็นสิ่งชั่วร้ายและเลวทราม ดังที่กวีพรรณนาถึงพลาสติกว่าเป็นสิ่งที่แฝงไว้ด้วยเล่ห์กล ด้วยคำว่า “ระริกกระรี่” “ยืมยั่ว” และ “หลอก”

การที่กวีเลือกใช้คำสื่อถึงทั้งชนบทและเมืองว่าเป็น “เจ้าสาว” นับเป็นการนำเอาลักษณะของผู้หญิงที่มีทั้งด้านที่อ่อนหวาน นุ่มนวลมาผนวกไว้กับ “ความเป็นชนบท” และอีกด้านที่มีจริตจะกร้านหรือการแสดงออกที่ผ่านการปรุงแต่งมาผนวกไว้กับ “ความเป็นเมือง” โดยผ่านสายตาที่อาจจะอนุมานได้ว่าเป็น “มุมมองของผู้ชาย” ถือเป็นนัยหนึ่งที่สะท้อนถึงการยอมรับและการให้ค่าในความเป็นหญิงที่ยังคงเชิดชูความหมายของผู้หญิงแบบจารีตที่ต้องอ่อนโยนและสุภาพเรียบร้อยเหมือนดังเช่นผู้หญิงในชนบทที่ยังมิได้เปลี่ยนแปลงไปกับสภาพสังคมที่หล่อหลอมด้วยความทันสมัยอย่างเช่นผู้หญิงในเมือง แต่อย่างไรก็ตามผู้หญิงในชนบทอาจจะต้องเปลี่ยนแปลงไป เพราะบริบทของการพัฒนาตามระบอบอุตสาหกรรมที่เข้าสู่สังคมสมัยใหม่ ดังเช่นภาพของไบตองที่กำลัง “หมอง” และสูญเสีย “สี” สภาพไป จะเห็นได้ว่าความเป็นเมืองที่เข้ามาแพร่ขยายวิธีการพัฒนาได้สร้างผลกระทบต่อชนบท ทั้งในระดับกายภาพที่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมทรุด ปัจเจกบุคคลที่วิถีชีวิตความเป็นอยู่ลักษณะนิสัย และพฤติกรรมจำต้องเปลี่ยนแปลง ตลอดจนอารมณ์ความรู้สึกที่สลดใจต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถูกละเลยความสำคัญ

วิธีการพัฒนาของเมืองที่รุกล้ำธรรมชาติได้ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตและอาชีพของคนชนบท ทำให้คนชนบทบางส่วนจำต้องโยกย้ายถิ่นฐานมาอาศัยและหางานทำในเมืองโดยคนชนบทที่อพยพมาอยู่ในเมืองส่วนมากจะเป็นวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ ทำให้ภาคชนบทและเกษตรกรรมต้องเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนแรงงาน อีกทั้งคนชนบทที่อพยพมาอาศัยในเมืองยังต้องประสบปัญหาในการดำรงชีวิต และความรู้สึกที่แปลกแยกต่อรูปแบบสังคมสมัยใหม่ที่ไม่คุ้นชิน ดังตัวอย่างในบท “ต้นหญ้าร่วมยุคสมัย” ใน *ฤดีกาล* ของไพโรรินทร์ ขาวงาม ที่กล่าวถึงมุมมองของคนชนบทที่ต้องละทิ้งจากถิ่นฐานเดิมมาอาศัยในเมืองอย่างอึดอัดและทุกข์ตรม โดยหวนคิดถึงความสุขยามได้อยู่ที่บ้านเกิดที่มีแต่ความสวยงามและร่มรื่นตามธรรมชาติ ดังตัวอย่าง

ยุคสมัย เมื่อมีงั้ไม้มาใหม่หม่น
 เป็นถ้ำปลิวลิวปนหม่นเมฆเหลืออง
 พันธุ์ตึกใหญ่ขยายพันธุ์อันรุ่งเรือง
 ไร้นือดินหนุ่นเนื่องดาเนินทาง
 โศกเมื่อดินเศร้าเมื่อดทรายใต้พากฟ้า
 ฝันไปถึงทุ่งหญ้ากว้างกว่ากว้าง
 ที่ที่เคยผ่านวัยไปอ่อนวาง
 ใจอ้างอ้างเคยบอกรัก ทักทายตะวัน

.....
 พลัดน้ำค้าง ร้างพรมหญ้า เคยเหยียบใกล้
 มาหลงอยู่กับเมืองใหญ่ไกลจากเหย้า
 มาคุ่มต้นบนปูนที่ปูเท้า
 มาแปลกแยกแปลกเปล้าเหงาแผ่นดิน
 บ้านนี้คับ ทางนี้ข้อง คลองนี้ขุ่น
 ลมนี้ฟองละอองฝุ่นหม่นพิชกลิ่น
 ทิ้งน้ำตานองใต้ดวงตาริน
 ลงอุทธรณ์ธรณีสันน้ำตา

(ฤติกาล, 2539 : 70-71)

จากบทกวีนิพนธ์ข้างต้น กวีได้กล่าวถึงคนชนบทที่อพยพมาอยู่ในเมืองซึ่งรายล้อมไปด้วยตึกและปราศจากพื้นดิน โดยการอาศัยอยู่ในเมืองนั้นต้องเผชิญกับความทนทุกข์ทรมาน ดังตัวอย่าง “มาหลงอยู่กับเมืองใหญ่ไกลจากเหย้า” เนื่องจากเมืองเป็นสถานที่ที่ไม่คุ้นเคยและมีวิถีการดำรงชีวิตที่แตกต่างจากชนบท ทำให้ต้องประสบกับปัญหาทางด้านอารมณ์และความรู้สึก อันเป็นตัวการบั่นทอนความเข้มแข็งในการดำเนินชีวิตท่ามกลางสังคมเมืองที่ดูโหดร้าย เมื่อเผชิญหน้ากับความทุกข์ท้อใจ คนชนบทย่อมปลอบตัวเองด้วยการหวนคิดถึงบ้านที่มี “ทุ่งหญ้ากว้าง” และธรรมชาติอันร่มรื่น ซึ่งการหวนให้คิดถึงชนบทหรือที่อยู่อาศัยที่ตนจากมานั้น ชัยรัตน์ พลมุข (2557: 185) ได้กล่าวว่า “เป็นบาดแผลฝังจำของผู้อพยพ อันเกิดจากการถูกกระทำทั้งร่างกายจิตใจจากเมืองบาดแผลทางความรู้สึก ดังกล่าวได้นำไปสู่การตั้งคำถามว่าการเข้าเมืองเพื่อสังคมนั้นคุ้มหรือไม่กับการต้องแลกด้วยชีวิตและจิตวิญญาณ” อย่างไรก็ตามย่อมต้องจำผืนทนใช้ชีวิตในเมืองต่อไป

เรื่องราวการจากลาถิ่นฐานบ้านเกิดของคนชนบทที่ต้องเผชิญเส้นทางอันยากลำบากและทุกข์
ทรมานในการเดินทางเข้าเมือง ดังตัวอย่างในบท “ลูกชายของชานา” ใน *ถดถูกาล* ของไพโรรินทร์
ชวางาม ดังตัวอย่าง

ไอ้แม่โสพเอ๋ย	นี่คือยุคทุนนิยม
ดวงใจแม่จึงจม	จำนนใจในวงจร
รวงข้าวต่างร้าวรวง	เมล็ดร่วงลงร้าวรอน
อกฟุ้งท้องนาดอน	ขยับแยกทั้งตาดำ
รวงข้าวแห่งความรัก	อันค้อมรวงสู่ธรณี
รวงแต่ละรวงพลี	เป็นสมบัติของแผ่นดิน
.....	
พ่อแม่แห่งท้องทุ่ง	ยังเหน็บหนาวเล่าตำนาน
ส่งลูกออกจากบ้าน	ไปเล่าเรียนเพื่อรุ่งเรือง
ลูกชายของชานา	ทนตากหน้าอยู่ในเมือง
หวนคิดอดีตเคือง	มีจากกลับไปทำนา
ซื้อข้าวเขาใส่ถุง	ชาวทุ่งในหม้อไฟฟ้า
คำข้าวตั้งจะคา	ค้ำกลาคอเมื่อคิดไป
ลูกชายของชานา	ยิ่งคิดยิ่งไม่เข้าใจ
ระบบทุนนิยมโย	ยิ่งยกย่อนับซ้อนกล
	(ถดถูกาล, 2539 : 88-89)

จากบทกวีนิพนธ์ข้างต้นใช้เรื่องเล่าเพื่อนำเสนอเรื่องราวของ “ลูกชายชานา” ตัวแทนคน
ชนบทรุ่นใหม่เดินทางมาอาศัยอยู่ในเมือง สื่ออารมณ์ความรู้สึกของคนที่เกิดจากบ้านเกิดเมืองนอนเพื่อ
มาต่อสู้ชะตากรรมในเมืองหลวง กล่าวคือ สาเหตุของการเดินทางของ “ลูกชายชานา” เกิดจากการ
รุกรานของสังคมทุนนิยมและอุตสาหกรรมโดยเฉพาะเมื่อความเจริญพัฒนาไปอย่างไม่เท่าเทียมกัน
สังคมชนบทที่อิงอยู่กับการทำเกษตรกรรมย่อมได้รับผลกระทบจากการถูกละเลย กวีได้ให้ภาพการ
คร่ำครวญของธรรมชาติคือ แม่โสพที่จิตใจ “ร้าวรอน” และรู้สึกพ่ายแพ้อย่าง “จำนนใจในวงจร”
ของเมือง เป็นสื่อแทนความอัดอั้นใจและความเจ็บปวดของคนชนบท ภาพสังคมชนบทที่ปรากฏเป็น
ภาพของการล่มสลาย วิธีชีวิตคนชนบทจำต้องเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคนชนบทรุ่นใหม่ นั่นมิใช่เป็นการ
ทำเกษตรกรรมอย่างแต่ก่อน หากแต่เป็นการศึกษาเล่าเรียนในเมืองเพื่อไปประกอบอาชีพและนำ
รายได้กลับไปจุนเจือครอบครัว ในบทกวีนี้สอดแทรกความทุกข์อันเนื่องจากการพราดจากกันระหว่าง

พ่อแม่ลูกและความทุกข์ของผู้ที่ต้องมาทนลำบากในเมืองหลวง สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ล้วนดูแปลกใหม่ จนเกิดความรู้สึก “หวงคิดอดีต” ถึงบ้านเกิดที่ตนเคยอาศัย แต่ความเศร้าที่มากคลุมความรู้สึกนั้น คือความเป็นจริงในขณะนี้ที่ไม่สามารถหวนคืนสู่บ้านเกิดได้ กวีได้ให้ตัวละคร “ลูกชายชาวนา” ถ่ายทอดอารมณ์ที่ต้องเผชิญกับความโหดร้ายเสื่อมโทรมในเมือง โดยเฉพาะกระแสนิยมที่ทำให้ความสำคัญกับเงินเป็นใหญ่ ภาพเมล็ดข้าวที่ “ตั้งจะคา ค้างลาคอเมื่อคิดไป” และน้ำตาที่หยด “ลงรดข้าวในจานนั้น” สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตของลูกชายชาวนาว่าต้องรู้สึกทุกข์ระทมและฝืนทนเพียงใด ซึ่งตนที่เป็นทายาทของผู้ผลิตข้าวกลับต้องซื้อข้าวในถุงพลาสติกกลับไปกิน จะเห็นได้ว่ากวีสร้างเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตคนชนบทในเมืองที่มีนโยบายเสรีและขมขื่น นับเป็นกลวิธีสำคัญในการนำเสนอสังคมเมืองในแง่มุมที่ตกต่ำซึ่งถูกหล่อหลอมด้วยระบบทุนนิยมที่ “เงิน” ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเติมเต็มชีวิตให้สมบูรณ์ ทำให้ต้องจากบ้านเกิดเมืองนอนความหวังเพียงต้องการความสำเร็จในชีวิตที่ดีขึ้น

3.2.4 ชนบท: ภาพความแห้งแล้งทุรกันดาน

ห้วยคงแห้ง ผักคงเหี่ยว ปลาคงหาย	แม่คงหาตาละลายใจเหี่ยวห่อ
นั่งไหหวดคอยแม่อย่างแท้ท้อ	แม่นั้นหน คงหิวไส้ถั่วแล้ว
โอ้แม่จ่าริบมาเถิดหนาแม่	นี่ค่าลงยินแต่ท้องร้องแหว่
บ่ได้ผักได้ปลามาสักแนว	มาต้มเผือกมันแกวกินพลางพลาง
คำมีดแล้วแม่บ่มาน้องหล้าเอ๋ย	แม่บ่เคยมาซ้ำหรือเห็นห่าง
โน่นเห็นบ่แมวโพงเดินพุงกาง	อยากจับย่างกินก่อนแม่จะมา
	(คำใดจะเอ๋ยได้ตั้งใจ, 2539 : 121)

คนอีสานต้องเผชิญกับความแห้งแล้งของธรรมชาติแวดล้อม ความแห้งแล้งนี้เองที่ทำให้คนอีสานต้องพลัดถิ่นฐานที่เคยทำมาหาหากินมุ่งเข้าสู่เมืองหลวง

"ถ้ารักแม่ จงรู้จัก รักแผ่นดิน น้ำนมแม่แม่กระสุนรู้ เสนหา
น้ำใจแม่แม่พิรุณ ชุ่มนภา ลูกของแม่ จงหาญกล้าเดินทางไกล
โลกมีร้าง เพลงร้อง ทำนองเสนาะ คอยเหย้ายั่ว หัวเราะและร้องไห้
ลูกจะเร่ร่อนร้าง อยู่อย่างไร เพลงของแม่จะแว่วไหว ในวิญญูณ"
โอ้เพลงแม่เหงาหงา แต่กร้าวแกร่ง ยามลูกแรงใจล้ำ ยิ่งกล้าหาญ
ระหกระเหิน ห่างหาย ไปเสียนาน วันนี้ได้กลับบ้าน สะท้านทรวง
คนพลัดถิ่น หลงทาง จะทุกข์โงง ถ้าปราศจากแรงใจ อันใหญ่หลวง

รักของแม่ ตั้งประทีป กะพริบดวง อันวาวโรจน์ โชติช่วง ทุกช่องทาง
 กลับมาหอม หัวใจ ให้กรุ่นหวัง กลับมาฟัง เพลงของท้องทุ่งกว้าง
 กลับมารับลมแรง ทุ่งแล้งร้าง กลับมาสร้าง ศรีทธา ทำแรงลม
 กลับมาทวนความหลัง ปี่ซังข้าว กลับมานอน นับดาว พราวผสม
 กลับมารู้เรื่องราว อันรื่นรมย์ และเรื่องราวทุกซักระทมของแผ่นดิน

เพื่อจะจรดวงใจ ไปอีกครั้ง เพราะภาระชีพหวัง ยังไม่สิ้น
 แม่รำพึงในใจ ลูกได้ยิน สะเทือนใจ แอบรินน้ำตาฟัง
 ลูกเอ๋ย เคยใกล้จะไกลนัก แต่มีรัก แม้จะไกล ยังได้หวัง
 ลูกยิ่งโต ยิ่งต้องสู้ อยู่ลำพัง อุ่นอ้อมอก ในความหลัง ยังฝังจำ
 ถ้ารักแม่ จงรู้จัก รักแผ่นดิน อยู่ไหนใด จงได้ริน น้ำใจฉ่ำ
 ดินติดดิน แม้ดินจะเขลอะดำ แต่การงาน นั้นแหละทำให้ลูกงาม
 ดวงใจอย่ากระด้าง ต่อความเศร้า คนทุกข์ยาก เพื่อนเรา ยังล้นหลาม
 เขายังหวังดวงดาว ะวาวววม ดาวศรีทธา ลูกจงตาม โปรมแสงพร
 ธรณีนปรางนี่ต่อเรานัก พร้อมจะให้ลูกรัก ได้พักผ่อน
 ใจแผ่นดิน คือมารดาผู้อาทร ให้ลูกหนุนตักนอน ไปจนตาย
 แผ่นดินคือมารดา

(ฤดีกาล, 2539 : 98)

ไพโรรินทร์ ขาวงาม ต้องการสาระสำคัญของบทว่า แผ่นดินถิ่นกำเนิดของคนพลัดถิ่นนั้น
 เปรียบเสมือนแม่ซึ่งพร้อมที่จะให้ความรักและไถ่ถอนแก่พวกเขาเสมอ การกลับไปเยี่ยมเยือนบ้านเกิด
 นั้นเป็นส่วนสำคัญในการปลอบปลุกศรีทธา และพลังร่างกาย แรงใจให้หวนคืนมาเพื่อสู้ชีวิตใหม่
 ดังนั้นความหมายของแผ่นดินถิ่นเกิดอันเป็นมาตุภูมิของคนไกล บ้านนั้นย่อมมีคุณค่าสูง ควรค่าแก่การ
 ทดแทนพระคุณเยี่ยงบุพการีคนหนึ่ง นั่นคือสารที่แฝงไว้กับชื่อ บทว่าทุกคนโดยเฉพาะผู้คนที่อพยพ
 โยกย้ายจากบ้านเกิดไปสู่เมืองหลวงให้รู้ซึ่งถึงบุญคุณของบ้าน เกิดเมืองนอน และกลับมาตอบแทน
 พระคุณแผ่นดินด้วยการไม่ละทิ้งถิ่นฐานและทะนุบำรุงถิ่น กำเนิดของตนให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป

จะเห็นได้ว่าไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้กลวิธีการนำเสนอภาพสังคมชนบท ความแห้งแล้งความ
 แร้นแค้นของสภาพภูมิอากาศการอยู่การกินที่ขัดสน ต้องดิ้นรนหาเลี้ยงชีพความทุกข์ยากเหล่านี้นี้เอง
 เป็นปัญหาของสังคมชนบท ที่ส่งผลให้ต้องแสวงหาความอยู่ดีกินดีละทิ้งวิถีแบบเดิม ๆ มุ่งหน้าหา
 ความหวังของชีวิต นั่นคือเมืองหลวงนั่นเอง แต่ขณะเดียวกันการแสวงหาความมั่งคั่งในเมืองใหญ่ก็มี
 อาจทำให้พวกเขาเหล่านั้น ได้ละทิ้งความเป็นรากหญ้ายังโหยหามาตุภูมิอันเป็นแผ่นดินเกิด เป็นพลัง
 ทางจิตวิญญาณให้สู้ชีวิตอย่างไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากสะท้อนให้เห็นถึงความมีสำนึกรักบ้านเกิด

3.2.5 ชนบท: การเปลี่ยนแปลงทางสังคมชนบท

ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมไม่ได้ส่งผลกระทบต่อคนในสังคมเมืองเท่านั้นแต่ยังส่งผล
 กระทบถึงคนในชนบทด้วย เนื่องจากค่านิยมบางประการของคนเมืองได้ขยายอิทธิพลถึงคนชนบทให้
 มีความคิดเขียนแบบและประพฤติปฏิบัติตามโดยยึดเอาสังคมเมืองเป็นแม่แบบด้วยดังตัวอย่าง

เดี๋ยวนี้ใครเขาก็หายไปเมืองนอก	ทิ้งบ้านนอกไปขายแรงในแหงสวรรค์
ค้าเหวี่ยงเค็ม เลือดแดง แข่งรวยกัน	บ้างบุกค้ากำปั่นผันถึงเงิน
ซื้อสายสร้อยเส้นทองคล้องคอสวย	กลับบ้านด้วยมั่นใจไม่ขัดเขิน
ซื้อจอบภาพเสียงดังดู-ฟังเพลิน	งามเหลือเกินนะดาราวปากฟ้าเมือง
เพื่อนมันมีข้าไม่มีชีชายหน้า	สงสารพ่อแม่ชราหน้าซีดเหลือง
มุงานหนักมาแต่น้อยปล่อยชีพเปลือง	ไม่รู้เรื่องรู้ราวข่าวสังคม
เจ้าน้องชายได้แชะแจจ้อง	หน้าบ้านของคนอื่นน่าชื่นชม
ยิ่งทำนาซำยิ่งโตอย่างโง่งม	มีแต่จมนจนกระจอกไม่ออกเงย
ท้องมันหิวก็พอทนไม่บ่นพล่อย	หน้ามันน้อยนี้อายนักบักเสี่ยวเอ๋ย
จะทนอยู่อย่างข้าประสาเขย	ใครที่เี้ยยใครก็เยะห้าวเราะกัน

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 45)

แม่เจ้าลูกจะได้เป็นใหญ่เป็นโตไ้กว่าพ่อแม่ผู้ทำนาหรืออย่างไรหาแม่
 แม่เจ้า แม่กับพ่อผู้ทำนาเคยอยากเป็นใหญ่เป็นโตไ้กว่าปู่ตายายผู้เป็น
 ชาวนาหรือเปล่าหาแม่เอ๋ย

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 37)

จากความทุกข์ยากที่เกิดจากสภาพทางเศรษฐกิจที่ไม่สู้จะดีนักของคนอีสาน การทำนาที่ไม่ได้ช่วยให้ชาวนามีชีวิตที่สุขสบายขึ้นเลยมีแต่ต้องลำบาก อดอยากปากแห้ง ต่างจากคนที่ทิ้งไร่ทิ้งนาไปขายแรงงานในเมืองหลวง ถึงจะต้องอาบเหงื่อ ตกแดดตากลม แต่ก็มีชีวิตที่ดีกว่าการทำนามาก มีสร้อยมีทองใส่มีทีวีจอใหญ่ดู ซึ่งมีผลทำให้คนอีสานหันหลังให้กับอาชีพเกษตรเข้าไปสู่เมืองหลวง กวีชี้ให้เห็นความน้อยเนื้อต่ำใจของชาวนา ที่ต้องเผชิญกับความทุกข์ยากอย่างแสนสาหัสจากการตรากตรำทำนาท้องหิวก็ไม่หนักเท่าความอาย อายที่เพื่อนมีสิ่งอำนวยความสะดวกมากมายแต่ผิดกับตัวเองที่ยังทำนาอยู่โง่งงเขลา แต่กระนั้นกวีก็ไม่ทอดทิ้งอาชีพเกษตรไปเสียจนหมด เพราะกวียังชี้ให้เห็นว่าใช่ความลำบากจะทำให้คนอีสานทุกคนละทิ้งอาชีพเกษตร เข้าไปทำงานในเมืองหลวงกัน เพราะในบท หนาวดอกจันนี้ กวีได้ชี้ให้เห็นว่ายังมีคนที่ยังรักในความเป็นอีสาน รักในความเป็นสังคมเกษตรไม่ละทิ้งกลิ่นปลาร้าไปกินเป็ดกินไก่ในเมือง

ตัวอย่างทั้งสองข้างต้นนั้นแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงความคิดและค่านิยมของชาวนาได้ชัดแจ้งทั้งด้านความต้องการเรื่องวัตถุและข้าวของเครื่องใช้ที่กลายเป็นเครื่องบ่งบอกฐานะของผู้ครอบครองมากกว่าที่จะมีไว้เพื่อความจำเป็นในชีวิตดังที่ไพโรจน์ทร์ ชาวงามใช้สายสร้อยทองและจอภาพ(ซึ่งหมายถึงโทรทัศน์) เป็นสัญลักษณ์แทนการเดินทางตามกระแสวัฒนธรรมของสังคมเมือง และด้านความต้องการในการยกระดับฐานะของตนเองและครอบครัวให้สูงขึ้นเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีดังจะเห็นได้จากคำถามที่ลูกถามแม่ตามที่ขีดเส้นใต้ไว้

นอกจากนี้ยังใช้ดารารำฟ้าเมืองมუნเน้นให้เห็นว่าดารารำหรือนักแสดงเหล่านี้เป็นคนอีกกลุ่มหนึ่งที่แตกต่างไปจากคนธรรมดาซึ่งมักจะเป็นคนที่อยู่ในเมืองเท่านั้นและการมუნเน้นที่ฟากฟ้าเมืองซึ่งหมายถึงเมืองกรุงอย่างกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตนักแสดงหรือดารารำเหล่านี้ให้เป็นคนอีกระดับหนึ่งของสังคมนั้นทำให้ดารารำเป็นตัวแทนของคนเมืองที่จัดว่าเป็นคนกลุ่มน้อยที่อยู่ในสังคมคนละระดับกับชาวบ้านทั่วไปซึ่งจะได้รับการยกย่องชื่นชมและเป็นแรงจูงใจให้คนธรรมดาต้องการเอาเป็นเยี่ยงอย่าง เพราะดารารำนักแสดงเหล่านี้จะมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับและที่สำคัญคือได้รับค่าตอบแทนสูง

นอกจากนี้ยังมีค่านิยมใหม่ที่จำเป็นต้องรู้เรื่องราวชาวสังคมเพื่อจะได้จัดว่าเป็นคนมีระดับ เพราะมีหูตากว้างขวางถือว่าเป็นคนในแวดวงสังคมซึ่งมีนัยถึงชนชั้นสูงที่ต้องเข้าสมาคมกันเป็นประจำ เพื่อติดตามข่าวสารบ้านเมืองข่าวในแวดวงธุรกิจและข่าวคราวความเคลื่อนไหวของคนระดับเดียวกัน ดังนั้นการทราบข่าวสังคมจึงเป็นอิทธิพล อีกประการหนึ่งที่แผ่ไปสู่สังคมชนบทเพื่อยกระดับฐานะให้เป็นชนชั้นสูงที่รอบรู้ข่าวอยู่ตลอดเวลา

ค่านิยมทั้งสองประการข้างต้นคือความต้องการวัตถุและความต้องการยกระดับฐานะตนเอง
นั้นแพร่กระจายมาจากสังคมเมืองที่เป็นแม่แบบของความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและเมื่อ
สังคมชนบทได้ซึมซับค่านิยมเหล่านั้นมาก็ติดและทำตามอย่างไม่มีข้อสงสัยด้วยคิดว่า การเลียนแบบคน
เมืองนั้นคือความเจริญก้าวหน้าและความศิวิไลซ์ของชีวิตดังจะเห็นได้ชัดเจนในวรรณคดี

ท้องมันหิวก็พอทนไม่ปนพล่อย

หน้ามันน้อยนี้อายนักนัยเสียวเอ๋ย

(คำใดจะเอ๋ยได้ตั้งใจ, 2539 : 154)

ไพโรรินทร์ ขาวงาม แสดงให้เห็นค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปถึงขั้นที่คนชนบทเห็นว่าวัตถุที่ใช้
แสดงความมั่นคงมั่งคั่งทางฐานะเศรษฐกิจหรือความมีหน้ามีตาทางสังคมนั้นสำคัญกว่าเรื่องปากท้อง
หรือความหิวเสียแล้วการยอมอดอยากเพื่อให้ได้มีหน้ามีตาไม่อายใครเพราะมีวัตถุแสดงฐานะร่ำรวย
นั้นยังเป็นการเสนอภาพที่กระทบใจผู้อ่านมากขึ้นดังนั้นค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปของคนชนบทนั้นก็
สาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่เป็นแรงผลักดันให้คนชนบทเดินทางเข้าสู่เมืองเพื่อแสวงหาความ
เจริญก้าวหน้าให้ตนและครอบครัว

จะเห็นว่าไพโรรินทร์ ขาวงาม ใช้บทสนทนาในการนำเสนอเรื่องราวทั้งสองบททั้งนี้อาจเป็น
เพราะต้องการนำเสนอความคิดที่จริงจังเช่นนั้นผ่านมุมมองของคนชนบทพื้นถิ่นที่ได้รับกระแสค่านิยม
ของสังคมเมืองจริง ๆ ถือเป็น การถ่ายทอดเรื่องราวความคิดของคนพื้นถิ่นสู่คนพื้นถิ่นซึ่งถือเป็นคน
บ้านเดียวกันให้กันและกันฟังอย่างบริสุทธิ์ใจและตรงไปตรงมาทำให้ผู้อ่านได้สัมผัสความคิดของคน
ชนบทได้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น

แต่อย่างไรก็ตามไพโรรินทร์ ขาวงามได้แทรกที่ศนะเกี่ยวกับค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงของคน
ชนบทไว้ในบทกวีในตัวอย่างที่สองว่าความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงระดับฐานะตนเองของคนชนบทนั้น
เป็นเพียงแค่ความพ้อฝันเท่านั้นเพราะในความเป็นจริงแล้วคนชนบทที่ด้อยทั้งปัญญาและโอกาสไม่
สามารถผันชีวิตให้ดีขึ้นอย่างที่หวังได้ดังที่ไพโรรินทร์ ขาวงาม ยืมตัวละครแม่ให้พูดกับลูกว่า

โธเอ๋ยบักสี่เหล่าลูกแม่ตัวเท่าลูกแหงแค่นี้อย่าดีแต่คิดไปไกลให้รับหลับรีบ
นอนเถิดหนอพอตื่นนอนตอนแจ้งมีแรงใหม่แม่จะนำเจ้าไปดูพอกับเพื่อน
บ้านทอดแหปลาคุ้งน้ำเหนือ เพื่อจะได้ปลาเพื่อกินเพื่อเหลือเพื่อแบ่งเพื่อ
ปัน นั้นเจ้าว่าดีป่ ลูกเอ๋ย

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 37)

จากคำพูดของแม่ นั้นทำให้เราเห็นว่าความคิดฝันที่จะได้เป็นเจ้าของนายโตของลูกตามที่คุณน้าลาวบอกนั้นเป็นเพียงฝันลมๆแล้งๆเท่านั้น ในทางตรงกันข้ามไฟวรินทร์ ชาวงาม แนะนำให้คิดถึงความเป็นไปในโลกของความเป็นจริงมากกว่าสิ่งที่เป็นไปได้ในปัจจุบันคือการต่อสู้หาเลี้ยงชีพจากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนและดำเนินชีวิตตามครรลองของตนอย่างมีความสุขตามอัธยาศัย

วิถีโลกเลื่อนที่วิถีชีวิต
โลกเลี้ยงเด็ก-ทบกาลจนกร้านฉกรรจ์
จนความตายของควายเนื้อเป็นเรื่องเล็ก
มือแห่งกาลยังแกว่งโลกโยกและไกว

หลายสิ่งล้วนแล้วสถิตแต่ในฝัน
เด็กเลี้ยงควาย-ทบวันจนพันไป
และกำเนิดของควายเหล็กเป็นเรื่องใหญ่
บิดใบหน้ายุคสมัยให้เปี้ยวร้าว

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 38)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าไฟวรินทร์ ชาวงาม ได้ตอกย้ำค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยการนำเสนอโดยใช้ควายเนื้อซึ่งเป็นคู่ทุกข์คู่ยากในการทำงานของชาวนามาช้านาน เป็นตัวแทนของความผูกพันวิถีชีวิตการทำงานของคนชนบทที่กำลังจะถูกกลืนหายไปด้วยการเปิดรับเทคโนโลยีสมัยใหม่คือ ควายเหล็ก หรือรถไถนา เข้ามาช่วยผ่อนแรงชาวนาได้มากขึ้น แม้เหตุผลการเปลี่ยนแปลงจะขึ้นอยู่กับปริมาณและความรวดเร็วของผลผลิตทางการเกษตรเป็นหลัก แต่ไฟวรินทร์ ชาวงาม ก็ได้นำมุมมองที่ขมขื่นค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปนี้มาเสนอด้วยความเศร้าใจเพราะการตายของควายเนื้อซึ่งแม้จะเป็นสัตว์แต่ก็มีชีวิตจิตใจนั้นก็กลับกลายเป็นเรื่องไม่สำคัญอีกต่อไป ตรงกันข้ามกับควายเหล็กหรือรถไถนาที่เป็นเครื่องจักรนั้นก็กลับได้รับความสนใจมากกว่า สิ่งนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเงื่อนไขของผลประโยชน์และเงินตรา นั้นเป็นตัวกำหนดค่านิยมของชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่านิยมของชาวนาให้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

ความก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้งของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มุ่งพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรับใช้มนุษย์ได้เพิ่มบทบาทแทนที่การดำรงอยู่ของธรรมชาติ ธรรมชาติถูกเทคโนโลยีจากเมืองเบียดเบียนและทำลายล้าง หรืออาจกล่าวได้ว่าวิถีเมืองแห่งการพัฒนาได้ทำลายภูมิปัญญาของคนชนบทให้สูญสิ้นคุณประโยชน์ ดังตัวอย่างในบท “เจ้าสาวใบตอง” ใน *ม้าก้านกล้วย* ของไฟวรินทร์ ชาวงาม กวีพิจารณาธรรมชาติในด้านที่เป็นอุดมคติด้วยอารมณ์ถวิลหาอันเกิดจากการรุกรานของเทคโนโลยีที่เข้ามาแทนที่ธรรมชาติ ดังตัวอย่าง

เธอเจ้าสาวใบตองในร่องสวน	เคยขอนวลมาพ้อห่อข้าวขาว
จะออกพุงออกทางทุกครั้งคราว	ต้องห่อข้าวห่อของแล้วท่องไป
จึงยามหิวแกะห่อก็ข้าวหอม	ถึงกลางแดดแดดดอมก็หอมได้
ละคำเอื่อยอ้อมหอมถึงหัวใจ	หอมแต่น้อยคุ้มใหญ่หอมไม่จาง

.....
อยู่ร้างโรยโดยทางของยุคใหม่	อยู่เหน็บหนาวกับสมัยซึ่งให้โทษ
อยู่รูดร่ำกับรักกระอักโดย	ดั้นและดั้นจ้านนโดยสถานเดียว
พบเจ้าสาวพลาสติกกระริกระรี่	หว่างวิถีทางแยกแปลกปลอมเปลี่ยว
มากแต่ยืมยั่วใจให้ลดเลี้ยว	หลอกล่อมให้ลืมนวลเขียวเคยเคียงครอง

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 43)

จากกวีนิพนธ์ข้างต้น กวีใช้จินตภาพคู่ตรงข้ามระหว่าง “เจ้าสาวใบตองกับ เจ้าสาวพลาสติก” เป็นสื่อแทนชนบทกับเมือง กล่าวคือ “เจ้าสาวใบตอง” เป็นตัวแทนของการวิถีการกินอยู่แบบดั้งเดิมของคนชนบทที่อาศัยใกล้ธรรมชาติ ด้วยสื่อผ่านภาพการห่อข้าวปลาอาหารด้วย “ใบตอง” ที่ถูกทำร้ายจากยุคสมัยของเทคโนโลยีจนอยู่ในสภาพ “ร้างโรย” “เหน็บหนาว” “รูดร่ำ” และ “จ้านน” ถ้อยคำดังกล่าวบ่งบอกถึงสังคมชนบทที่อ่อนแอจากกระแสความเป็นเมือง ที่ถูกนำเสนอผ่านการใช้วัสดุอินทรีย์สังเคราะห์คือ “พลาสติก” หนึ่งในสิ่งประดิษฐ์ “ยุคใหม่” ของสังคมเมือง กวีได้ใช้อุปมาลักษณะระหว่าง “เจ้าสาวใบตอง” กับ “เจ้าสาวพลาสติก” เพื่อเชิดชูความหมายของวิถีชนบทไว้กับความดีงาม ดังที่กวีพรรณนาความหอมของใบตองว่า “จึงยามหิวแกะห่อก็ข้าวหอม ถึงกลางแดดแดดดอมก็หอมได้” ซึ่งเป็นการช่วยจรรจงจิตวิญญาณหรือ “หอมถึงหัวใจ” ในขณะที่เดียวกันก็ได้ตอกย้ำความหมายของเมืองไว้กับความเลวร้าย ดังที่กวีพรรณนาถึงพลาสติกว่าเป็นสิ่งที่แฝงไว้ด้วยเล่ห์เพทุบาย ด้วยคำว่า “กระริกระรี่” “ยืมยั่ว” และ “หลอก” ทั้งนี้คู่ตรงข้ามระหว่างเมืองกับชนบทได้ถูกถ่ายทอดผ่านจินตภาพของการต่อสู้อันโหดร้ายที่ความเป็นเมืองโหมเข้า ทำลายความดีงามของชนบทให้พังพินาศและจบสิ้นลง

ลูกชายของชาวนา	ทนตากหน้าอยู่ในเมือง
หวนคิดอดีตเคือง	มีอาจกลับไปทำนา
ซื้อข้าวเขาใส่ถุง	ชาวหุงในหม้อไฟฟ้า
คำข้าวตั้งจะคา	ค้ำลำคอเมื่อคิดไปเมื่อคิดไป
พ่อแม่ของลูกเอ๋ย	ชีวิตเป็นเช่นนี้หนอ
คิดแล้วน้ำตาคลอ	ลงรดข้าวใจจ้านนั้น

(ฤดีกาล, 2539 : 97)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม ใช้ ลูกชายชานา มาเป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่ที่เกิดจากถิ่นฐานเดิมมาต่อสู้ชีวิตอยู่ในเมืองหลวง วิถีชีวิตพวกเขาเหล่านั้นถูกเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิงจากบรรพบุรุษที่ได้เคยใช้ชีวิตในพื้นที่เดิม โดยไพรวรินทร์ ขาวงาม ใช้ลูกชานาเป็นตัวอย่างในการนำเสนอภาพความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวว่า หน้าที่ของคนรุ่นใหม่ในชนบทนั้นมิได้เป็นการปลูกข้าวแล้ว หากแต่เป็นการร่ำเรียนศึกษาในเมืองกรุงเพื่อนำไปประกอบอาชีพอื่นที่มีรายได้ดีกว่าแล้วนำไปจุนเจือครอบครัว แต่อย่างไรก็ตามไพรวรินทร์ ขาวงาม ยังใช้ความรู้สึกสับสนของลูกชายชานาผู้ี้ในการนำเสนอความอัดอั้นคับข้องใจของคนที่เกิดจากถิ่นฐานบ้านเกิดมาอยู่ในเมืองด้วยว่าต้องเผชิญกับความรู้สึกชื่นชมกับชีวิตตัวเองเพียงใด ผู้อ่านจะรับรู้ได้จากการบรรยายการหวนคิดถึงต้นกำเนิดของตนว่าเป็นลูกชานาซึ่งเป็นทายาทของผู้ผลิตข้าวแท้ๆ แต่กลับต้องมาใช้เงินซื้อข้าวใส่ถุงพลาสติกกลับไปกิน ยิ่งกว่านั้นภาพเมล็ดข้าวที่ขึ้นค้างลำคอของลูกชานาและน้ำตาที่หยดลงรดข้าวในงานนั้นยังสะท้อนภาพความขมขื่นใจของชีวิตเขาว่าต้องรู้สึกกระอักกระอ่วนใจกับการกระทำเช่นนี้เพียงใด แต่กระนั้นก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงภาวะบีบบังคับนี้ไปได้เพราะจำเป็นต้องเดินร่นไปตามกระแสทุนนิยมที่ให้ความสำคัญกับเงินตรา ดังนั้นภาพดังกล่าวจึงเป็นภาพที่สะท้อนความเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ของวิถีชีวิตอันเนื่องมาจากค่านิยมที่เปลี่ยนไปของคนชนบทได้อย่างชัดเจน

3.2.6 ชนบท: ภาพความโหยหาบ้านเกิดผ่านบทเพลง

เพลงระหว่างทางเปียงครำครวญบอก	ว่าชีวิตย่อนยอกเสียจริงหนอ
เหลือแต่โยดดีตักกับรักทอ	ภาพและเสียงคงเพียงพอจะรำพัน
	(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 38)

เพลงระหว่างทางเปียงนั้นคือวิถีชีวิตของชนบทที่อพยพเข้าสู่เมือง เพราะเปรียบเหมือนกับการเปียงเบนชีวิตสู่อีกแนวทางหนึ่งที่ไม่เคยเดิน เป็นทางเปียงที่อยู่ระหว่างทางซึ่งจำเป็นต้องเดินไปเพื่อค้นหาความต้องการสูงสุดในชีวิตซึ่งอาจอยู่ในเมืองหลวง ดังนั้นระหว่างทางเปียงนี้จะพบกับความสุขหรือความทุกข์ก็ต้องยอมรับสภาพให้ได้

แ่ววเพลงควายลาทุ่งของลุงเทิบ	จากเนิบเนิบเนือยเนือยแล้วหนักแน่น
จากขริมขริมคืบคล้อยแล้วขึ้นแค้นละลิวเล่นอารมณ์	“เทิบ ทุ่งตะวัน”
	(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 44)

เพลงควายลาทุ่งของลุงเทิบนี้เปรียบเสมือนตัวแทนชีวิตคนชนบทที่ต้องลาท้อทุ่งนาที่เคยอาศัยไปอยู่ในเมือง ทั้ง ๆ ที่มีได้ต้องการจะจากไป แต่ก็ต้องจำยอมเพราะความจำเป็นของชีวิตและสภาพแวดล้อมที่บีบบังคับให้ต้องกระทำ ดังนั้นคนชนบทจึงหนีไม่พ้นความขื่นแค้นของชีวิตที่อัดแน่นภายในจิตใจ

บทเพลงของผู้อพยพเป็นสัญลักษณ์แทนเรื่องราวชีวิตของผู้อพยพชาวชนบทที่ส่วนใหญ่เข้ามาเป็นผู้ใช้แรงงานในเมืองหลวง บทเพลงดังกล่าวเต็มไปด้วยเสียงแห่งความทุกข์ระทมความลำบากกายลำบากใจที่ได้รับจากการทำงาน และสภาพสังคมที่บีบคั้น ดังนั้นบทเพลงของผู้อพยพนี้จึงไม่ใช่เสียงเพลงแห่งความสุขสดชื่นอย่างแน่นอน

บางกอกไอ้บางกลีน	ร่มดินผืนและฟ้าแผ่นดิน
ยามเหงาเป่าเพลงแคน	เพลงขอทานสะท้านเมือง

เพลงเศร้านจะกล่อมโลก	ผญาโศกจะกล่อมย่าน
หย่อมหญ้าจะหนาวนาน	เมื่อหนาวในใจมนุษย์”
โลกหมุนคนครุ่นคิด	เพลงชีวิตมีสิ้นสุด
โสดซ้ำอีसानทรุด	ยังหยัดสู้กู่ชะตา

(ฤดีกาล, 2539 : 93)

เพลงแคน และเพลงขอทานนี้เป็นสัญลักษณ์ของชนกลุ่มหนึ่งในสังคมคือ ชาวอีสาน และผู้ประกอบอาชีพขอทานในเมืองกรุง บทเพลงเหล่านี้เป็นตัวแทนที่ทำให้เรามองเห็นภาพความอับจนหนทางทำมาหากินของคนชนบทที่อพยพเข้ามาในสังคมเมือง เพราะจากประสบการณ์ของผู้อ่านส่วนใหญ่คงจะเคยพบเห็นขอทานชาวอีสานที่ใช้แคนเป็นเครื่องมือทำมาหากินโดยเป่าแคนนั้นเพื่อแลกเศษเงินของผู้ผ่านไปมา ดังนั้นทั้งเพลงแคนและเพลงขอทานนั้นจึงมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงซึ่งกันและกันในการเสนอภาพการดิ้นรนต่อสู้ของชนกลุ่มหนึ่งอพยพเข้ามาอยู่ในสังคมเมือง

วังเวงเพลงป่าช้า	ยุคสมัย
ถนนหนึ่งทอดยาวใน	ปานนั้น
ตัดอดีตปัจจุบันไป	อนาคต
ไกลก็ไกลไฉนรึ้น	ดุ่มดั้นเดินเหิน

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 11)

เพลงป่าช้าดังตัวอย่างนั้นหมายถึงบรรยากาศของสังคมเมืองที่มีแต่ความน่ากลัว วังเวงเหมือนอยู่ในป่าช้าซึ่งเต็มไปด้วยภูตผีปีศาจร้าย เพราะสังคมปัจจุบันนี้กลายเป็นยุคสมัยที่ผู้คนไม่มีชีวิตจิตใจด้วยไม่เห็นคุณค่าของคุณธรรมในใจมนุษย์ว่ามีความสำคัญ จึงไม่ต่างกับคนที่ตายไปแล้ว ดังนั้นเพลงป่าช้าจึงแสดงให้เห็นสภาพสังคมขณะนี้ว่าเสื่อมโทรมเพียงใด

ลาแล้วแนวอกที่ก่อเกิด
สัญจรตามวิถีของขลุ่ยจร

ขอเร็ดร้างเร่ระเห่ร้อน
ผิวเพลงขลุ่ยก่อนจะไกลกัน

เพลงเอ๋ยเพลงดอกขจร
เพรียกกลับรังนอนก่อนถล่ม
ก่อนถล่มดั่งตึกลิกคำ
ชอกซ้ำชีพเฉาเปล่าตาย

(ลำนำวเนจร, 2538 : 35)

หากฉันเป็นเจ้าพระยาซึ่งบำไพร
หยุดเริงคลื่นแส่นหาหลับตานอน

ฉันจะได้ความรักเห่พักพ่อน
คอยฟังเพลงคนจรรยาอันจันทร์

(คำใดจะเอ๋ยได้ตั้งใจ, 2539 : 154)

จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นว่าไพรวรินทร์ ขาวงาม ใช้ เพลงดอกขจร และเพลงคนจรรยา เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงชีวิตคนชนบทที่อพยพเข้ามาในเมือง ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าไพรวรินทร์ ขาวงาม เลือกใช้ดอกขจรซึ่งมีสีเหลืองเหมือนสีของนกขมิ้นอันเป็นสัญลักษณ์ของคนร่อนเร่พเนจรและเสียงของคำว่า จร นั้นก็มีความหมายว่า เร่ร้อน เทียวไป จึงสามารถเชื่อมโยงกับความหมายของการพเนจรได้เป็นอย่างดี

จากตัวอย่างของการใช้สัญลักษณ์ เพลง จะเห็นได้ว่าไพรวรินทร์ ขาวงาม เป็นกวีที่มีอารมณ์ศิลปินอยู่เต็มเปี่ยมเพราะการใช้สัญลักษณ์ของเขานั้นสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติการมองโลกที่แฝงไว้ซึ่งความงดงามแห่งเสียงเพลงแม้ว่าความหมายที่ตนต้องการสื่อจะเป็นเรื่องทุกข์เศร้าไพรวรินทร์ ขาวงาม ก็ยังใช้สัญลักษณ์เพลงนี้สื่อสารได้อย่างกลมกลืน ทั้งนี้เพราะบทเพลงนั้นมีทั้งเรื่องราวของความสุขและความทุกข์ระคนกันไปเช่นเดียวกับชีวิตมนุษย์ดังที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับเพลงไว้ในคำนำของ คำใดจะเอ๋ยได้ตั้งใจความว่า

เราอาจถูกเรียกขานว่า “นักแสวงหาช่างเหงา” “นักเดินทางผู้ว่าเหว” หรือ “โรมแมนติกทุกซ์” อะไรทำนองนั้นก็ได้ เพลง “หนุ่มพเนจร” หรืออีกหลาย ๆ เพลงของ “คาราวาน” สามารถสนองตอบความเป็นอย่างนั้นของเราได้ดี นี่แหละหนอ...มนตราอันลึกลับของศิลปะ บทเพลงมันเกิดจากชีวิต เพื่อจะสนองตอบชีวิตอย่างแท้จริง (คำใดจะเอ๋ยได้ตั้งใจ, 2539 : 154)

ดังนั้นจึงเป็นการแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าไพโรรินทร์ ขาวงาม ต้องการใช้เพลงเป็นสัญลักษณ์สื่อถึงแง่มุมของชีวิตทั้งทุกซ์และสุขควบคู่กันไป ดังจะเห็นได้จากการใช้ความชัดเจนในการสื่อความด้วย เพลงผีเสื้อ เพลงแมลงปอ สังคีตอดีต เพลงทุ่ง เพื่อสื่อบรรยากาศที่แวดล้อมด้วยความรื่นรมย์ของธรรมชาติในชนบท ในขณะที่เดียวกันก็ใช้เพลงเสนอบรรยากาศของความทุกข์ยากของคนในชนบทด้วย เช่น เพลงระหว่างทางเป็ยง เพลงควายลาทุ่งของลุงเทิบ เพลงเศร้านี้ความหมายที่ได้จากการตีความสัญลักษณ์ที่สื่อถึงความทุกข์ยากในชนบทนี้ส่วนใหญ่ไพโรรินทร์ ขาวงาม ต้องการนำเสนอความขัดสนและยากจนขั้นแค้นของชาวชนบทซึ่งเป็นสาเหตุให้ต้องอพยพเข้ามาหางานทำเลี้ยงชีพในเมือง สิ่งนี้จึงโยงใยไปสู่การใช้สัญลักษณ์ เพลง ในการนำเสนอภาพวิถีชีวิตของคนเมืองเหล่านี้ว่าดำเนินไปเช่นไร เช่น เพลงมหาวนา-นาคร เพลงป่าช้า เพลงแคน เพลงขอทาน บทเพลงของผู้อพยพ เพลงดอกขจร เพลงคนจร สัญลักษณ์ดังกล่าวนี้ล้วนมีค่ามาประกอบเพื่อขยายความหมายและความรู้สึกของคนเมืองให้ชัดเจนและเข้มข้นยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะคำที่มาประกอบเหล่านี้ไพโรรินทร์ ขาวงาม มุ่งให้ทำหน้าที่เป็นแนวทางและเสริมความให้ผู้อ่านสามารถตีความสาระสำคัญของบทกวีได้อย่างลึกซึ้ง

นอกจากนี้เพลงยังมีนัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตคนในชนบทอีกด้วย เพราะคนชนบทนั้นมีความสัมพันธ์กับเพลงอย่างแน่นแฟ้น ดังจะเห็นได้จากวรรณกรรมมุขปาฐะที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมพื้นถิ่นชนบทที่มักบ่งบอกถึงความโศกเศร้า ความลำบาก และความรันทดของการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน ดังเช่นที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็ก เป็นต้นดังนั้นการใช้เพลงเป็นสัญลักษณ์เพื่อบรรยายชีวิตนั้นจึงนับเป็นการเลือกใช้สัญลักษณ์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาและสามารถสื่อภาพได้อย่างชัดเจน

“นอนสาเด้อหล่า	หลับตาเอ้อยสิกล่อม
เจ้าบ่นอนบให้กินกล้วย	แม่เอาไปห้วยไปสอนปลาชิว
เก็บผักตัวมาใส่แกงเห็ด	ไปใส่เบ็ดเอาปลาค้อใหญ่
มาแกงให้น้องหล่าซ้อยกิน	เจ้าบ่นอนแมวโพงสิจกตา
เจ้านอนซ้าแมวโพงสิจกห้า	เจ้านอนคว่าแมวโพงสิจกกัน
เจ้าให้วนเอ้อยตีกันเจ้าหละ”	

(คำใดจะเอ๋ยได้ตั้งใจ, 2539 : 121)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม ใช้เพลงกล่อมเด็กพื้นบ้านอีสานมาขึ้นต้นบทเพื่อสร้างภาพวิถีชีวิตคนพื้นถิ่นอีสานให้เด่นชัดว่าสามารถดำรงชีวิตอย่างไร พึ่งพาธรรมชาติได้อย่างไร เนื้อความตามเพลงนั้นบ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของท้องถิ่นที่ปัจจุบันเป็นความคิดอุดมคติเท่านั้นเพราะในความเป็นจริงนั้นคนอีสานต้องเผชิญกับความแห้งแล้งของธรรมชาติแวดล้อมดังที่ไพรวรินทร์ ขาวงามกล่าวในท้ายบทเดียวกันว่า

ห้วยคงแห้ง ผักคงเหี่ยว ปลาคงหาย แม่คงหาตาลายใจเหี่ยวห่อ
 นิ่งโหยหิวคอยแม่อย่างแท้หื้อ แม่นั้นหนอคงหิวไส้ก็วแล้ว
 ใ้อแม่จ่าริบมาเถิดหนาแม่ นี้ค้ำลงยินแต่ท้องร้องแหว
 บ่ได้ผักได้ปลามาสักแนว มาต้มเผือกมันแกวกินพลาพลา
 ค้ำมีดแล้วแม่บ่มาน้องเหล่าเอ๋ย แม่บ่เคยมาซ้าหรือเหินห่าง
 โน่นเห็นบ่แมวโพงเดินพุงกาง อยากรจับย่างกินก่อนแม่จะมา

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าไพรวรินทร์ ขาวงาม ใช้เพลงกล่อมเด็กมาสอดแทรกเนื้อหาในมุมมองที่สามารถสื่อความหมายอันชื่นชมที่เกิดขึ้นจริงในถิ่นอีสาน ชวนให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกแห่งเหี่ยวหัวใจตามไปด้วย ตามปกติการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความทุกข์ยากของชาวบ้านในชนบทนั้นมักจะอยู่ในเนื้อเพลงกล่อมเด็กโดยทั่วไปอยู่แล้ว หากไพรวรินทร์ ขาวงาม นำมาเน้นย้ำให้เห็นถึงภาพที่หดหู่มากยิ่งขึ้นด้วยการจบแบบเชิงตลกขบขัน หากแต่มิได้ขบขันไปตามตัวอักษรที่ปรากฏ แต่กลับกลายเป็นตลกเศร้าที่แสดงถึงความชื่นชมของวิถีชีวิตและความเป็นอยู่อันแร้นแค้นของชาวชนบทอีสาน

1

ผีเอ๋ยผีป่า

อยู่ไหนริบมา

ริบมาไวไว

มีเด็กซี้ดื้อ

ซ้าจะยกให้

มัวซ้าอยู่ไย

เจ้าผีป่าเอ๋ยฯ

2

แมวเอ๋ยแมวหง่าว

ไม่ต้องกินข้าว

ไม่ต้องกินปลา

3

ตำเอ๋ยตำรวจ

พุงใหญ่ไว้หนวด

ถือปืนจังก้า

มาจับเด็กดื้อ

ไปซังหน้อยหว่า

ไวไวอย่าซ้า

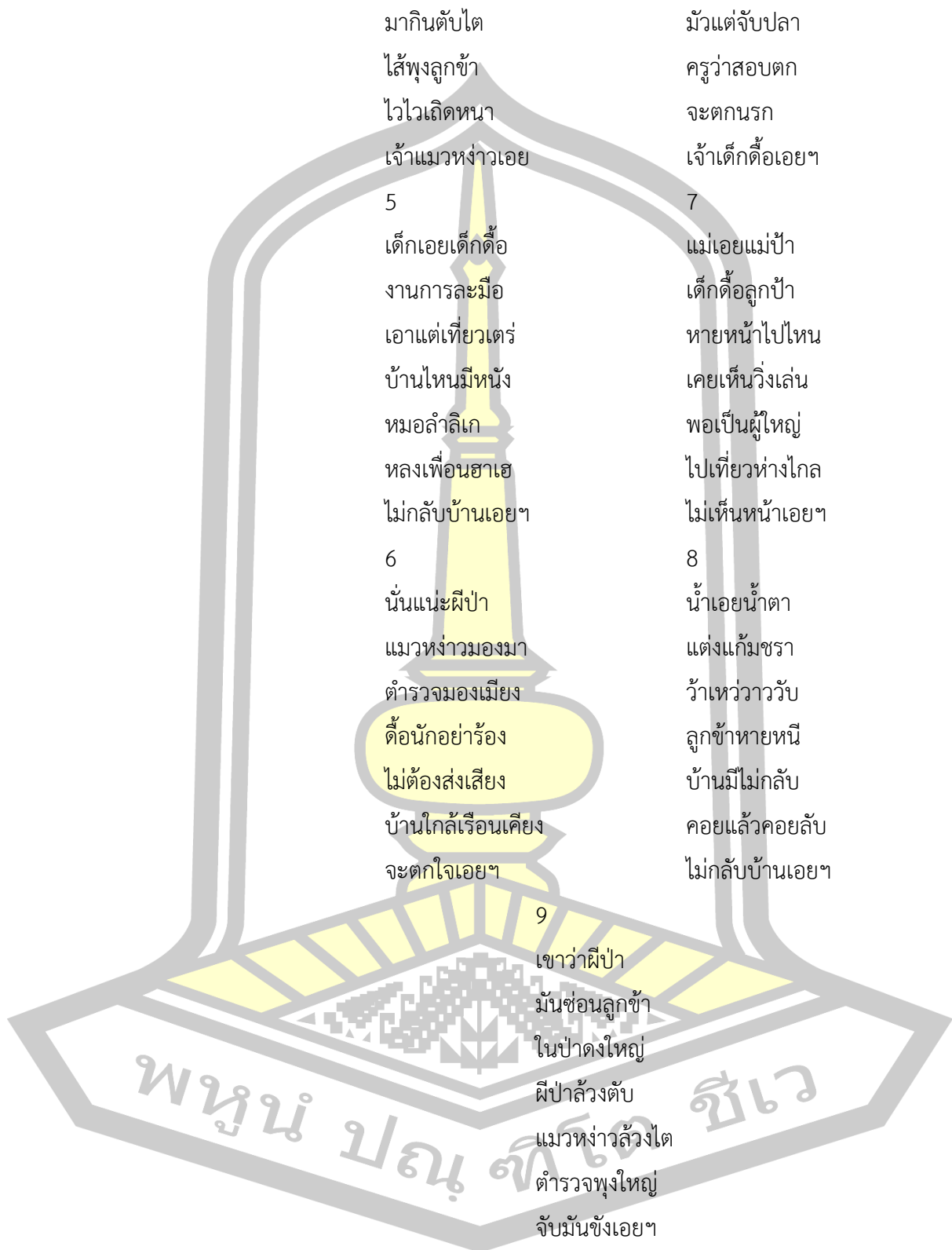
เจ้าตำรวจเอ๋ยฯ

4

เด็กเอ๋ยเด็กดื้อ

ไม่เรียนหนังสือ

เอาแต่ยิงนก

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 49)

ความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของคนชนบทที่มาอาศัยอยู่ในเมือง เพราะแม้กระทั่งเพลงกล่อมเด็กยังต้องมีเนื้อความที่พลิกผันไปเช่นนี้ สิ่งต่าง ๆ ที่ผู้ใหญ่ใช้พูดให้เด็กฟังเพื่อจะได้นอนหลับนั้นก็เปลี่ยนแปลงรูปแบบไป แต่ยังคงความน่ากลัวไว้เช่นเคย ดังเช่น แมวหง่าวและผีป่า กลายเป็นตำราวจในเมืองความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเหล่านี้เป็นกระจกสะท้อนความคิดของไพโรรินทร์ ขาวงาม

สุมาลี วีระวงศ์ (2544: 291) กล่าวว่า เพลงกล่อมเด็กของไทยนั้นเป็นบันทึกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนปฏิกิริยาต่อเหตุการณ์สำคัญและสื่อแสดงปรัชญาชีวิตของชาวบ้านในลักษณะเปรียบเทียบ คล้ายรหัสซ่อนความในใจมากกว่าจะบอกกล่าวอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา แม้จะใช้ถ้อยคำง่าย ๆ ก็มีใจที่จะเข้าใจได้ง่ายเสมอไป น่าสังเกตว่าบทที่นิยมมาขับร้องส่วนใหญ่จะกล่าวถึงเรื่องที่เป็นความทุกข์โศก ความสูญเสีย บ้างก็แสดงความหวังโยอาลัยต่อผู้ล่วงลับ แต่ที่เป็นปริศนาธรรมหรือประชดประเทียบเสียดสีพฤติกรรมของคนร่วมสังคมก็มีอยู่ไม่น้อยเหมือนกัน ดูเหมือนว่าผู้แต่งและผู้ร้องในสมัยก่อนนั้นจะถือเอาการกล่อมเด็กเป็นโอกาสสำหรับสื่อสารกับผู้ใหญ่ด้วยกันไม่น้อยกว่าจะสื่อสารเด็กที่ถูกกล่อมอยู่โดยตรงด้วยซ้ำ ดังนั้นการที่ไพโรรินทร์ ขาวงาม เลือกลงเพลงกล่อมเด็กมาใช้สื่อสารนอกจากนี้เพลงกล่อมเด็กยังมีนัยที่สะท้อนให้เห็นถึงอารมณ์เศร้าของพ่อแม่ที่ต้องพลัดพรากจากลูกอยู่ด้วย ดังเนื้อความ

น้ำเอียนน้ำตา
แต่งแก้มชรา
ว่าเหว่วาววับ
ลูกข้าหายหนี
บ้านไม่มีกลับ
คอยแล้วคอยลับ
ไม่กลับบ้านเอ๋ยฯ

ดังนั้นจึงเป็นการยืนยันได้ว่าไพโรรินทร์ ขาวงาม ต้องการในการสื่อแสดงความเศร้าและความคิดถึงลูกที่จากบ้านไปอยู่เมืองหลวงด้วย สิ่งนี้จึงยิ่งทำให้เห็นว่าไพโรรินทร์ ขาวงาม นี้สื่อความรู้สึกอันละเอียดอ่อนออกมา แต่อย่างไรก็ตาม ข้อที่ต้องยอมรับคือ บริบทหรือภูมิหลังทางวัฒนธรรมมีส่วนเอื้อต่อการเข้าถึงความลึกของสาร ผู้ที่คุ้นเคยกับบรรยากาศการกล่อมเด็กมาแต่เยาว์ย่อมเข้าใจซาบซึ้งถึงความผูกพันระหว่างพ่อแม่กับลูกซึ่งเป็นส่วนสำคัญของสาระทางอารมณ์ของบทกวีนี้มากกว่าผู้ที่ได้อาศัยแต่เพียงเสียงและท่วงทำนองจากการอ่านอย่างธรรมดา

...โอยละน้อ

โอยละนาย

เหมือนคร่ำครวญซ้ำซ้ำจากความฝัน

เสียงนี้ เสียงนั้น

นั่นเสียงไหน

โอยละน้อ โอยละนาย

สุดสายใจ

ไม่ไกลหรอก

จากประตูของโรงงาน

(ม้านกกล้วย, 2538 : 71)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม ใช้เพลงหมอลำซึ่งเป็นเพลงพื้นบ้านของอีสานเข้ามาประกอบบทกวีดังกล่าวอย่างข้างต้นเนื่องจากต้องการสร้างภาพบรรยากาศให้มีกลิ่นอายของความเป็นลูกทุ่งซึ่งแสดงถึงพื้นเพดั้งเดิมของ “ยาม” ที่กล่าวถึงในบทกวี อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มสีสันของภาพที่ผู้อ่านจินตนาการตามได้ดียิ่งขึ้นด้วยการชักนำความคิดผู้อ่านให้แว่วยินเสียงเพลงอันเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย

เจนภพ จบกระบวนวรรณ (2525 : 45) ได้กล่าวไว้ว่า เพลงพื้นบ้านเป็นศิลปะที่สื่ออย่างอิสระ ตรงไปตรงมาตามความรู้สึกหรือแรงขับของอารมณ์ ทั้งยังเรียบง่ายและเข้าถึงชีวิตสามัญประชาชนโดยทั่วไปจึงรับได้ง่ายและพร้อมที่จะรับการพัฒนาปรับรูปแบบมาเป็นความบันเทิงแบบใหม่จึงเกิดขึ้นได้ง่าย ก้าวหนึ่งของเพลงพื้นบ้านก็คือการเข้าสู่เส้นทางของเพลงลูกทุ่ง ความนิยมทั่วประเทศโดยผ่านสื่อสมัยใหม่ ทำให้ความเป็น “พื้นบ้าน” นั้นไม่เก็บบอยู่แต่ในท้องถิ่นอีกต่อไป หากแต่ได้ขยายไปทั่วประเทศด้วยการปรับตัวเป็นเพลงลูกทุ่ง

คำกล่าวข้างต้นจึงเป็นการแสดงถึงความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันระหว่างเพลงพื้นบ้านกับเพลงลูกทุ่ง และผู้วิจัยคิดว่าสิ่งนี้น่าจะเป็นเหตุผลสำคัญที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม เลือกใช้เพลงลูกทุ่งมาประกอบในงาน ด้วยเห็นว่าเพลงลูกทุ่งนั้นสามารถส่งผ่านความรู้สึกของคนได้โดยง่ายเช่นกัน และการประพันธ์เพลงลูกทุ่งนั้นก็มิพื้นฐานมาจากการแต่งกลอนโดยให้ถ้อยคำมีสัมผัสและจังหวะสอดคล้องลง และสามารถสื่อเนื้อหาและอารมณ์เพลงได้ตามที่ผู้ประพันธ์เพลงต้องการ จึงถือได้ว่าการนำเพลงลูกทุ่งเข้ามาประกอบในกวีนิพนธ์นั้นก็คือการเสนอเนื้อหาเดียวกันแต่ต่างกันที่รูปแบบเท่านั้นดังตัวอย่าง

...เขานั้นบอกลาไปหางานทำ ไซ่คิดใจดำ หรือทำแก้งลบลไปไหน เมืองบาง
กอกคงผูกพันใจ นับแต่จากไป ไม่เห็นคืนบ้านนา
ถึงปีใหม่หมายใจจะเห็นหน้ามน ตรุษจีนผ่านพ้น ไม่เคยได้ยลแก้วตา
สงกรานต์ผ่านไปยังไร้วิญญาณ ขวัญตาเจ้าไม่รู้ไปไหน...

.....

...เคยจับเคียวเกี่ยวคู่กัน น่องลิ้มวันเคยสุขสันต์เรไร ถึงคราวมีงาน
สงกรานต์บ้านเรา เคยขึ้นอุรา เคยตักบาตรร่วมขัน เคียงคู่กันมา สงกรานต์
เดือนห้า ขวัญตาอยู่ไหนกัน...
เขาร้องเพลงลู่ทุ่งให้เมืองฟัง ดึกแล้วเมืองยังไม่หลับไหล
ข้างถนน-เชิงสะพาน ผ่านไป ฟังซิใคร ร่ำให้ทวงสัญญา
...ชายข้าวตังเก่าเกวียนกว่า สร้างหอรอท่า น้ำตาเปื้อนหมอน เรือน
หอบ้านป่า ไม่ปรารถนาแนบนอน เจ้าผินบินร้อนไปอนตียงทอง...
ฟังซิใคร ร่ำให้ทวงสัญญา...
ฟังซิใคร ร่ำให้เป็นเพลงนา...

(เพลงร้องให้ปลายนา ของรังษี เสรีชัย, เอกชัย ศรีวิชัย, เพลงรอรอทั้งปี ของศรีชัย เมฆวิเชียร,
เพลงพุ่มนี้ที่จจะร้องให้ ของ เสรี รุ่งสว่าง)

(ม้าน้ำกล้วย, 2538 : 74)

ไพโรรินทร์ ขาวงาม ใช้เพลงลู่ทุ่งมาประกอบบทกวีเพื่อเสริมความเข้มข้นของความหมาย
และอารมณ์ความรู้สึกของบทกวีให้มีมากยิ่งขึ้น ภาพที่ไพโรรินทร์ ขาวงาม นำมาสื่อให้แก่ผู้อ่านนี้ก็คือ
ภาพความเป็นจริงในสังคมชนบทที่ผู้คนหนุ่มสาวมุ่งหน้าหางานทำในเมืองทิ้งให้ผู้รอคอยนั้นเฝ้าแต่รอ
อย่างไร้ความหวังอยู่เบื้องหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งไพโรรินทร์ ขาวงาม เลือกอารมณ์ของชายหนุ่มบ้าน
นาที่รอคอยคนรักกลับมาตามคำสัญญานั้นยังเป็นมุมที่สร้างอารมณ์เศร้าได้อย่างดี และด้วยเหตุที่
เนื้อความในบทเพลงนั้นมีความหมายสอดคล้องกับบทกวีเมื่อนำมาประกอบเข้าด้วยกันก็ยิ่งทำให้
ผู้อ่านสามารถสร้างภาพและสัมผัสความรู้สึกของผู้ผิดหวังในบทกวีและบทเพลงนั้นได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้จะสังเกตได้ว่าเพลงลู่ทุ่งที่ไพโรรินทร์ ขาวงาม นำมาประกอบนั้นมีจังหวะสัมผัส
ของเนื้อเพลงใกล้เคียงกับรูปแบบของกลอน ดังนั้นจึงทำให้เห็นถึงความเกี่ยวเนื่องสอดคล้องของฉันท
ลักษณ์ที่เลือกใช้ในบทนี้กล่าวคือ ทั้งบทเพลงและบทกวีมีจังหวะของคำเช่นเดียวกัน จึงทำให้เห็นความ
สอดคล้องของรูปแบบดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามสิ่งสำคัญที่ไพโรรินทร์ ขาวงาม ต้องการเสนอนั้นน่าจะ
มุ่งประเด็นไปยังเนื้อความของเพลงลู่ทุ่งที่นำมาประกอบมากกว่า เพราะทั้งเนื้อหาและอารมณ์

ความรู้สึกที่ได้จากเพลงนั้นถือเป็นการเสริมน้ำหนักและความเข้มข้นของความหมายซึ่งกันและกันของทั้งบทกลอนและบทเพลงได้อย่างกลมกลืนยิ่งนอกจากนี้ยังมีบทกวีที่นำเสนอเนื้อความที่ตอกย้ำความรู้สึกเศร้าสร้อยของหนุ่มสาวที่จากกันด้วยเหตุจำเป็นต้องมาทำงานในเมืองหลวงด้วยดังตัวอย่าง

<p>ข่าวว่าเธอไปทำงานในเมืองหลวง ยามลมฝนสาดซัดพัดกระพือ ตอนสงกรานต์บอกรักจะมาก็ไม่มา พ่อแม่หวังเธอนั้นกันสุดใจ</p>	<p>วันคืนล่วงทนรอไปด้วยใจซื่อ หลงว่าคือความรักจากคนไกล ถึงยามฝนจะเห็นหน้าก็หาไม่ สะอื้นให้ - กลับมาเถิดกลับมา</p> <p>(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 2539 : 127)</p>
---	--

ธเนศ เวศร์ภาดา (2529 : 213) ได้กล่าวถึงภาพความรู้สึกโศกเศร้านั้นไว้ในภาคผนวก “คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ” ไว้ดังนี้

“จะเห็นน้ำเสียงที่เต็มไปด้วยการวิงวอนร้องขอ อีกทั้งคล้อยความรู้สึกตามไปกับภาพที่ชายหนุ่มตั้งตารอคอย “ถึงยามฝนจะเห็นหน้าก็หาไม่” ยามฝนชวนให้ประหวัดภาพถึงความชุ่มฉ่ำ ความอุดมสมบูรณ์ แต่นี่กลับไม่ได้พบหน้าหญิงคนรัก ความชุ่มฉ่ำของยามฝนจึงเป็นความแห้งแล้งหดหู่ ชวนสะอื้นให้

จะเห็นได้ว่าการที่ไพวรินทร์ ขาวงาม นำเพลงลูกทุ่งมาประกอบการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองนั้นนับเป็นกลวิธีที่น่าสนใจยิ่ง เนื่องจาก ไพวรินทร์ ขาวงาม สามารถจับแก่นสาระสำคัญของเพลงประเภท ต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับเนื้อความของเรื่องราวที่ต้องการจะสื่อสารได้อย่างสอดคล้องเหมาะสม ทั้งยังสามารถใช้เพลงเสริมสร้างรสความให้ยิ่งเด่นชัด และสามารถส่งผ่านอารมณ์ความรู้สึกให้ผู้อ่านคล้อยตามได้อย่างกลมกลืนยิ่ง

จากการศึกษาภาพลักษณ์สังคมเมืองอย่างละเอียดแล้วสามารถสรุปได้ว่า ไพวรินทร์ ขาวงาม มุ่งเน้นการนำเสนอภาพลักษณ์ในด้านลบของสังคมเมืองมากกว่าที่จะกล่าวถึงภาพลักษณ์ในแง่บวก ดังจะเห็นได้จากเนื้อหาที่ได้จากการตีความกวีนิพนธ์นั้นมักจะกล่าวถึงด้านที่ไม่ดีของสังคม แม้จะมีการกล่าวถึงความเจริญทางกายภาพของเมืองบ้างแต่การกล่าวถึงนั้นก็เพื่อเป็นการโยงความคิดผู้อ่านให้รับรู้ถึงผลเสียที่เกี่ยวข้องมาจากความเจริญนั้นแล้วได้ขบคิดว่า แท้ที่จริงแล้วความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการความคาดหวังต่อสังคมเมืองนั้นสามารถยกระดับจิตใจคนหรือพัฒนาสังคมเมืองให้สูงตามไปด้วยหรือไม่ นอกจากนี้ ไพวรินทร์ ขาวงาม ยังใช้ภาษาในการกล่าวถึงปัญหา

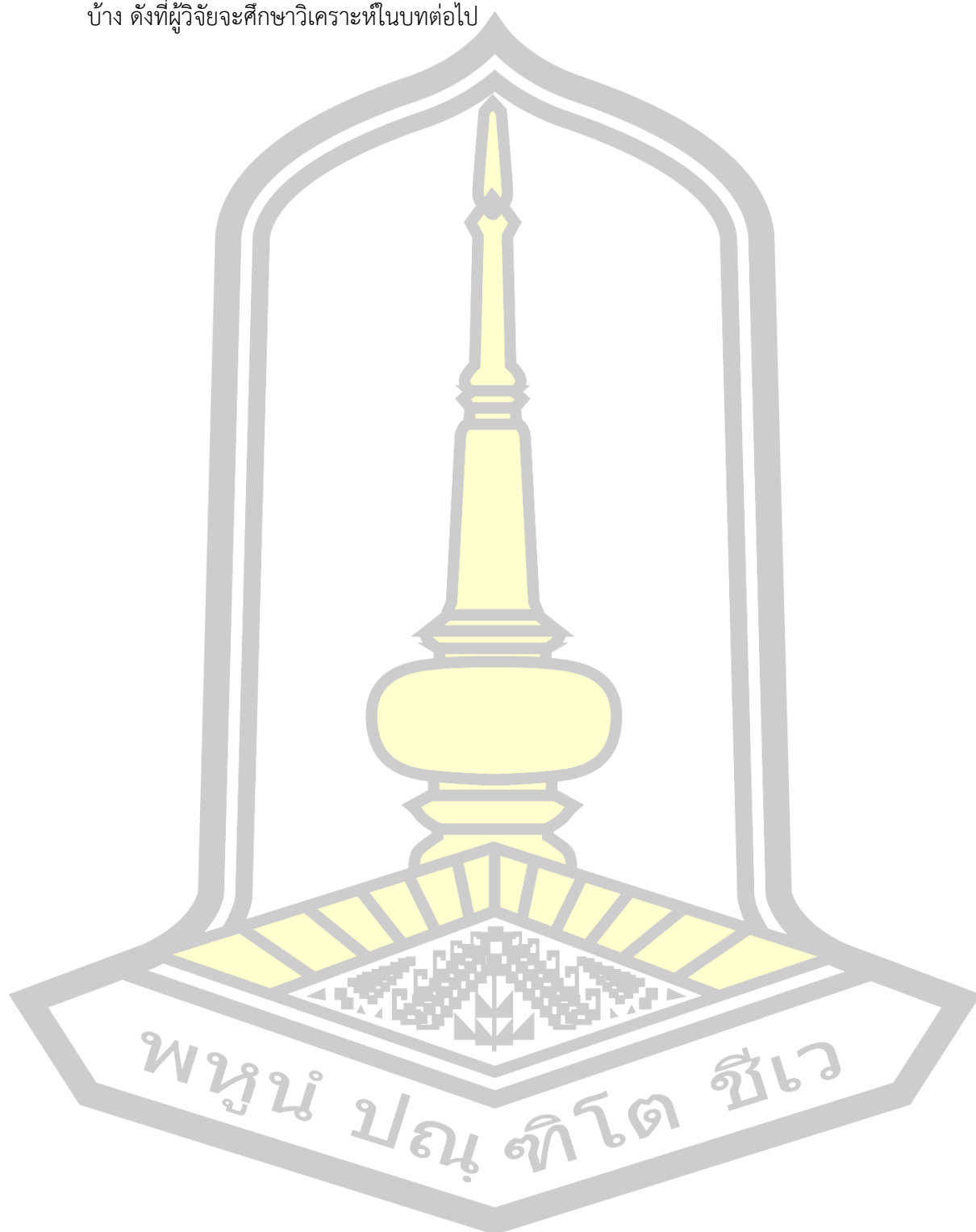
นานับการของทั้งคนเมือง ไม่ว่าจะเป็ปัญหามลภาวะแวดล้อมของเมือง ปัญหาคุณภาพชีวิตที่ย่ำแย่ ปัญหาการประกอบอาชีพของคนในสังคม ปัญหาที่อยู่อาศัย หรือแม้แตปัญหาการอุปโภคบริโภคและด้านเศรษฐกิจ สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นภาพลักษณ์ในแง่ลบของเมืองทั้งสิ้น ทั้งนี้ภาษาที่ใช้การนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในแง่ลบดังกล่าวนี้้นย่อมสะท้อนให้เห็นทัศนะของกวีที่มีต่อสังคมเมืองอย่างแน่นอน

จากการศึกษาภาพลักษณ์ชนบทของไพโรรินทร์ ขาวงาม ที่แสดงให้เห็นความเป็นอีสานก็คือของคนอีสานก็คือวิถีชีวิตของชาวอีสาน ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ดินแดนอีสาน มีวัฒนธรรมประเพณี เฉพาะตน มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ที่เรียบง่าย แต่ด้วยบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไป ทั้งวิถีชีวิตแบบสังคมชนบท การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการแสวงหาความสำเร็จในชีวิตล้วนแต่แสดงภาพลักษณ์ของสังคมชนบทในแง่ของการดิ้นรนจากความทุกข์ยาก เมื่อธรรมชาติและความเป็นท้องถิ่นได้เปลี่ยนแปลงไป วิถีชีวิตแบบเรียบง่ายชนบทธรรมเนียมประเพณีที่นับวันจะเลือนหาย คนชนบทต้องจากบ้านเกิดเมืองนอนมาทำงานในเมืองหรือกรุงเทพฯ ก็เกิดอารมณ์คิดถึงและฉิวหาท้องทุ่งนา บรรยากาศที่คุ้นเคยและคนที่มีน้ำใจมิตรให้แก่กัน สะท้อนภาพในเมืองที่มีแต่ความวุ่นวาย เร่งรีบ ความไม่จริงใจต่อกัน ผู้คนมุ่งแต่ทำงานเพื่อเงิน แม้คนชนบทจะพบกับชีวิตที่แปลกแยกในสังคมเมือง แต่ความผูกพันโยหาชีวิตในถิ่นเดิมก็เป็นพลังหล่อเลี้ยงให้คนชนบทยืนหยัดอยู่ได้

ทั้งนี้จากการศึกษาวิเคราะห์การนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองและชนบทพบว่าแม้ไพโรรินทร์ ขาวงาม จะใช้การนำเสนอภาพลักษณ์ด้วยวิธีที่ไม่แตกต่างจากกวีคนอื่น ๆ นัก แต่ประเด็นสำคัญอยู่ที่การปรับเปลี่ยนเนื้อหาและการใช้ถ้อยคำที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะซึ่งสามารถสื่อทัศนะผ่านกลวิธีเหล่านี้ได้อย่างแยบยล ไม่ว่าจะเป็วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมเมืองและชนบท และอีกประการหนึ่งคือ การใช้เพลงพื้นบ้านไม่ว่าจะเป็ เพลงลูกทุ่ง เพลงกล่อมเด็ก ในการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความลำบากยากแค้นของคนในสังคมชนบทซึ่งถือเป็การปูพื้นฐานผู้อ่านให้เห็นถึงสาเหตุการอพยพเข้าสู่เมืองกรุงของคนเหล่านั้น และยังใช้เสนอเนื้อหาเกี่ยว กับวิถีชีวิตของคนเหล่านี้ภายหลังเข้ามาอยู่ในเมืองแล้ว

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองและชนบทนั้นมีความหลากหลายที่สามารถกระตุ้นผู้อ่านให้ติดตามเนื้อหาของกวีนิพนธ์ด้วยความสนใจไปกับภาพลักษณ์ที่จะปรากฏออกมา เมื่อผู้อ่านได้ขบคิดตามที่กลวิธีต่าง ๆ ทั้งตัวอย่างที่ผู้วิจัยนำมาเสนอนั้นก็แสดงให้เห็นว่าไพโรรินทร์ ขาวงาม มีเหตุผลในการเลือกกลวิธีแต่ละประเภทมาสื่อเสนอภาพลักษณ์ได้สอดคล้องกับเนื้อหาที่จะสื่อและยังมุ่งเน้นการสื่อภาพที่สะท้อนให้เห็นแง่ลบของความทุกข์ของคนที่อยู่ในสังคมเป็ส่วนใหญ่ด้วย และเหตุนี้จึงเป็สิ่งที่น่าสนใจยิ่งในการศึกษาว่า เหตุใดไพโรรินทร์ ขาวงาม จึงหยิบยกภาพลักษณ์ในแง่ลบของสังคมเมืองและชนบทมาเสนอ และการเสนอภาพลักษณ์

ดังกล่าวนี้สามารถสะท้อนทัศนคติในการมองสังคมเมืองและชนบทของไพวรินทร์ ชาวงามได้อย่างไรบ้าง ดังที่ผู้วิจัยจะศึกษาวิเคราะห์ในบทต่อไป

บทที่ 4

กลวิธีการนำเสนอและสื่อความหมายสังคมเมืองและสังคมชนบทในกวีนิพนธ์ของ ไพวรินทร์ ขาวงาม

4.1 กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอและสื่อความหมายสังคมเมือง

กลวิธีการประพันธ์อันสร้างให้เกิดความงามทางภาษาหรือสร้างวรรณศิลป์ในงานประพันธ์ กลวิธีเหล่านี้ย่อมมีหลากหลายตั้งแต่การใช้คำการสร้างความงามของเสียงของคำการใช้ภาพพจน์การใช้สัญลักษณ์ดังนั้นลีลาวรรณศิลป์จึงเป็นส่วนสำคัญในการสร้างงานประพันธ์ให้มีคุณค่า สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2541 : 107) จากคำจำกัดความดังกล่าวนั้นแสดงให้เห็นว่าการศึกษาวีเคราะห์วจนลีลาของกวีแต่ละคนนั้นจะมองข้ามลีลาวรรณศิลป์ไปเสียมิได้เพราะเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะสื่อแสดงถึงชั้นเชิงในการประพันธ์งานซึ่งสะท้อนคุณค่าและความงามทางภาษาตลอดจนความงามทางความคิดของกวีอย่างแจ่มชัด

จากการศึกษากวีนิพนธ์ที่นำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองของไพวรินทร์ขาวงามพบว่าไพวรินทร์ขาวงามมีลีลาวรรณศิลป์หลากหลายในการประพันธ์ผู้วิจัยได้จัดแบ่งไว้เป็นหัวข้อไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้ติดตามได้สะดวกตั้งแต่การใช้คำภาพพจน์ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

4.1.1 การเล่นคำ

ศิลปะการใช้คำที่ไพวรินทร์ขาวงามแสดงความสามารถเชิงวรรณศิลป์ในกวีนิพนธ์คือการเล่นคำโดยการสรรคำที่ก่อให้เกิดความงามทั้งทางเสียงและความหมายเพื่อสื่อทัศนคติที่ชัดเจนและมีชั้นเชิงมากทางภาษามากยิ่งขึ้นทั้งยังเป็นการเสริมความหมายของคำนั้น ๆ ให้เด่นชัดด้วยอารมณ์และความรู้สึกของคำมากขึ้นด้วยดังตัวอย่าง

ศรีศรีอยุธยาบัดศรี	อย่าไกลไกลลาหล
อย่าอิงอลโอดถ้อย	มนุษย์น้อยจะนอนหลับ
ฝันนับดาวในท้องฟ้า	นับปลาในท้องสมุทร
นับมนุษย์ในท้องโลก	นับโศกในท้องใจ

.....

ศรีศรีหนอบัดสี	ไอ้กาลีสสมัยใหม่
สมัยใหม่มธุรส	สมัยหมดเมธี
สมัยมีแต่เมณู	สมัยหมุนแต่เงินทอง
คนจำนองความรักไว้	ฝากเงินให้ธนาคาร

(ฤติกาล, 2539 : 32)

คำศรีตามความหมายแล้วหมายถึงความดีงามความเป็นมงคลสวัสดิแต่ในบทนี้ไพโรรินทร์ ขาวงามใช้ในความหมายของความเสื่อมทรามความเป็นอัปมงคลโดยเล่นคำว่าศรีกับบัดศรีคือคำพ้องเสียงกับบัดสีซึ่งมีความหมายตรงกันข้ามกับศรีอย่างสิ้นเชิงทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าไพโรรินทร์ ขาวงามนั้นมองสังคมเมืองว่าเป็นยุคที่เต็มไปด้วยความวิบัติคนในสังคมต้องเผชิญกับความยากลำบากในเรื่องค่าครองชีพและการดำรงชีวิตท่ามกลางความหวาดระแวงดังที่ไพโรรินทร์ ขาวงามเล่นคำสมัยในการสื่อความหมายของสมัยใหม่ด้วยว่าเป็นยุคสมัยของความเสื่อมอย่างไรนอกจากนี้ยังใช้การเล่นคำเพื่อบรรยายความรู้สึกของคนในสังคมที่ต้องทุกข์ทนอยู่ในสังคมสมัยใหม่นั้นด้วยการให้ผู้อ่านนับความทุกข์ความโศกในธรรมชาติและในใจคนด้วยคำที่ท้อฟ้าท้อสมุทรท้อโลกและท้อใจซึ่งแสดงให้เห็นว่าความทุกข์นั้นมียุ่่มากมายในทุก ๆ แห่งและที่สำคัญที่สุดคือความทุกข์ภายในจิตใจของคน

หมอลิตชีวิตต้อง	ตามหมอล
เจ็บป่วยเหน็ดเหนื่อยหนอ	ชีพนี้
เดินทางนั่งนอนรอ	ความรัก
หมอกี่คนจะชี้	ช่องให้ทุกข์หาย

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 2539 : 38)

ไพโรรินทร์ ขาวงามเล่นคำหมอลที่หมายถึงผู้รักษาโรคกับหมอลิตสถานีนชนสงด้วยการสื่อความหมายเชื่อมโยงว่าผู้ที่เดินทางมายังเมืองหลวงโดยจุดเริ่มต้นที่สถานีนชนสงหมอลิตนั้นเป็นบรรดาผู้ที่ตกอยู่ในภาวะวิกฤตของชีวิตจำเป็นต้องตามหมอลมาเยียวยารักษาโรคทางกายและใจให้ทุเลาแต่กระนั้นก็ไม่มีความสามารถชี้ช่องทางคลายทุกข์ได้

บางขุนพรหมร้อยร้าง	เพลงพรหม
เพลงขึ้นกลับขึ้นชม	ขับเร้า
โรงแรมและช่องชม	ชอกวัด
กะหรี่ระริกเข้า	คำเข้าคาวหวาน

สุทธิสารโคกสั้น	บริสุทธิ
โทรศัพท์รับร่างนุช	แนบข้าง
ตำรวจตรวจตราจุด	จีจับ
จับจับปล่อยปล่อยอ้าง	ออกคำประเวณี

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 2539 : 42)

คำที่ไพวรินทร์ขาวงามนำมาเล่นคำเล่นความหมายนั้นคือบางขุนพรหมกับเพลงพรหมแม่จะมีคำว่าพรหมเป็นองค์ประกอบในคำเหมือนกันแต่ความหมายที่แฝงอยู่นั้นมีนัยต่างกันโดยที่บางขุนพรหมนั้นเป็นชื่อแหล่งค้าประเวณีที่ขึ้นชื่อซึ่งตรงกันข้ามกับเพลงพรหมซึ่งเป็นเสียงเพลงศักดิ์สิทธิ์แห่งพระพรหมอันเป็นสัญลักษณ์ของบ่อเกิดแห่งความรักแบบบุพเพสันนิวาสหรือพรหมลิขิตแต่เมื่อนำคำทั้งสองมาเข้าคู่กันจะเห็นความแตกต่างระหว่างความรักแบบบริสุทธิและความใคร่ทางกามารมณ์อย่างเห็นได้ชัด

นอกจากนี้ไพวรินทร์ขาวงามยังเล่นคำบริสุทธิตกับสุทธิสารซึ่งเป็นชื่อสถานที่มีชื่อด้านแหล่งท่องเที่ยวยามราตรีและหนีไม่พ้นการค้าประเวณีหญิงสาวคำที่ไพวรินทร์ขาวงามนำมาใช้นี้ก็เช่นเดียวกันกับที่กล่าวแล้วข้างต้นว่าเป็นคำที่ชี้ให้เห็นความขัดแย้งระหว่างชื่อสถานที่กับกิจกรรมที่เกิดขึ้นณสถานที่นั้น ๆ ซึ่งการเล่นคำและความหมายนี้ทำให้ผู้อ่านคิดถึงภาพความขัดแย้งนี้ได้อย่างชัดเจน

เสมือนโลกอุบโลกนี้ให้	ถือกรรม
กรรมแห่ง“กรรมกร”	กระทำก่อสร้าง
ตึกสูงพุ่งสูงนำกรรมพุ่ง	ตามเอย
กรรมเก่ากรรมใหม่บ้าง	บร้างเวรกรรม
เวรกรรมเคยก่อสร้าง	ปางใด
สนองเนื่องงานหนักโฉน	เนินช้า
ปูนหินอิฐดินใน	โลกร่วมชะตา
จึงก่อต่อกรรมทำ	เทียบสร้างตึกสูงๆ

(เจ้านกแก้ว, 2541 : 61)

จากตัวอย่างเป็นการเล่นคำกรรมกับกรรมกรซึ่งไพวรินทร์ขาวงามนำเสนอความคิดผ่านความหมายของคำนั้นโดยสื่อให้เห็นว่ากรรมกรนั้นเป็นอาชีพที่ลำบากยากแค้นเพราะต้องใช้แรงงานหนักแต่ได้ค่าตอบแทนน้อยเหมือนกับผู้ที่ประกอบอาชีพนี้เป็นผู้ที่ก่อกรรมทำชั่วไว้มากในชาติปางก่อนจึงต้องมาชดใช้เวรกรรมที่ทำไว้ในชาตินี้หากสังเกตน้ำเสียงของไพวรินทร์ขาวงามจะพบว่าแต่งบท

นี้ขึ้นเพื่อต้องการเป็นตัวแทนแสดงความรู้สึกของกรรมกรที่รำพึงถึงความยากลำบากของตนให้ผู้อื่นรู้
แสดงถึงความละเอียดอ่อนในการสัมผัสและถ่ายทอดความรู้สึกและอารมณ์ในบทกวีได้เป็นอย่างดี

น้ำเมฆโหมเมืองหมอกควัน อาบเมืองอาบฉัน
อาบทั้งหนุ่มน้อยสองคน
น้ำเมาเราดื่มเสียจน เหมือนดื่มน้ำมนต์
น้ำมิตรกรีดเลือดเนื้อมา

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 80)

การเล่นคำน้ำเมฆน้ำเฆมน้ำมนต์และน้ำมิตรเป็นการเล่นเสียงอักษรและเล่นความหมายของ
คำในคราวเดียวกันคือเสียงพยัญชนะ น และ ม และความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปโดยความหมาย
ของคำที่นำมาประกอบกับคำว่าน้ำคือน้ำเมฆหมายถึงน้ำฝนน้ำเฆมาหมายถึงเหล่าน้ำมนต์หมายถึงน้ำ
ศักดิ์สิทธิ์ที่พระสงฆ์ใช้ประพรมในพิธีมงคลในศาสนาในที่นี้ ไพรวิรินทร์ ขาวงาม เปรียบน้ำเหล่านี้ว่าเป็น
น้ำมนต์อันศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกันอย่างเห็นได้ชัดและสุดท้ายคือน้ำมิตรหมายถึงน้ำจิตน้ำใจ
แห่งมิตรภาพความเป็นเพื่อนทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความประณีตในการสรรคำให้เกิดความไพเราะและ
ในการสื่อความหมายด้วยเพราะภาพผู้อ่านเห็นนั้นเป็นภาพของสองมิตรหนุ่มบ้านนอกที่ผิตหวังกับ
ชีวิตในเมืองหลวงแล้วร่วมกอดคอกันดื่มเหล้าระบายทุกข์ซึ่งมีมากไม่แพ้กันและคงเป็นการดื่มอย่าง
หนักแน่นอนเพราะสามารถเข้าใจถึงความรู้สึกทุกข์โศกของกันและกันได้กระทั่งสามารถกรีดเลือดเนื้อ
เพื่อแสดงความเป็นมิตรกันได้เช่นนี้

การเล่นคำนับเป็นองค์ประกอบสำคัญของกวีโวหารในฐานะที่สร้างความงามให้แก่บท
ประพันธ์ทั้งทางเสียงและความหมาย ดังในบท “เท่เมือง” ใน *ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีรัก* ของไพรวิรินทร์ ขาว
งาม ดังตัวอย่าง

เมืองเมืองเมือง เมืองเมือง เมืองเมืองเมือง
เมืองเมืองเมือง เมืองเมือง เมืองเมืองเมือง
เมืองเมืองเมือง เมืองเมือง เมืองเมืองเมือง
เมืองเมืองเมือง เมืองเมือง เมืองเมืองเมือง
ไอ้เมืองหนอ หนอเมือง ไอ้เมืองหนอ
เราอยู่รอวันที่ฟ้าสีเหลือง
ถ้าเราถูกผูกมัดเป็นสัตว์เมือง
จึงเชื่องเชื่อง ซ้ำซ้ำ ฆ่ากันเองๆ

(ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีรัก, 2545 : 72-75)

กวีนิพนธ์บทข้างต้นเล่นคำว่า “เมือง” ในหลายลักษณะดังนี้ การซ้ำคำที่ให้ความหมายเป็นการซ้ำคำว่า “เมือง” หลายคำเพื่อต้องการสื่อถึงนัยของความเป็นเมืองที่ผู้คนต่างพากันให้ค่าความสำคัญและหลงใหลในความเจริญรุ่งเรือง ผู้คนเหล่านี้ยอมจำนนกับการนำชีวิตมาฝากความหวังไว้กับสังคมเมือง เนื่องจากต้องการแสวงหาองค์ประกอบที่ช่วยเติมเต็มชีวิตให้สุขสบาย ทว่าเมื่อได้สัมผัสกับความเป็นเมืองที่ผู้คนต่างเห็นแก่ตัว ทำให้คุณค่าความเป็นมนุษย์ถูกกลดทอนกลายเป็นแค่ “สัตว์เมือง” ที่มุ่งแต่จะทำร้ายหรือ “(เข่น) ฆ่า” ซึ่งกันและกัน โดยระยะห่างของคำในแต่ละวรรคได้ช่วยสร้างจังหวะให้มีช่วงหยุด เพื่อให้เกิดความคิดคำนึงถึงความหมายของคำที่กวีสื่อออกมาด้วยความพิถีพิถันและใส่ใจมากขึ้น ทั้งนี้การซ้ำคำดังกล่าวยังให้ภาพเมื่อมองดูคำว่า “เมือง” ที่กวีเขียนเรียงต่อกันจะทำให้เกิดภาพของเมืองที่มีแต่ความแออัดยัดเยียด อีกทั้งยังปรากฏการเล่นเสียงวรรณยุกต์ในลักษณะของการไล่ระดับเสียง ดังเช่น “เมืองเมืองเมือง” ทำให้เกิดเสียงสูง-ต่ำ นับเป็นการช่วยเพิ่มความรื่นเริงของคำเมื่อมีการอ่านออกเสียงและแสดงถึงความสามารถของกวีที่จะเลือกคำมากำหนดให้เป็นเสียงที่คล้องจองอีกด้วย

การเล่นคำที่ไพเราะวิจิตร ชาวงามนำมาใช้เสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองนี้เป็นเครื่องยืนยันได้ถึงความสามารถทางภาษาของไพเราะวิจิตร ชาวงามที่นำประโยชน์จากเสียงและความหมายของคำมาสื่อภาพได้อย่างแจ่มชัดโดยเฉพาะเรื่องความหมายของคำที่กวีเน้นย้ำเพื่อสื่อสารสำคัญแก่ผู้อ่านนั้นจะยิ่งช่วยเสริมให้ภาพที่ปรากฏนั้นเข้มข้นและน่าขบคิดมากขึ้น

4.1.2 การซ้ำคำ

ไพเราะวิจิตรชาวงามนำการเล่นคำซ้ำมาใช้ด้วยจุดประสงค์หลายประการเช่นการซ้ำคำเพื่อเป็นการย้ำความปลุกเร้าอารมณ์ความรู้สึกหรือสร้างความประทับใจการซ้ำคำเพื่อแสดงให้เห็นถึงภาพจำนวนของสิ่งที่กล่าวถึงในบทกวีนั้นว่ามีปริมาณมากน้อยเพียงใดและการซ้ำคำเพื่อให้เกิดความไพเราะสละสลวยทางเสียงเป็นสำคัญดังตัวอย่าง

ข้ามน้ำข้ามทะเล

ข้ามภูสูงที่สุดสอย

ข้ามเมฆที่ล่องลอย

ไกลแสนไกลไกลแสนไกล

ไกลตาแต่ใกล้ตีน

รอป้ายปิ่นแล้วข้ามไป

ไกลตาแต่ใกล้ใจ

อยู่ใกล้ใกล้แค่นี้เอง

ไพวรินทร์ขาวงามข้าคำข้ามเพื่อให้เห็นถึงความลำบากในการเดินทางก้าวข้ามอุปสรรค
ทั้งหลายเพื่อมุ่งหน้าสู่เมืองหลวงและเล่นคำไกลไกลที่แสดงถึงระยะทางเพื่อให้เห็นความขัดแย้งภายใน
จิตใจของคนเดินทางว่าความมุ่งหวังที่อยู่ไกลภายในจิตใจนั้นในความเป็นจริงอยู่ไกลแสนไกลเกินเอื้อม
ทั้งนี้เป็นการเน้นย้ำความรู้สึกภายในของคนไกลบ้านให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ยามจนทนชีพใช้	อนาถา
ขอเถิดยุติธรรมมา	มอบบ้าง
ขอความปลอดภัยครา	ครองชีพ
ขอศักดิ์ศรีสร้าง	สิทธิ์บ้างเถิดหนอ
ขอเถิดอิสรภาพ	ชีวิต
ขอพบสันติภาพสถิต	ทั่วหล้า
ขอขอยิ่งขอคิด	ขอทุกซ์โทษฤา
เห็นแต่เงาเฝ้าคว่า	คว่ำคว้างกะลาเหงาฯ

(เจ้าจนกวี, 2541 : 63)

ขอฝนปรนโลกแล้ง	โลมดิน
ขอแดดแผดชีวิน	ขึ้นไว้
ขอลมรื่นรมริน	รวยรื่น
ขอก็ขอขอได้	ไม่รู้พอขอ

(เจ้าจนกวี, 2541 : 94)

ไพวรินทร์ขาวงามข้าคำขอเพื่อย้ำให้เห็นถึงความขาดแคลนของคนในสังคมเมืองซึ่งขาดทั้ง
สิ่งที่เป็นนามธรรมอย่างความยุติธรรมอิสรภาพศักดิ์ศรีความปลอดภัยและสิ่งที่เป็นรูปธรรมเช่นฝน
แดดลมทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าชีวิตของคนในสังคมเมืองนั้นมิได้เป็นสุขเลยทั้งกายและใจเพราะการขอนั้น
หมายถึงความต้องการลึกๆภายในที่ต้องการเติมเต็มชีวิตให้สมบูรณ์และปกติสุข

บังรุ่งนั่นคือกำแพง อารยธรรมจำแลง
 สูงยอดสอดเหยียดเสียดฟ้า
 บังเมฆนั่นคือหมอกหนา แห่งควีนพิชทา
 ทาบทั่วมัวทมิฬมืดทาง
 บังแดดนั่นคือตึกร้าง รางเรือเจือจาง
 ในห้องสี่เหลี่ยมลึกลับ

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 2539 : 186)

การซ้ำคำบังกับธรรมชาติเช่นรุ่งเมฆและแดดนั้นเป็นการย้ำความรู้สึกถึงลงไปว่าสภาพสังคม
 เมืองในปัจจุบันนั้นได้บดบังความสวยงามตามธรรมชาติด้วยสิ่งก่อสร้างและมลพิษนานาถือเป็นการซ้ำ
 คำที่ให้ภาพลักษณ์ทางกายภาพของเมืองที่ชัดเจน

คนตายคนตาย	ใครใครใครใคร
คนตายคนตาย	อยู่ไหนอยู่ไหน
คนตายคนตาย	เป็นอะไรเป็นอะไร
แม่ลูกสองคน	บ้านนั้นใช่ไหม
บ้านของกะหรี	อ้อช่างมันปะไร
มันยิ่งลูกสาว	โถช่างทำได้
มันยิ่งตัวเอง	เอ๊ะมันคิดยังไง
ลูกสาวก็สวย	เสียดายเสียใจ

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 2539 : 207)

การซ้ำคำในตัวอย่างข้างต้นนั้นมีลักษณะแตกต่างออกไปจากตัวอย่างอื่นเนื่องจากการ
 ซ้ำคำที่สอดคล้องกับการบอกปริมาณของผู้คนที่เป็นตัวละครชาวบ้านในบทกวีหากจะตีความว่าใคร
 เป็นตัวละครในฉากนี้ก็คงจะตอบได้ว่าเป็นพวกชาวบ้านจำนวนไม่น้อยซึ่งทำตัวเป็นไทยมุงเฝ้าดู
 เหตุการณ์ฆ่าตัวตายของสองแม่ลูกและคำซ้ำดังกล่าวก็แสดงให้เห็นถึงเสียงวิพากษ์วิจารณ์การตายของ
 สองแม่ลูกนั้นอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงความคิดของคนส่วนใหญ่ที่มีต่อโสเภณีว่าเป็นอย่างไร

จากตัวอย่างเป็นการซ้ำคำและซ้ำความการซ้ำคำที่เห็นได้ชัดเจนคือหว่าดหว่าดไหวไหวพวพวาเป็นการซ้ำคำกริยาที่มีความหมายถึงความหวาดระแวงและตระหนกตื่นกลัวอยู่ตลอดเวลาซึ่งเมื่อใช้การซ้ำคำเข้ามานั้นก็จะให้ความหมายของอากัปกริยาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นส่วนการซ้ำความขลุ่ยขลาดหว่าดคว้างกลางขวัญในบทแรกและบทสุดท้ายนั้นเป็นการเน้นความเพื่อเชื่อมโยงความรู้สึกขลาดเขลาตื่นกลัวและไรที่พึ่งพิงให้สอดคล้องกับเสียงขลุ่ยที่ครวญเพลงเศร้าเมื่อยามไกลบ้าน

การเล่นคำและการซ้ำคำที่นำมาแสดงข้างต้นนี้น่าจะเป็นเครื่องยืนยันได้ถึงความสามารถทางการใช้ภาษาของไพโรวรินทร์ชาวงามได้อย่างชัดเจนโดยเฉพาะการเล่นคำที่มักเน้นในการใช้ความหมายจากคำให้เกี่ยวเนื่องกับจุดมุ่งหมายในการสื่อภาพลักษณ์สังคมเมืองในแง่ลบโดยการโยงความหมายของคำนั้นให้สอดคล้องกับสาระสำคัญที่ต้องการจะสื่อเช่นบางขุนพรหมและสุทธิสารไพโรวรินทร์ชาวงามใช้เสียงและความหมายของคำนั้นเกี่ยวโยงไปถึงคำว่าเพลงพรหมและพรหมจรรย์และความบริสุทธิ์ซึ่งสิ่งเหล่านี้มิได้ปรากฏในสถานที่ที่กล่าวถึงทั้งสองแต่อย่างไรในทางตรงกันข้ามกลับเป็นที่ที่ผลาญทำลายความหมายของคำที่เกี่ยวข้องนั้นให้มัวหมองเสียด้วยซ้ำดังนั้นวรรณศิลป์ในระดับการใช้คำที่ทำให้เกิดความงามทั้งความหมายและเสียงนั้นผู้วิจัยเห็นว่าไพโรวรินทร์ชาวงามสามารถแสดงออกได้อย่างประณีตลึกซึ้ง

4.1.3 การใช้ภาพพจน์

ภาพพจน์ (Figure of speech) คือการใช้คำให้เกิดภาพเพื่อให้ผู้อ่านได้เกิดจินตนาการเห็นภาพขึ้นชัดเจนนอกจากนี้ยังช่วยขยายความสิ่งที่เป็นามธรรมโดยเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็รูปธรรมอันทำให้เข้าใจง่ายขึ้นการใช้ภาพพจน์ทำให้ผู้อ่านได้รสความอารมณ์ความรู้สึกและรสของภาพในงานนั้น ๆ (กอบกุล อิงคุทานนท์, 2540: 37) การใช้ภาพพจน์ถือเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการแสดงชั้นเชิงทางวรรณศิลป์ของกวีจากการศึกษาทวินันท์ของไพโรวรินทร์ชาวงามพบว่ามีการใช้ภาพพจน์ในการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองอยู่หลายประเภทดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1.3.1 อุปมา

คือการเปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกันโดยนำสิ่งที่มีลักษณะเหมือนกันมาเปรียบเทียบกับกันโดยนำสิ่งที่เคยรู้จักมาแล้วใช้เชื่อมโยงความคิดของผู้อ่านให้นึกเห็นภาพได้ดียิ่งขึ้นมักมีคำเชื่อมโยงเช่นคำเหมือนดุดังปานราวกับ เป็นต้น

ตึกสูงมีชั้นอันนับจำนวนเทียบกับ

อวัยวะมนุษย์เกินกัน

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 2539 : 186)

ไพโรรินทร์ขาวงามเปรียบเทียบจำนวนของชั้นตึกกับอวัยวะของมนุษย์ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการเปรียบเทียบที่ค่อนข้างแปลกอาจเป็นเพราะนอกจากสื่อให้ผู้อ่านรู้สึกว่าคุณมากมายของตึกสูงนั้นมีมากกว่าอวัยวะมนุษย์แล้วยังต้องการแนะนำความหมายว่าชั้นของตึกสูงเหล่านั้นก็เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตการทำงานของคนในสังคมเมืองที่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกิจกรรมต่าง ๆ นั้นเช่นเดียวกันกับอวัยวะที่ต้องแบ่งแยกหน้าที่ออกเป็นส่วนตัว

ข้าควบม้ามานานก็เหนื่อยนัก	จึงแวะพักหาเพื่อนผู้ร่วมฝัน
หยุดเจ้าม้าม้านกลัยอยู่ด้วยกัน	ตึกเมืองต่างพนาวันพนมเชิง
มีโคมไฟต่างดาวดารดาษ	มีเถาว์ลย์พันพาดอยู่ยงเหียง
มีหรีงหรีดเรไรใจกระเจิง	ด้วยเสียงเมืองบันเทิงบรรเทาทุกข์

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 2539 : 23)

การเปรียบเทียบเมืองกับป่าดังกล่าว “พนาวันพนมเชิง” ดังตัวอย่างนั้นแสดงให้เห็นทัศนะของไพโรรินทร์ขาวงามที่ต้องการสื่อความคิดเกี่ยวกับสังคมเมืองว่าเป็นป่าที่ผู้คนพลัดหลงเข้ามาและยังหาทางออกไม่พบและด้วยการใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในเมืองโดยเปรียบเทียบกับธรรมชาติที่มีอยู่ในป่านั้นเป็นการเปรียบเทียบที่ทำให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นภาพคล้อยตามได้ชัดเจน

กัตดินกินทรายระยายโคก	ถีบโลกเท้ากระทุ้งคลายฟุ้งซ่าน
โลกดูจทางที่ทำด้วยน้ำตาล	รอมดผ่านมาติดชีวิตตาย

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 2539 : 136)

สิ่งที่ไพโรรินทร์ขาวงามนำมาใช้เปรียบเทียบนี้ถือเป็นความแปลกใหม่เนื่องจากเขาเปรียบโลกเป็นน้ำตาลซึ่งมีรสหอมหวานยั่วชวนใจมาติดกับดักตีมันแต่ต้องล้มตายในที่สุดโลกในที่นี้ก็หมายถึงสังคมเมืองปัจจุบันที่ดูภายนอกแล้วน่าพิสมัยยิ่งแต่ที่จริงแล้วเคลือบแฝงด้วยอันตรายถึงแก่ชีวิตกับดักนี้รอมดอันหมายถึงผู้คนที่มุ่งหน้าเข้ามาหาความศิวิไลในเมืองแต่ท้ายที่สุดกลับต้องพบกับความโหดร้ายในเมืองแทนกระทั่งหมดแรงต่อสู้และหากตีความให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปอีกจะพบว่าโลกในที่นี้อาจหมายถึงสังสารวัฏที่มนุษย์ต้องวนเวียนอยู่ในโลกียสุขอันเป็นความสุขจอมปลอมเหล่านี้เรื่อยไปไม่สิ้นสุด

ผองมนุษย์ตั้งทาสผู้	อาภัพ
เป็นอยู่เสมียดับ	ลับแล้ว
วิญญาณยังย่อยับ	เสยงอก
ชีวิตมีอาจแผ้ว	พ่องเนื่อนพคุณ

(ฤดีกาล, 2539 : 22)

ไพบรินทร์ชาวงามเปรียบคนอาศัยในเมืองเป็นทาสผู้อาภัพที่แม่ล่วงลับไปแล้วก็ยังมีอาจมีชีวิตที่งดงามบริสุทธิ์ได้เพราะคนที่อยู่ในเมืองนั้นยังคงต้องดิ้นรนต่อสู้กันต่อไปแม้รุ่นลูกหลานก็ยังคงต้องเป็นทาสของวัตถุนิยมและตกอยู่ในยุคของเงินตราต่อไป

4.1.3.2 อุปลักษณ์

คือการเปรียบเทียบที่ไม่มีคำเปรียบเทียบปรากฏให้เห็นแต่เป็นการเปรียบเทียบโยยความคิดอย่างหนึ่งไปสู่ความคิดหนึ่งหากจะเปรียบกับสิ่งใดก็จะนำลักษณะเด่นของสิ่งนั้นมากล่าวทันที

ไพรพนาแห่งนาคร
เจ้าหลบนอน ณ หลีบไหนด
บ่วงแร้วแห่งพรานใด
ดักเจ้าไว้หรือนกอเยย

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 89)

ไพรพนาแห่งนาครเป็นการใช้ความเปรียบที่นำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองที่เห็นได้ชัดเจนถึงทัศนะของไพบรินทร์ชาวงามว่าสังคมเมืองนั้นมีอันตรายหากใครหลงเข้ามาประกอบกับการกล่าวถึงบ่วงแร้วแห่งพรานนั้นยังเพิ่มความหมายที่ชัดเจนเกี่ยวกับความน่ากลัวของเมืองและคนในเมืองที่อาจมีเล่ห์เหลี่ยมกลโกงหลากหลายแบบ

เราคือฝุ่นดินถวิลดาว
เมืองเหน็บพุงหนาววิฤต
ยังร้างแรมลมชมทิศ
ขอดาวสักนิตแสงนวล

(ถนนนักฝัน, 2535 : 22)

ไพวรินทร์ขาวงามใช้สรรพนามเราสื่อความเป็นพวกเดียวกันกับผู้อ่านว่าล้วนเป็นแผ่นดิน ซึ่งหมายถึงชนชั้นระดับล่างที่ด้อยทั้งฐานะและการศึกษาแต่ล้วนมุ่งหน้ามาแสวงหาความเจริญในเมือง เพื่อยกระดับฐานะตนเองให้ดีขึ้น

ผู้มาใหม่...	ทุ่งโลกร้างกว้างไกลจากที่นี่
ถึงที่นั่นที่นั่นหย่อมย่านนี้	หรือที่ไหนล้วนมีผู้ผ่านมา
ผู้มาก่อน...	บ้างพักผ่อน ณ หลุมดินกรุ่นกลิ่นหญ้า
บ้างหลังค้อมจำยอมกับโชคชะตา	รอสัญญาเวลาจะหมดลง

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 52)

ไพวรินทร์ขาวงามสื่อความหมายเกี่ยวกับรุ่นอายุของคนได้ด้วยการใช้คำที่ต่างออกไป นั่นคือผู้มาก่อนหมายถึงคนรุ่นเก่าเช่นปู่ย่าตายายและผู้มาใหม่หมายถึงคนรุ่นใหม่ที่เป็นรุ่นลูกหลาน โดยแฝงความหมายอันลึกซึ้งไว้เป็นเสียงอันวอนฝากผีฝากไข้และสิ่งเสียของผู้เฒ่าผู้แก่ในชนบทที่ส่งลูกหลานรุ่นต่อไปให้ดูแลรักษาแผ่นดินเกิดอันเป็นมรดกของครอบครัวต่อไปก่อนที่ตนเองจะดับสูญไปจากโลกและตัวเองนั้นยอมจากไปแต่จะฝังกายลงที่นั่นเพื่ออำนวยพรให้ผืนแผ่นดินอุดมสมบูรณ์สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความรักความผูกพันต่อบ้านเกิดอย่างแน่นแฟ้นของคนรุ่นเก่าและต้องการที่จะปลูกฝังลูกหลานให้เกิดจิตสำนึกรักแผ่นดินเกิดนั้นเช่นเดียวกัน

แม่น้ำที่รัก...	“เจ้าพระยา” ทรงศักดิ์รวมรักผอง
โลหิตแห่งธรณินถิ่นแหลมทอง	รักไหลล่องหล่อเลี้ยงเคียงกลุ่มชน

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 63)

โลหิตแห่งธรณินหมายถึงแม่น้ำเจ้าพระยาที่มีความหมายอยู่ในใจผู้อ่านแล้วว่าเป็นแม่น้ำสายหลักที่หล่อเลี้ยงชีวิตคนไทยมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันแต่น่าสังเกตตรงที่มีการตกแต่งถ้อยคำให้หลังการยืมขึ้นด้วยศัพท์สูงเพื่อเป็นการเชิดชูแม่น้ำเจ้าพระยาด้วย

4.1.3.3 อติพจน์

คือการใช้คำพรรณนาเกินจริงมักใช้มุ่งเน้นอารมณ์ความรู้สึกให้เห็นชัดเจนมีความหมายเร้าอารมณ์ของผู้อ่านให้ซาบซึ้งคล้อยตามไม่สามารถใช้ในการรายงานข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ตามปกติสามัญในกวีนิพนธ์ที่ศึกษานั้นจะมุ่งเน้นให้เห็นถึงความทุกขโศกที่มีมากเกินคำบรรยาย

แผ่นดินจักเจ็งบ้ำ	ตามนุษย์
นองท่วมธูลีดินสุด	โศกเศร้า
เขาสูงจักชมทรุด	ชบคล้ำ
แรงแห่งน้ำตาเร้า	เร่งล้างโลกา

(เจ้านกวี, 2541 : 122)

จากตัวอย่างเป็นการนำเสนอภาพสะท้อนใจเมื่อมนุษย์ต้องใช้น้ำตาล้างโลกเพื่อให้สะอาดภายหลังผ่านพ้นยุคไร้อารยธรรมการใช้น้ำตาของมนุษย์เป็นเครื่องมือชำระล้างนั้นเป็นการเร้าอารมณ์ผู้อ่านให้เกิดความรู้สึกสลดใจอย่างยิ่งเนื่องจากน้ำตาที่หลั่งออกมาเพราะความเศร้าโศกเสียใจนั้นมีมากมายเพียงใดนั้นก็หมายความว่าความสกปรกโสมมของโลกย่อมมีมากมายเพียงนั้นและจะต้องใช้น้ำตาในปริมาณเท่าใดจึงจะสามารถล้างความสกปรกทั้งหลายที่มีอยู่ได้สะอาดหมดจด

ครั้นโน้นคนเล่าขาน	นับตำนานอีสานพ่าย
กูลาน้ำตากลาย	เป็นสายเลือดเดือดธรณี

(ฤดีกาล, 2539 : 92)

จากตัวอย่างสะท้อนภาพความแห้งแล้งของผืนแผ่นดินอีสานดังจะเห็นได้จาก “กูลาน้ำตากลายเป็นสายเลือดเดือดธรณี” จะเห็นได้ว่าผืนแผ่นดินที่แห้งแล้งแต่กระแงไม่สามารถใช้เป็นที่ทำกินได้นั้นแม้ “กูลา” กลุ่มชนพื้นถิ่นที่ถือว่าสามารถทนทานต่อความแห้งแล้งและความยากลำบากได้ดีที่สุดแล้วยังต้องร้องไห้เป็นสายเลือดภาพที่ผู้อ่านได้เห็นนี้มาจากการกล่าวเกินจริงที่สื่อความหมายเข้มข้นของอารมณ์และความรู้สึกที่แปรเป็นภาพที่ปรากฏจริงในสังคมชนบทอีสานทำให้ผู้อ่านยังสามารถรับรู้ภาพและทวีความรู้สึกถึงความร้อนแล้งอย่างแสนสาหัสของภาคอีสานได้ชัดเจนและบีบคั้นอารมณ์ความรู้สึกมากยิ่งขึ้น

ดาวหนาวหรือว่าน้ำ ค้างหนาว	
ลมวูบลูบผิวกราว	กร่อนเนื้อ
ปวงกระตุกธาตูลีขาว	คงเจ็บ
ทรวงอกอาจโอบเอื้อ	อุ่นได้ด้วยใจ

(ฤดีกาล, 2539 : 89)

ไพวรินทร์ขาวงามให้ความรู้สึกเหน็บหนาวของฤดูกาลผ่านการใช้อ้อยคำที่สะท้อนความรู้สึกและสะท้อนอารมณ์เป็นอย่างยิ่งด้วยเพราะเห็นภาพจากความเหน็บหนาวที่แทรกผ่านไปทุกอณูเนื้อหรือแม้แต่ถ้ารู้สึกระดูกนั้นก็ยังสามารถรับรู้ถึงความหนาวเหน็บนั้นได้

การอุยจิตแล้ง	โลกหรือ
ไฟนรกจึงโหมกระพือ	โลกร้อน
เหือดธารอุทกคือ	ใจเหือด
ปลงปล่อยเปลวไฟฟ้อน	ระริกฟ้าเผาฝัน

(เจ้าพนักงาน, 2541 : 95)

จากตัวอย่างจะเป็นการกล่าวถึงสภาพแล้งน้ำจิตน้ำใจของมนุษย์ส่งผลให้โลกร้อนระอุเพราะการไร้ซึ่งความเมตตากรุณาและธารน้ำใจจากความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันจนทำให้โลกถูกเผาผลาญด้วยไฟนรกซึ่งหมายถึงความเร่าร้อนทำลายจากการแก่งแย่งแข่งขันเอาเปรียบซึ่งกันและกันเป็นผลให้สังคมไม่สงบสุขและร้อนระอุอยู่ตลอดเวลา

ปูนเหมือนปิดปากเมืองทั้งเมืองไว้
ไฟเหมือนไหม้เมืองไม่ไปหมดป่า
ฝนเหมือนหมดเหมือนไฟจะไหม้ฟ้า
มิรู้วันเวลานาที่ใด

(ฤดีกาล, 2539 : 72)

ไพวรินทร์ขาวงามเสนอสภาพแวดล้อมสังคมเมืองด้วยการกล่าวเกินจริงว่าปูนหรือคอนกรีตซึ่งเป็นสิ่งก่อสร้างอันเป็นสัญลักษณ์แสดงความก้าวหน้าของเมืองได้ถูกสร้างขึ้นมากคลุมเมืองทั้งเมืองมิให้ได้รับความสดชื่นจากธรรมชาติใดๆขณะที่ไฟซึ่งแทนความชั่วร้ายจากจิตใจมนุษย์ก็ได้เผาผลาญทำลายป่าไม้เสียหายหมดและไหม้ไหม้อย่างรุนแรงกระทั่งสามารถลุกไหม้ถึงท้องฟ้าได้การกล่าวเกินจริงเช่นนี้เป็นการสื่อแสดงภาพทางนามธรรมที่สามารถเร้าอารมณ์ผู้อ่านให้เกิดความรู้สึกสะท้อนใจมากยิ่งขึ้นถึงวิกฤตการณ์แล้งน้ำใจและความหลงใหลในวัตถุของคนเมืองที่เลวร้ายลงทุกที

4.1.3.4 บุคลาธิษฐาน

คือการนำสิ่งไม่มีชีวิตมากล่าวถึงราวกับมีชีวิตโดยสามารถแสดงออกปฏิกิริยาต่าง ๆ และมีความรู้สึกนึกคิดเหมือนคนเป็นการเขียนที่มุ่งหมายจะสร้างเรื่องราวธรรมดาให้น่าสนใจมีชีวิตชีวาและสามารถเร้าอารมณ์ได้

เปิดบันทึกบางหน้าในคัมภีร์ คัมภีร์แห่งดาวพรทาสีสว่างสถาน
คัมภีร์ซึ่งเส้าสายลมระบมรณาน โขยอาคารบ้านเรือนและผู้คน
กับโขยทั้งหัวใจใครคนหนึ่ง ให้เห็นบหนาวครวคะนิงอยู่ริมถนน
ถนนแยกแปลกเปลี่ยวและเลี้ยววน ใครคนนั้นสับสนถนนชีวิต

(มัจฉานกัลยา, 2538 : 62)

เส้าสายลมที่โขยอาคารบ้านเรือนและหัวใจของคนริมถนนนั้นสื่อภาพที่สะท้อนใจเป็นอย่างมากเนื่องจากเราจะรู้สึกได้ถึงความเจ็บปวดร้าวรานและความเหน็บหนาวที่บาดลึกในจิตใจของผู้ที่สับสนใน ชีวิตได้อย่างลึกซึ้ง

เท้าที่เปลือยเปล่ากระซิบถามพื้นถนนไปทุกจังหวะก้าว
เปื้อนฉันทันบ้างไหมเปื้อนฉันทันบ้างไหม
ก้าวแล้วก้าวเล่าบนถนนที่นิ่งสนิท

(ลำนำวเนจร, 2538 : 92)

การที่ไพรวรินทร์ขาวงามใช้เท้าเป็นผู้ถามถนนนั้นทำให้เราสามารถสร้างภาพเคลื่อนไหวตามได้อย่างชัดเจนถึงคนพเนจรที่เดินด้วยเท้าเปล่าและคุ้นชินกับถนนที่เดินอยู่ทุกเมื่อเชื่อกันจนสามารถพูดคุยกันได้ราวกับเพื่อนสนิทสิ่งนี้ถือเป็นการแนะนำภาพเฉพาะจุดให้ผู้อ่านเห็นจินตนาการตามได้ง่ายทั้งยังเชื่อมโยงอารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่านให้เข้าถึงจิตใจอันว่าแห้วของคนพเนจรที่กวีบรรยายได้เป็นอย่างดี

แม้แผ่นดินแผ่นดินเดียวจะเปลี่ยวเศร้า ฟากก็โอบกอดเราไม่เปล่าเปลี่ยว
แม้จะท่องท่องถนนอยู่คนเดียว ก็ไม่ถึงกับโดดเดี่ยวจนเกินไป
เพราะอย่างน้อยโลกนี้ก็ยังมีใคร อยู่รายทางรอบทิศสนิทสมัย
โน่นแพรวเขียวทุ่งข้าวระบัดใบ โนนน้ำใจหยาดฟ้าลงทั่วแดน
ยุคเงินตราต้อนคนให้จนตรอก ยากจะหาทางออก-อนาถแสน
มีไหมใจใครที่ยังไม่คลั่งแค้น พอจะซิดสนิทแนบรักแผ่นดิน

คือแรงใจและไฟฝัน, 2540 : 14)

ไพบรินทร์ชาวงามสร้างธรรมชาติให้มีชีวิตเพื่อต้องการสื่อให้เห็นว่ามนุษย์นั้นมีมิตรที่แท้คือธรรมชาติในทางกลับกันความหลือกวางและความไม่เป็นมิตรนั้นก็มาจากมนุษย์ด้วยกันเองโดยมีต้นเหตุคือการแก่งแย่งและแสวงหา “เงิน” เป็นสำคัญ

ใจกรุงเทพหงุดหงิดผิดปกติ ไม่สู้มีสมาธิมีแต่เรื่อง

ต้องขบคิดปริศนาอยู่เนืองเนือง

สมัยเมืองอารมณ์ร้อนและอ่อนแอ

ยามสังคมอารมณ์ร้ายไฟก็ลุก

เจ้าพระยาก็คัดทุกข์ทั้งกระแเส

เคยหยาดน้ำใสเย็นเป็นมิตรแท้

โธ่เอ๊ยแม่เจ้าพระยามาชุ่มดำ

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 64)

ไพบรินทร์ชาวงามสร้างให้กรุงเทพฯ มีอารมณ์ความรู้สึกเหมือนคนยิ่งทำให้เห็นว่าเมื่ออยู่ในอารมณ์หงุดหงิดก็จะทำให้คนที่อยู่รอบข้างเดือดร้อนวุ่นวายกระทั่งแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งเป็นต้นกำเนิดของชีวิตคนไทยยังต้องมารับเคราะห์กรรมจากน้ำมือมนุษย์ด้วย

4.1.3.5 สัทพจน์

คือการใช้คำเลียนเสียงที่ได้ยินตามธรรมชาติเช่นเสียงสัตว์เสียงดนตรีเครื่องมือเครื่องใช้มาใช้บรรยายให้เกิดมโนภาพเพื่อให้ไพเราะน่าฟังยิ่งขึ้นไพบรินทร์ชาวงามใช้คำที่บอกแสงสีเสียงเพื่อสร้างจินตภาพบรรยากาศของเมืองและทำให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงอารมณ์และความรู้สึกร่วมกับภาพที่ปรากฏขึ้นในจินตนาการได้อย่างกลมกลืนด้วยดังตัวอย่าง

นักฝัน...สัจจรร้อนเร่

ว่าเหวมาสู่เมืองหลวง

เลือดนักฝันฝันนักสู้สู่เล่ห์หลวง

รักธรรมชาติทั้งปวงห่วงผูกพัน

นั่งริมน้ำรำพันกลอนบันทึก

ด้วยหยาดหมึกยุคสมัยหยาดไผ่ฝัน

สายลมเหงาเจ้าพระยาอย่าส่ายนที

ภูคอนกรีตบังตะวันกันเรื่องไร

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 63)

เอยดาวสกาเวเด่นล้ำ

เลอดวง

นวลล่องเลียบนภาหลวง

ล้วงหล้า

วิมานหมู่เมฆปวง

ดาวเปลี่ยว

จนแต่ตระเวนขอบฟ้า

จอดเมือง

เรื่องเหน้อยอดตักัน

ดาวหนาว

เหงาเร่ร่อนติกาลราว

รักร้าง

เชิญเกิดมิ่งมิตรดาว

คืนเปลี่ยว

จรต่อตระเวนอ้างว้าง

จอดใจฯ

(เจ้านกแก้ว, 2541 : 135)

คำแล้วท่าเรือเรือเรือตะวัน

นัดพบนักฝันนับพันวิถี

ฝั่งปากฝักฝืนสัญจรยินดี

เวลานาทีชีวิตชีวา

(ถนนนักฝัน, 2535 : 9)

ดาวสวยเหนือเมืองเรืองแสง

บรรเจิดแจรง

แต่งโคมนครรัตติกาล

แม่น้ำกลางเมืองฉ่ำวาร์

ไหลท่องรางธาร

สะท้อนแสงดาววาววาม

พรรณไม้กลางเมืองเชียงงาม

รำเรงกิ่งยาม

.....

สายใบระบำตามลม

โอ้เมืองคำคืนนี้มี

มนต์แสงเสียงสี

ธรรมชาติฉลองชัยแต่คน

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 89)

กระแสมที่เปลี่ยนทาง

ฝุ่นเมืองฝันร้างเป็นฝุ่นเหลือง

ฝุ่นทุ่งฝันรุ่งเป็นฝุ่นเรือง

นานเนื่องฝุ่นน้อยในสายลม

(ถนนนักฝัน, 2535 : 11)

ข้อสังเกตที่ได้จากตัวอย่างข้างต้นคือไพโรรินทร์ชาวงามมักใช้เวลาพลบค่ำหรือเวลากลางคืนในการเสนอภาพดังจะเห็นได้จากคำที่ใช้สื่อเวลาเช่นสายัณห์รอนตะวันคำคืนรัตติกาลคำและดาว (ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ยามราตรี) เป็นต้น คำต่าง ๆ เหล่านี้บ่งบอกให้ทราบถึงแสงสีของเวลานั้นว่าเป็นอย่างไรความมืดมิดในเวลากลางคืนและความสลัวรางข้างในเวลาค่ำคืนนั้นสะท้อนให้เห็นถึงการเชื่อมโยงความคิดของไพโรรินทร์ชาวงามที่จะสื่อความรู้สึกอ้างว้างสับสนในชีวิตคนเมืองให้สอดคล้องกับบรรยากาศแสงสีในเวลาดังกล่าวด้วยนอกจากนี้ไพโรรินทร์ชาวงามยังใช้คำที่ทำให้กระจ่างแก่ใจผู้อ่านมากขึ้นด้วยดังเช่นเรื่องเรือบรรเจิดแจรงวาววามสกาว่าเรื่องไรเป็นต้นคำเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความหวังที่ยังคงฉายฉานสดใสและสว่างไสวเป็นประกายงดงามอยู่ภายในใจคนเมืองด้วยหวังว่าสังคมจะดีขึ้นสักวันหนึ่งหากทุกคนยังมีयोที่ที่จะใฝ่ฝันและสร้างความหวัง

มีจริงโปรดเกิดพระเจ้า จงเห็น
 ดาษตีนดวงใจกระเด็น ทั่วหล้า
 เสียงมนุษย์สุดเสียงเป็น เสียงพรว้าอนเอย
 วอนยี่วอนยี่งว้า เหว่หวังฯ
 (เจ้านกกี, 2541 : 29)

เพียงคลอออกจากครรภ์
 โลกก็ขานบอกรมรรคา
 เต็บโตเปิดดวงตา
 พร้อมเสียงร้องที่ร่ำรัว
 (ลำนำวเนจร, 2538 : 60)

รถไฟสายฝันปล้นหา เพื่อนผู้ผ่านมา
 ผ่านไปรถไฟสายเหนือ ยามนั้นฉันทเหลือ
 เสียงหวูดรถไฟสั้นเครือ แต่รอยอาลัยเร้นลับ
 (ม้าก้านกล้วย, 2538 : 80)

ไพรวรินทร์ชาวงามใช้เสียงสร้างจินตภาพความทุกข์ระทมทั้งเสียงพรว้าอนของมนุษย์ หรือเสียงร้องร่ำรัวของเด็กที่เพ็งลืมตาขึ้นดูโลกที่สะท้อนความเป็นอยู่ของคนในเมืองที่รายล้อมด้วยความหวาดกลัวหรือภาพอีกมุมหนึ่งซึ่งสะท้อนจากเสียงหวูดรถไฟที่สั้นเครือสื่อถึงความรู้สึกอ้างว้างว่าเหว่ของคนที่ต้องไกลบ้านซึ่งเมื่อความทุกข์เข้ามาเยือนแล้วเสียงรอบข้างที่ได้ยินก็จะกลายเป็นความห่อเหี่ยวใจแทบทั้งสิ้น

เอียงออกกรุงเทพฯอ้าง อดใคร
 เลือดตกจากอกไหล รดพื้น
 ตลบอบอวลไกล ควากลิ่น
 กรุงเทพฯเสพสุขพื้น แคฟ้าเพียงสวรรค์
 (คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 2539 : 33)

จินตภาพประการสุดท้ายที่ไพวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอคือการใช้คำที่สื่อถึงกลิ่นดังตัวอย่างแรกกลิ่นควาที่ตลบอบอวลนั้นมีนัยหมายถึงความโสมมของสังคมเมืองซึ่งปัจจุบันมีแต่เรื่องเลวร้ายไม่ว่าจะเป็นอาชญากรรมการค้าประเวณีการฉ้อราษฎร์บังหลวงสภาพแวดล้อมเป็นพิษความเสื่อมเหล่านี้เปรียบเสมือนกลิ่นควาที่คลุ้งไปทั่ว

เปลวแดดไม่ทันดับ	โลกยิ่งกลับร้อนระอุ
เปลวเพลิงแรงปะทุ	ให้เดือดดุกว่าแดดใด
ตุ๊กตาขบหน้านึ่ง	ไม่ไหวดังแต่รำให้
หวีดร้องในกองไฟ	ที่ไหม้ไหม้ทั้งโรงงาน
โรงงานเหมือนโรงงก	เหมือนนรกเหมือนสุสาน
กลบฝังร่างคนงาน	ให้ร้าวรานทุกวิญญาณ
เพื่อนยังไม่สั่งเพื่อน	ก็พรากรเพื่อนไปต่อหน้า
ผิวเมียรักกันมา	ก็ลาลับจนลับแล
แม่อังไม่สั่งลูก	ลูกก็ยังไม่สั่งแม่
เกลื่อนกลาดอนาถแท้	ทั้งศพแม่และลูกรัก

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 68)

ไพวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอแสงสีเสียงประกอบกันเป็นเหตุการณ์อันโศกสลดของภาพไฟไหม้โรงงานตุ๊กตาที่คนงานทั้งเด็กและผู้ใหญ่จำนวนมากต้องตายในกองไฟคำว่าเปลวแดดเปลวเพลิงนั้นมีพลังที่สามารถส่องผ่านทั้งความสว่างเจิดจ้าและความร้อนแรงของเปลวเพลิงที่ไหม้กระหน่ำเผาผลาญทั้งชีวิตคนและทรัพย์สินในโรงงาน ส่วนเสียงรำให้เสียงหวีดร้องยิ่งสร้างความสะเทือนอารมณ์ให้ผู้อ่านมีความรู้สึกสลดใจกับภาพที่ปรากฏนั้นยิ่งไปกว่านั้นไพวรินทร์ ขาวงาม ตอกย้ำภาพโศกนาฏกรรมด้วยเสียงรำล่ำส่ำเสียที่แม่ไม่ปรากฏเป็นเสียงเพราะความตายมาพรากรไปเสียก่อนที่จะได้สั่งเสียกันดังนั้นจึงทำให้เสียงรำล่ำส่ำเสียนั้นกลายเป็นเสียงแห่งความเจ็บที่บีบคั้นหัวใจผู้อ่านยิ่งขึ้นเมื่อประกอบกับภาพศพแม่ลูกผิวเมียและเพื่อนรักที่เกลื่อนกลาดอนาถแท่นั้น

จากตัวอย่างที่ยกมาให้เห็นนั้นพบว่าไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้คำก่อให้เกิดความเศร้ามากกว่าความสุขจะเห็นได้จากการกล่าวถึงภาพบรรยากาศยามพลบค่ำและยามค่ำคืนอยู่บ่อยครั้งทั้งนี้เพื่อให้ภาพธรรมชาติที่ออกมานั้นส่งความรู้สึกเศร้าสร้อยของคนเมืองตามไปด้วยการกล่าวถึงความรู้สึกเปลี่ยวเหงาเมื่อจากบ้านเกิดการกล่าวถึงภาพไฟไหม้ในโรงงานตุ๊กตาที่ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้คำสื่ออันสลดใจของเหตุการณ์ที่คร่าชีวิตคนอย่างแสนทรมาณ หรือแม้แต่การใช้ที่กล่าวถึงความสดชื่นของภาพชีวิตในชนบทที่ยังติดตรึงความทรงจำของคนพื้นที่ที่อาศัยอยู่ในเมืองนั้นภาพดังกล่าวก็ยัง

สะท้อนให้เห็นถึงการหาทางออกของชีวิตที่เป็นทุกขในเมืองโดยการระลึกถึงภาพความสุขที่เคยมีในอดีตดั่งที่เกิดขึ้นเหล่านี้ล้วนแต่เป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตที่ย่ำแย่ของคนเมืองที่สะท้อนให้เห็นถึงความไม่น่าอยู่ของสังคมเมือง

จากการศึกษาภาษาภาพพจน์ที่ใช้สื่อภาพลักษณ์สังคมเมืองของไพวรินทร์ขาวงามพบว่าไพวรินทร์ขาวงามจะใช้ภาษาภาพพจน์ในการสื่อความหมายที่ลึกซึ้งโดยมักจะเลือกคำที่มีความหมายเด่นชัดมาเสนอความ โดยเฉพาะการนำเสนอภาพสังคมชนบทซึ่งนำมาเปรียบเทียบกับสังคมเมืองซึ่งสามารถสะท้อนภาพของสังคมเมืองที่เลวร้ายได้ชัดเจนและภาพพจน์ทั้งหลายที่ไพวรินทร์ขาวงามใช้นั้นยังช่วยยั่วยุให้ผู้อ่านต้องตีความหมายจากภาพพจน์เหล่านั้นอย่างละเอียดเพื่อให้ได้รสชาติและรสความที่สมบูรณ์ประกอบกับเพื่อให้ได้แง่คิดที่สะท้อนจากภาพลักษณ์ของสังคมเมืองที่ฉายออกมาจากภาพพจน์นั้น ๆ ให้เข้าใจลึกซึ้งด้วยดั่งนั้นการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองโดยการใช้ภาพพจน์ของไพวรินทร์ขาวงามจึงกระทำได้อย่างชัดเจน

4.1.4 การใช้สัญลักษณ์

สัญลักษณ์ หมายถึง การนำสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตมาใช้แทนหรือเป็นตัวแทนสิ่งอื่นที่มีสมบัติบางประการร่วมกัน สัญลักษณ์อาจตีความได้มากกว่าหนึ่ง โดยบทบาทของสัญลักษณ์นั้นจะต้องให้สีสัน เพิ่มแรงเงื่อนของความคิด ขยายความรู้ความเข้าใจในสรรพสิ่งรอบกาย ตลอดจนทำให้วรรณกรรมนั้น ๆ ทวีคุณค่าขึ้น สัญลักษณ์แบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ได้แก่ สัญลักษณ์สากล คือสัญลักษณ์ที่รู้จักกันทั่วไปซึ่งมักจะตีความได้ลอรอยกัน และสัญลักษณ์ส่วนตัว คือสัญลักษณ์ที่กวีสมมติขึ้นเองเฉพาะตัว จะมีขึ้นในวรรณกรรมเรื่องเดียวของนักเขียนคนใดคนหนึ่งหรืองานประพันธ์ชุดใดชุดหนึ่ง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) สำหรับการสร้างสัญลักษณ์ในกวีนิพนธ์ขึ้นอยู่กับการสร้างสรรคของกวีในฐานะปัจเจกบุคคล หรืออิทธิพลของขนบวรรณศิลป์และวัฒนธรรมที่หล่อเลี้ยงกวีนั้น ๆ ทั้งนี้กวีนิพนธ์ซึ่งเป็นงานวรรณศิลป์ประเภทหนึ่งที่มีภาษาเป็นวัสดุในการสื่อสาร ย่อมปรากฏการใช้สัญลักษณ์เป็นอุปกรณ์สำคัญอย่างหนึ่งในการสื่อความหมายและสร้างพลังสุนทรียะ ดวงมน จิตรจํานงค์ (2541 : 136)

พจนนุ ปณุ ทิโต ชิว

จากการศึกษาเรื่อง “เมือง” ในกวีนิพนธ์ไพโรรินทร์ ขาวงาม ปรากฏการใช้สัญลักษณ์ ดังนี้

4.1.4.1 สัญลักษณ์แทนเมือง

4.1.4.1.1 สวรรค์

“สวรรค์” นำเสนอมิติเมืองทั้งในด้านที่เจริญรุ่งเรืองและเป็นศูนย์กลางความก้าวหน้าของประเทศ และในด้านที่มีแต่ความวุ่นวาย อุดมด้วยปัญหา ตลอดจนสภาวะแวดล้อมที่เป็นพิษ ดังในบท “บทสรรเสริญกองขยะ” ใน *ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีรัก* ของไพโรรินทร์ ขาวงาม ดังตัวอย่าง

ลมอับ แดดอ้าว เข้านี้

ริมวิถีไทยประเทศวิเศษสวรรค์

กองขยะความจริงนึ่งงั้น

กองขยะความฝันนึ่งงั้น’

(ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีรัก, 2545 : 78-79)

กวีใช้สัญลักษณ์ “สวรรค์” เป็นสิ่งแทนเมืองในบริบทของสังคมยุคปัจจุบัน เพื่อแสดงนัยของความยิ่งใหญ่ ซึ่งเมืองเป็นแหล่งรวมความเจริญที่สำคัญที่สุด มีสถาปัตยกรรมทั้งตึกและอาคารที่วิจิตรสวยงาม เพียบพร้อมด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มากมายจนอาจกล่าวได้ว่าเมืองเป็นสถานที่ที่พึงแสวงหาซึ่งความสุขให้แก่ชีวิต ทว่าในทางตรงข้ามเมื่อเมืองกลายเป็นพื้นที่ที่ผู้คนพึงปรารถนาจึงก่อเกิดการกระจุกตัวของคนจำนวนมาก มีการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง สร้างมลพิษให้กับสภาพแวดล้อม อีกทั้งวัตถุต่าง ๆ ที่ยั่วยวนจิตใจคนให้มุ่งแสวงหาความมั่งคั่งและร่ำรวย ทำให้คนเมืองต่างแข่งขันต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด คุณภาพชีวิตของคนที่อยู่ในเมืองก็ตกต่ำลงกวีจึงเลือกใช้สัญลักษณ์เมืองในมิติของเมืองสวรรค์ในเชิงเสียดสีเพื่อบ่งชี้ความตกต่ำของสังคม

การใช้สัญลักษณ์ “สวรรค์” เป็นการหลากความหมายในการนำเสนอภาพเมืองทั้งในแง่ที่งดงามน่าอภิรมย์ และในแง่ของความเลวร้ายที่ไม่น่าอยู่อาศัย ทั้งยังมีการใช้สัญลักษณ์อื่นมาประกอบ อาทิ “เทวดา” เพื่อเป็นการเสริมความเข้มข้นและเน้นย้ำสภาพเมืองให้ประจักษ์ชัดเจนในใจของผู้อ่านมากยิ่งขึ้น

4.1.4.1.2 หมอก

“หมอก” และ “ความมืด” เป็นสัญลักษณ์ร่วมกันของความเศร้า สับสน และคลุมเครือ โดยกวีไทยร่วมสมัยได้ใช้สื่อสภาพและบรรยากาศของเมืองที่สับสนวุ่นวายและจิตใจอันหม่นหมองของผู้คนที่เคลือบแฝงอยู่ ดังในบท “นครใต้แสงดาว” ใน *ม้าก้านกล้วย* ของไพวรินทร์ ขาวงาม ที่กวีใช้สัญลักษณ์หมอก ดังตัวอย่าง

ยังมีเมืองหนึ่งเมืองในหมอกม่าน	เป็นหนึ่งในเมืองหนึ่งวิมานในหมอก
จะหมอกหม่นคนเมืองก็ยั่วมอง	กระทั่งผู้คนผองต่างผ่านมา
ต่างผ่านมาต่างไปไม่รู้จบ	ทิ้งรอยเท้าที่ทับทบปรารถนา
ทุกเส้นทางทอดขนานกาลเวลา	เป็นบันทึกเวทนาอยู่ช้านาน

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 62)

กวีใช้ “หมอก” เป็นสัญลักษณ์สื่อถึงสภาพเมืองในลักษณะนามธรรมที่แฝงนัยถึงจิตใจที่หม่นหมองของคนเมือง อันเกิดจากวิถีชีวิตที่ปราศจากความแน่นอนและไร้จุดหมายปลายทาง เสมือนตกอยู่ในความมืดสลัวที่หาแสงสว่างที่คอยนำทางไม่เจอ กวีได้นำคำว่า “หมอก” มาขยายคำว่า “วิมาน” เพื่อเสียดสีสังคมเมืองที่ผู้คนพากันหลงใหลว่าเป็นเมืองฟ้าเมืองสวรรค์ที่เพียบพร้อมด้วยความสวยงามและสุขสบาย ทว่าความเป็นจริงวิมานที่นึกฝันกลับกลายเป็นแค่ภาพลวงตา โดยผู้คนจำนวนมากจำต้องละทิ้งความฝันและความปรารถนามาตกอยู่ใน “หมอกม่าน” ของเส้นทางชีวิตในเมืองที่ “น่าเวทนา” และมีมืดมิดไร้ความหวัง

ทั้งนี้ “หมอก” และ “ความมืด” นับเป็นสัญลักษณ์ที่ช่วยเสริมความหมายซึ่งกันและกัน โดยสื่อถึงความตกต่ำของเมืองที่นานวันยิ่งทวีความเสื่อมทราม และแผ่ขยายความทุกข์ปกคลุมจิตใจของปัจเจกบุคคลให้มีมืดมิด รวมถึงวิถีชีวิตของผู้คนที่ต้องดำเนินไปอย่างไร้ทิศทางภายใต้วิถีความเจริญของเมือง

4.1.5 กลวิธีการนำเสนอ

การเล่าเรื่องหมายถึงการบรรยายหรือพรรณนาให้เห็นภาพทั้งที่เป็นภาพที่ปรากฏขึ้นจริงและภาพที่ออกมาจากความคิดของกวีซึ่งมุ่งเน้นการสื่ออารมณ์และความรู้สึกเป็นสำคัญไพวรินทร์ ขาวงาม มักใช้การเล่าเรื่องเป็นกลวิธีสำคัญในการนำเสนอภาพลักษณะสังคมเมืองเพราะการเล่าเรื่องนั้นเป็นช่องทางสำคัญที่กวีสามารถเสนอประสบการณ์ความคิดและมุมมองของตนให้ผู้อ่านได้รับรู้ภาพที่กวีต้องการนำเสนอผ่านน้ำเสียงของทั้งผู้เล่าเรื่องและน้ำเสียงของตัวละครกลวิธีการเล่าเรื่องของไพวรินทร์ ขาวงาม มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

4.1.5.1 การนำเสนอผ่านกลวิธีการเล่าเรื่องแบบเรื่องสั้น

กลวิธีนี้คือการใช้บทกวีสี่บทเรียงกันหลายบทมีลักษณะเป็นเรื่องเล่าทำนองเดียวกันกับเรื่องสั้นเพียงแต่กวีใช้สำนวนภาษาเป็นร้อยกรองตั้งนั้นจึงมีบทสนทนาของตัวละครที่ทำหน้าที่ส่งผ่านเนื้อหาเรื่องราวแก่ผู้อ่านดังตัวอย่างที่ไพโรรินทร์ ขาวงาม ใช้กลวิธีนี้ในงานสองบทด้วยกันคือ

บทร้อยร่ายคำของข้าวคั่วและผักแว่นในหม้อก้านกล้วย เป็นบทสนทนายระหว่างคนสามคนคือคุณน้าลาวแม่และลูกเรื่องราวที่ไพโรรินทร์ ขาวงามเสนอผ่านตัวละครทั้งสามนั้นเป็นภาพลักษณ์ชาวชนบทที่เอื้อเพื่อน้ำใจแบ่งปันข้าวปลาอาหารให้เพื่อนบ้านที่ขาดแคลนแม้ครอบครัวของตนจะอดอยากเพียงใดแต่ก็ไม่เคยแห้งแล้งน้ำใจแก่เพื่อนมนุษย์

บทเมืองถึงบพขามเมืองในเมืองในคำใดจะเอ๋ยได้ตั้งใจ เป็นบทสนทนายระหว่างแม่-ลูกหญิงสาว-ชายหนุ่มและมีผู้เล่าเรื่องคือกวีเป็นผู้เล่าเหตุการณ์และคอยสอดแทรกทัศนะเกี่ยวกับการกระทำของตัวละครเหล่านั้นอยู่ตลอดเรื่องเราอาจเรียกได้ว่าเรื่องราวชีวิตของแม่ลูกคู่นี้ว่าเป็นโศกนาฏกรรมเนื่องจากเนื้อเรื่องที่น่าเสนอความเข้มข้นของชีวิตหญิงโสเภณีและลูกสาวที่ต้องทนทุกข์อยู่ในชุมชนแออัดซ้ำร้ายยังถูกรังแกเหยียดหยามจากคนรอบข้างและในที่สุดก็จบลงด้วยความตายและการสูญเสียเรื่องราวเหล่านี้ไพโรรินทร์ขาวงามนำเสนอผ่านบทสนทนาของตัวละครเนื่องจากจะทำให้ผู้อ่านนั้นได้รับรู้เรื่องราวเสมือนกับได้อยู่ในเหตุการณ์ด้วยทัศนะที่ไพโรรินทร์ขาวงามแทรกไว้ระหว่างการเล่าเรื่องนั้นสามารถยกตัวอย่างได้ดังบท

มนุษย์มีชีวิตอิสระ	มีความกักขฬะ
มีความนุ่มนวลควรนอม	
คำมนุษย์เท่ากันอันยอม	อยู่ในบ้ำหลอม
แห่งความเป็นมนุษย์ดจกัน	
ต่ำต้อยก็มีความฝัน	ฝันใฝ่ในอัน
ที่จักถักใจไถ่จน	
ดำรงชีวิตรื่น	ในความเป็นคน
ในความจำเป็นเชิญใจ	

(คำใดจะเอ๋ยได้ตั้งใจ, 2539 : 192)

บทนี้ไพโรรินทร์ขาวงามใช้กล่าวแสดงทัศนะเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ภายหลังที่ได้เสนอเรื่องราวความทุกข์ของชีวิตหญิงโสเภณีและลูกสาวในบทก่อนหน้าจากบทกวีจะเห็นได้ว่าไพโรรินทร์ขาวงามมีความคิดเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ว่าควรมีอิสระเสรีที่จะคิดที่จะอยู่ไม่ว่ามนุษย์ผู้นั้นจะอยู่ในสถานภาพสูงหรือต่ำเพียงใดสิทธิและเสรีภาพนั้นย่อมมีเท่าเทียมกันเสมอ

หญิงเป็นมนุษย์บริสุทธิ์ใจ	ชายไหนซึ่งใน
หญิงนี้มีค่าเป็นมนุษย์	
หากหญิงมีรักบริสุทธิ์	ชายมีอาจจูด
เหยียบย่ำทำร้ายใจรัก	
หากชายมีใจใฝ่ศักดิ์	หญิงก็รู้จัก
มีจิตมีใจใฝ่ศรั	
หญิง-ชายหมายหวังสร้างพลี	อยู่ได้ร้ายดี
เต็มค่าชีพนี้ที่ใจ	

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 2539 : 199)

ไพวรินทร์ขาวงามเสนอทัศนะเกี่ยวกับความรักของชายและหญิงว่าควรจะต้องอยู่บนรากฐานของความบริสุทธิ์ใจซึ่งกันและกันไม่ควรมึนเรื่องของกิเลสตัณหาที่เกี่ยวข้องดังที่แสดงให้เห็นในบทก่อนหน้าว่ามีชายหนุ่มพยายามเกี้ยวพาราสีหญิงสาวให้บ่บัดความใคร่ของตนเองโดยมิได้ให้เกียรติหรือเห็นแก่ศักดิ์ศรีของหญิงสาวผู้นั้นเพียงเพราะเห็นว่าเป็นลูกโสเภณีดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าไพวรินทร์ขาวงามยกย่องความรักไว้ว่าเป็นสิ่งสูงส่งและบริสุทธิ์และหญิงชายทั้งคู่ควรจะรู้จักการให้เพื่อเก็บรักษาความรักไว้ยั่งยืน

จากการศึกษาตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าไพวรินทร์ขาวงามเลือกใช้ฉันทลักษณ์ที่แตกต่างกันระหว่างบทสนทนาของตัวละครและฉันทลักษณ์ของกวีซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องโดยที่ไพวรินทร์ขาวงามจะเป็นผู้มีส่วนรู้เห็นในเรื่องด้วยเพราะเป็นผู้เล่าเรื่องเองดังนั้นจึงสามารถสอดแทรกความคิดเห็นของตนลงไประหว่างการเล่าได้โดยความคิดเห็นนั้นไพวรินทร์ขาวงามก็ได้ทำให้เห็นชัดเจนโดยการแยกฉันทลักษณ์ให้ต่างจากตัวละครดังตัวอย่างดังนั้นการเล่าเรื่องจึงทำให้ผู้อ่านได้เข้าถึงเรื่องราวที่นำเสนอได้เหมือนกับได้ชมละครเรื่องหนึ่งหากแต่เป็นอุทาหรณ์ที่นำมาจากเรื่องจริงในชีวิตที่อาจเกิดขึ้นดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่าไพวรินทร์ขาวงามเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอได้เหมาะสมกับเนื้อความเพราะการเล่าเรื่องแบบเรื่องสั้นโดยเฉพาะการดำเนินเรื่องด้วยบทสนทนาของตัวละครนั้นสามารถสื่อให้ผู้อ่านรับรู้เรื่องราวเหมือนกับอยู่ในเหตุการณ์นั้นจริง ๆ

บทหนาวดอกจานในม้าก้านกล้วย เป็นบทสนทาระหว่างเสี่ยวสองคนที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ของคนชนบทที่เปลี่ยนแปลงไปภายหลังรับอิทธิพลกระแสวัตถุนิยมจากคนเมืองแต่เสี่ยวที่เคยได้ใช้ชีวิตอยู่ในเมืองนั้นก็กลับมีความรู้สึก “เสี่ยวหนึ่งนั่งฟังเสี่ยวหนึ่งแล้วอึ้งไปสะท้านในอุราข้าวหนาวดอกจาน” แสดงให้เห็นว่าเสี่ยวคนที่ได้ไปเผชิญชะตากรรมในเมืองมาแล้วมีความรู้สึกสะท้านใจที่เห็นคนชนบทแปรเปลี่ยนความคิดไปมากมายเช่นนี้อีกนัยหนึ่งของความเปลี่ยนแปลงนี้ยังสะท้อนให้เห็นอนาคตของคนชนบทที่จะถูกวัฒนธรรมสมัยใหม่ครอบงำ

ซึ่งก็เป็นอนาคตที่น่าเป็นห่วงเป็นอย่างยิ่งเพราะความเจริญเข้าถึงที่ใดความเสื่อมโทรมก็จะเข้าถึงที่นั่นด้วยเช่นกัน

ไพวรินทร์ขาวงามตีแผ่เรื่องราวชีวิตของคนเมืองบางกลุ่มและนำเสนอความเปลี่ยนแปลงของความคิดและค่านิยมของคนชนบทด้วยการผูกเป็นเรื่องราวขึ้นด้วยบทกวีเพื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้และจินตนาการภาพและเรื่องราวตามไปอย่างลึกซึ้งถึงถ้อยคำและอารมณ์ของตัวละครเพราะกลวิธีนี้กระตุ้นความสนใจของผู้อ่านด้วยการเสนอภาพแบบเล่าเรื่องราวเหมือนนิยายหรือละครหากแต่เป็นละครชีวิตที่สะท้อนเรื่องราวแห่งความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับคนในสังคมเมืองและสังคมชนบท

4.1.5.2 การนำเสนอผ่านกลวิธีผ่านการเล่าเรื่องแบบละคร

การเล่าเรื่องแบบละครเป็นกลวิธีหนึ่งที่ผู้วิจัยเห็นว่าไพวรินทร์ ขาวงามนำมาใช้ในการสร้างภาพตามจินตนาการเนื่องจากการนำเสนอเรื่องราวการเดินทางของคนชนบทสู่เมืองหลวงในรูปแบบของการแสดงมหรสพที่ไพวรินทร์ขาวงามใช้เรียกนั้นเป็นการจินตนาการของกวีเองซึ่งรูปแบบการเล่าเรื่องแบบมหรสพดังกล่าวก็มีลักษณะเป็นการแสดงละครอย่างหนึ่งและกลวิธีนี้ก็เป็นการนำเสนอที่มีลักษณะเฉพาะตัวซึ่งไพวรินทร์ขาวงามได้สร้างสรรค์ขึ้นแม้การเล่าเรื่องแบบมหรสพนี้จะเป็นเพียงจินตนาการที่คิดขึ้นเท่านั้นแต่ภาพที่ออกมาก็เป็นภาพที่ทำให้ผู้อ่านกระทบกระเทือนจิตใจเมื่อได้ร่วมจินตนาการตามความคิดนั้นดังรายละเอียด

โฆษก : ท่านผู้เจริญ

ขอเชิญท่านชมมหรสพ

มหกรรมการแสดงของผู้อพยพ

ณ มุมหนึ่งของเมืองแห่งพันพิภพ

ท่านผู้เจริญ

เชิญหาความสำราญกันจงจบ

คำคืนนี้แสงสีและเสียงครบ

นี่คือมหรสพฉลองยุค

ฉากที่ 1 (สถานีขนส่งหมอชิต)

ฉากที่ 2 (ท้องสนามหลวง)

ฉากที่ 3 (ย่านถนนเพชรบุรีตัดใหม่)

ฉากที่ 4 (ย่านถนนสีลม)

ฉากที่ 5 (ริมแม่น้ำเจ้าพระยา)

ฉากที่ 6 (ชุมชนแออัดคลองเตย)

ฉากที่ 6 (สถานีรถไฟหัวลำโพง)

โฆษณา : ท่านผู้เจริญ

การแสดงกำลังเพลิงก็พลันจบ

ผู้อพยพพวกหนึ่งเริ่มอพยพ

อีกพวกชุมนุมกันอยู่อย่างสงบ

ท่านผู้เจริญ

พรุ่งนี้ขอเชิญชมมหรสพ

การแสดงภาคสองของผู้อพยพ

วานท่านกำหนดบทยจบให้พวกเขาที่

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 84-88)

กลวิธีนี้เป็นการสื่อภาพตามจินตนาการของกวีที่สมมติให้คนต่างจังหวัดทั้งหลายได้สวมบทบาทเป็นตัวละครในมหรสพโดยมีโฆษกเป็นผู้ดำเนินเรื่องการแสดงที่พวกเขาพร้อมกันแสดงก็คือเรื่องราวการเดินทางและการใช้ชีวิตอยู่ในเมืองหลวงตัวละครแต่ละตัวย่อมมีความคิดความอ่านแตกต่างกันไปในเรื่องของการใช้ชีวิตทั้งที่อยู่เพื่อตักตวงเงินทองและความสำราญใส่ตัวและพวกที่ได้ลิ้มรสของความลำบากกายลำบากใจขณะอยู่ในเมืองแล้วมีความคิดว่าจะเดินทางไปหาแหล่งที่อยู่ใหม่เพื่อหนีปัญหาและพวกที่มีจิตสำนึกรับผิดชอบในการดำรงอยู่เพื่อแก้ปัญหาที่พวกเขาได้ก่อขึ้นเสียก่อนภาพจากจินตนาการเหล่านี้ทำให้ผู้อ่านคล้อยตามเนื้อเรื่องได้เป็นอย่างดีและขณะเดียวกันก็ได้ขบคิดถึงภาพสะท้อนที่บ่งบอกถึงวิถีชีวิตของคนเดินทางอันเป็นสาระสำคัญที่ไพวรินทร์ ขาวงามแฝงไว้ด้วย

การเสนอด้วยการเล่าเรื่องแบบละครหรือมหรสพนี้ ไพวรินทร์ ขาวงาม จะใช้ฉากเป็นสถานที่ต่าง ๆ ในการเล่าเรื่องด้วยดังตัวอย่างที่แสดงไว้ข้างต้นชื่อสถานที่เหล่านั้นสามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ถึงนิยามคร่าวๆของแต่ละที่ได้เช่นสถานีรถไฟหัวลำโพงหมอบิตเป็นเสมือนชุมทางแรกของคนต่างจังหวัดสนามหลวงเป็นสถานที่สาธารณะสำหรับพักผ่อนเมื่อยามไร้อะไรที่ไปย่านถนนสีลมและเพชรบุรีตัดใหม่เป็นแหล่งบันเทิงของคนกลางคืนที่เพียบพร้อมด้วยแสงสีและโลกีย์สุขและเป็นสถานที่ทำงานหาเงินแห่งหนึ่งของคนต่างจังหวัดด้วยส่วนชุมชนแออัดคลองเตยและริมน้ำเจ้าพระยาเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของคนจนที่ต้องเบียดเสียดยัดเยียดอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมอย่างเลือกไม่ได้

กลวิธีการนำเสนอแบบเล่าเรื่องราวเป็นมหรสพนี้น่าจะเป็นภาพสะท้อนที่ไพวรินทร์ ขาวงามกำลังจะฉายสื่อแก่ผู้อ่านว่าชีวิตคนเราก็เหมือนกับการแสดงเช่นเดียวกับคำกล่าวที่ว่า “โลกคือละคร” เราทุกคนคือตัวละครที่แสดงอยู่ท่ามกลางฉากละครชีวิตที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันมหรสพที่ไพวรินทร์ ขาวงามกล่าวถึงนั้นเป็นการแสดงของคนกลุ่มหนึ่งที่เป็นตัวแทนคนต่างจังหวัดทั้งหมดที่ตกอยู่ในสถานภาพเดียวกันคือความสับสนทางความคิดที่ว่าจะอยู่ใช้ชีวิตต่อไปในเมืองหลวงหรือจะถอยหลังกลับไปยังบ้านเกิดแล้วมุ่งหาแหล่งทำกินที่ใหม่แต่อย่างไรก็ดีไพวรินทร์ ขาวงามได้ทิ้งท้ายบทไว้ว่า “วานท่านกำหนดบทจบให้พวกเขาที่” นั้นหมายความว่ามหรสพเรื่องนี้ไม่มีวันจบลงเพราะวิถีทางของคนจรเหล่านี้ยังคงดำเนินต่อไปเช่นนี้ไม่มีสิ้นสุดตราบใดที่คนต่างจังหวัดยังคงมีความคิดที่จะเข้ามาแสวงหาความเจริญก้าวหน้าเยี่ยงคนเมือง

ประเด็นสำคัญที่ทำให้การเล่าเรื่องแบบมหรสพแตกต่างจากการเล่าเรื่องแบบเรื่องสั้นอยู่ที่ความแตกต่างของผู้เล่าเรื่องกล่าวคือการเล่าเรื่องแบบเรื่องสั้นเป็นการเล่าเรื่องแบบชั้นเดียวโดยกวีทำหน้าที่เป็นผู้เล่าโดยตรงแต่การเล่าเรื่องแบบมหรสพนี้เป็นการเล่าแบบสองชั้นคือกวีสมมติ “โฆษก” ขึ้นมาเป็นผู้เล่าเรื่องการแสดงที่ไพวรินทร์ ขาวงาม เรียกว่า “มหรสพ” นั้นให้ทราบอีกทีหนึ่งดังนั้นก็ทำให้การสอดแทรกความคิดของกวีต้องกระทำผ่านทางน้ำเสียงของตัวละครซึ่งเป็นตัวแสดงในมหรสพนั้น

กลวิธีการนำเสนอโดยใช้การเล่าเรื่องทั้งสามประเด็นนี้นับว่าเป็นการนำเสนอในเชิงนามธรรมเสียเป็นส่วนใหญ่ดังที่ ไพลีน รุ่งรัตน์ (2523) ได้กล่าวถึงกลวิธีการนำเสนอวิธีหนึ่งไว้คือใช้การสร้างภาพโดยจินตนาการหรือภาพนามธรรมซึ่งผู้เขียนจะสร้างภาพตามความคิดและจินตนาการของตนผู้อ่านจะคิดและมีจินตนาการตามไปด้วยดังที่ไพวรินทร์ ขาวงามได้ใช้การเล่าเรื่องในการเสนอภาพลักษณ์จึงนับเป็นการสร้างภาพนามธรรมซึ่งมุ่งเน้นการสื่ออารมณ์และความรู้สึกเกี่ยวกับความยากลำบากของชีวิตคนชนบทและคนเมืองเป็นสำคัญทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านได้สามารถมองเห็นและจินตนาการถึงภาพที่ตนต้องการจะสื่อให้ได้มากที่สุด

4.1.5.3 กลวิธีการนำประกาศมาแสดงภาพของเมือง

กลวิธีนี้ปรากฏในกวีนิพนธ์เรื่อง “ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม” เล่มเดียวเท่านั้น นับเป็นกลวิธีที่น่าสนใจมาก เพราะเป็นการนำประกาศที่มักจะถูกปิดอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ ในเมืองมากล่าวในเชิงเสียดสีโดยชี้แนะให้ผู้อ่านมองในมุมที่ลึกซึ้งกว่าเคยโดยเสนอในรูปแบบของร้อยแก้ว ดังจะนำความคิดและเหตุผลที่ไพวรินทร์ ขาวงาม กล่าวไว้ใน “ที่พักของถ้อยคำ” ในกวีนิพนธ์เล่มนี้ว่า

“.....ฉันเพียรเขียนขึ้น แล้วเก็บมันไว้ในช่วงสองสามปี เริ่มจากที่ได้พบและสนใจ ครุ่นคิดกับคำที่เขียนประกาศเตือนไว้ตามสถานที่ต่าง ๆ จึงเก็บรวบรวมเอามาจำนวนหนึ่ง แล้วเขียนบันทึกไว้เพียงสั้น ๆ ในช่วงเวลาและความรู้สึกเฉพาะตัว ไม่ได้ตั้งใจที่จะเอามาตั้งเป็นหัวข้อ เพื่ออธิบายหรือแสดงทัศนคติอย่างตรงไปตรงมา เพียงแต่ใช้หัวข้อนั้นเป็นจุดเริ่มต้นของการคิดคำนึงถึงบางสิ่งบางอย่าง เริ่มต้นจากสิ่งที่เป็นส่วนรวม แล้วเดินทางไปด้วยจินตนาการเฉพาะเป็นการปรับเปลี่ยนไปสู่ความหมายใหม่.....”

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม, 2539 : 24)

ดังนั้นกวีนิพนธ์นี้จึงแปลกไปจากเล่มอื่น ๆ ด้วยทั้งกลวิธีการนำเสนอและรูปแบบในการถ่ายทอดสารจึงน่าสนใจอย่างยิ่งในการศึกษาวิเคราะห์โดยเฉพาะอย่างยิ่งสารที่นำเสนอภาพลักษณ์เกี่ยวกับสังคมเมืองซึ่งปรากฏอยู่ไม่น้อย ดังตัวอย่าง

นกพเนจร

คำไหนนอนนั้น

โห้ ! พฤษีไพร

“มีห้องว่างให้เช่า

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม, 2539)

บ้านของเธออยู่ที่ไหนนะ อยู่ในความหม่นแยกแแตกร้าง อยู่ภายใต้เงาทะมึนแห่งความว้าเหว หรือในพ่อ หรือในแม่ หรือในตัวเอง หรืออยู่ในห้องเช่าแคบ ๆ กับเพื่อนคนใดคนหนึ่งของเธอ เธอมีดวงใจที่ต้องการความอบอุ่นต้องการที่พักพิง ต้องการที่จะรักและถูกรัก..... แม้ทุกอย่างจะมีอยู่ในตัวเธอครบถ้วนแล้ว แต่บางทีมันก็ไม่อาจฟื้นคืนโดยปราศจากแสงสว่างจากคนอื่น ๆ

ผีเสื้อบินไป

ถามพฤษีไพร

มีห้องว่างแบ่งเช่าบ้างไหม

นกพเนจรท่องไป

ถามฟ้าไกล

มีห้องว่างแบ่งเช่าบ้างไหม

ผู้คนดิ้นรนไป

ถามหาความอบอุ่นในหัวใจ

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม, 2539)

ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้ผีเสื้อและนกพเนจรแทนคนที่เผชิญกับสภาวะเร่ร่อนทั้งกายและจิตใจ ความเปลี่ยวเหงาที่โถมเข้าสู่ชีวิตคนเหล่านี้บ่งบอกชัดเจนถึงภาพลักษณ์ของเมืองที่กดดัน แม้จะพบเห็นคำประกาศ “มีห้องว่างให้เช่า” ไพวรินทร์ ขาวงาม ก็แปรถ้อยคำนี้เปลี่ยนเป็นคำถามในใจผู้อ่าน ได้ว่าเป็นเช่นนั้นจริงหรือ และห้องว่างแบ่งเช่านั้นเราจะเรียกว่า “บ้าน” ได้เต็มปากเต็มคำสักเพียงใด หากที่นั้นยังคงเป็นที่ที่บีบคั้นความรู้สึกอยู่เช่นนี้

มีที่ว่างบ้างไหม
บนพื้นที่อันคับแคบ
หรือว่าผู้คนแออัดเกินไป
“โปรดเอื้อเพื่อแก่เด็ก สตรี และคนชรา”

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม, 2539)

ความเมตตาสงสารที่ถูกกระตุ้นเตือน และร้องขอด้วยถ้อยคำ มันก่อตัวขึ้นอย่างระโหยโรยแรง ไร้ชีวิตชีวา ภาวะภายในที่ตกต่ำจนไม่อาจฟื้นฟูขึ้นมาด้วยตัวมันเองได้ในชะตากรรมเดียวกันทุกคนต่าง เป็นไข้ มีโอกาสก็ผลัดเปลี่ยนกันเป็นคนรักษาหรือไม่ก็อาจป่วยไข้ จนไม่อาจรักษาใครและไม่ถูกใคร รักษาเลย

ไพวรินทร์ ขาวงาม นำประกาศที่เราพบเห็นบนรถประจำทางมาตีแผ่ความถดถอยด้อยลงของจิตสำนึกคนเมืองว่าเป็น “ความเมตตาสงสารที่ถูกกระตุ้นเตือน และร้องขอด้วยถ้อยคำ” สิ่งนี้นับเป็น ภาพความจริงที่ขมขื่นใจเป็นอย่างยิ่ง

บริษัทมนุษย์
เพื่อความปวดร้าวของมนุษย์
ตำแหน่งว่าง
“รับสมัครพนักงานจำนวนมาก”

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม, 2539)

คนจำนวนหนึ่งก็ได้คิดวิธีการที่จะฉกฉวยผลประโยชน์ จากการกระทำของคนอีกจำนวนหนึ่ง อาศัยภาวะเสียเปรียบของคนอื่น เพื่อความได้เปรียบของตนเอง ถ้าเพื่อจะได้เงินเป็นจำนวนมาก ๆ แล้ว ก็มักยินยอมทำได้แม้จะต้องสูญเสียสิ่งอื่นไปจำนวนมากเท่าใดก็ตาม แม้การเช่าเพื่อนมนุษย์ด้วยกันก็เป็นอาชีพ การหลอกลวงเพื่อนมนุษย์ด้วยกันก็เป็นอาชีพ ทุกอย่างดูเป็นไปอย่างเป็นล่ำเป็นสันและเลือดเย็น จนกระทั่งสิ่งเหล่านี้กลายเป็นวงจรปกติ ต่างเคยชิน ทั้งผู้ที่ได้และผู้สูญเสีย ทั้งผู้ที่ทำร้าย และผู้ที่ถูกทำร้าย โลกนี้มีตำแหน่งว่างมากมายที่จะรับทั้งหญิงและชายเข้าร่วมการทำงานแห่ง ความทุกข์แต่ทว่ามันหาได้เท่าเทียมกันในการงานนั้นไม่

ชีวิต

ตำแหน่งว่างมากมาย

เพศไม่แบ่งแยก

ความรู้ไม่กำหนด

อัตราค่าจ้างสูง

เพียงแต่ทุกคนไม่เกี่ยงงาน

งานใหญ่ชื่อ “ความปวดร้าว”

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม, 2539)

ไพวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอภาพการประชันขันแข่งในหน้าที่การงานและความสำเร็จของคนเมืองด้วยกลวิธีต่าง ๆ ที่ยึดหลักการเห็นแก่ตนเองเป็นใหญ่ ไม่เกี่ยงว่าวิธีนั้นจะสร้างความเดือดร้อนให้แก่ใครบ้างกระทั่งเป็น “วงจรปกติ” และในที่สุดคนเมืองทุกคนจึงต้องตกอยู่ในตำแหน่งเดียวกันคือ “ความปวดร้าว” ซึ่งไพวรินทร์ ขาวงาม ถือเป็นงานใหญ่ที่คนเมืองต้องร่วมเผชิญชะตากรรมเดียวกัน

ด้วยความหวังดี

ที่มีต่อชีวิต

ระวังคนดู

“ระวังสุนัขดู”

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม, 2539)

ในความมืด เราก็รู้สึกไม่ปลอดภัย ในแสงสว่าง เราก็รู้สึกไม่ปลอดภัย จากมนุษย์สู่มนุษย์ เราต่างบันทึกความน่ากลัวและน่ารักของกันและกันไว้

เราก็ไม่อาจเลี่ยงพ้นสิ่งอันจะเกิดขึ้นในชีวิต เพราะยิ่งจะพยายามใช้วิธีการหลีกเลี่ยงมากเพียงใด วิธีการนั้นก็ยิ่งย้อนกลับมาทำร้ายเรามากเพียงนั้น ด้วยนานมาแล้ว ที่เราไม่อาจที่จะทำให้คนอื่นไม่รู้สึกระแวงเรา

มีคำเตือน

ระวังถึงความเกรี้ยวกราดของมัน

เขี้ยวของมัน

สันดานของมัน

ระวังสุนัขดู

ระวังสุนัขดู

ระวังคนดู

ระวังคนดู

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม, 2539)

ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในบทนี้ทำให้ผู้อ่านเห็นได้อย่างชัดเจนถึงสังคมที่เต็มไปด้วยความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน โดยไพโรรินทร์ ขาวงาม ได้นำไปเสียดสีกับประกาศ “ระวังสุนัขดู” ว่ามิใช่ต้องระวังสุนัขซึ่งเป็นสัตว์เดรัจฉานเพียงอย่างเดียว แต่ต้องระวังมนุษย์ด้วยกันเองด้วย การนำมนุษย์ไปเปรียบเทียบเสียดสีกับสุนัขนี่ถือเป็นการบริภาษสังคมมนุษย์อย่างรุนแรงแต่สื่อความหมายได้ลึกซึ้งถึงแก่น เพราะการเสียดสีเช่นนี้ยังเป็นการเพิ่มน้ำหนักให้สารที่สื่อออกมาในทิวความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น

ทุกข์

สุข

ชีวิต

“ฟรี”

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม, 2539)

“ฟรี” คำนี้ยิ่งใหญ่และอิสระ มันกระจายขอบเขตการใช้ออกไปทุกหนแห่งจนกระทั่งอาจกลายเป็นคำที่ฉาบฉวยและอืดอาด.....

สำหรับผู้กระหายใคร่ในอำนาจ

เรามนุษย์เสมอท่านคนหนึ่ง

ขอมอบบางสิ่งแต่ท่าน

โดยไม่คิดค่าตอบแทน

ความทุกข์

น้ำตา

เลือด

ชีวิต

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม, 2539 : 24)

ไพโรรินทร์ ขาวงาม เน้นย้ำภาพลักษณ์ที่ทุกข์ระทมของสังคมเมืองด้วยบทนี้ซึ่งเป็นการตอกย้ำความรู้สึกของผู้อ่านให้ตั้งลึกสู่ความจริงของชีวิตที่อาจต้องพบกับความสูญเสียทั้ง น้ำตา เลือดเนื้อ และชีวิต ด้วยการนำเสนอสารที่มีนัยของการเสียดสีผู้ที่มีอำนาจว่าเป็นผู้ที่สามารถบงการชีวิตผู้อื่นได้ทุกกระบวน แต่มิใช่ผู้ตกอยู่ภายใต้อำนาจเท่านั้นที่จะพบแต่ความทุกข์ “ผู้กระหายใคร่ในอำนาจ” นั้นก็สามารถตกอยู่ในสภาพของผู้สูญเสียได้เช่นเดียวกันด้วยเพราะความทุกข์เหล่านั้นเป็นของ “ฟรี” สำหรับทุกคน

จากการวิเคราะห์ตัวอย่างทั้งหมดนี้ทำให้เห็นว่าไพวรินทร์ ขาวงาม สามารถใช้กลวิธีเฉพาะตัว เช่นนี้สื่อ “สาร” ที่สำคัญให้แก่ผู้อ่านได้อย่างชัดเจน เพราะไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้ถ้อยคำที่กล่าวแสดงทัศนะของตนแบบตรงไปตรงมาเสียเป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับการสอดแทรกการเสียดสีประชดประชันสังคมเมืองด้วยถ้อยคำธรรมดาที่ผู้อ่านต้องเก็บไปคิดในมุมกลับซึ่งแสดงออกถึงภาพแห่งความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมเมือง จึงนับว่า “กลวิธีทดลองเช่นงานศิลปะทั่ว ๆ ไป” ของไพวรินทร์ ขาวงาม วิธีนี้สัมฤทธิ์ผลยิ่งในการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมือง

4.1.6 กลวิธีการบรรยายฉาก

ไพวรินทร์ขาวงามได้นำกลวิธีที่สำคัญอีกประการหนึ่งมาใช้ป้อนภาพสังคมเมืองให้เข้าไปในความคิดของผู้อ่านด้วยวิธีการบรรยายฉากสถานที่ต่าง ๆ ในสังคมเมืองโดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร เพื่อนำเสนอภาพที่ผู้อ่านมีประสบการณ์ร่วมกันในเรื่องภาพลักษณ์และภาพพจน์ของสถานที่นั้น ๆ ทั้งด้วยการหยิบยกชื่อสถานที่นั้น ๆ ขึ้นมากล่าวถึงโดยตรงและการอ้างถึงสถานที่เฉพาะแห่งเพื่อนำมาใช้เป็นฉากในการเล่าเรื่องดังตัวอย่าง

4.1.6.1 กลวิธีการบรรยายฉากภาพของเมืองทั่วไป

โอ้ว่ากรุงเทพ มนุษย์สลิด	มนุษย์คิดจะเป็นเทพเสพสวรรค์
เนรมิตเมืองวิมานม่านตะวัน	หลุทธรรษ์วัดอุทธรมประจำใจ
เรียกกันว่า “มหานครผ่อนความทุกข์”	ใครใคร่สุขก็อาจเสพจนสมได้
คนตกทุกข์ทั่วประเทศไทย	ต่างมุ่งหวังหลังไหลกันเข้ามา

.....
สังคมระคนคิดจิตแย่งยุทธ์	ตั้งกองทัพแห่งมนุษย์พิสูจน์ผล
ครองชัยใหญ่กว่าทั้งสากล	ธรรมชาติวิบัติจนต้องปราศัย

(ม้านกแก้ว, 2538 : 64-67)

จากบทกวีวิพนธ์ข้างต้น กวีกล่าวถึงสภาพสังคมของกรุงเทพที่เป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ผู้คิดว่าตนเป็นเทพ ดังตัวอย่าง “โอ้ว่ากรุงเทพมนุษย์สลิด มนุษย์คิดจะเป็นเทพเสพสวรรค์” เพื่อเสียดสีความคิดของมนุษย์ที่คิดว่าตนเป็นผู้ยิ่งใหญ่ที่สามารถสร้างสรรค์ทุกความต้องการตั้งเทพที่เนรมิตได้ตามที่นึกคิด การมุ่งหมายที่จะเป็นเทพที่เสพสุขอยู่กับวัดอุทธนั้นได้บั่นทอนและทำลายจิตวิญญาณของมนุษย์ ทั้งนี้ด้วยความคิดจากระบบเศรษฐกิจที่เน้นความบริบูรณ์ทางวัตถุเป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต ผู้คนต่างตกอยู่ในการครอบงำของกระแสดังกล่าว กรุงเทพได้กลายเป็น “มหานครผ่อนความทุกข์” เมืองที่ผู้คนต่างหลั่งไหลเพื่อแสวงหาความสุขนิยม

ระบบบริโภคนิยมในเมืองก็นับเป็นอีกประเด็นที่กวีเสียดสีความเสื่อมทรามของระบบ ดังตัวอย่างในบท “บทสรรเสริญของขยะ” ใน *ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีรัก* ของไพวรินทร์ ขาวงาม ดังตัวอย่าง

เสมอว่าเฉลิมฉลองของขยะ
อารยะไทยประเทศวิเศษสม
แมลงวันชวนหนอนสัญจรอาจม
หลงโลกบริโภคนิยม อุดมดี!

.....
ทันใดนั้น

หนุ่มสาวแห่งประเทศวิเศษศิลป์
หล่อสวยนวนขนาดดาเนนดิน
ได้กลิ่นกองขยะ ก็ (จะ) จะอ้วกแล้ว!

(ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีรัก, 2545 : 78-79)

จากข้อความที่ว่า “อารยะไทยประเทศวิเศษสม” นี้เป็น ความไม่เข้ากันอยู่คำกล่าวแสดงความยกย่องประเทศว่าเป็นเมืองที่มีความเจริญ แต่เนื้อหาที่กวีพรรณนากลับตรงข้ามกัน รายละเอียดตลอดทั้งบทล้วนแสดงให้เห็นถึงสภาพเมืองที่เลวร้าย อันอุดมด้วยขยะเน่าเหม็นและสิ่งปฏิกูลที่ “แมลงวันชวนหนอนสัญจรอาจม” ทั้งนี้ “แมลง” และ “หนอน” สื่อนัยถึงพฤติกรรมกรบริโภคของคนเมืองที่น่าตำหนิติเตียนและเป็นที่รังเกียจที่นำพาความตกต่ำมาสู่ประเทศอีกทั้งการเพิกเฉยของคนเมืองต่อปัญหาดังกล่าว ทั้งที่ตนเองก็อาจเป็นหนึ่งในผู้ทำให้เกิดกองขยะจำนวนมากขึ้นในเมือง ดังตัวอย่าง “หนุ่มสาวแห่งประเทศวิเศษศิลป์ ... ได้กลิ่นกองขยะ ก็(จะ)จะอ้วกแล้ว!” ดังนั้นคำชื่นชมในข้างต้นจึงแสดงให้เห็นว่ากวีไม่ได้เชื่อตามนั้น เพราะสภาพได้แสดงให้เห็นแล้วว่าสังคมเมืองปัจจุบันยังคงเป็นสังคมที่เสื่อมโทรม ถ้อยคำแฝงนัยในตัวอย่างนี้สร้างความขบขันอันมุ่งประชดประชันค่านิยมและพฤติกรรมของคนเมืองที่ลุ่มหลงในกระแสบริโภคนิยมจนก่อให้เกิดเป็นโทษ

ในบท “ผีไม่มีที่เผา” ใน *ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีรัก* ของไพวรินทร์ ขาวงาม กวีเสียดสีค่านิยมบริโภคในสังคมเมือง ดังตัวอย่าง

ที่นี่...ที่ฟุ้งเฟื่อง
อุดมบริโภคล้ำ
เศษกระดาษ พลาสติก
ปลิวประหนึ่งแสงวหา

ที่นี่...เมืองอุตสาหกรรม
วัฒนธรรมอันเลิศกว่า
ต้องลมพริกกระริกฟ้า
เศษสารสารพัด

(ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีรัก, 2545 : 60-61)

ข้อความที่ว่า “อุตมบริโภคล้ำ วัฒนธรรมอันเลิศกว่า” ในตัวอย่างนี้ เพื่อเสียดสีค่านิยมของ คนเมืองที่หลงชื่นชมและเชิดชู “ระบบบริโภคนิยม” เปรียบเสมือนเป็น “วัฒนธรรม” ซึ่งคำว่า “วัฒนธรรม” หมายถึงความเจริญในวิชาการความรู้และเป็นปัจจัยสำคัญในการก่อร่างสร้าง ความประพฤติปฏิบัติของประชาชาติ จะเห็นได้ว่ามีความไม่เข้ากันระหว่างความหมายของคำกับเนื้อความที่ กล่าวถึงคือ สภาพเศรษฐกิจที่ลอยเลื่อนกลาดอยู่ทั่วเมือง โดยขยะถือเป็นผลลัพธ์ประการหนึ่งจาก ระบบบริโภคนิยมที่กระตุ้นให้ผู้คนจับจ่ายใช้สอยสินค้าอย่างสิ้นเปลือง ดังนั้นเมื่อมีของใหม่เกิดมาก็ ย่อมต้องละทิ้งของเก่า ส่งผลให้เกิดขยะจำนวนมากตามมา ลักษณะของระบบบริโภคนิยมดังกล่าวจึง ขัดแย้งกับความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” อย่างสิ้นเชิง เพราะมิได้เป็นสิ่งที่นำเอาความเจริญอก งามมาสู่สังคม ทว่ากลับเป็นสิ่งเลวร้ายที่บั่นทอนความก้าวหน้าของสังคมเมืองแทนดังนั้นการแฝงนัยนี้ จึงมุ่งเสียดสีค่านิยมในสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในทางร้ายโดยเฉพาะในสังคมเมือง

นอกจากนี้ ในบทกวี “ลูกชายของชาวนา” ใน *ฤดีกาล* ของไพโรจน์ทร์ ชาวงามกวีเพื่อเสียดสี ผู้คนในสังคมเมือง ดังตัวอย่าง

สู่เมืองฝูงมนุษย์	หยุดในถึงพลาสติกใหม่
ตีตราราคาไป	โฆษณาว่าข้าวงาม
ข้าวงามด้วยน้ำเหงื่อ	หรือน้ำเงินที่งอกงาม
(อย่าถามเลย อย่าถามเลย	แม่โพสพจะโสภตรม)
	(ฤดีกาล, 2539 : 98-99)

จากข้อความในกวีนิพนธ์เป็นการเสียดสีคนเมืองว่ามีลักษณะเฉกเช่นเดียวกับสัตว์ กล่าวคือ มนุษย์และสัตว์แตกต่างกันที่ความคิด จิตใจ และสติปัญญาเป็นสำคัญ ดังนั้นการเรียกมนุษย์ว่าสัตว์จึง สื่อถึงความตกต่ำและเสื่อมถอยของคนเมือง กวีได้อธิบายในตัวบทต่อมาว่าคนเมืองได้เอารัตเอา เปรียบและกดขี่ขูดรีดราคาข้าวของชาวนาให้ต่ำ ทำให้ชาวนาต้องประสบกับความยากลำบาก การ กระทำของคนเมืองจึงเหมือนกับพฤติกรรมในวงจรัสตร์ที่สัตว์ใหญ่มักข่มเหงสัตว์เล็ก ตัวอย่างนี้จึงมุ่ง โจมตีคนเมืองที่มีนิสัยใจคอโหดร้ายว่ามีพฤติกรรมไม่ต่างกับสัตว์

การใช้อาชีพเป็นเครื่องบ่งบอกสถานภาพ ทั้งนี้เพราะการประกอบอาชีพนั้นหมายถึงการหา เลี้ยงชีพตนรวมถึงครอบครัว จึงแสดงให้เห็นวิถีทางการดำเนินชีวิตที่หลากหลายของคนในสังคมเมือง ว่าพวกเขาเหล่านั้นจะต้องต่อสู้กับสิ่งใดบ้าง อีกทั้งยังสามารถสะท้อนภาพความโหดร้ายของเมืองได้อีก ด้วย ดังตัวอย่างในบท “ผีไม่มีที่เผา” ใน *ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีรัก* ของไพโรจน์ทร์ ชาวงาม ดังตัวอย่าง

คนหาเช้ากินค่ำ	คนหาค่ำกินเช้า
ตระเวนหาของเก่า	คนอื่นเขามีของใหม่
ณ วิมานกองขยะ	อิสระแต่ยากไร้
ชีวิตเลือกไม่ได้	ถึงเลือกได้ก็เท่านี้
.....	
ที่นี่...ที่พึ่งเฟื่อง	ที่นี่...เมืองอุตสาหกรรม
อุดมบริโภคล้ำ	วัฒนธรรมอันเลิศกว่า
เศษกระดาษ พลาสติก	ต้องลมพริกกระริกฟ้า
ปลิวประหนึ่งแสวงหา	เศษสารสารพัด
.....	
ในความหมายด้อยต่ำ	ถูกกระทำขบถ
ในขยะของสังคม	ในลมลมแล้งแล้งหวัง
หวังในซากหัวใจ	ไหวในซากปรักพัง
ผลอชีวิตผิดพลัง	พลาดกระทั่งถึงตาย
อยู่ไม่มีที่หมาย	ตายไม่มีที่เผา
กรรมหนักอันใดเล่า?	หรือบุญเก่าไม่มีขาย?

(ที่โตมรรัก ที่นั่นมรรัก, 2545 : 60-61)

จากบทกวีนิพนธ์ข้างต้นใช้เรื่องเล่าที่แม้ไม่ปรากฏคำสรรพนามแทนตัวของผู้เล่าแต่จากเนื้อความเป็นเรื่องเล่าที่น่าเสนอเรื่องราวอาชีพของ “คนเก็บขยะ” ที่ต้อง “ตระเวนหาของเก่า” มาใช้ในขณะที่ “คนอื่นเขามีของใหม่” น้ำเสียงของเรื่องเล่าแสดงความขมขื่นในสิ่งที่ได้รับ เพราะ “ชีวิตเลือกไม่ได้” แต่ “ถึงเลือกได้ก็เท่านี้” แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบอาชีพนี้มีสถานภาพด้อยกว่าผู้อื่นทั้งด้านการศึกษา ฐานะทางการเงิน และชนชั้น จึงต้องมาทำงานเช่นนี้โดยไม่มีทางเลือก ทั้งยังประสบปัญหาในสภาวะสังคมที่บีบคั้นจากการถูกดูแคลนว่าเป็น “ขยะของสังคม” ดังที่กวีเปรียบไว้ว่า “ตายไม่มีที่เผา” สื่อถึงตอนที่มิชีวิตอยู่ที่ปราศจากคนเหลียวแล ดังนั้นเมื่อตายไปคงไม่มีที่เผาและถูกปล่อยทิ้งไว้ตามยถากรรม ทั้งนี้สะท้อนถึงการไร้ความหมายของชนชั้นล่างที่เปรียบเสมือนคนชายขอบในสังคมเมือง อันสร้างความสะเทือนใจแก่ผู้อ่านได้ไม่น้อย การเล่าเรื่องอาชีพของคนชนชั้นล่างทำให้ผู้อ่านเห็นวิถีชีวิตของคนอีกชนชั้นในสังคมได้อย่างชัดเจน และสื่อให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่จำกัดโอกาสของคนจนให้มีทางเลือกในการประกอบอาชีพน้อยลง นอกจากนี้บทกวีข้างต้นก็ปรากฏน้ำเสียงที่ประชดประชันซึ่งแฝงนัยถึงการวิพากษ์วิจารณ์เมืองในฐานะพื้นที่แห่งการบริโภค เมืองถือว่าเป็นศูนย์รวมที่ “อุดมบริโภคล้ำ” และเมื่อเกิดการบริโภคแล้วสิ่งที่หลงเหลือจากการบริโภคคือ “ขยะ”

กองขยะจำนวนมากที่ “ปลิวประหนึ่งแสวงหา” และ “เศษสาระสารพัด” จึงเสมือนเป็นหลักฐานที่แสดงถึงผลลัพธ์ของการบริโภคอย่างไม่รู้จักพอของคนเมือง กล่าวได้ว่ากลวิธีเรื่องเล่านี้กวีใช้เพื่อนำเสนอเมืองในมิติที่หลากหลายทั้งพื้นที่เมืองกับวิถีชีวิตของคนชายขอบและพื้นที่เมืองในบริบทบริโภคนิยม

เรื่องเล่าแบบทั่วไปเป็นกลวิธีหนึ่งในการนำเสนอภาพเมืองที่ทำให้ผู้อ่านสามารถรับรู้ถึงสภาพบรรยากาศและอารมณ์ความรู้สึกที่แอบแฝงอยู่ได้อย่างชัดเจน โดยปรากฏผ่านเรื่องราวหรือมุมมองของตัวละครในบทกวี ส่วนมากมักปรากฏเรื่องเล่าที่แสดงถึงความทุกข์ของการดำรงชีวิตเป็นส่วนใหญ่ ทั้งวิถีชีวิตแบบเมืองและวิถีชีวิตของคนระดับล่างหรือคนชายขอบ อันสะท้อนภาพเมืองในแง่มุมที่เลวร้ายแทบทั้งสิ้น

ตึกสูงมีชั้นอันนับ	จำนวนเทียบกับ
อวัยวะมนุษย์เกินกัน	
ไอ้นครใต้แสงตะวัน	แต่แบ่งแสงปัน
ส่องลอดสอดไล่ไปถึง	
บ้านไม้ผุพังตั้งตึ๊ง	เพียงจ่านิจ
ต้องถูกบุกย่อย่อย้าย	
	(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 2539 : 186)
ลูกจำดูลูก	ดูตุ๊กแกมันไล่กัน
บ้านเช่าของเรานั้น	เริ่มจะเก่าลงทุกที
ได้ข่าวว่าเจ้าของ	เขาจะรื้อเร็วเร็วนี้
สร้างตึกที่ดีดี	เพื่อแบ่งเช่าราคาแพง
	(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 2539 : 188)

ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้สถานที่ที่มีภาพตรงกันข้ามกันระหว่างตึกสูงราคาแพงกับบ้านเช่าไม้ผุพังสถานที่ทั้งสองดังกล่าวถือเป็นตัวแทนของวิถีชีวิตคนต่างระดับกล่าวคือคนระดับล่างในสังคมที่ต้องอาศัยเช่าบ้านเก่าๆทรุดโทรมอยู่ในแหล่งชุมชนแออัดนั้นผู้อ่านสามารถเข้าใจความหมายได้โดยง่ายเนื่องจากประสบการณ์ความรู้เรื่องบ้านไม้ผุพังในย่านชุมชนแออัดมักถูกบงกชไล่ที่จากการก่อสร้างตึกสูงทันสมัยอยู่บ่อยครั้ง

โชคดีเถิดม้ก้านกล้วย

ลมหอมแดดสวยช่วยที่

เถื่อนถนนหนทางสารทิศ

อาคารบ้านเรือนเคลื่อนตระการ

ฝันเอ๋ยโปรดช่วยนำวิถี

ปลอบโยนม้ที่ท่องทะยาน

ลุยดงชีวิตต่างสถาน

ข้าวปลาอาหารต่างแผ่นดิน

(ม้ก้านกล้วย, 2538 : 26)

ถนนแยกแปลกเปลี่ยวและเลี้ยววน

เขจรจากฟากอดีตอย่างโดดเดี่ยว

ใครคนนั้นสับสนถนนชีวิต

มาขับเคี่ยวปัจจุบันอันวิกฤต

(ม้ก้านกล้วย, 2538 : 62)

ถนนหนาว...

เผ้ามองรอยเท้าที่วกวน

.....

สาระของเขาคือดวงดาว

แววตากรวดเศร้าร้าวราน

ก่อนกรวดรกร้าวอยู่ริมถนน

เผ้าดูผู้คนที่เดินทาง

ณเวียงหนาวดาวสนาน

กับตำนานถนนหนาวที่ยาวนาน

(คือแรงใจและไฟฝัน, 2540 : 51)

เท้าที่เปลือยเปล่ากระชิบถามพื้นถนนไปทุกจังหวะก้าว

เปื้อนบ้างไหมเปื้อนบ้างไหม

ก้าวแล้วก้าวเล่าบนถนนที่นิ่งสนิท

.....

จุ่มพิตถนนด้วยเท้าเปลือยเปล่า

อบอุ่นในความทรमान

รถคันงามของรัฐมนตรีแล่นผ่านไป

(ลำนำวเนจร, 2538 : 92)

จากการศึกษาข้อมูลพบว่าไพวรินทร์ ชาวงามใช้ถนนเป็นฉากในการกล่าวถึงเรื่องราวเกี่ยวกับการร่อนเร่พเนจรของคนในเมืองเพราะถนนเป็นสถานที่ที่คนพเนจรจะใช้เป็นเส้นทางเพื่อเดินทางตามหาจุดหมายดั่งนั้นหากไม่สมหวังถนนก็จะเป็นที่ที่รองรับอารมณ์ความรู้สึกของคนจรเหล่านั้นไว้ทั้งหมดดังตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าเมื่อไพวรินทร์ชาวงามกล่าวถึงถนนก็มักจะสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกเปล่าเปลี่ยวไร้ทิศทางของคนจรอยู่เสมอ

โอดตลอดชีวิตสร้าง	ตลาดสด
เซ็งแซ่เสียงเสนอรส	ชาติสิ้น
พีชผักแผ่นดินจรด	แผงผัก
ผักสดปลาสดขึ้น	สดเนื้อสัตว์หนอ
เออหนอตลาดสดนั้น	สดไหน
ใจสดมีขายใหม่	แม่ค้า
ใจเราเก่าเกินไป	หมายเปลี่ยน
ใจใหม่หมายใจกล้า	เจ็ดจำสดแสวงฯ
	(เจ้าจนกวี, 2541 : 54)
แผงลอยถนนย่านนั้น	ขายของ
ของจุกของจิกจอง	จับซื้อ
บางแผงแต่งขลังกอง	พระเครื่องพระเอย
แผงหนึ่งของเก้ารื้อ	ยุคเรือกาลสมัย
	(เจ้าจนกวี, 2541 : 52)
เราฝันเราอร่อยข้าว	แกงฝืน
ปรุงรสประທังใจวัน	ว่างร้าง
ริมถนนหม่นเมืองหัน	หาเพื่อน
ลงนั่งอ้อมอร่อยบ้าง	กับข้าวแกงสมัยฯ
	(เจ้าจนกวี, 2541 : 52)

เมื่อกล่าวถึงตลาดสดแผงลอยและร้านข้าวแกงผู้อ่านจะนึกถึงภาพของการค้าขาย และภาพพ่อค้าแม่ค้าตามแผงลอยซึ่งสามารถบ่งบอกถึงสังคมชนชั้นล่างในสังคมเมืองได้เป็นอย่างดี เพราะสถานที่ดังกล่าวจะเป็นที่ชุมนุมของผู้คนที่มีความด้อยด้วยสถานภาพทางการเงินสถานภาพทางการศึกษาและสถานภาพทางสังคมและที่น่าสังเกตคือสถานที่ดังกล่าวนี้มักจะมีร้านริมถนนซึ่งประเด็นนี้ทำให้ผู้อ่านสามารถโยงความสัมพันธ์ด้านความหมายไปสู่การใช้ถนนเป็นฉากเล่าเรื่องในหัวข้อข้างต้นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นการสื่อภาพลักษณะสังคมเมืองด้วยกลวิธีการบรรยายรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพสังคมเมืองดังข้อมูลข้างต้นนั้นจะสังเกตได้ว่าแทนที่ไพบรินทร์ชาวงามจะหยิบยกสภาพของเมืองในแง่มุมที่แสดงให้เห็นถึงความใหญ่โตโอ้อ่าหรือความเจริญก้าวหน้าของเมืองเช่นห้างสรรพสินค้าวัดวาอารามที่สวยงามหรือตึกกรมบ้านช่องโรงแรมหรูที่มีแต่ความสะอาดกสบายแต่กลับนำสถานที่

เฉพาะที่แสดงถึงความเสื่อมโทรมของเมืองบรรยายรายละเอียดซึ่งสื่อถึงวิถีชีวิตของคนระดับล่างที่อยู่กับความขัดสนและยากลำบากทั้งยังสื่อถึงวิถีชีวิตดีนรของคนกลุ่มนี้ให้สะท้อนภาพลักษณ์ของเมืองในแง่ลบอย่างชัดเจน

คนจรจัดมักถูกมองว่าเป็นปัญหาหนึ่งของสังคมที่ต้องได้รับการแก้ไข เนื่องจากมิติและทัศนะของคนในสังคมที่ประเมินค่าว่าคนเหล่านั้นก่อให้เกิดความระเกะระกะรกตา สกปรก ไม่มีความเรียบร้อย และอาจจะก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลอื่นในสังคมได้ ดังนั้นสังคมเมืองจึงเกิดมาตรการควบคุมดูแลโดยการกวาดจับกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ริมถนนเพื่อความสวยงามเรียบร้อยของเมืองและเพื่อสร้างความปลอดภัยให้กับคนในสังคม คนจรจัดเหล่านี้จึงถูกจัดอยู่ในฐานะของ “ส่วนเกิน” ของสังคมก็ได้เลือกนำเสนอให้เห็นถึงการถูกกดขี่และทุกข์ยากหลายประการที่คนชายขอบต้องเผชิญ ดังตัวอย่างในบท “เร่ร่อนจรจัดเอ๋ย” ใน *กลอนกล่อมโลก* ของไพโรรินทร์ ขาวงาม ดังตัวอย่าง

คนจร...หมาจริง...

ฝันใหม่ในสิ่งยิ่งกว่าฝัน

นกสีเหลือง นกแสงตะวัน

นกพิราบ นกจันทร์ นกใจ

นกสาว..นกหนุ่ม

เคยชุมนุมสนามหลวงด้วยหวังให้

ก็ปีแห่งความหลังช่างกระไร

ไวเหมือนโกหก..ผกโผบิน

เร่ร่อนจรจัดเอ๋ย

จะเร่เลยไปไหนเสียไกลถิ่น

ขณะแนบแทบอกของแผ่นดิน

ฝันใดผกผินสุดขอบฟ้า

ชีพก็แกว่ง..ฝันก็เคว

โลกเก่า โลกใหม่ คนกับหมา

เปลฝัน เหน่เอ๋ย เหน่ข้า

เขาจะมาเอเปกโยกเยกนัก !

(กลอนกล่อมโลก, 2547 : 112)

จากบทกวีนิพนธ์ข้างต้น กวีได้กล่าวถึงสภาพชีวิตที่ต้องโยกย้ายและเปลี่ยนแปลงของ “คนจร” หรือคนเร่ร่อน รวมทั้งสุนัขจรจัดและนกพิราบที่อาศัยอยู่บริเวณสนามหลวง ดังตั้งตัวอย่าง “เคยชุมนุมสนามหลวงด้วยห่วงไห้” ที่แสดงถึงความผูกพันในพื้นที่ โดยพื้นที่ตรงนั้นเปรียบเสมือน “บ้าน” ที่ใช้พักอาศัยและเป็นแหล่งทำมาหากิน ซึ่งชีวิตที่ข้างถนนนี้พวกเขาต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ มากมายที่ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้และปรับตัวเพื่ออยู่รอด จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเล็ก ๆ ที่พวกเขาต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนานกว่าจะยอมรับการมีตัวตนของกันและกันและรวมกันเป็นสังคมเล็ก ๆ เมื่อครั้งที่เมืองได้หยิบยื่นความเป็นคนนอกหรือคนชายขอบให้กับพวกเขา วันดี กริชอนันต์ (2545 : 300) ตัวอย่าง “กี่ปี่แห่งความหลังช่างกระไร ไวเหมือนโกหกผกโผบิน” อันสื่อถึงความอาลัยอาวรณ์ของชีวิตในอดีต และกังวลกับอนาคตที่ต้องค้นหาแหล่งพักพิงแห่งใหม่

เมื่อคนจรจัดและคนเร่ร่อนต้องถูกขับไล่อ้อมส่งผลให้เกิดความรู้สึกเคืองแค้นสับสน และไร้อนาคต เปรียบเสมือน “ชีพก็แกว่งผันก็ไกว” หมดหนทางในการใช้ชีวิต อีกทั้งสาเหตุในการขับไล่อยังมาจากการความต้องการที่จะสร้างภาพลักษณ์ของกรุงเทพฯ ให้ดูดีและงดงามในสายตาของผู้ที่มาเยือน ซึ่งสามารถเปรียบได้กับสำนวนไทยที่ว่า “เห็นขี้ดีกว่าไส้” คือเห็นคุณค่าคนนอกสำคัญกว่าคุณค่าของคนในประเทศ และยังถือเป็นการตอกย้ำทัศนคติที่ว่าคนจรจัดและคนเร่ร่อนถือเป็นปัญหาและตัวถ่วงในการพัฒนาสังคมที่ต้องถูก “กำจัด” ทั้งนี้สิ่งที่กวีต้องการนำเสนอ คือ การเล็งเห็นคุณค่าของเพื่อนมนุษย์และการวิพากษ์การแก้ไขปัญหารัฐบาล

นอกจากนี้กลุ่มคนอีกประเภทที่แม้จะประกอบอาชีพที่สุจริตและสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม แต่ทว่ายังคงถูกผลักดันให้เป็นคนชายขอบคือ “คนเก็บขยะ” การประกอบอาชีพเก็บขยะด้านหนึ่งช่วยลดภาระรัฐบาล อีกด้านหนึ่งเป็นการสร้างอาชีพให้คนยากจนพอมีรายได้ประทังชีวิตและที่สำคัญในทางเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมการเก็บขยะนับเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างเต็มประสิทธิภาพ แต่ในความจริง คนเก็บขยะมักถูกมองว่าเป็นส่วนเกิน ไม่น่าไว้วางใจ และไม่น่าคบหาเนื่องจาก “ขยะในมุมมองของคนทั่วไปเป็นสิ่งสกปรกที่ถูกจัดวางไว้อย่างผิดที่ผิดทางและผิดกับมาตรฐานของระเบียบสังคม โดยสังคมตั้งมาตรฐานไว้บนเงื่อนไขของความสะอาดเรียบร้อย ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับสิ่งเหล่านี้จึงกลายเป็นผู้ที่นอกกรอบสังคมหรือผู้ที่อยู่ชายขอบ” จรัสลักษณ์ ผลบริบูรณ์เจริญ (2542 : 195) พวกเขาจึงต้องประสบกับภาวะสิ้นหวัง ไร้ศักดิ์ศรี ไม่มีความภูมิใจในอาชีพ และความท้อแท้ในการใช้ชีวิตให้ประสบความสำเร็จ ดังตัวอย่างในบท “ผีไม่มีที่เผา” ใน *ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีรัก* ของไพโรจน์ ฆางาม ดังตัวอย่าง

หนังสือพิมพ์กรอบคำ	อ่านซ้ำซ้ำแต่ข่าวเศร้า
“ผีไม่มีที่เผา”	เป็นข่าวเศร้าสังคมสนิม
ข่าวสังคมเหลือเชื่อ	เหยื่อไอชะละเลงลี้ม
กินตัวเองมีรู้อุ้ม	อร่อยสนิมสังคมไทย
ค้นหาเช่ากินคำ	คนหาค่ากินเช่า
ตระเวนหาของเก่า	คนอื่นเขามีของใหม่
ณ วิมานกองขยะ	อิสระแต่ยากไร้
ชีวิตเลือกไม่ได้	ถึงเลือกได้ก็เท่านั้น
.....
ในความหมายด้อยต่ำ	ถูกระทำถูกทับถม
ในขยะของสังคม	ในลมลมแล้งแล้งหวัง
หวังในซากหัวใจ	ไหวในซากปรักพัง
ผลอชีวิตผิดพลัง	พลาดกระทั่งถึงตาย
อยู่ไม่มีที่หมาย	ตายไม่มีที่เผา
กรรมหนักอันใดเล่า	หรือบุญเก่าไม่มีขาย
รังสีอามหิต	วิทยาศาสตร์ระบาตกระจาย
กัดกินทุกใจหมาย	สุขใจร้ายในเพลิงร้อน
	(ที่โตมรรัก ที่นั่นมรรัก, 2545 : 60-61)

จากบทกวีนิพนธ์ข้างต้น กวีได้กล่าวแสดงความเห็นใจถึงสภาพชีวิตของคนเก็บขยะที่ทุกข์ทรมานและถูกประเมินค่าในด้านลบจากคนในสังคม พวกเขาเหล่านี้ต้อง “ตระเวนหาของเก่า” ในขณะที่ “คนอื่นเขามีของใหม่” เป็นการแสดงถึงความน้อยเนื้อต่ำใจและความไม่เท่าเทียมกันในสังคม อีกทั้งความจำเป็นในการเลือกประกอบอาชีพ เพราะ “ชีวิตเลือกไม่ได้” แต่ “ถึงเลือกได้ก็เท่านั้น” เนื่องจากไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะแข่งขันกับคนอื่น พวกเขาจึงต้องเผชิญกับงานที่หนักและสกปรก ไม่มั่นคง ไร้เป้าหมายหรือความหวังที่จะยกฐานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น รวมถึงปัญหาสุขภาพที่ไม่รู้จักป้องกันภัยจากโรคที่มีขยะเป็นตัวแพร่เชื้อ และการเกิดอุบัติเหตุ ดังตัวอย่าง “ผลอชีวิตผิดพลัง พลาดกระทั่งถึงตาย” นอกจากนี้ปัญหายากใจก็นับเป็นอีกประเด็นที่พวกเขาต้องประสบ ไม่ว่าจะเป็นการดูถูกดูแคลนจากคนอื่นว่าเป็น “ขยะของสังคม” ตลอดจนการถูกละเลยดังที่กวีเปรียบไว้ว่า “ตายไม่มีที่เผา” เพราะตอนที่ตนยังมีชีวิตอยู่ยังปราศจากความช่วยเหลือและความเห็นใจจากคนในสังคม ดังนั้นเมื่อตายไปแล้วคงถูกปล่อยทิ้งไว้และไม่ได้เผา

อาจกล่าวได้ว่า เมืองเป็นพื้นที่ที่ก่อให้เกิดมิติของคนที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มคนที่ประกอบอาชีพขายบริการทางเพศ เด็กต้อยโอกาส คนขอทาน คนจรจัด หรือคนเก็บขยะ ซึ่งมีมิติของคนชายขอบนี้จะช่วยทำให้เห็นมุมมองเมืองในอีกรูปแบบหนึ่ง อันเป็นผลสืบเนื่องจากการเติบโตของเมืองสมัยใหม่ที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคม กลุ่มคนเหล่านี้จะมีรูปแบบชีวิต ประสบการณ์ชีวิต และการดำเนินชีวิตในสภาวะจายอม ที่ปราศจากหนทางเลือกอื่น ลักษณะดังกล่าวมิได้เป็นเพียงรูปแบบหรือวิถีชีวิตที่แตกต่างออกไปเท่านั้น แต่ทว่ากลับควบคู่ไปกับการถูกประเมินค่าจากสายตาของบุคคลอื่นว่าเป็นส่วนเกินที่เป็นตัวถ่วงความเจริญของสังคม โดยกวีพยายามวิพากษ์ให้เห็นถึงปัญหาและความทุกข์ทรมานทั้งภายนอกและภายในจิตใจของคนชายขอบที่อยู่ในฐานะผู้ถูกกระทำเสมอ ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้สังคมมองเห็นความแตกต่างเหล่านี้ด้วยใจที่มีมนุษยธรรมที่พร้อมจะหยิบยื่นความเข้าใจ ความช่วยเหลือ โอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ของสังคม และที่สำคัญคือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่นในสังคม

4.1.6.2 กลวิธีการบรรยายฉากเฉพาะแห่งของเมือง

หมอลำชีวิตต้อง	ตามหมอลำ
เจ็บป่วยเหน็ดเหนื่อยหนอ	ซีพินี่
เดินทางนั่งนอนรอ	ความรัก
หมอกี่คนจะซี	ช่องให้ทุกข์หาย
หัวลำโพงเด่นเฝ้า	รถไฟ
แออัดยัดเยียดไป	แปลกหน้า
เหวี่ยงตอกก้านไหว	ตาวาด
กรุงเทพฯนี่เมืองฟ้า	เบิ่งฟ้าเห็นควัน
	(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 2539 : 39)
สนามหลวงอบอุ้นค้ำ	คนจร
ดึกคืนอาศัยนอน	นุ่มหญ้า
พิศเดือนเพ่งดาวตอน	ดิ่งตก
หลังแนบดินแต่หน้า	แนบฟ้าในฝัน
	(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 2539 : 31)

ดังที่ได้กล่าวไว้ว่า ไพวรินทร์ ขาวงาม ให้ความสำคัญกับความคิดและความรู้สึกเกี่ยวกับการจากลาบ้านเกิดของคนชนบทย้ายถิ่นเป็นอย่างมากดังนั้นชื่อสถานที่ที่ปรากฏตามตัวอย่างนั้นก็จะมีความเกี่ยวเนื่องกับผู้ที่เรีตรางถิ่นฐานบ้านเกิดมาเผชิญชีวิตในเมืองเพราะให้รายละเอียดเกี่ยวกับชื่อสถานที่แต่ละชื่อที่ ไพวรินทร์ ขาวงาม นำมาเสนอนั้นล้วนแล้วแต่สะท้อนให้เห็นถึงภาพวิถีชีวิตของคนเดินทางทั้งสิ้นดังเช่นหมอชิตและหัวลำโพงซึ่งเป็นชื่อสถานที่ขนส่งและสถานีรถไฟที่เป็นปรากฏการณ์แรกของคนเดินทางจากต่างจังหวัดสู่กรุงเทพมหานครที่ปรากฏในใจผู้อ่านนั้นมีใช้มีแต่เพียงภาพสถานีขนส่งแต่อย่างเดียวยกผู้อ่านยังประหวัดได้ว่าสถานที่นั้นยังเป็นที่พักอาศัยทั้งชั่วคราวและถาวรของคนพเนจรที่ไม่มีที่ไปอีกด้วยเช่นเดียวกับสนามหลวงสถานที่อันเป็นสาธารณะซึ่งเป็นที่อาศัยหลับนอนของคนร่อนเร่อีกเช่นเดียวกันเนื่องจากชื่อสถานที่หรือสถานที่ที่เป็นฉากนั้นจะเชื่อมโยงบริบทสำคัญทั้งด้านสภาพแวดล้อมและด้านอารมณ์ของคนที่อยู่ในสถานที่นั้น ๆ ให้เข้าไปในใจของผู้อ่านได้ดังนั้นความหมายที่ผู้อ่านได้รับจึงมีความหมายกว้างกว่าชื่อสถานที่เพียงอย่างเดียวกลวิธีนี้จึงเป็นกลวิธีที่ ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้ปรับประสบการณ์ให้แก่ผู้อ่านได้อย่างน่าสนใจ

ภาพลักษณ์สังคมเมืองที่สะท้อนจากสถานที่เหล่านี้ทำให้ผู้อ่านได้สัมผัสถึงความเป็จริงของสังคมในอีกแง่มุมหนึ่งซึ่งค่อนข้างน่าเศร้าภาพวิถีชีวิตของคนระดับล่างในสังคมที่ต้องมุ่งหน้ามาทำงานทำในเมืองแต่ต้องตกอยู่ในสภาพของคนพเนจรไร้จุดหมายนั้นบ่งบอกถึงการไม่ประสบความสำเร็จของคนกลุ่มหนึ่งในสังคมเมืองได้อย่างชัดเจน

บางขุนพรหมร้อยร้าง	เพลงพรหม
เพลงขึ้นกลับขึ้นชม	ขับเร้า
โรงแรมและห้องชม	ชอกวัด
กะหรี่ระริกเข้า	คำเข้าคาวหวาน
สุทธิสารโคกลิ่น	บริสุทธิ์
โทรศัพท์รับร่างนุช	แนบข้าง
ตำรวจตรวจตราจุด	จี๊จับ
จับจับปล่อยปล่อยอ้างอ	อกค้าประเวณี
เพชรบุรีตัดใหม่แมน	เมืองสรวง
ไฟสว่างเขียวแดงดวง	ดึกคืน
สาวเหนือเปื้อนกลาง	เลยสมัคร
รับสมัครพนักงานสิ้น	รับสิ้นสาวสวย
พัฒนพงษ์ราวช่วยสร้าง	ชื่อเสียง
จีนฝรั่งมานั่งเรียง	รินยืม
กะเทยแปลกเพียง	สัมผัส

เด็กเล็กเด็กใหญ่ลุ่ม	แลบลิ่นฉ่าฉลอง
คลองหลอดจับคู่เกล้า	ริมคลอง
เรือนร่างทรุดโทรมหมอง	หม่นไหม้
ตามุ่งมีดมืดมอง	หมายเหยื่อ
หนาวเหน็บลงเจ็บไข้	ขัดข้องระคายหนาว
	(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 2539 : 42)
ภูเก็ตกับข่าวร้าย	ช่องนรก
ไพเราะกะจักทารุณ	รุ่มร้อน
ไฟเปลวจะเผาหมก	มืดมอด
รอบร่างโซ่ร้ายซ้อน	โซ่ใจ
.....	
หญิงสาวเวียงป่าเป้า	ปรารถนา
ไม้ดอกเชียงรายเรียง	ร่างร่อย
อำนาจแห่งเงินมา	ผูกมัด
พาร่างอันน้อยน้อย	แนบสนาน
	(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 2539 : 45)

ชื่อสถานที่ข้างต้นนั้นล้วนเป็นชื่อสถานที่เรีงรมย์ในยามค่ำคืนซึ่งมีภาพพจน์เกี่ยวกับการค้าประเวณีทั้งสิ้นไพวรินทร์ขาวงามใช้ชื่อสถานที่เหล่านี้มานำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในแง่มุมที่พอนเพไปด้ว้กการมณั้ไม่ว่าจะเป็นพัฒนั้พงษ์คลองหลอดสุทธิสารภูเก็ตและเวียงป่าเป้าที่สะท้อนภาพการซื้อขายหญิงสาวเพื่อเป็นสินค้าบริการทางเพศภาพเหล่านี้ผู้อ่านจะสามารถรับรู้และเข้าใจได้ด้ว้ประสบการณ์ความรู้ที่ร่วมสมัยเดียวกันชื่อสถานที่ที่ไพวรินทร์ขาวงามนำมากล่าวถึงและให้รายละเอียดนั้นถือเป็นกลศิลป์อย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านสามารถรับรู้และเข้าใจภาพลักษณ์ของสังคมเมืองที่กวีต้องการจะสื่อได้เป็นอย่างดีทั้งนี้เพราะการกล่าวถึงชื่อสถานที่เป็นการทำให้ผู้อ่านมองเห็นสภาพความเป็นไปและปริบทสำคัญของสถานที่เหล่านั้นได้อย่างรวดเร็วจะสังเกตเห็นได้ว่าไพวรินทร์ขาวงามได้หยิบยกแต่ชื่อสถานที่อันบ่งชี้ภาพลักษณ์ด้านลบของสังคมเมืองมาเสนอแก่ผู้อ่านจึงทำให้สามารถมองเห็นทัศนคติของกวีต่อสังคมเมืองได้

นอกจากนี้การหยิบยกชื่อสถานที่เฉพาะแห่งนั้นยังมีความเกี่ยวเนื่องกับการบรรยายอาชีพของผู้คนที่อยู่ตามสถานที่นั้น ๆ ด้วยซึ่งจากการศึกษาพบว่าไพบรินทร์ชาวงามใช้อาชีพของกลุ่มคนผู้ด้อยโอกาสในสังคมเมืองมานำเสนอภาพวิถีชีวิตด้วยทั้งนี้เพราะการประกอบอาชีพนั้นหมายถึงการหาเลี้ยงชีพตนและครอบครัวจึงแสดงให้เห็นวิถีทางการดำรงชีวิตที่หลากหลายของคนในสังคมเมืองว่าพวกเขาเหล่านั้นจะต้องต่อสู้กับสิ่งใดบ้างอีกทั้งยังสามารถสะท้อนภาพความโหดร้ายของเมืองและการไม่ประสบความสำเร็จของคนกลุ่มหนึ่งได้เช่นเดียวกันด้วยดังตัวอย่าง

จำนวนจ๊กันหน้า	ครบโฉน
ชายแก่หญิงแก่ไหว	หวาดสะท้อน
ชายหนุ่มวัยรุ่มร้อน	เหงื่อล้นแรงงาน
หญิงสาวผ่านโศกเศร้า	เสริมสาว
ขายร่วงทุกทุกคราว	ครบครึ่ง
เด็กเด็กเล็กเล็กหนาว	ดั่งนก
งานหนักโรงงานตั้ง	แต่ร้ายทารุณ

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 2539 : 39)

จากข้อมูลข้างต้นจะพบว่าไพบรินทร์ ชาวงามเสนอภาพของคนต่างวัยที่ต้องประสบชะตากรรมเดียวกันนั่นคือความทุกข์ยากในการทำงานไพบรินทร์ ชาวงามชี้ให้เห็นว่าคนเหล่านี้ไม่มีทางเลือกในการประกอบอาชีพที่ดีไปกว่านี้ดังจะเห็นได้จากลักษณะของงานที่เราพบได้ทั่วไปว่าชายหนุ่มจะออกเร่ขายแรงงานเป็นกรรมกรก่อสร้างหญิงสาวต้องขายเรือนร่างเป็นโสเภณีส่วนเด็ก ๆ ที่พอทำงานได้ก็จะถูกทารุณกรรมในโรงงานอาชีพเหล่านี้ล้วนแต่เป็นอาชีพที่คนจนและคนด้อยโอกาสใช้หาเลี้ยงชีพทั้งสิ้นและภาพเหล่านี้ก็เป็นภาพที่ผู้อ่านเคยประสบพบเห็นมาจากชีวิตจริงดังนั้นย่อมจะมีความเข้าใจในสารที่กวีต้องการสื่ออย่างชัดเจนไพบรินทร์ชาวงามยกเอาความจริงในสังคมการทำงานของคนชั้นล่างขึ้นมาถ่ายทอดโดยใช้อาชีพเป็นเครื่องบ่งบอกถึงสถานภาพของคนเหล่านั้นว่ามีชีวิตอยู่อย่างไรในสังคมเมืองสิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้อ่านเห็นวิถีชีวิตของคนอีกชนชั้นหนึ่งในสังคมได้ชัดเจนยิ่งขึ้นทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่จำกัดโอกาสของคนจนให้มีทางเลือกในการประกอบอาชีพน้อยลงด้วย

ยามจนทนชีพใช้	อนาถา
ขอเถิดยุติธรรมมา	มอบ้าง
ขอความปลอดภัยครา	ครองชีพ
ขอศักดิ์ขอศรีสร้าง	สิทธิ์บ้างเถิดหนอ

ขอเถิดอิสรภาพ	ชีวิต
ขอพบสันติภาพสถิต	ทั่วหล้า
ขอขอยิ่งขอคิด	ขอทุกข์ เทวษฤา
เห็นแต่เงาเฝ้าคว่ำ	คว่ำคว้างกะลาเหงาฯ
	(เจ้าจนกวี, 2541 : 63)

อาชีพจากตัวอย่างดังกล่าวคือขอทานสังเกตได้จากคำกะลาซึ่งเป็นสัญลักษณ์สำคัญของผู้ประกอบการอาชีพนี้ไพโรรินทร์ขาวงามนำเสนอภาพสะท้อนใจเกี่ยวกับอาชีพนี้ด้วยการนำคำ “ขอ” มาใช้สื่อความคิดเกี่ยวกับการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมเมืองที่ปัจจุบันมีแต่อันตรายรอบด้านการขอสิ่งต่าง ๆ เช่นขออิสรภาพสันติภาพความปลอดภัยความยุติธรรมเป็นการร้องขอจากทุกคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมโดยใช้ขอทานเป็นตัวแทนในการร้องขอเหตุใดจึงต้องร้องขอเพราะในสังคมไม่มีสิ่งเหล่านี้และสิ่งต่าง ๆ ที่ขอทานร้องขอนั้นก็คือสิ่งที่คนในสังคมเมืองทุกคนต้องการเช่นเดียวกันดังนั้นภาพลักษณ์สังคมเมืองที่สะท้อนจากตัวอย่างนี้จึงเป็นภาพของสังคมที่ขาดแคลนสวัสดิภาพในการดำรงชีวิต

เสมือนโลกอุปโลกนให้	ถือกรรม
กรรมแห่ง“กรรมกร”กระทำ	ก่อสร้าง
ตึกสูงพุ่งสูงนำกรรมพุ่ง	ตามเอย
กรรมแก่กรรมใหม่บ้าง	บ่ร้างเวรกรรม
เวรกรรมเคยก่อสร้าง	ปางใด
สนองเนื่องงานหนักไฉน	เน้นซ้ำ
ปูนหินอิฐดินใน	โลกร่วมชะตาฤา
จึงก่อต่อกรรมทำ	เทียบสร้างตึกสูงฯ
	(เจ้าจนกวี, 2541 : 61)

อาชีพกรรมกรก็เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่สามารถแสดงสถานะของคนผู้ประกอบการอาชีพนี้กรรมกรเป็นอาชีพที่ต้องใช้แรงงานหนักแต่ได้ค่าตอบแทนน้อยแม้จะมีความสำคัญต่อการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าเมืองก็ตามแต่อาชีพนี้ก็ยังถูกคนทั่วไปดูแคลนว่าเป็นอาชีพที่ไร้เกียรติไร้ศักดิ์ศรีไพโรรินทร์ขาวงามนำเสนออาชีพนี้ด้วยการเล่นคำ “กรรม” โดยเปรียบว่าผู้ประกอบการอาชีพนี้เหมือนเป็นคนมีเวรกรรมถือไว้ในมือต้องมาใช้แรงงานต้องมาทนทุกข์ทรมานแบกอิฐแบกปูนด้วยความเหนื่อยยากหากแต่ภาพเหล่านี้ก็สามารถสะท้อนให้เห็นว่าผู้ประกอบการอาชีพนี้มีสถานภาพด้อยกว่าผู้อื่นทั้งด้านการศึกษารูานะทางการเงินและชนชั้นจึงต้องมาทำงานเช่นนี้โดยไม่มีทางเลือก

มาลัยมะลิสดนั้น

สีขาว

ของเด็กชายมะลิคราว

เด็กใช้

พวงใจหนึ่งพวงหนาว

ขอหน่อยเถิดนอ

ขอเก็บประดับใจไว้

เวียหวัง

หวังฝากมะลิสดสร้อย

สมัยโศก

สมัยเสียงมาลัยโลก

สู่หล้า

เด็กเอยช่วยฝันบอก

บริสุทธิ์

มอบมิ่งมะลิสดทำ

เถื่อนถนนฯ

(เจ้านกแก้ว, 2541 : 55)

อาชีพเด็กชายพวงมาลัยตามท้องถนนยามเมื่อรถติดไฟแดงนั้นมักจะเป็นภาพที่เราคู่ตาคันดีไฟวรินทร์ชาวงามนำอาชีพนี้มาเสนอเพื่อสะท้อนให้เห็นการดิ้นรนเลี้ยงปากท้องของคนในสังคมแม้เด็กเล็ก ๆ ก็ยังต้องหางานทำเพื่อหาเงินเลี้ยงตัวเองทั้งที่ยังไม่ถึงเวลาอันควร

หญิงสาว

ยิ้มสวย

เชื้อเชิญ

“ข้าวโม่งละ”

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม, 2539 : 7)

ในชีวิตเธอเธออาจถูกต่อรองด้วยเงื่อนไชราคาเหมือนสินค้าดวงใจของเธออาจมีราคาไม่ถึงครึ่งหนึ่งของราคากระสุนปืนวิญญานเธออาจมีราคาพอๆกับราคาของมะนาวสักลูกถ้าเพื่อการชีวิตอยู่รอดเธออาจต้องยอมขายวิญญาน

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม, 2539 : 9)

ผองหญิงซึ่งต่ำต้อย

ตามสถาน

ตามไรตามน่าน

เหนื่อยกล้า

ตามช่องและโรงงาน

จิ้งงก

เพศแม่เพศเดียวซ้ำ

ชอกซ้ำกว่าใคร

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 2539 : 51)

แม่ศรีเอ๋ย
 แม่ศรีโคขุนขุน
 โลกของแม่ทารุณ
 โคนขุนช่วยไฉน
 แม่ศรีเอ๋ย
 แม่ศรีคลองหลอด
 ออกของแม่แห่งขอด
 น้ำคลองหลอดหรือเต็มได้
 แม่ศรีเอ๋ย
 แม่ศรีคณิกา
 ผลของแม่ออกมา
 เป็นเวทนาของเมืองไทย

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 73)

จากข้อมูลตัวอย่างจะพบว่าไพโรรินทร์ชาววงมนำอาชีพโสเภณีมาใช้เสนอภาพลักษณะด้านมืดของสังคมเมืองในปัจจุบันการค้าประเวณีตามสถานที่ต่าง ๆ ดังที่ปรากฏชื่อในตัวอย่างสุดท้ายนั้นก็แสดงให้เห็นว่าอาชีพนี้ยังคงมีอยู่ในสังคมเมืองแม้จะมีการกวาดล้างก็ตามในขณะเดียวกันภาพความทุกข์ทรมานของหญิงสาวที่ประกอบอาชีพนี้ก็สร้างความสะเทือนใจแก่ผู้อ่านได้ไม่น้อยจากข้อมูลที่ได้นำมาเป็นตัวอย่างเกี่ยวกับอาชีพที่ไพโรรินทร์ชาววงมนำเสนอนั้นจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าไพโรรินทร์ชาววงมเลือกใช้กลวิธีนำเสนออาชีพที่สื่อแสดงความลำบากยากแค้นของผู้ประกอบอาชีพนั้น ๆ ไม่ว่าจะ เป็นกรรมกรเด็กขายพวงมาลัยหรือโสเภณีอาชีพเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชนชั้นล่างซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคนชนบทย้ายถิ่นที่เข้ามาหางานทำในเมืองด้วยความด้อยการศึกษาของคนเหล่านี้ทำให้ไม่มีทางเลือกมากนักในการประกอบอาชีพ

ดังนั้นการใช้กลวิธีนำเสนออาชีพเหล่านี้จึงเป็นการแนะนำให้ผู้อ่านมองลึกไปถึงภาพการดิ้นรนต่อสู้และอารมณ์ความรู้สึกของผู้ประกอบอาชีพนั้น ๆ ด้วยและการบรรยายรายละเอียดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเหล่านี้ก็มีความเกี่ยวเนื่องกับทั้งการบรรยายรายละเอียดสภาพของสภาพเมืองทั่วไปในหัวข้อแรกและการบรรยายรายละเอียดของสถานที่เฉพาะแห่งในหัวข้อที่สองเพราะการหยิบยกภาพสถานที่ในเมืองนั้นย่อมต้องกล่าวถึงผู้ที่อาศัยอยู่ในสถานที่นั้น ๆ ด้วยดังนั้นสภาพสถานที่ที่ทรุดโทรมหรือแออัดนั้นผู้อ่านจะรับรู้ได้ว่ามักเป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนที่ประกอบอาชีพขายแรงงานโสเภณีเด็กขายพวงมาลัยหรือแม่ค้าแผงลอยซึ่งเป็นสภาพความจริงที่เกิดขึ้นในสังคมเพราะคนที่ทำอาชีพเหล่านี้มีรายได้น้อยจึงมีสถานภาพความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างลำบากดังนั้นกลวิธีการบรรยายฉากนี้จึงสามารถสะท้อนภาพวิถีชีวิตของคนกลุ่มหนึ่งในสังคมที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตได้อย่างชัดเจน

กลวิธีในการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในกวีนิพนธ์ของไพโรวรินทร์ ขาวงาม" สรุปผลได้ว่า ไพโรวรินทร์ ขาวงาม สามารถเลือกใช้คำ การเล่นคำ การซ้ำคำ การใช้ภาพพจน์ การเล่าเรื่อง และกลวิธีการบรรยายฉาก มาสื่อภาพลักษณ์ได้อย่างเหมาะสม โดยนำลีลาภาษาและการนำเสนอที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวมาเป็นสื่อ โดยเฉพาะการใช้คำที่มีทั้งเสียงและความหมายที่สื่อสารควบคู่ไปกับอารมณ์ความรู้สึกซึ่งมุ่งเน้นการคร่ำครวญอันแสดงให้เห็นความขมขื่นทางใจ และกลวิธีการนำเสนอคือความคิดที่มาจากมุมมองของตนเองโดยแท้ ภาพลักษณ์ที่ปรากฏจึงเป็นเครื่องยืนยันความสามารถทางของไพโรวรินทร์ ขาวงามได้เป็นอย่างดีว่า ไม่เพียงแต่มีความละเอียดประณีตทางภาษาเท่านั้น ไพโรวรินทร์ ขาวงาม ให้ความสำคัญแก่การเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองเป็นอันมาก แม้จะนำเสนอภาพ ด้วยการเสียดสีและประชดประชันเป็นส่วนใหญ่ แต่ท้ายที่สุดไพโรวรินทร์ ขาวงาม ก็ทำหน้าที่ในการ ปลุกจิตสำนึกให้คนร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมเมือง หรือสังคมชนบทก็ตาม ทั้งนี้ เพราะความเชื่อของตนในการทำหน้าที่ของกวีที่จะช่วยจรจรโลงสังคมให้น่าอยู่มากยิ่งขึ้น

4.2 กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอและสื่อความหมายสังคมชนบท

กลวิธีการประพันธ์อันสร้างให้เกิดความงามทางภาษาหรือสร้างวรรณศิลป์ในงานประพันธ์ กลวิธีเหล่านี้ย่อมมีหลากหลายตั้งแต่การใช้คำการสร้างความงามของเสียงของคำการใช้ภาพพจน์การใช้สัญลักษณ์ตั้งนั้นลีลาวรรณศิลป์จึงเป็นส่วนสำคัญในการสร้างงานประพันธ์ให้มีคุณค่า สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2541 : 107) จากคำจำกัดความดังกล่าวนั้นแสดงให้เห็นว่าการศึกษาวิเคราะห์วิจารณ์ลีลาของกวีแต่ละคนนั้นจะมองข้ามลีลาวรรณศิลป์ไปเสียมิได้เพราะเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะสื่อแสดงถึงชั้นเชิงในการประพันธ์งานซึ่งสะท้อนคุณค่าและความงามทางภาษาตลอดจนความงามทางความคิดของกวีอย่างแจ่มชัด

จากการศึกษากวีนิพนธ์ที่นำเสนอภาพลักษณ์สังคมชนบทของไพโรวรินทร์ ขาวงามพบว่า ไพโรวรินทร์ ขาวงามมีลีลาวรรณศิลป์หลากหลายในการประพันธ์ผู้วิจัยได้จัดแบ่งไว้เป็นหัวข้อไว้อย่างชัดเจนดังจะได้กล่าวถึงต่อไปนี้

4.2.1 การเล่นคำ

ในกวีนิพนธ์ของไพโรวรินทร์ ขาวงามปรากฏการเล่นคำที่สัมพันธ์กับการนำเสนอภาพเมืองได้แก่ “การเล่นคำ” กลวิธีสำคัญประการหนึ่งที่กวีนิยมใช้ในงานประพันธ์ เพื่อสร้างความเสนาะไพเราะและความลึกซึ้งของความหมาย ธเนศ เวศร์ภาดา (2529 : 31) วิธีการเล่นคำนั้นมี 5 วิธี คือการใช้คำ วลี หรือข้อความซ้ำ ๆ ด้วยมุ่งหมายที่จะเน้นย้ำเนื้อความหรืออารมณ์ที่ต้องการแสดง การซ้ำคำที่เสียงซ้ำกันแต่หน้าที่และความหมายต่างกัน การเล่นคำที่เสียงเหมือนกันแต่รูปเขียนและความหมายต่างกัน การสร้างสมดุลระหว่างเสียงกับความหมายของข้อความ และการเล่นคำโดยใช้

ตัวอักษรตัวใดตัวหนึ่งในวรรคหรือบท ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) อ้างถึงใน
ธงชัย แซ่เจี๋ย (2555:164) ทั้งนี้ก็สามารถเลือกใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งในการเล่นคำหรือประสมกัน
ระหว่างวิธีการต่าง ๆ ได้ดังตัวอย่างในบท “ต้นหล้าร่วมยุคสมัย” ใน *ฤดีกาล* ของไพโรรินทร์ ขาวงาม
ดังตัวอย่าง

ที่ที่เคยวิ่งเล่นเห็นชีวิต

แม้จิ้งหรีดกระจัดริดยังไผ่ฝืน

ที่ที่เคยโลดโล่เกี่ยวใจกัน

ที่ที่ทุ่งหึ่งทุ่งนั้นเป็นของเรา

พลัดน้ำค้าง ร้างพรมหญ้า เคยเหยียบไถ่

มาหลงอยู่กับเมืองใหญ่ไกลจากเหยา

มาดุ่มดันบนปูนที่ปูเท้า

มาแปลกแยกแปลกเปล่าเหงาแผ่นดิน

(ฤดีกาล, 2539 : 70-71)

กวีนิพนธ์บทข้างต้นใช้การเล่นคำว่า “ที่ที่” และ “มา” โดยคำว่า “ที่ที่” สื่อถึงบ้าน
เกิดหรือท้องถิ่นของคนชนบทที่จำต้องพลัดถิ่นฐานเดินทางเข้าสู่เมือง และมีความหมายลึกซึ้งไปถึง
ความคุ้นเคยกับความสดชื่นร่มเย็นของธรรมชาติที่เมืองกรุงไม่มี ดังที่กวีขยายความให้รายละเอียดว่า
เป็น “ที่ที่ที่เคยวิ่งเล่น” และ “ที่ที่ที่เคยโลดโล่” แสดงภาพบรรยากาศความหลังแห่งความสุขครั้งยังอาศัย
อยู่ในชนบทซึ่งเป็นบ้านเกิด ได้วิ่งเล่นสนุกสนาน ร่ายล้อมด้วยธรรมชาติภายในดินแดนที่ตนนั้นรู้สึก
กลมกลืน ดังคำว่า “ที่ที่ทุ่งหึ่งทุ่งนั้นเป็นของเรา” มีนัยของความผูกพันและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับ
ท้องถิ่น ทว่าจำต้องจากลาท้องถิ่นที่เคยอาศัยไปอยู่ในเมือง กวีได้เล่นคำว่า “มา” อันสื่อถึงการ
เดินทางเพื่อเผชิญกับวิถีชีวิตที่แตกต่างออกไป ทั้ง “มาหลง” และ “มาดุ่มดัน” ล้วนสื่อถึงภาวะแห่ง
ความสับสนและทุกข์ระทมจากสภาพสังคมเมืองที่บีบคั้น ซึ่งสิ่งนี้สะท้อนความรู้สึกเปลี่ยวเหงาของคน
ชนบทที่ต้อง “มา(ประสบกับความ)แปลกแยก” ความคุ้นชินที่บ้านเกิดเช่นทุ่งนาหรือพื้นดินที่เหยียบ
ย่ำนั้นช่างแตกต่างกับสิ่งแวดล้อมใหม่ที่มีแต่พื้นปูนที่แข็งกระด้าง เปรกเช่นเดียวกับความรู้สึกของคน
ชนบทที่ต้องแปรผันจากความสุขมาเผชิญกับความทุกข์ที่อัดอั้นคับข้องใจในเมือง ทั้งนี้การเล่นคำว่า
“ที่ที่” และ “มา” นับเป็นการเน้นย้ำอารมณ์ความรู้สึกของคนไกลบ้านให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

4.2.2 การซ้ำคำ

ไพโรรินทร์ชาวงามนำการเล่นคำซ้ำมาใช้ด้วยจุดประสงค์หลายประการเช่นการซ้ำคำเพื่อเป็นการย้ำความปลุกเร้าอารมณ์ความรู้สึกหรือสร้างความประทับใจการซ้ำคำเพื่อแสดงให้เห็นถึงภาพจำนวนของสิ่งที่กล่าวถึงในบทกวีนั้นว่ามีปริมาณมากน้อยเพียงใดและการซ้ำคำเพื่อให้เกิดความไพเราะสละสลวยทางเสียงเป็นสำคัญดังตัวอย่าง

ก่อดินก่ด้าวเคยดอม	ก่ตรมก่ตรอม
ก่เกิดดับก่ก่บ่ก่กลับ	
ก่แรงเคยโหมโรมรัน	คั่นไถก่คั่น
คมเคียวก่คมเคยคน	
ก่วิวก่ควายว่ายวน	ก่ทาสก่ทน
ก่ทุกข์กระทั่งเกิดไทย	
ก่เหน็บก่หนาวนอกใน	ก่ฝนก่ไฟ
ก่ซ้ำก่ซ้ำ-ชวานา	

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 33)

คำที่ไพโรรินทร์ชาวงามนำมาซ้ำนั้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงการย้ำคำถามที่ไม่มีคำตอบแห่งความสิ้นสุดความลำบากของชาวนาไทยการซ้ำคำเช่นนั้นนอกจากจะเป็นการตั้งคำถามเดิม ๆ ซ้ำแล้วซ้ำอีกแล้วยังมีความหมายแฝงแสดงความรู้สึกกระทัดท้ออันเกิดจากความยากแค้นลำเค็ญของชาวนาด้วยว่าจะต้องรอคอยไปอีกนานเท่าใดจึงจะหลุดพ้นจากความทุกข์ยากลำบากเช่นนี้

นึ่งนึ่งนึ่งนึ่ง	ลือกลือกซึ้งซึ้ง
ตราตราตริงตริง	ซ้ำซ้ำย้ำย้ำ
ฝอยฝอยฝนฝน	พรุพรุพราพรา
หยดน้ำหยดน้ำ	ห่างห่างเห็นเห็น
ใสใสตั้งเป็น	หยดหนึ่งน้ำใจ
จากไหนจากไหน	ไหลไหลรินริน
จากเดือนจากดาว	จากนกโบยบิน
รู้สึกลึกลับ	จากเวียงจักรวาล

(ลำนำวเนจร, 2538 : 39)

การซ้ำคำข้างต้นนั้นมีจุดประสงค์ทั้งเพื่อย้ำเน้นอารมณ์ความรู้สึกและบรรยายภาพธรรมชาติให้เห็นชัดเจนสอดคล้องกับความหมายที่ไพโรรินทร์ขาวงามต้องการสื่อกล่าวคือต้องการให้คนที่อาศัยอยู่ในเมืองอยู่เดิมและคนที่อพยพมาจากชนบทนั้นเห็นความสำคัญของธรรมชาติรอบข้าง เช่นน้ำฝนที่โปรยปรายจากฟ้าให้คนเราคิดให้ลึกซึ้งถึงการให้ที่เปรียบสายฝนนั้นเหมือนการปันน้ำใจของผู้คนในสังคมเดียวกันให้ทั่วถึงนอกจากนี้การซ้ำคำดังกล่าวยังเป็นกลวิธีที่ช่วยให้เกิดความไพเราะทางเสียงได้อีกด้วย

การเล่นคำซ้ำที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ของไพโรรินทร์ขาวงามนั้นถือเป็นการนำลักษณะพิเศษของภาษาไทยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในงานประพันธ์ซึ่งผลที่ได้นั้นก็คือความไพเราะสละสลวยของภาษาและความสอดคล้องกลมกลืนกันของความหมายของคำและความที่บ่งถึงอารมณ์ของบทกวีนั้น ๆ ด้วย

4.2.3 การใช้ภาพพจน์เสนอและสื่อความหมายสังคมชนบท

4.1.3.1 อุปมา

คือการเปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกันโดยนำสิ่งที่มีลักษณะเหมือนกันมาเปรียบเทียบกับโดยนำสิ่งที่เคยรู้จักมาแล้วใช้เชื่อมโยงความคิดของผู้อ่านให้นึกเห็นภาพได้ดียิ่งขึ้น มักมีคำเชื่อมโยง เช่นคำ เหมือน ดุจ ดัง ปาน รวากับ เป็นต้น

เขาเปรียบหนูเหมือนดอกไม้กลางสายหมอก

ความสดชื่นของดอกหมอกแต่มีให้

หมอกเหมือนครูแต่หนูแสนคับแค้นใจ

หนูอยากเรียนแต่ก็ไม่เคยได้เรียน

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 2539 : 122)

ไพโรรินทร์ขาวงามมักใช้ดอกไม้เปรียบเทียบกับผู้หญิงหรือเด็กเพราะดอกไม้เป็นตัวแทนของความสดใสสวยงามและอ่อนโยนน่าทะนุถนอมเช่นเดียวกับตัวอย่างส่วนการใช้หมอกเปรียบกับครูนั้นก็หมายถึงความหวังที่ไม่มีวันเป็นจริงขึ้นมาได้เปรียบเสมือนหมอกฝ้ามองที่เป็นแต่เพียงละอองไอที่ไม่สามารถจับต้องได้ตัวอย่างนี้สะท้อนให้เห็นถึงสาเหตุของการอพยพของชนบทอีกประการหนึ่งคือเพื่อเข้ามาแสวงหาความรู้และการศึกษาใส่ตนเนื่องจากที่ถิ่นฐานนั้นไม่ได้รับความเท่าเทียมกันในระบบการศึกษา

4.2.3.2 อุปลักษณ์

คือการเปรียบเทียบที่ไม่มีค่าเปรียบเทียบปรากฏให้เห็นแต่เป็นการเปรียบเทียบโยยความคิดอย่างหนึ่งไปสู่ความคิดหนึ่งหากจะเปรียบกับสิ่งใดก็จะนำลักษณะเด่นของสิ่งนั้นมากล่าวทันที

คีนนี้มีตรธรรมชาติชวนรำลึกนึกหวน
 มิตรภาพลึกล้ำดำรง
 มิตรดาวแม่हनาวยงค์ ว่างเจตจำนง
 โปรยแสงแบ่งพื้นพสุธธา
 มิตรน้ำแม่ซำวิญญาน์ ยังไว้หยาดมา
 ซิมซาบอาบกินยินดี
 มิตรไม้แม่เหลือน้อยมี ยังไว้ไมตรี
 สีเขียวร่มเงากิ่งงาม
 มิตรลมนั่นเล่าเฝ้าตาม พัดอยู่ทุกยาม
 ไม่ถามไม่ท้อมลทิน

(มัจฉานกัถย, 2538 : 89)

ไพวรินทร์ขางามใช้อุปลักษณ์เพื่อสร้างความสวยงามทางเสียงและต้องการย้ำเน้นสาระสำคัญของความคิดเกี่ยวกับความเป็นมิตรของธรรมชาติโดยสื่อผ่านคำที่ใช้ว่าธรรมชาตินั้นเป็นมิตรแท้หรือเพื่อนที่ดีต่อมนุษย์ทุกเมื่อ

4.2.3.3 อติพจน์

แม่ปลุกหมอนเลี้ยงไหมตั้งใจนุก	เรี่ยวแรงรักแม่ใช้เพื่อไฝฝืน
อีกสาวไหมด้วยมือซื่อสัตย์นั้น	ทั้งทอมันละเมียดละไมใช้เวลา
สื่อวิญญานผ่านมือสู่เส้นไหม	ถักเส้นใยแต่ละเส้นเป็นเนื้อผ้า
ดินที่ใช้กระตุกก็คือชีวา	มือที่คว่ำกระสวยวาดคือชีวิต
ผ้าขาวม้าฝืนไหมแม่ให้ลูก	รักพันผูกทุกใยไหมวิจิตร
ใยไหมโยงใจแม่เนรมิต	ไหมอุทิศ แม่ก็ทอ ต่อตำนาน
ลูกก็ถือผ้าทอที่แม่ให้	เป็นเยื่อใยไหมและแม่ที่กล้าหาญ
ผ้าทั้งฝืนมีชีวิตจิตวิญญาน	ถักประสานสอดสร้อยอย่างแยบยล
มือน้อยน้อยของแม่ดูแลนี้	เคยเขียนตีลูกบ้างในบางหน
แต่มือเดียวกันนี้แหละสู้ทน	ประคองลูกให้พ้นภัยอันตราย

แหละมือนี่ที่บันดาลงานชีวิต	มิเคยคิดค่าแรงแข่งซื้อขาย
ยังถักทอ ทรมานยังทำทนาย	ยังมันหมายผ้าไหมผืนใหม่มา
พร้อมทั้งสอนลูกสาวเจ้าศรีเรือน	อยู่เป็นเพื่อนแม่ทอปรารณา
เพื่อสืบทอดแรงงานกาลเวลา	ก่อนมือแม่จะอ่อนล้าต้องลาพัก
และสอนเจ้าลูกชายให้ทรนง	รักแม่ก็ของทำงานหนัก
ด้วยละอียดอ่อนในเยื่อใยรัก	พลีชีวิตเพื่อถักและทอไท
สักวันหนึ่งถึงไม่มีชีวิตแม่	ลูกที่แท้ก็คงทอสืบต่อได้
แม่ก็ทอ ลูกก็ทอ ต่อเส้นใย	ผ้าชีวิตผืนใหม่ จะต้องงาม

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 86)

ไหมแท้ที่แม่ทอได้เป็นการบรรยายฉากการใช้ชีวิตในชนบทที่ดูเรียบง่าย อาศัยอยู่กับธรรมชาติ หาผักหาปลา ทอผ้าใช้เอง สะท้อนภาพของคนที่มีความผูกพันอยู่กับอาชีพของตนเอง มีความสุขในการทำงาน ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ไม่ได้ทอผ้าเพื่อการค้าขาย ไม่ได้คิดเอาค่าแรงจากการทอ ไม่หวังความร่ำรวย แต่เพื่อสร้างชีวิตให้ลูก งานอีกอย่างของแม่ก็คือการสร้างลูกให้เป็นคนดี ดูแลสั่งสอนลูกตลอดเวลา ด้วยความรัก ความผูกพัน ดูแลอย่างละเมียดละไมใช้เวลาเป็นงานชิ้นสำคัญของชีวิตแม่ ที่ทุ่มเทถ่ายทอดจิตวิญญาณลงไป เพื่อหวังให้ลูกเติบโตมาอย่างดี ปลอดภัย ความพยายาม ความอดทนทุ่มเทให้กับงานของตนอย่างเต็มที่ ถึงแม้จะเป็นสิ่งที่ยากหรือทำทนายเพียงใด ก็ของตั้งใจทำ มีความรักในงานที่ทำ และมีความมั่นคงในทางที่เลือกทำ เพื่อให้ผลของการกระทำออกมาดีที่สุดในนั้นคือภาพที่ปรากฏในแบบของชนบท

4.2.3.4 บุคลาธิษฐาน

คือการนำสิ่งไม่มีชีวิตมากล่าวถึงราวกับมีชีวิตโดยสามารถแสดงออกปฏิกิริยาต่าง ๆ และมีความรู้สึกนึกคิดเหมือนคนเป็นการเขียนที่มุ่งหมายจะสร้างเรื่องราวธรรมดาให้น่าสนใจมีชีวิตชีวาและสามารถเร้าอารมณ์ได้

เถาตำลึงริมรั้วก็ยั่วทัก	กระถินฝักดอกแคก็แย้มค้อย
มะรุมนวมมะละกอก็ร้อค้อย	ใบหม่อนไหมน้อยก็ตื่นตัว
ลมลอดกอไผ่เป็นเพลงล่อง	ดงกล้วยใบตองก็ไกวทั่ว
ม้าเอ่ยออกขำระทิกกลัว	กลั๊กกลั๊กกลัวกลัวไม่รู้แล้ว

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 24)

ธรรมชาติที่ไพรวรินทร์ชาวามสรรค์สร้างให้มีชีวิตขึ้นนั้นสามารถทำให้เรามองเห็นถึงบรรยากาศของความสุขสดชื่นที่ได้กลับมาเยือนถิ่นฐานบ้านเกิดความสุขชื่นหัวใจนั้นมีได้มีเพียงแต่ฝ่ายผู้กลับมาเยี่ยมเท่านั้นหากแต่ผู้ที่เฝ้ารอคอยการกลับมาก็มีความสุขไปด้วยกันดังจะเห็นได้จากพืชผักสวนครัวที่พบเห็นได้ตามพื้นดินนั้นก็พลอยดีใจและคอยต้อนรับการกลับมาของผู้กลับมาเยือนด้วยสิ่งนี้ทำให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงความหมายและคุณค่าอันลึกซึ้งของการกลับมาของคนไกลบ้านนั้นว่ามีความหมายต่อทั้งสมาชิกในครอบครัวมากมายเพียงใดเพราะความสุขชื่นหัวใจนั้นยังกระจายเพื่อแผ่สู่ธรรมชาติแวดล้อมด้วย

4.2.3.5 สัทพจน์

คือการใช้คำเลียนเสียงที่ได้ยินตามธรรมชาติเช่นเสียงสัตว์เสียงดนตรีเครื่องมือเครื่องใช้มาใช้บรรยายให้เกิดมโนภาพเพื่อให้ไพเราะน่าฟังยิ่งขึ้น

เจียวจ้าวผองเจ้าเหล่านั้วันไฝว้ยฝั้น
 เด็กแห่งหมู่บ้านโนนนา
 ว่าวของผองเจ้าเฉิดฟ้าสะนูว่าวแว้วมา
 บอกว่าว่าวอาจขาดลอย
 กลองน้ำของสาวน้อยตุ้มเต็นแตกฝอย
 กระเซ็นเข้าหูอ้ออึง
 หยอดน้ำตามไปหยดหนึ่งกระที่บเท้าตึงตึง
 เอียงหูให้น้ำออกมา

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 65)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าการใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติของเสียงเด็กเสียงสะนูว่าวเสียงกลองน้ำและเสียงกระที่บเท้าที่นั่นล้วนแล้วแต่เป็นความคิดที่คำนึงถึงอดีตแห่งความสุขของคนชนบทในเมืองที่สะท้อนให้เห็นว่ามีเสียงแว้วอยู่ในหัวตลอดเวลาถึงคืนวันอันแจ่มชื่นรื่นรมย์แสดงให้เห็นว่าการอยู่ในเมืองกรุงนั้นไม่มีความสุขจึงต้องหาทางออกแห่งความสุขให้แก่ตนเองด้วยการหวนระลึกถึงอดีตเก่าๆของการใช้ชีวิตที่บ้านชนบท

ป้อนภาพฝูงม้าก้านกล้วย เขียวสดก้านสวยทรงเสน่ห์
 กุบกับกุบกับขยับเฮ ฮาเร่เรียงเล่นตระเวนทาง
 เฮ้จุกควบไปในดงหม่อน เฮ้ยจ้อนควบไปในทุ่งกว้าง
 ฮ้าอึ้งผอมเบาเจ้าสำออง ตกน้ำร้องครางเพราะเปื้อนโคลน

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 28)

ภาพนามธรรมที่เน้นให้เห็นว่า “ม้าก้านกล้วย” มีชีวิตจริง ๆ นั้นหมายถึงคนชนบทที่ใช้ชีวิตโลดแล่นอยู่ในสังคมเมืองแสดงการเดินทางสู่เมืองด้วยจิตใจอันบริสุทธิ์จึงไม่ทันเล่ห์เหลี่ยมกลโกงของคนในสังคมเมือง

เห็นเงาก็เห่าโเฮ้ง อีกโขยงโเฮ้งเห่าเสียง
 เมื่อหมาส่งสำเนียง หนอมมนุษย์ควรหยุดฟัง

(ฤतिकาล, 2539 : 61)

“โเฮ้ง” เสียงหมาที่เห่าเตือนคนเพื่อเตือนสติให้มนุษย์หยุดคิดพิจารณาถึงสิ่งที่กระทำลงไปโดยเฉพาะคนเมืองที่กำลังมองข้ามความสำคัญของจิตใจคุณธรรมประจำใจทำให้สังคมเมืองมีปัญหาหลายอย่างเสียงเห่าโเฮ้งของหมาจึงมีความหมายกระตุกความคิดคนได้

อ้ออึ้งอึ้งอลคนตะโกน เสียงไหนไกลไหน
 แทรกในสำเนียงเสียงนิก

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 2539 : 206)

เสียงอ้ออึ้งนั้นเป็นเสียงของไทยมุ่งที่รู้เรื่องการยิงตัวตายของสองแม่ลูกโสเภณีแสดงให้เห็นว่ามีคนอยากดูอยากรู้อยากเห็นความหายนะของเพื่อนมนุษย์เป็นจำนวนมากแต่มีได้รู้สึกสงสารจากใจจริงเพียงแสดงความรู้สึกอยากอยู่ร่วมในเหตุการณ์เท่านั้นภาพนี้สะท้อนให้เห็นความหยาบกระด้างของจิตใจคนได้ชัดเจน

จากตัวอย่างการใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติในกวีนิพนธ์ของไพโรจน์ธำรงวามนั้นจะเห็นได้ว่าการเลียนเสียงธรรมชาติหลายรูปแบบทั้งเสียงสัตว์เสียงธรรมชาติหรือเสียงคนทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการภาพและมีอารมณ์ร่วมไปด้วย

กลุ่มหนาวกราวกริ้วกรวดรวงข้าว เรียวรวงร้าวรุดทุ่งสะเทือนไหว
 คลื่นรวงทองรองแด่ระยิบไกล ไกลออกไปสุดโค้งเคียวของชวานา
 รักด้วยเหงื่อเรื่อรดด้วยรุดร้าว ฝืนคำข้าวขาวหอมไม่จางหาย
 ให้โลกหอมคำข้าวทุกคำคาย ให้ทุ่งหอมความหมายของเหงื่อคน
 (ม้าก้านกล้วย, 2538 : 46)

หน่อเนื้อชวานาแนบเนา พลิกทุ่งสีเทา
 เป็นทุ่งเป็นทางสีทอง
 เชียวเอยเขียวใบข้าวประคอง เหลืองเรืองรวงรอง
 ขาวเอยคำข้าวขาวหอม
 (ม้าก้านกล้วย, 2538 : 32)

เธอเจ้าสาวใบตองในร่องสวน เคยขอนวลมาพ้อห่อข้าวขาว
 จะออกทุ่งออกทางทุกครั้งคราว ต้องห่อข้าวห่อของแล้วท่องไป
 จิงยามทิวแกะห่อก็ข้าวหอม ถึงกลางแดดแผดดมก็หอมได้
 ละคำเคยอิมหอมถึงหัวใจ หอมแต่น้อยคุ้มใหญ่หอมไม่จาง
 (ม้าก้านกล้วย, 2538 : 43)

จากตัวอย่างข้างต้น ไพวรินทร์ชวางามนั้นคือการใช้คำบอกแสงสีและกลิ่นควบคู่กัน
 ไปเพื่อสร้างจินตภาพที่มีนัยสำคัญเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในวิถีเกษตรกรไพวรินทร์ชวางามจะเน้นแสงสี
 พร่างพรายของทุ่งข้าวในชนบทเพื่อสื่อให้เห็นภาพความอุดมสมบูรณ์ของท้องถิ่นเช่นคลื่นรวงทองรอง
 แด่ระยิบไกลเขียวเอยเขียวใบข้าวประคองเหลืองเรืองรวงรองและทางสีทองแต่ทั้งนี้ก็ยังแฝง
 เนื้อความที่แสดงให้เห็นถึงความยากลำบากในการพลิกผืนนาที่ว่างเปล่าให้กลายเป็นทุ่งรวงทองไว้ด้วย
 ด้วยการใช้คำที่กล่าวถึงความเหน็ดเหนื่อยของชวานาเช่นรักด้วยเหงื่อเรื่อรดด้วยรุดร้าว เป็นต้น

4.2.4 การใช้สัญลักษณ์

สัญลักษณ์ หมายถึง การนำสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตมาใช้แทนหรือเป็นตัวแทนสิ่งอื่นที่มีสมบัติ
 บางประการร่วมกัน สัญลักษณ์อาจตีความได้มากกว่าหนึ่ง โดยบทบาทของสัญลักษณ์นั้นจะต้องให้
 สีสัน เพิ่มแง่เงื่อนของความคิด ขยายความรู้ความเข้าใจในสรรพสิ่งรอบกาย ตลอดจนทำให้
 วรรณกรรมนั้น ๆ ทวีคุณค่าขึ้น สัญลักษณ์แบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ได้แก่ สัญลักษณ์สากล คือ
 สัญลักษณ์ที่รู้จักกันทั่วไปซึ่งมักจะตีความได้ลงรอยกัน และสัญลักษณ์ส่วนตัว คือสัญลักษณ์ที่วิสมมติ
 ขึ้นเองเฉพาะตัว จะมีขึ้นในวรรณกรรมเรื่องเดียวของนักเขียนคนใดคนหนึ่งหรืองานประพันธ์

ชุดใดชุดหนึ่ง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) สำหรับการสร้างสัญลักษณ์ในกวีนิพนธ์ ขึ้นอยู่กับการสร้างสรรค์ของกวีในฐานะปัจเจกบุคคล หรืออิทธิพลของขนบวรรณศิลป์และวัฒนธรรมที่หล่อเลี้ยงกวีนั้น ๆ ทั้งนี้กวีนิพนธ์ซึ่งเป็นงานวรรณศิลป์ประเภทหนึ่งที่มีภาษาเป็นวัสดุในการสื่อสาร ย่อมปรากฏการใช้สัญลักษณ์เป็นอุปกรณ์สำคัญอย่างหนึ่งในการสื่อความหมายและสร้างพลังสุนทรียะ ตวมน จิตรจำนงค์ (2541: 136)

จากการศึกษาเรื่อง “ชนบท” ในกวีนิพนธ์ไพโรรินทร์ ขาวงาม ปรากฏการใช้สัญลักษณ์ ดังนี้

4.2.4.1 สัญลักษณ์แทนชนบท

4.2.4.1.1 เจ้าสาวใบตอง

รักเจ้าสาวใบตองในร่องสวน	เคยหวงนวลนักหนามาจำห่าง
กระแสมโหมยุคทั้งรุกบาง	จนเกิดเรดทิศแรมทางอยู่ร้างโรย
อยู่รวดร้าวกับรักกระอักโอย	ต้นและต้นจ้านนโดยสภาเดียว
พบเจ้าสาวพลาสติกกระริกกระรี	หว่างวิถีทางแยกปลอมแปลกเปลี่ยว
มากแต่ยิ้มยั่วใจให้ลดเลี้ยว	หลอกให้ลืมนวลเขียวเคยเคียงครอง
โอเจ้าสาวใบตองในร่องสวน	ยุคฉะนี้เขียวนวลคงถ้วนหมอง
ยินแต่เพลงพลาสติกกระริกร้อง	หรือสิ้นเพลงใบตองเสียแล้วเอย

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 43)

ในบท “เจ้าสาวใบตอง” ไพโรรินทร์แสดงให้เห็นวิถีชีวิตชนบทที่ดำรงอยู่อย่างพอเพียงและตระหนักในคุณค่าของธรรมชาติ โดยใช้ “เจ้าสาวใบตอง” เป็นสัญลักษณ์แทนธรรมชาติอันบริสุทธิ์งดงามและวัฒนธรรมที่ดำรงในชนบท ที่ต้องแปรเปลี่ยนไปเนื่องจากการรุกร้าด้วยความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี “เจ้าสาวใบตอง” ยังมีคำถามท้ายเรื่องกระตุ้นเตือนให้ผู้อ่านย้อนคิดว่าบริโภคนิยมในวัฒนธรรมเมืองได้ทำลายวิถีชีวิตที่ดำรงเมื่อครั้งอดีตอย่างสิ้นเชิงไปแล้วหรือไม่

4.1.4.1.2 ต้นหญ้า

คนชนบทที่อพยพย้ายถิ่นมาอยู่ในเมืองที่ต้องเผชิญกับความทุกข์ยากและถูกจำกัดสิทธิชีวิต ด้วยเพราะเงื่อนไขความด้อยทั้งฐานะและสติปัญญาจึงทำให้ถูกไล่ออกโอกาสต่าง ๆ ในชีวิต ดังในบท “ต้นหญ้าร่วมยุคสมัย” ใน *กุดีกาล* ของไพโรรินทร์ ขาวงาม

ต้นหญ้าร่วมยุคร่วมสมัยฉัน

ผลัดแผ่นดินระบัดเรียวยาวใบเขียวอ่อน

มีอาจทอดยอดท้ามมหานคร

ปูดปุนปิดลิดรอนซ่อนเสรี

(ฤดีกาล, 2539 : 70-71)

กวีใช้สัญลักษณ์ “หญ้า” แทนคนชนบทผู้ทุกข์ยากที่อาศัยในเมืองอย่างอึดอัดโดยน่านัยยะของต้นหญ้าที่เป็นวัชพืชที่ไม่ตายง่ายและอดทนต่อการเหยียบย่ำมากกล่าวถึงชนบทที่ถูกกดขี่แต่จำต้องฝืนทนต่อไป ดังที่กวีกล่าวถึงสภาพของต้นหญ้าที่ถูก “ปุนปิดลิดรอนซ่อนเสรี” แสดงให้เห็นถึงความทุกข์และความต่ำต้อยด้อยค่าของเปรียบเสมือนเหยื่อหรือผู้ที่ถูกกระทำอยู่เสมอ ทั้งการถูกเอารัดเอาเปรียบ การกดขี่ให้เป็นกลุ่มคนชายขอบหรือส่วนเกินในสังคม ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้มีอาจมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีเท่าเทียมกับคนทั่วไปในสังคมเมือง จะเห็นได้ว่ากวีเลือกใช้สัญลักษณ์ “หญ้า” เพื่อให้ภาพชีวิตของชนชนบทประจักษ์ชัดในใจผู้อ่านมากยิ่งขึ้น

การใช้ต้นหญ้าเป็นสัญลักษณ์ทำให้สามารถมองเห็นภาพความขมขื่นของชนชนบทที่อาศัยอยู่ในเมืองได้อย่างชัดเจน ด้วยการนำคำมาประกอบเพื่อขยายความหมายและความรู้สึกให้เข้มข้นยิ่งขึ้น

4.2.5 กลวิธีการนำเสนอ

จากการศึกษาผลงานกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม พบว่า มีการใช้กลวิธีการนำเสนอผ่านการเล่าเรื่อง การบรรยายหรือพรรณนาให้เห็นภาพทั้งที่เป็นภาพที่ปรากฏขึ้นจริงและภาพที่ออกมาจากความคิดของกวีซึ่งมุ่งเน้นการสื่ออารมณ์และความรู้สึกเป็นสำคัญ ไพวรินทร์ ขาวงาม มักใช้การเล่าเรื่องเป็นกลวิธีสำคัญในการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมชนบทเพราะการเล่าเรื่องนั้นเป็นช่องทางสำคัญที่กวีสามารถเสนอประสบการณ์ความคิดและมุมมองของตนให้ผู้อ่านได้รับรู้ภาพที่กวีต้องการนำเสนอผ่านน้ำเสียงของทั้งผู้เล่าเรื่องและน้ำเสียงของตัวละครกลวิธีการเล่าเรื่องของ ไพวรินทร์ ขาวงาม มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

4.2.5.1 การเล่าเรื่องการเดินทางของคนชนบทสู่เมืองหลวง

ไพวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอสาเหตุของการจากถิ่นฐานบ้านเกิดของคนชนบทที่มุ่งหน้าเข้าสู่เมืองหลวงผ่านเรื่องราวการเดินทางของคนชนบทที่ต้องเผชิญกับเส้นทางอันเปลี่ยวเหงาในการเดินทางเข้าเมืองด้วยการใช้กลวิธีการเล่าเรื่องแบบธรรมดาให้ผู้อ่านเห็นภาพบรรยากาศของการเดินทางโดยมุ่งเน้นการสื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้อพยพเป็นหลักเพื่อกระตุ้นความคิดและความรู้สึกของผู้อ่านให้คล้อยตามภาพนั้นได้อย่างลึกซึ้ง

ลำน่าวเนจรชอกซอนร้อนเร่
 โสซัดโซเซในกาลเวลา
 บนผืนแผ่นดินใต้ผืนแผ่นดินฟ้า
 ในห้วงธาราภูผาถ้ำไพร
 ณ ทางร้างรกรนอกหวาดไหว
 ณ จุดหมายไกลณใจดวงนี้

(ลำน่าวเนจร, 2538 : 24)

ไพโรรินทร์ชาวงามเล่าเรื่องการอพยพเข้าสู่เมืองหลวงของคนชนบทด้วยภาพที่แสดงให้เห็นถึงความยากลำบากในการเดินทางข้ามน้ำข้ามเขาอีกทั้งความรู้สึกหวั่นวิตกภายในใจของคนเหล่านั้นก็ยิ่งทำให้ภาพที่ออกมานั้นเป็นภาพของการเดินทางที่ระหกระเหินไร้ทิศทาง

เขาจรจากฟากอดีตอย่างโดดเดี่ยว	มาขับเคี่ยวปัจจุบันอันวิฤต
จากโคนรุ่งทุ่งฝนอันโสภิต	มามีตมิตกับหลืบเมืองอันโสมม
จากวิถีสู่วิถีวิถีเปลี่ยน	หนึ่งชีวิตกริดเขียนตำนานขม
เหลือบันทึกลับดลิกในอารมณ์	สะท้อนภาพสังคมที่เปลี่ยนไป
หนึ่งคนทุกซ์สะท้อนแทนคนแสนล้าน	ผู้พลัดบ้านพรากเรือนสะท้อนสมัย
แค้นเพียงหนึ่งประหนึ่งแค้นอีกแสนใจ	โลกจะลุกเป็นไฟเพราะใจแค้น

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 62)

“เขา” ในบทกวีนั้นไพโรรินทร์ ชาวงามใช้เป็นตัวแทนการเล่าเรื่องราวชีวิตของคนชนบทอพยพทั้งหมดที่เดินทางสู่เมืองหลวงตั้งวรรค “หนึ่งคนทุกซ์สะท้อนแทนคนแสนล้าน” ภาพที่ไพโรรินทร์ ชาวงามสื่อออกมานั้นแม้จะเป็นการเล่าเรื่องวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยถ้อยคำธรรมดาที่ตามแต่การคัดสรรคำมาบรรยายความรู้สึกของ “เขา” ผู้นี้ก็สมารถทำให้ผู้อ่านจินตนาการภาพที่เป็นจริงของการเดินทางนั้นได้อย่างแจ่มชัดในใจ

ลมชะตาพายุกรรมกระหน่ำซัด	ต้องซีพน้อยพลอยพลัดพลาดถล่ำ
จากตำบลชนบทระทดกรรม	เร่มาร่ำเมรัยในนาคร
นาครชนตันสวรรคอันไสว	ติกรามในเมืองกว้างสร้างสลอน
กังวานแก้วแผ่วเพียงเสียงอวยพร	ดื่มวัยหนุ่มรุ่มร้อนก่อนจากลา

(คือแรงใจและไฟฝัน, 2540 : 70)

จากตัวอย่างข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่าไพโรรินทร์ ชาวงามเล่าถึงเรื่องราวชีวิตของหนุ่มคนหนึ่งที่ต้องหาทางระบายความทุกข์ด้วยการดื่มเหล้าด้วยเพราะความสับสนของชีวิตที่ต้องระเหเร่ร่อนเข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองเพื่อความอยู่รอดแต่กระนั้นก็ได้มีความสุขจากการใช้ชีวิตอยู่ในเมืองแต่อย่างไรไพโรรินทร์ ชาวงามใช้กลวิธีการเล่าเรื่องแบบธรรมดาเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวการเดินทางของคนต่างจังหวัดที่มุ่งหน้าเข้าสู่เมืองเพื่อจุดหมายเดียวกันคือหางานทำความรู้สึกของผู้ที่ต้องพรากจากบ้านเกิดของตัวเองนั้นมักจะเหมือนกันดังที่ไพโรรินทร์ ชาวงามได้สื่อในบทกวีความรู้สึกนั้นก็คือความหวังหาอาหารครอบครัวที่อยู่เบื้องหลังและความอ้างว้างว่าเหวเมื่อได้เดินตามเส้นทางพเนจรในเมืองกรุง การถ่ายทอดเรื่องราวพร้อมอารมณ์ของนครเหล่านี้ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจภาพลักษณ์สังคมเมืองในแง่ของความเป็นไปในชีวิตคนอีกระดับหนึ่งได้เป็นอย่างดี

4.2.6 กลวิธีการบรรยายฉาก

ไพโรรินทร์ ชาวงามได้นำกลวิธีที่สำคัญอีกประการหนึ่งมานำเสนอภาพสังคมชนบทให้เข้าไปในความคิดของผู้อ่านด้วยวิธีการบรรยายฉากสถานที่ต่าง ๆ ในสังคมชนบทโดยเฉพาะภาพความเป็นอยู่ของชาวชนบทเพื่อนำเสนอภาพที่ผู้อ่านมีประสบการณ์ร่วมกันในเรื่องภาพลักษณ์และภาพพจน์ของสถานที่นั้น ๆ ทั้งด้วยการหยิบยกชื่อสถานที่นั้น ๆ ขึ้นมากล่าวถึงโดยตรงและการอ้างถึงสถานที่เฉพาะแห่งเพื่อนำมาใช้เป็นฉากในการเล่าเรื่องดังตัวอย่าง

4.2.6.1 กลวิธีการบรรยายฉากสภาพชนบท

กรูลมหนาวกราวเกรียวเรียวรวงข้าว
 เรียวรวงร้าวรดทุ่งสะเทือนไหว
 คลื่นรวงทองรองแดดระยิบไกล
 ไกลออกไปสุดโค้งเคียวของชานา
 แลหลังโค้งก้มเกี่ยวกระซิบกระซื้น
 แบนแผ่นหลังอวดต้นอันเจ็ดจ้า
 โคนค้ำบแผ่นดินของมารดา
 รักแผ่นดินปรารถนาฝังใจกาย
 รักด้วยเหงื่อเรื่อรดด้วยรดร้าว
 ผืนคำข้าวขาวหอมไม่จางหาย
 ในโลกหอมคำข้าวทุกคำคาย
 ให้ทุ่งหอมความหมายของเหงื่อคน

ลมยังพัดรวงข้าวหนวยังหน่วง

ฝืนยังล่องหน้าไปไม่รู้หน

แหว่ปีซึ่งเด็กน้อยลอยลมวน

เวียโค่นต้นหว้าใหญ่ ยะเยือกเย็น

ไกลออกไปคือโค้งหลังของชานา

ใกล้เข้ามาคือดวงตาอันชื่นเชิญ

มองออกไปสุดทุ่งที่แปลกเป็น

ทุ่งสุดท้ายที่เห็นจะเปลี่ยนไป

ลมเอยพัดรวงข้าวอยู่ร้าวรอด

ฝืนแปลบปวดทุ่งจะหมองข้าวร้องให้

ทุ่งรวงทองที่รักจะยากไร้

เหลือสุสานกว้างใหญ่ให้ชานา

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 40)

กวีได้สดุดีพลังน้ำใจของชานาและชี้ค่าการสร้างงานอย่างทุ่มเททั้งร่างกายแรงใจของชานา โดยไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก ถึงแม้ว่าสุดท้ายกลับต้องจบชีวิตและฝังร่างไว้ในแหล่งผลิตอาหารเพื่อโลกในยามที่ทุ่งแปรเปลี่ยนไปก็ตาม โดยเสนอภาพความงามของชนบทที่ไม่ต้องจำเป็นต้องแต่งแต้มด้วยสีสันอะไรซึ่งความงามนั้นเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

แผ่นอกแผ่นดินถิ่นไทย

สุดหล้าฟ้าไกล

มิสดน้ำใจจากทรวง

หลอร่างเลี้ยงแรงแต่งรวง

เลือดรินเหงื่อร่วง

ก่อรูปเกิดรอยแห่งเรา

หน่อเนื้อชานาแนบเนา

พลิกทุ่งสีเทา

เป็นทุ่งเป็นทางสีทอง

เขี้ยวเอยใบข้าวประคอง

เหลือร่องเรื่องรวงรอง

ชาวเอยคำข้าวชาวหอม

ที่ดินที่ตัวเคยดอม

ที่ตรมที่ตรอม

เกิดดับก็กับก็กลับ

ที่แรงเคยไหมโรมรัน

คันไถก็คัน

คมเคียวก็คมเคยคน

พจนานุกรมศัพท์โต ชีว

ก็ว่าก็ควายว่ายวน	ก็ทาสก็ทน
ก็ทุกข์กระทั่งเกิดไทย	
ก็เหน็บก็หนานอกใน	ก็ฝนก็ไฟ
ก็ซ้าก็ซัย - ชาวนา	
แต่เบื่องแต่บรรพนานมา	เลือดเนื้อไครหนา
กระดุกไครหนอต่อนาม	
ต่อเนืองตำนานนิยาม	นิยายเขตคาม
ขานเล่าให้โลกไต่ยิน	
ข้าวปลาปรานีชีวิน	แผ่นน้ำมีสิน
แผ่นดินมีทรัพย์เสาะแสวง	
ล้อเกวียนเวียนหมุนรุนแรง	โลกาเปลี่ยนแปลง
แผ่นอกแผ่นดินสะเทือนไหว	
พิมพ์ภาพประทับกับใจ	พิมพ์คำเพื่อไข
คำนึงคำนับชาวนา	

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 22)

การบรรยายฉากของผืนนาว่าเป็น “แผ่นอกของแผ่นดิน” อันหมายถึงที่ตั้งแห่งหัวใจ และแหล่งพักพิงชีวิตผู้คน เขาเชิดชูชาวนาที่ทำนาด้วยจิตวิญญาณและความสำนึกในคุณค่าความดีงาม มิใช่เพื่อเรียกร้องบุญคุณจากผู้อื่นชั้นดิธรรมาต่อความทุกข์ยากด้วยความศรัทธา

4.2.6.2 กลวิธีการบรรยายฉากเฉพาะแห่งของชนบท

เพียงเพ่งแผ่นที่ประเทศไทย	เส้นยุ่งโยงใย
โยงทางร้อยทางทอดกัน	
จังหวัดจัตวาอย่างนั้น	อำเภอร้อยพัน
ตำบลหมู่บ้านย่านบาง	
โลกกว้างประเทศก็กว้าง	กำแพงเขาขวาง
กำแพงน้ำไข้วคดเคี้ยว	
จุดเล็กจุดน้อยจ้อยเดียว	จินตนาการเที่ยว
ท่องเที่ยวขยับจุดขยายใจ	
เพียงเพ่งแผ่นที่ประเทศไทย	ราบสูงทุ่งไกล
หมู่บ้านหนึ่งในตำบล	

หมู่บ้านหนึ่งนั้นบันดล	กระจ่างใจคน
ผู้ครุ่นคำนึงลำพัง	
บ้านนั้น บ้านเกิด บ้านยัง	เป็นบ้านความหลัง
งดงามในความทรงจำ	
ฟากหนึ่งแนวทุ่งทอดน้ำ	ฟากหนึ่งลำน้ำ
แนวไม้ทอดตามคลุมดิน	
บทเพลงหมู่บ้านแผ่วยิน	สำเนียงพื้นถิ่น
เสนาะเหนือภูมิลำเนา	
คลอเสียงไก่ขันยามเช้า	กระดิ่งคอกควายเคล้า
สังคีตแห่งคืนและวัน	
เจียวจ้าวผองเจ้าเหล่านั่น	วันไผ่วัยฝัน
เด็กแห่งหมู่บ้านโนนนา	
ว่าวของผองเจ้าเจ็ดฟ้า	สะนูว่าวแว่วมา
บอกว่าว่าวอาจขาดลอย	

(ม้าก้านกล้วย, 2538 : 60)

จากตัวอย่างข้างต้น เล่าถึงวิถีชีวิตชาวชนบทแม้จะมีชนบทเป็นบ้านเกิด แต่จะมีพื้นที่สำหรับเขาในยามสิ้นชีวิตหรือไม่ยังสงสัย เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่า สังคมไทยปัจจุบัน คนยากจนไม่มีที่อยู่ถาวรเป็นหลักแหล่งของตน เพราะที่ดินราคาแพงจนเขาไม่อาจจะซื้อได้

ดังนั้นกลวิธีในการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมชนบทในกวีนิพนธ์ของไพโรจน์ทร์ ชาวงาม" สรุปผลได้ว่า ไพโรจน์ทร์ ชาวงาม สามารถเลือกใช้คำ การเล่นคำ การซ้ำคำ การใช้ภาพพจน์ การเล่าเรื่อง และกลวิธีการบรรยายฉาก ให้เกิดความรู้สึกต่าง ๆ การแสดงถึงวิถีชีวิตของผู้คนชนบทที่ใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายเรียนรู้ที่จะปรับตัวอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ ธรรมชาติที่สดชื่นน่าอภิรมย์หรือธรรมชาติที่เกี่ยวกลุชีวิตของชาวชนบท การสืบขนบธรรมเนียมในการประเพณีปฏิบัติตนในการสานต่อวิถีชีวิตทั้งทางด้านการอยู่การกินและการเรียนรู้ภูมิปัญญาเพื่อสืบทอดไม่ให้เกิดการสูญหาย ขณะเดียวกันก็เสนอภาพการเดินทางจากบ้านสู่เมืองหลวงของคนชนบทโดยสร้างอารมณ์เศร้าเหงาและเปล่าเปลี่ยวระหว่างการเดินทางที่จะต้องประหวั่นพรั่นพรึงกับชะตากรรมที่ตนเองจะต้องเผชิญกับความยากลำบาก

จากการศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองและชนบทในกวีนิพนธ์ของ "ไพโรรินทร์ ขาวงาม" สรุปผลได้ว่า ไพโรรินทร์ ขาวงาม สามารถเลือกใช้คำ การเล่นคำ การซ้ำคำ การใช้ภาพพจน์ การเล่าเรื่อง และกลวิธีการบรรยายฉาก มาสื่อภาพลักษณ์ได้อย่างเหมาะสม โดยนำลีลาภาษาและการนำเสนอที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวมาเป็นสื่อ โดยเฉพาะการใช้คำที่มีทั้งเสียงและความหมายที่สื่อสารควบคู่ไปกับอารมณ์ความรู้สึกซึ่งมุ่งเน้นการคร่ำครวญอันแสดงให้เห็นความขมขื่นทางใจ และกลวิธีการนำเสนอคือความคิดที่มาจากมุมมองของตนเองโดยแท้ ภาพลักษณ์ที่ปรากฏจึงเป็นเครื่องยืนยันความสามารถทางของไพโรรินทร์ ขาวงามได้เป็นอย่างดีว่า ไม่เพียงแต่มีความละเอียดประณีตทางภาษาเท่านั้น การตีแผ่ภาพในแง่ลบของสังคมเพื่อกระตุ้นเตือนให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงความเสื่อมโทรมของสังคมที่นับวันมีแต่ยิ่งหนักขึ้น

การใช้ภาพพจน์ในการนำเสนอนั้นก็เป็นการนำภาษามาใช้ได้อย่างงดงาม ไพโรรินทร์ ขาวงาม สามารถนำภาพพจน์แบบต่าง ๆ มาใช้ในการสื่อภาพของสังคมเมืองและชนบทในมุมมองของตนเองต้องการเสนอ ภาพพจน์แบบต่าง ๆ ที่ไพโรรินทร์ ขาวงามใช้นั้นนอกจากจะเป็นการดำเนินรอยตามขนบวรรณคดีไทยแล้ว ยังเป็นการใช้ภาษาที่มีส่วนอย่างมากในการเสริมน้ำหนักความให้เข้าถึงอารมณ์และความรู้สึกอันลึกซึ้งของความหมายที่สอดคล้องกับภาพนั้น ๆ ด้วยจุดเด่นของไพโรรินทร์ ขาวงาม อีกประการหนึ่งคือการใช้สัญลักษณ์ ไพโรรินทร์ ขาวงามสามารถนำสัญลักษณ์ทั้งที่เป็นแบบแผนและสัญลักษณ์เฉพาะตนมาใช้สื่อเสนอความคิดได้อย่างชัดเจนและลึกซึ้งด้วยอารมณ์ความรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ทั้งสังคมชนบทและสังคมเมืองซึ่งมีความเชื่อมโยงกัน ทั้งการสื่อความหมายยังมีการสอดผสานระหว่างการสื่อความหมายแบบเดิมและการสื่อความหมายที่แปลกไปจากเดิมด้วยมุมมองและความคิดของตนเอง ยิ่งทำให้สัญลักษณ์ที่เลือกใช้ชิ้นนั้นเข้มข้นด้วยความหมายที่บ่งบอกความรู้สึกได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งสิ่งนี้นับเป็นเอกลักษณ์สำคัญประการหนึ่งของไพโรรินทร์ ขาวงาม

จะเห็นว่ากลวิธีต่าง ๆ ที่ใช้นั้นมีส่วนช่วยเสริมความสำคัญของเนื้อหาและสาระสำคัญของบทกวีนั้น ๆ ให้น่าสนใจและน่าติดตามมากขึ้น ทั้งกลวิธีการเล่าเรื่องที่มีจุดเด่นสำคัญอยู่ที่การเล่าเรื่องแบบละครซึ่งการให้บทบาทของผู้เล่ามีความน่าสนใจแตกต่างกันระหว่างการเล่าเรื่องแบบเรื่องสั้นกับการเล่าเรื่องแบบละคร

ส่วนกลวิธีที่น่าสนใจซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของไพโรรินทร์ ขาวงาม นั่นคือ การนำประกาศมาแสดงภาพลักษณ์สังคมต่อสังคม ซึ่งจะสังเกตเห็นว่าประกาศส่วนใหญ่ก็นับมักพบเห็นได้บ่อยครั้งในเมือง กลวิธีนี้สามารถฉายส่องมุมมองของไพโรรินทร์ ขาวงาม ที่มีต่อสังคมได้อย่างเด่นชัด เพราะการใช้รูปแบบการบรรยายด้วยร้อยแก้วนั้นสามารถสื่อความรู้สึกได้อย่างอิสระเพราะสามารถบรรยายหรือพรรณนาสิ่งที่ต้องการเสนอได้อย่างเต็มที่ และประเด็นที่น่าสนใจยิ่งของกลวิธีนี้คือ การตีความหมายของประกาศนั้นให้แตกต่างไปจากจุดมุ่งหมายเดิมเพื่อสะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์อันขมขื่นของสังคมซึ่งนับว่าไพโรรินทร์ ขาวงาม ก็สามารถใช้กลวิธีนี้ได้อย่างคมคายและแยบยล

ส่วนกลวิธีการบรรยายฉากนั้นไพโรรินทร์ ขาวงาม ก็ได้ใช้ภาษาที่ให้รายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับสภาพโดยทั่วไปเพื่อเป็นพื้นความรู้ให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นสภาพของสังคมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของของผู้คนในบริบทต่าง ๆ และกลวิธีการบรรยายฉากที่น่าสนใจยิ่งก็คือ การใช้ภาษาที่ให้รายละเอียดเฉพาะแห่งซึ่งไพโรรินทร์ ขาวงาม สามารถหยิบยกชื่อสถานที่เพียงอย่างเดียวนั้นมาถ่ายทอดบริบทของสิ่งแวดล้อมและผู้คนที่ประกอบอาชีพที่สถานที่นั้นได้อย่างชัดเจน โดยมุ่งเน้นที่การให้รายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่เฉพาะแห่งซึ่งมักสะท้อนภาพของคนในสังคมในประเด็นปัญหาที่น่าสนใจ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่อง “ภาพลักษณ์ของสังคมเมืองและสังคมชนบทของไพลินทร์ ชาวงาม” เป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษาภาพลักษณ์กวีนิพนธ์ของไพลินทร์ ชาวงาม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาภาพลักษณ์ของสังคมเมืองและชนบทในกวีนิพนธ์ของไพลินทร์ ชาวงาม และเพื่อศึกษากวีวิธีการนำเสนอและสื่อความหมายสังคมเมืองและชนบทในกวีนิพนธ์ของไพลินทร์ ชาวงาม ผ่านกวีนิพนธ์ 14 เล่ม

ผลการศึกษาพบว่า จากการศึกษาภาพลักษณ์สังคมเมืองอย่างละเอียดแล้วสามารถสรุปได้ว่าไพลินทร์ ชาวงาม มุ่งเน้นการนำเสนอภาพลักษณ์ในด้านลบของสังคมเมืองมากกว่าที่จะกล่าวถึงภาพลักษณ์ในแง่บวก ดังจะเห็นได้จากเนื้อหาที่ได้จากการตีความกวีนิพนธ์นั้นมักจะกล่าวถึงด้านที่ไม่ดีของสังคม แม้จะมีการกล่าวถึงความเจริญทางกายภาพของเมืองบ้างแต่การกล่าวถึงนั้นก็เพื่อเป็นการโยงความคิดผู้อ่านให้รับรู้ถึงผลเสียที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากความเจริญนั้นแล้วได้ขบคิดว่า แท้ที่จริงแล้วความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการความคาดหวังต่อสังคมเมืองนั้นสามารถยกระดับจิตใจคนหรือพัฒนาสังคมเมืองให้สูงตามไปด้วยหรือไม่ นอกจากนี้ไพลินทร์ ชาวงาม ยังใช้ภาษาในการกล่าวถึงปัญหานานัปการของทั้งคนเมือง ไม่ว่าจะเป็นปัญหามลภาวะแวดล้อมของเมือง ปัญหาคุณภาพชีวิตที่ย่ำแย่ ปัญหาการประกอบอาชีพของคนในสังคม ปัญหาที่อยู่อาศัย หรือแม้แต่ปัญหาการอุปโภคบริโภคและด้านเศรษฐกิจ สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นภาพลักษณ์ในแง่ลบของเมืองทั้งสิ้น ทั้งนี้ภาษาที่ใช้การนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในแง่ลบดังกล่าวนี้ย่อมสะท้อนให้เห็นทัศนะของกวีที่มีต่อสังคมเมืองอย่างแน่นอน

จากการศึกษาภาพลักษณ์ชนบทของไพลินทร์ชาวงาม ที่แสดงให้เห็นความเป็นอีสานก็คือของคนอีสานก็คือวิถีชีวิตของชาวอีสาน ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ดินแดนอีสาน มีวัฒนธรรมประเพณี เฉพาะตน มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ที่เรียบง่าย แต่ด้วยบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไป ทั้งวิถีชีวิตแบบสังคมชนบท การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการแสวงหาความสำเร็จในชีวิตล้วนแต่แสดงภาพลักษณ์ของสังคมชนบทในแง่ของการดิ้นรนจากความทุกข์ยาก เมื่อธรรมชาติและความเป็นท้องถิ่นได้เปลี่ยนแปลงไป วิถีชีวิตแบบเรียบง่ายชนบทธรรมนิยมประเพณีที่นับวันจะเลือนหาย คนชนบทต้องจากบ้านเกิดเมืองนอนมาทำงานในเมืองหรือกรุงเทพฯ ก็เกิดอารมณ์คิดถึงและถวิลหาท้องทุ่งนาบรรยากาศที่คุ้นเคย และคนที่มึนน้ำใจไมตรีให้แก่กันสะท้อนภาพในเมืองที่มีแต่ความวุ่นวาย เร่งรีบ

ความไม่จริงใจต่อกัน ผู้คนมุ่งแต่ทำงานเพื่อเงิน แม้คนชนบทจะพบกับชีวิตที่แปลกแยกในสังคมเมือง แต่ความผูกพันโยเยหาชีวิตในถิ่นเดิมก็เป็นพลังหล่อเลี้ยงให้คนชนบทยืนหยัดอยู่ได้

ทั้งนี้จากการศึกษาวิเคราะห์การนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองและชนบทพบว่า แม้ไพวรินทร์ ขาวงาม จะใช้การนำเสนอภาพลักษณ์ด้วยวิธีที่ไม่แตกต่างจากกวีคนอื่น ๆ นัก แต่ประเด็นสำคัญอยู่ที่การปรับเปลี่ยนเนื้อหาและการใช้ถ้อยคำที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะซึ่งสามารถสื่อทัศนะผ่านกลวิธีเหล่านี้ได้อย่างแยบยล ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมเมืองและชนบท และอีกประการหนึ่งคือ การใช้เพลงพื้นบ้านไม่ว่าจะเป็น เพลงลูกทุ่ง เพลงกล่อมเด็ก ในการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความลำบากยากแค้นของคนในสังคมชนบทซึ่งถือเป็นการปูพื้นฐานผู้อ่านให้เห็นถึงสาเหตุการอพยพเข้าสู่เมืองกรุงของคนเหล่านั้น และยังใช้เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนเหล่านี้ภายหลังเข้ามาอยู่ในเมืองแล้ว

จากการศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองและชนบทในกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม" สรุปผลได้ว่า ไพวรินทร์ ขาวงาม สามารถเลือกใช้คำ การเล่นคำ การซ้ำคำ การใช้ภาพพจน์ การเล่าเรื่องและกลวิธีการบรรยายฉาก มาสื่อภาพลักษณ์ได้อย่างเหมาะสม โดยนำลีลาภาษาและการนำเสนอที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวมาเป็นสื่อ โดยเฉพาะการใช้คำที่มีทั้งเสียงและความหมายที่สื่อสารควบคู่ไปกับอารมณ์ความรู้สึกซึ่งมุ่งเน้นการคร่ำครวญอันแสดงให้เห็นความขมขื่นทางใจ และกลวิธีการนำเสนอคือความคิดที่มาจากมุมมองของตนเองโดยแท้ ภาพลักษณ์ที่ปรากฏจึงเป็นเครื่องยืนยันความสามารถทางของไพวรินทร์ ขาวงามได้เป็นอย่างดีว่า ไม่เพียงแต่มีความละเอียดประณีตทางภาษาเท่านั้น การตีแผ่ภาพในแง่ลบของสังคมเพื่อกระตุ้นเตือนให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงความเสื่อมโทรมของสังคมที่นับวันมีแต่ยิ่งหนักขึ้น

การใช้ภาพพจน์ในการนำเสนอนั้นก็เป็นการนำภาษามาใช้ได้อย่างงดงาม ไพวรินทร์ ขาวงามสามารถนำภาพพจน์แบบต่าง ๆ มาใช้ในการสื่อภาพของสังคมเมืองและชนบทในมุมที่ตนเองต้องการเสนอ ภาพพจน์แบบต่าง ๆ ที่ไพวรินทร์ ขาวงามใช้นั้นนอกจากจะเป็นการดำเนินรอยตามขนบวรรณคดีไทยแล้ว ยังเป็นการใช้ภาษาที่มีส่วนอย่างมากในการเสริมน้ำหนักความให้เข้าถึงอารมณ์และความรู้สึกอันลึกซึ้งของความหมายที่สอดคล้องกับภาพนั้น ๆ ด้วยจุดเด่นของไพวรินทร์ ขาวงามอีกประการหนึ่งคือการใช้สัญลักษณ์ ไพวรินทร์ ขาวงามสามารถนำสัญลักษณ์ทั้งที่เป็นแบบแผนและสัญลักษณ์เฉพาะตนมาใช้สื่อเสนอความคิดได้อย่างชัดเจนและลึกซึ้งด้วยอารมณ์ความรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ทั้งสังคมชนบทและสังคมเมืองซึ่งมีความเชื่อมโยงกัน ทั้งการสื่อความหมายยังมีการสอดประสานระหว่างการสื่อความหมายแบบเดิมและการสื่อความหมายที่แปลกไปจากเดิมด้วยมุมมองและความคิดของตนเอง ยิ่งทำให้สัญลักษณ์ที่เลือกใช้นั้นเข้มข้นด้วยความหมายที่บ่งบอกความรู้สึกได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งสิ่งนี้นับเป็นเอกลักษณ์สำคัญประการหนึ่งของไพวรินทร์ ขาวงาม

จะเห็นว่ากลวิธีต่าง ๆ ที่ใช้นั้นมีส่วนช่วยเสริมความสำคัญของเนื้อหาและสาระสำคัญของบทกวีนั้น ๆ ให้น่าสนใจและน่าติดตามมากขึ้น ทั้งกลวิธีการเล่าเรื่องที่มีจุดเด่นสำคัญอยู่ที่การเล่าเรื่องแบบละครซึ่งการให้บทบาทของผู้เล่ามีความน่าสนใจแตกต่างกันระหว่างการเล่าเรื่องแบบเรื่องสั้น กับการเล่าเรื่องแบบละคร

ส่วนกลวิธีที่น่าสนใจซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของไพโรรินทร์ ขาวงาม นั้นคือ การนำประกาศมาแสดงภาพลักษณ์สังคมต่อสังคม ซึ่งจะสังเกตเห็นว่าประกาศส่วนใหญ่ก็นักพบเห็นได้บ่อยครั้งในเมืองกลวิธีนี้สามารถฉายส่องมุมมองของไพโรรินทร์ ขาวงาม ที่มีต่อสังคมได้อย่างเด่นชัด เพราะการใช้รูปแบบการบรรยายด้วยร้อยแก้วนั้นสามารถสื่อความรู้สึกได้อย่างอิสระเพราะสามารถบรรยายหรือพรรณนาสิ่งที่ต้องการเสนอได้อย่างเต็มที่ และประเด็นที่น่าสนใจยิ่งของกลวิธีนี้คือ การตีความหมายของประกาศนั้นให้แตกต่างไปจากจุดมุ่งหมายเดิมเพื่อสะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์อันขมขื่นของสังคมซึ่งนับว่าไพโรรินทร์ ขาวงาม ก็สามารถใช้กลวิธีนี้ได้อย่างคมคายและแยบยล

ส่วนกลวิธีการบรรยายฉากนั้นไพโรรินทร์ ขาวงาม ก็ได้ใช้ภาษาที่ให้รายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับสภาพโดยทั่วไปเพื่อเป็นพื้นความรู้ให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นสภาพของสังคมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของของผู้คนในบริบทต่าง ๆ และกลวิธีการบรรยายฉากที่น่าสนใจยิ่งก็คือ การใช้ภาษาที่ให้รายละเอียดเฉพาะแห่งซึ่งไพโรรินทร์ ขาวงาม สามารถหยิบยกชื่อสถานที่เพียงอย่างเดียวนั้นมาถ่ายทอดบริบทของสิ่งแวดล้อมและผู้คนที่ประกอบอาชีพที่สถานที่นั้นได้อย่างชัดเจน โดยมุ่งเน้นที่การให้รายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่เฉพาะแห่งซึ่งมักสะท้อนภาพของคนในสังคมในประเด็นปัญหาที่น่าสนใจ

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งทางกายภาพและมิติทางวัฒนธรรม นับเป็นประเด็นสำคัญประการหนึ่งที่กวีและนักเขียนต่างให้ความสนใจ เนื่องจากผลพวงของการพัฒนาประเทศล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อชีวิตคนในปัจจุบันทั้งสิ้น วิธีการเจริญเติบโตดังกล่าวเป็นจุดสนใจให้กวีและนักเขียนเฝ้ามองความเป็นไปของเมืองและนำมาถ่ายทอดต่อผู้อ่านซึ่งถือเป็นคนร่วมยุคร่วมสมัยและร่วมประสบการณ์เดียวกันกับตนให้ได้รับภาพในแง่มุมของความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมด้วยกลวิธีทางภาษาที่แตกต่างกันไปความเจริญเติบโตของสังคมเมืองนับเป็นประเด็นสำคัญประการหนึ่งที่กวีและนักเขียนต่างให้ความสนใจเนื่องจากเป็นศูนย์รวมของความเจริญต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการบริหาร การปกครอง การคมนาคมสื่อสาร การศึกษาการค้า การบริการ รวมทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อชีวิตในปัจจุบันทั้งสิ้น วิธีการเจริญเติบโตดังกล่าวนี้เองที่เป็นจุดสนใจให้กวีและนักเขียนเฝ้ามองความเป็นไปของเมืองและชนบทนำมาถ่ายทอดต่อผู้อ่านซึ่งถือเป็นคนร่วม

ยุคร่วมสมัยและร่วมประสบการณ์เดียวกันกับตนให้ได้รับภาพในแง่มุมมองของความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมเมืองและสังคมชนบทด้วยกลวิธีการนำเสนอที่แตกต่างกันไป

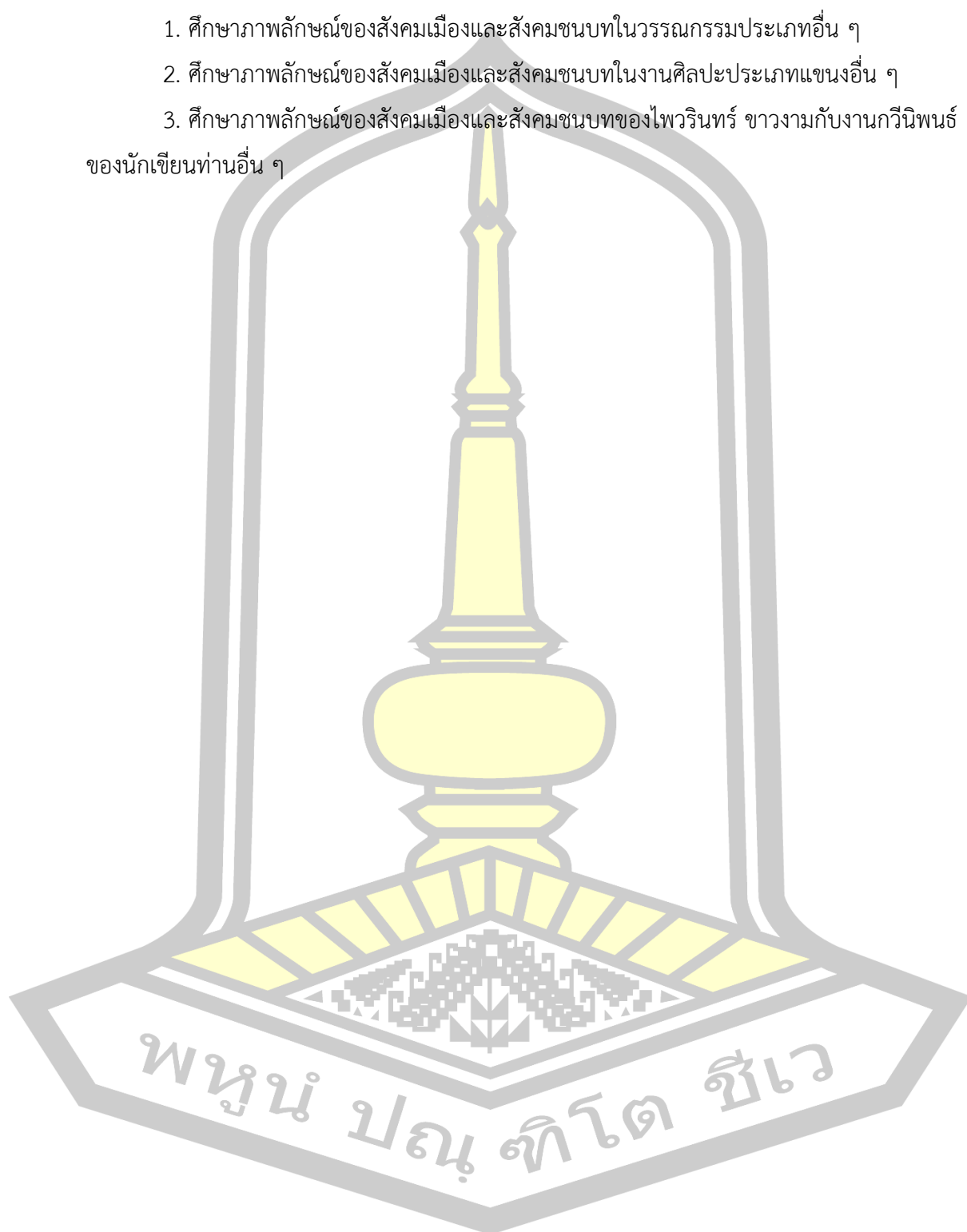
จากการศึกษาภาพลักษณ์ของสังคมเมืองและสังคมชนบทที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ของไพโรรินทร์ ขาวงามพบว่า ไพโรรินทร์ ขาวงาม เอาตนเองเป็นศูนย์กลางมองสภาพสังคมและชีวิต เสนอผ่านมุมมองตัวเองสู่สายตาผู้อ่านโดยเสนอเกี่ยวกับชีวิตและสังคมทั้งนี้สังเกตได้ว่าไพโรรินทร์ ขาวงามมักจะสื่อความรู้สึกของคนชนบทอีสานที่ไม่ประสบความสำเร็จกับการใช้ชีวิต จึงได้บันทึกเหตุการณ์เพื่อสะท้อนความรู้สึกนึกคิด โดยเลือกสรรเอาชีวิตด้านร้ายอันเป็นสภาพที่เป็นจริงในสังคมเมืองมานำเสนอ ซึ่งอาจทำให้ผู้อ่านคิดว่าตัวกวีเป็นผู้มองโลกในแง่ร้าย แต่แท้ที่จริงแล้วสังคมเมืองต่างหากที่มีความเลวร้ายและเสื่อมโทรมอยู่ในตัว ไพโรรินทร์ ขาวงาม เป็นเพียง ผู้ถ่ายทอดความเป็นจริงนั้นออกมา โดยมุ่งเน้นที่อารมณ์และความรู้สึกผ่านทางบทกวีเท่านั้น แต่อย่างไรก็ดีไพโรรินทร์ ขาวงาม ก็ได้เสนอทางออกให้ผู้อ่าน โดยการนำความคิดหวนคืนบ้านเกิดเมืองนอนมาเป็นทางเลือกหนึ่ง ให้คนเห็นว่าสังคมชนบทนั่นเองที่เป็นสังคมในอุดมคติ ถึงแม้จะไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เท่ากับสังคมเมือง แต่คุณค่าของธรรมชาติและความอบอุ่น ผูกพันของครอบครัวและถิ่นกำเนิดนั้นจะทำหน้าที่ทดแทนในด้านจิตใจได้เป็นอย่างดี

โดยมีข้อสังเกตสำคัญคือ ไพโรรินทร์ ขาวงาม มักใช้มุมมองของชาวชนบทโดยเฉพาะคนอีสานที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตในเมืองมานำเสนอ ทั้งนี้ไพโรรินทร์ ขาวงาม ได้กล่าวไว้หลายประเด็น เช่น เกี่ยวกับการเจริญเติบโตของสังคมเมือง ปัญหาสังคม เศรษฐกิจแบบทุนนิยม วิถีชีวิตคนเมือง และเกี่ยวกับคุณค่าของคน เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าไพโรรินทร์ ขาวงามมองภาพสังคมเมืองเป็นสังคมที่ไม่น่าอยู่และมีได้มองว่าสังคมเมืองเป็นสวรรค์ของคนจน สังคมชนบทต่างหากที่เป็นสังคมในอุดมคติที่แม้จะไม่เจริญก้าวหน้าทางวิทยาการเท่าสังคมเมือง แต่ก็เป็นแหล่งที่มีความอบอุ่นใจด้วยความรักจากคนในครอบครัวซึ่งสามารถทดแทนได้ ด้วยเหตุนี้ไพโรรินทร์ ขาวงาม จึงนำเสนอภาพที่ตรงกันข้ามกันของสังคมเมืองและสังคมชนบทเพื่อชี้นำความคิดของผู้อ่านให้ย้อนคืนสู่บ้านเกิดที่ตนจากมา

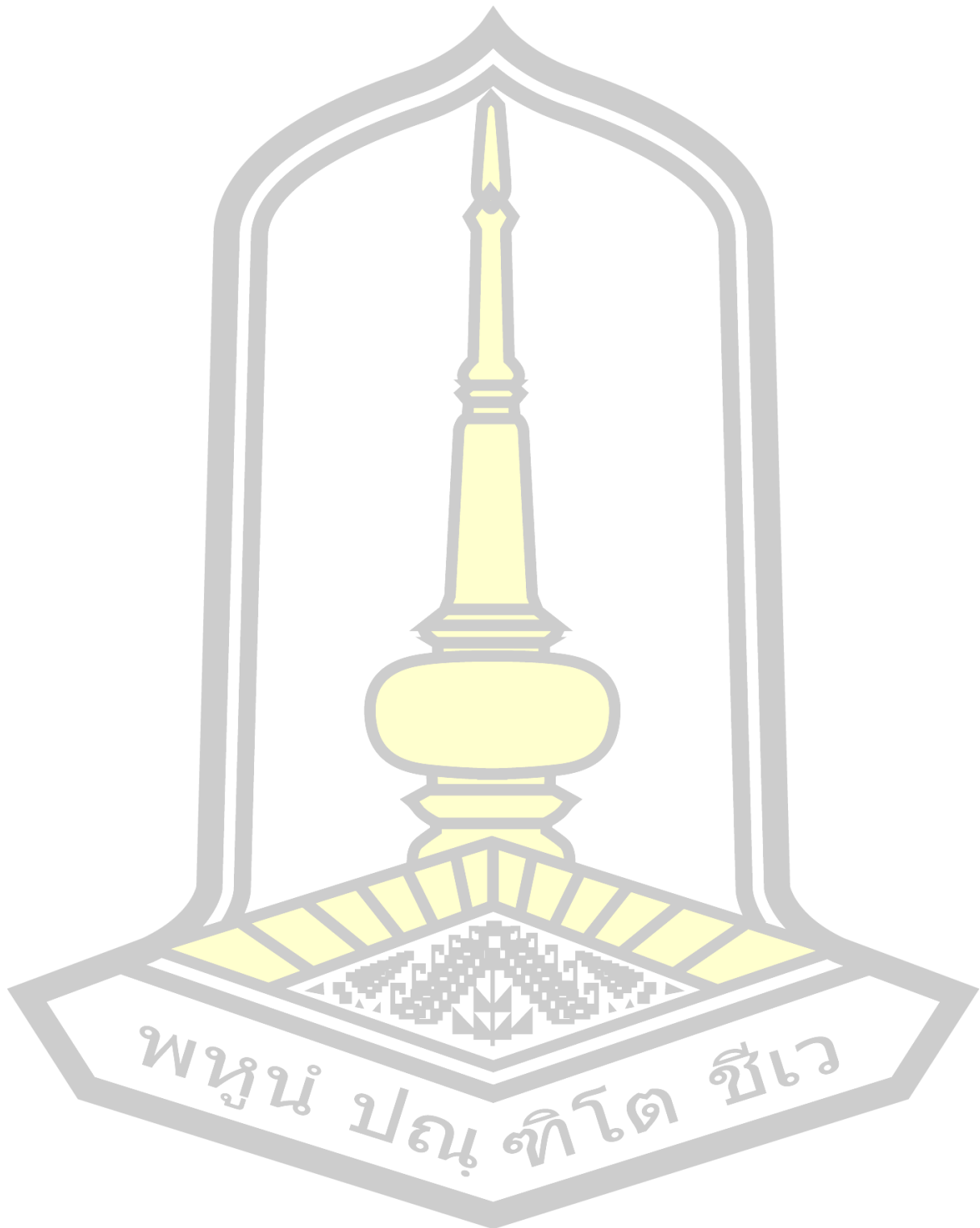
ดังนั้นการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองและชนบทนั้นมีความหลากหลายที่สามารถกระตุ้นผู้อ่านให้ติดตามเนื้อหาของกวีนิพนธ์ด้วยความสนใจไปกับภาพลักษณ์ที่จะปรากฏออกมา เมื่อผู้อ่านได้ขบคิดตามที่กลวิธีต่าง ๆ ทั้งตัวอย่างที่ผู้วิจัยนำมาเสนอนั้นก็แสดงให้เห็นว่าไพโรรินทร์ ขาวงาม มีเหตุผลในการเลือกกลวิธีแต่ละประเภทมาสื่อเสนอภาพลักษณ์ได้สอดคล้องกับเนื้อหาที่จะสื่อและยังมุ่งเน้นการสื่อภาพที่สะท้อนให้เห็นแง่มุมของความสุขของคนที่อยู่ในสังคมเป็นส่วนใหญ่ด้วย และเหตุนี้จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจยิ่งในการศึกษาว่า เหตุใดไพโรรินทร์ ขาวงาม จึงหยิบยกภาพลักษณ์ในแง่ลบของสังคมเมืองและชนบทมาเสนอ และการเสนอภาพลักษณ์ดังกล่าวนี้สามารถสะท้อนทัศนะในการมองสังคมเมืองและชนบทของไพโรรินทร์ ขาวงามได้อย่างไร

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษาภาพลักษณ์ของสังคมเมืองและสังคมชนบทในวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ
2. ศึกษาภาพลักษณ์ของสังคมเมืองและสังคมชนบทในงานศิลปะประเภทแขนงอื่น ๆ
3. ศึกษาภาพลักษณ์ของสังคมเมืองและสังคมชนบทของไพโรจน์ ชาวงามกับงานกวีนิพนธ์
ของนักเขียนท่านอื่น ๆ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฤษฎา ขำยัง. (2552). **วิถีเมืองในงานเขียนของปราบตา หยุ่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กอบกาญจน์ ภิณฑุมารค. (2556). **นครเมฆา: ภาพมายาแห่งวิถีบริโภคนิยมในกระแสโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- กำชัย ทองหล่อ. (2548). **หลักภาษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.
- กำพล จันทะกุล. (2550). **ลีลาการเขียนและกลวิธีการนำเสนอบทวิจารณ์ภาพยนตร์ในนิตยสารภาพยนตร์**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กীরติ ธนะไชย. (2547). **ฉันทลักษณ์ในกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่ : การสืบทอดการสร้างสรรค์และความสัมพันธ์กับสุนทรียภาพทางวรรณศิลป์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กীরติกานต์ บุญฤทธิ์และคณะ. (2551). **โลกทัศน์ในรวมบทกวีนิพนธ์ ม้าก้านกล้วย ของไพโรจน์ทร์ ขาวงาม**. ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2546). **ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดีไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เกตุวดี บัวตม. (2554). **วิถีชีวิตผู้หญิงสังคมเมืองในนวนิยายไทยร่วมสมัย ระหว่าง พ.ศ. 2545-2552**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกศินี จุฑาวิตร. (2548). **ผลกระทบวิกฤติเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์กับโลกทัศน์นักเขียนไทย : ภาพสะท้อนสังคมและการเมืองจากวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น ระหว่างปี พ.ศ. 2540-2544**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สหวิทยาการ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จรัสลักษณ์ ผลบริบูรณ์เจริญ. (2542). **“ภาพลักษณ์ของบริษัทจัดหางานเอกชนกับการใช้บริการของผู้หางาน”**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจตนา นาควิษระ. (2520). **“วรรณคดีและวรรณคดีศึกษา”**, ใน **วรรณไวากร (วรรณคดี)**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- เจนภพ จบกระบวนวรรณ. (2525). **เพลงลูกทุ่ง**. กรุงเทพฯ: สำนักอุทยานการเรียนรู้.
- ชลธิรา สัตยาวัฒนา. (2547). **ผจญภัยร้อยเรียง**. กรุงเทพฯ: สามัคคีสาสน์.
- ชัยรัตน์ พลมุข. (2553). **เมืองและชนบทในกวีนิพนธ์ร่วมสมัย: จาก “เจ้าสาว ไบตอง” ถึง “แผ่นดินใหม่”**. วารสารอ่าน, 3(1).

ชัยรัตน์ พลมุข. (2557). **กลับอีสาน: ภาพหลอนและความรุนแรงของมหานครใน คินพระจันทร์เต็มดวงและลุมบุญมีระลึกชาติ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชิดหทัย นุตสถาปนา. (2525). **วิเคราะห์นวนิยายเองของ สด กูรมะโรหิต**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒประสานมิตร.

โชคชัย บัณฑิตศิลปะศักดิ์. (2542). **การวิเคราะห์สังคมไทยจากเรื่องสั้นในนิตยสาร “ช่อการเกิด” ช่วง พ.ศ.2535 - 2539**. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ฐะปะนีย์ นาครทรรพและคณะ. (2521). **ภาษาไทยช่วงชั้นที่ 3**. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

ณัฐกาญจน์ นาคนวล. (2547). **นิราศสมัยใหม่ในกวีนิพนธ์ของอังคาร กัลยาณพงศ์และไพวรินทร์**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดวงพร คำบุญวัฒน์และวาสนา จันทร์สว่าง. (2536). **การสื่อสารประชาสัมพันธ์**. กรุงเทพฯ: วังอักษร.

ดวงมน จิตรจำนงค์. (2536). **สุนทรียภาพในภาษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศยาม.

ดวงมน จิตรจำนงค์. (2541). **สุนทรียภาพในภาษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ศยาม.

ตรีศิลป์ บุญขจร. (2523). **นวนิยายกับสังคมไทย (2475 - 2500)**. กรุงเทพฯ: บางกอกการพิมพ์.

เทวัญกานต์ มุ่งปั้นกลาง. (2545). **กามนิต : กลวิธีการนำเสนอกับแนวคิดทางพุทธศาสนา**.

กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนิกาญจน์ จินาพันธ์. (2546). **วิเคราะห์แนวคิดและคุณค่าในกวีนิพนธ์ไทยที่ได้รับรางวัล**

วรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ตั้งแต่พ.ศ. 2523-2544. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธเนศ เวศร์ภาดา. (2529). **หอมโลกวรรณศิลป์ : การสร้างรสสุนทรีย์แห่งวรรณคดีไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปาเจรา.

ธัญญา สังข์พันธานนท์. (2538). **ปรากฏการณ์แห่งวรรณกรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นาคร.

ธัญญา สังข์พันธานนท์. (2539). **วรรณกรรมวิจารณ์**. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์นาคร.

นฤมล อินทรลักษณ์. (2545). **วิจัยลีลาในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นันทน์ภัส พิมพ์นิตย์. (2553). **ศึกษาลีลาการใช้ภาษาและกลวิธีการนำเสนอของบทความวิจารณ์ภาพยนตร์ในหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นิตยา แก้วคัลลนา. (2555). **บทพรรณนาในกวีนิพนธ์ไทย: ลีลา ความคิดและการสืบสรรค์.**

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นิตยา แก้วคัลลนา. (2556). **สืบสรรค์ขนบวรรณศิลป์: การสร้างสุนทรียภาพในกวีนิพนธ์ไทย.**

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บุญยงค์ เกศเทศ. (2536). **แลลลิตวรรณกรรม.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ. (2517). **วิเคราะห์สารคดีไทย.** กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

เบญจวรรณ สุขวัฒน์. (2545). **ร้อยกรองของแร่คำประโตยคำ : การศึกษาเชิงวิเคราะห์.** ปรินญา
นิพนธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปรมาภรณ์ ลิ้มเลิศเสถียร. (2539). **ร้อยกรองของเนาวรัตน์พงษ์ไพบูลย์: วจนลีลาภกับความคิดของ
กวี.** วิทยานิพนธ์ปรินญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปราโมทย์ ะวีน. (2553). **กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย.** วิทยานิพนธ์ปรินญา
อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล. (2555). **สยามใหม่จากมุมมองท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทย

สิรินธร.ปรียาภรณ์ มาสาซ้าย. (2546). **วิเคราะห์เรื่องสั้นของวัฒนา บุญยัง.** วิทยานิพนธ์ปรินญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม.

ปัญชีกา วรรณชาติ. (2551). **คุณค่าของบทประพันธ์ในรวมบทกวีนิพนธ์บ้านเก่าของโชคชัย
บัณฑิต.** วิทยานิพนธ์ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตปัตตานี).

เปลื้อง ณ นคร. (2535). **ศิลปะแห่งการประพันธ์.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง.

พรทิพย์ พิมพ์สินธุ์. (2550). **ภาพพจน์นั้นสำคัญยิ่ง : การประสาสัมพันธ์กับภาพพจน์.**

พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พรพิมล พิมพ์สวัสดิ์. (2542). **สุนทรียภาพในวรรณกรรมร้อยกรองของ ไพรินทร์ ชาวงาม.**

วิทยานิพนธ์ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พระมหาสาคร ภัคดีนอก. (2543). **วิเคราะห์กวีนิพนธ์ของไพรินทร์ ชาวงาม.** วิทยานิพนธ์ปรินญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พระยาอนุমানราชธน. (2531). **วัฒนธรรมเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศูนย์การ
ทหารราบ.

พัชรिता หน่อแดง. (2552). **วิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในนวนิยายที่ได้รับ**

รางวัลของ ปิยะพร ศักดิ์เกษม พ.ศ. 2537 - พ.ศ. 2550. วิทยานิพนธ์ปรินญาศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- พัฒนจิรา จันท์ดำ. (2547). **การอ่านและการวิจารณ์เรื่องสั้น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สถาพรบุ๊คส์.
- พิเชษฐ์ คงโต. (2545). **แนวคิดและภาพสะท้อนสังคมในเรื่องสั้นของประชาคม ลูนาชัย :**
การวิเคราะห์. ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เพ็ญพักตร์ สูงสุมาลัย. (2544). **การวิเคราะห์บทร้อยกรองของไพโรรินทร์ ขาวงาม.** ปริญญาานิพนธ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไพโรจน์ คงทวีศักดิ์. (2552). **เมืองโลก การบริโภคการต่อรอง: สังคมวิทยาเมืองฉบับ ร่วมสมัย.** เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพโรจน์ บุญประกอบ. (2526). **วิเคราะห์เรื่องสั้นแนวสังคมและการเมืองในช่วง 14 ตุลาคม 2516 – 6 ตุลาคม 2519.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ไพลิน รุ่งรัตน์. (2523). **สายสัมพันธ์ระหว่างภาษาร้อยกรอง ภาษากลอนเปล่าและภาษาอิเล็กทรอนิกส์.** กรุงเทพฯ: สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์.
- ไพโรรินทร์ ขาวงาม. (2535). **ถนนนักฝัน.** กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์.
- _____. (2538). **ม้าก้านกล้วย.** พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์.
- _____. (2539). **คำโตจะเอ๋ยได้ตั้งใจ.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์.
- _____. (2539). **ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์.
- _____. (2539). **ฤติกาล.** กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์.
- _____. (2540). **คือแรงใจและไฟฝัน.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์.
- _____. (2541). **เจ้านกวี.** กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์.
- _____. (2545). **ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีรัก.** กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์.
- ภาชีณี เต็มรัตน์. (2557). **แนวคิดสำคัญในรวมบทกวีนิพนธ์โลกในดวงตาข้าพเจ้าของมนตรี ศรีรงค์.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ภิญญาพัชญ์ ไพเรืองโสม. (2557). **การสร้างอารมณ์สะท้อนใจและแนวคิดในกวีนิพนธ์ของไพโรรินทร์ ขาวงาม.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2552). **มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.** กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

- มันทนา ใบชา. (2541). **วิเคราะห์แนวคิดทางการเมืองในนวนิยายของนักเขียนสตรี ช่วง 6 ตุลาคม 2519 - 23 กุมภาพันธ์ 2534**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- มิ่งฟ้า พิงรัตน์มงคล. (2551). **วรรณกรรมเยาวชนเรื่อง แฮร์รี่ พอตเตอร์ : การวิเคราะห์โครงเรื่อง และกลวิธีการนำเสนอโครงเรื่อง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวรพิษณุโลก.
- รัฐจวน อินทรกำแหง. (2539). **วรรณกรรมวิจารณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: บริษัทคอมแพคท์พริ้นท์ จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- เรณู มหาวนา. (2529). **ภาพสะท้อนและคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ในเรื่องสั้นของ นิमित ภูมิถาวร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ล้อม เพ็งแก้ว. (2549). **วैयाวจ์วรรณคดี**. กรุงเทพฯ: พิมพ์คา.
- วนิสา สัมภาวะผล. (2552). **กลวิธีการนำเสนอข่าวการเมืองในข้อความสั้นทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ (SMS)**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วรรณภา ชำนาญกิจ. (2549). **ขนบวรรณศิลป์กับประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่ ในกวีนิพนธ์ของ อังคาร กัลยาณพงศ์และเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิศรา อนันต์โท. (2547). **กวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันดี กริชอนันต์. (2545). **บางส่วนของชีวิตเด็กข้างถนน. ชีวิตชายขอบ: ตัวตนกับความหมาย**. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- วาสนา ไชยรัตน์. (2534). **การวิเคราะห์เรื่องสั้นของสุรัชย์ จันทิมารธ**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. (2544). **วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ธรรมชาติ.
- วิภา กงกะนันทน์. (2533). **วรรณคดีศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วิรัช ลภีรัตนกุล. (2538). **การประชาสัมพันธ์การสื่อสารโฆษณาสื่อสารมวลชน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2544). **พัฒนาการทางสังคม - วัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

- ศิริลักษณ์ บัทรประโคน. (2548). **ทัศนะทางการเมืองและกลวิธีการนำเสนอที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้นชุด “หลังอานปური” ของ วินทร์ เลียววาริณ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- สกาวรัตน์ หาญกาญจน์วัฒน์. (2544). **วรรณกรรมของศักดิ์สิทธิ์ มีสมสืบ กลวิธีทางวรรณศิลป์กับการตีความ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สมพร มั่นตะสูตร. (2524). **วรรณกรรม สังคมและการเมือง.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สถูณี อาชวานันทกุล. (2551). **ความเหลื่อมล้ำ.** กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูป (สปร.) เปน ไทพับลิช ชิง.
- สันติ ทิพนา. (2555). **ปรากฏการณ์ทางสังคมและกลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้นในนิตยสารรายสัปดาห์ ปีพุทธศักราช 2555. วารสารช่อพะยอม, 26(2).**
- สายทิพย์ นุกุลกิจ. (2543). **วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. พิมพ์ครั้งที่ 2.** กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พรีนติ้งแมสโปรดักส์.
- สิริรัตน์ พุ่มเกิด. (2538). **อศวพาทุกับการใช้วรรณกรรมเพื่อเผยแพร่แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง.** วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. (2541). **หวังสร้างศิลปะนิพนธ์เพื่อเสรีภาพ : การสืบทอดขนบกับการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ในกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่.** กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2525). **วรรณคดีวิเคราะห์.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพรรณษา ภัคตรนิกร. (2555). **อุดมการณ์สังคมในนวนิยายและเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลของประภัสสร เสวิกุล.** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุภาพร มากแจ้ง. (2535). **กวีนิพนธ์ไทย 1.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2550). **วัฒนธรรมการบริโภคในพื้นที่เมือง: บทวิเคราะห์วรรณกรรมไทยร่วมสมัย.** กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2553). **วิถีเมืองและความเป็นปัจเจกในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย: การศึกษาเปรียบเทียบ 29 กุฎกาและเด็กกำพร้าแห่งสรวงสวรรค์. วารสารอักษรศาสตร์, 39(2).** จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสนาะ เจริญพร. (2548). **ผู้หญิงกับสังคมในวรรณกรรมไทยยุคทอง.** กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรม.
- เสรี วงษ์มณฑา. (2541). **ภาพพจน์นั้นสำคัญไฉน.** กรุงเทพฯ: ธีระฟิล์ม และไฮเท็กซ์ จำกัด.
- อนันต์ เลี้ยงเพชร. (2535). **ภาพสะท้อนสังคมไทยในเรื่องสั้นจากวารสารสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ช่วงปี พ.ศ. 2520 - 2524.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

อารียา หุติณฑะ. (2558). "พลวัตการตามหาประชาธิปไตยของคนหนุ่มสาว: ศึกษาจากเรื่องสั้นไทย พ.ศ. 2516 - ปัจจุบัน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

อิงอร สุพันธ์วัฒน์. (2547). **วรรณกรรมวิจารณ์**. กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พรินท์.

Boulding, Kenneth E. (1975). **The Image : Knowledge in Life and Society**. Michigan: University of Michigan Press.

Kotler, P. (2000). **Marketing Management (The Millennium edition)**. Upper Saddle River. Upper Saddle River, NJ: Person Prentice Hall.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายประยุทธ์ จิตรราช
วันเกิด	วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531
สถานที่เกิด	อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 39 หมู่ที่ 5 ตำบลกุดสะเทียน อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู รหัสไปรษณีย์ 39180
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ครูพิเศษสอน สาขาวิชาภาษาไทย แผนกวิชาสามัญสัมพันธ์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	วิทยาลัยอาชีวศึกษาเลย ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย รหัสไปรษณีย์ 42000
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.2540 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนกุดสะเทียนวิทยาคาร จังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ.2543 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนกุดสะเทียนวิทยาคาร จังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ.2549 ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม พ.ศ. 2562 ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

พูนุ่ ปณุ่ ทิโต ชีเว